

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

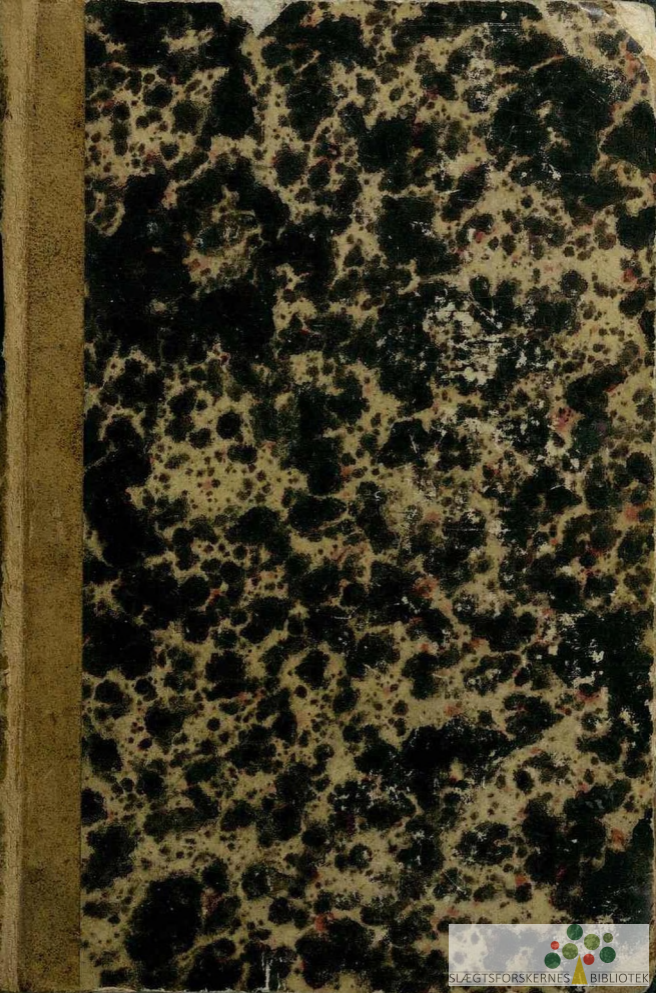
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

N o g e t

om og fra

R Ø N N E B Æ K S O G N

med Rønnebæksholm,

samlet af

Franziska Carlsen.

„I Danmark er jeg født og baaren,
Og der er alle mine Klæder skaaren“.

KJØBENHAVN.

Th. Michaelsen & Tillge.

(C. G. Iversens Boghandel.)

1861.

I. Cohens Bogtrykkeri.

INDHOLD.

I Kapitel.

Landet i gamle Dage.

Folketro om Trolde, Ellefolk osv.

Oltidsminder, Kjæmpehøie og Sagn o. desl.

II Kapitel.

Landets Bebyggelse.

Historiske Sagn og Minder.

Folkets Vedtægter og Skikke.

III Kapitel.

Gaader.

Viser.

Fortællinger.

Æventyr:

Stifmoderen. — Stærke Hans. — Dværgekongen

Lavring. — Haagen, Kongens Søn.

IV Kapitel.

Rønnebæk By.

Rønnebæk Kirke og Præstegaard.

V Kapitel.

Præsterne i Rønnebæk.

VI Kapitel.

Rønnebæksholm.

Kongelige Lehnsmænd paa Rønnebæksholm.

Rønnebæksholms Eiere.

VII Kapitel.

Herregaarden Grevensvænge.

VIII Kapitel.

Byerne Steenstrup, Sipperup og Borup.

„Før Bjergene bleve til og Du dannede Jorden,
ja fra Evighed til Evighed er Du Gud.“
(Dav. Psalme 90, 2.).

Kapitel I.

Landet i gamle Dage.

Jeg har hørt af Folk som forstaaer dem derpaa, at den høie Bankerække, som gaaer igjennem Rønnebæk Sogn fra Nordvest mod Sydost, er dannet under Vandet, medens Sjællands Kyst var ved Vester-Egede Banker; den kom da frem som en Sandrevle i Havet, og Vandet skyllede hen over dens høieste Toppe og over Landet baade Syd og Nord for dem. Da krøb Vanddyr og Snegle paa Havets Bund, hvor nu Skoven voxer og Ploven gaaer; men først fra den Tid da Landet havde hævet sig frem over Havet, vistnok i en anden Skikkelse end den hvorj vi nu seer det, kan jeg gjøre mig en fjern Forestilling om, hvordan her har seet ud. Den høie Bankerække staaer endnu som den stod for Aartusinder siden, og gjør Skilsmisse mellem hvad vi nu kalder Oven- og Neden-Sognet.

Almuen fortæller, at disse Banker kom til at ligge her, fordi der i meget gamle Dage boede en Troid i Fladsaa, og han blev vred paa Næstved og tog en Dag

en Pose med Sand paa sin Nakke for at kaste det over Byen, men alt som han gik der henimod, løb Sandet ud af et Hul i Posen, deraf blev Bankerækken, og da han naaede ind imod Næstved, havde han kun en lille Slump Sand i Posen, som han kastede hen mod Byen, og det er den Banke ved Næstved som kaldes Huusvolden. Den lede Trold, det store brusende Hav, har her i denne Egn efterladt baade Sand og store Steen, som endnu mange Steder ligger hen over Markerne, og som i ældgamle Dage har været her i langt større Mængde end nu.

Ovensognet, eller det Land som ligger Nord for Bankerne, er i det hele høiere Land end Nedensognet eller det Land som ligger Syd for Bankerne, uagtet dette har enkelte høie Steder, men baade Landet Nord og Syd for Bankerne har været meget gjennemskaaret af Vand og bedækket med Skov. Ude fra Havet, hvor det nu bøjer sig ind om Gavnø, har, saavidt jeg kan skjønne, i gamle Dage løbet en Fjord ind i Landet gennem Rønnebæk Sogn. I Nedensognet har den paa den ene Side havt Høiderne, hvor nu Borup og Sipperup ligger, og paa den anden Side Maglebjerg og det høie Land, hvor Steenstrup ligger. Her mellem disse Steder har Fjorden løbet hen over hvor nu den store Steenstrup Tørvemose ligger, og over Molt og Hovedsmose har den brudt sig en Vei gennem Bankerne ind i Ovensognet, hvor de flade Enge ligger mellem Næstveds og Rønnebæksholms Banker. Her, hvor endnu i det forrige Aarhundrede Bredderne af Rønnebæksholms Sø naaede til, har Fjorden i ældgammel Tid skyllet hen over og strakt sig over Rønnebæksholms Enge hen Nord for Rønnebæk By op mod Høiderne ved Fredskoven. Ogsaa over det flade Land ved Grevensvænge i Nedensognet har sikkerlig en Arm af Fjorden løbet. Endnu

er her en lille rindende Bæk som kaldes Rønnebæk, hvis Hovedarm i Ovensognet følger den gamle Fjords Bugter og løber ud ligesom Fjorden gjorde, mellem Næstveds og Rønnebæksholms Banker gennem Hovedsmose, men løber saa i Nedensognet nord om Steenstrup ud i Suusaen eller Næstved Aa, nær ved dens Udløb. Nu er denne Bæk kun lille og i hede Somre næsten udtørret, men i Oldtiden maa den have været en ganske anseelig Strøm, som i Ovensognet har deelt sig i flere Arme, hvoraf en endnu løber igjennem Skoven og er Skjel mellem Rønnebæksholms og Herlufsholms Eiendomme.

Medens saaledes den sydlige Deel af Ovensognet og hele Nedensognet har været gjennemskaaret af en Fjord fra Havet, som har deelt sig i flere Arme og bugtet sig stærkt ind gennem Landet, og af et Aaløb, deelt i flere Smaagrøne: har den nordlige Deel af Ovensognet været høit Land, og hen over dette høie Land og langs Fjordbredderne og Aaløbene, som overalt hvor der ikke har været Søer, har Skoven dækket Landet.¹⁾ Birkeskoven paa de vaadeste Steder, Fyrreskoven paa de noget mindre vaade Steder, og Egeskoven paa de tørre Steder. Ogsaa Espen har voxet her i ældgamle Tider. Saaledes har de tætte mørke Skove her i Egnen, som de fleste Steder i Danmark, vistnok bedækket Moser og Land i meget stor Udstrækning, medens Steenalderens jagende Folk har fældet Uroxen og Ulven med Steenpilen; men da det agerdyrkende Folk er kommet, har det lysnet i Skoven, Vandet er lidt efter lidt taget af, og Fyrren har faaet mere Plads end Birken, og jo tørrere Landet er blevet,

---

¹⁾ Dog troer jeg neppe, at den høie Bankerække har været ganske bevoxet med Skov.

des mere Plads har Egen faaet, som har bedækket meget af det Land, der nu ligger høit og tørt, og hvor Ploven i Aarhundreder har gaaget. Først seent, maaskee først ind i Middelalderen har Bøgen ¹⁾ vundet Plads og lidt efter lidt fortrængt de andre Træer, til den tilsidst er bleven næsten eneraadende. Endnu i Mands-Minde har her i Sognet været Egeskove af ikke saa ringe Udstrækning, men nu boer Egen kun som Gjæst i Bøgskoven, ligesom ældgamle Espetræer, medens jeg kan erindre, kneisede hist og her mellem Bøgene og vistnok end ikke ganske er udryddede.

Endnu fortæller Folk heromkring om den Tid da den store Stecustrup Tørvemose var en Indsø, og da Søen ved Rønnebæksholm gik Nord om Rønnebæk By op mod Fredskoven, hvor endnu en dyb Huulning paa Rønnebæk Mark, som formodentlig længst har staaet under Vand. kaldes Søen. Jeg antager, at i Middelalderen har Havet her ikke mere sendt en Fjord ind i Landet, men hvad der i Oldtiden var Fjord er tildeels blevet til Indsøer. derved at Landet har hævet sig og saaledes afskaaret Havets Indløben. Hvordan det salte Vand er blevet til ferskt Vand, veed jeg ikke, men jeg formoder, det er gaaget hvad man kalder naturligt til.

Store Strækninger som nu er Pløjeland, dækkedes i Middelalderen af tætte Skove, som i Ovensognet om-

¹⁾ I Knytlinga Saga staaer, at Skoven i Halland paa Knud den Helliges Tid bestod af Ege og Bøg. Selv om dette var en Feiltagelse og det forholdt sig saaledes, at Skovene har bestaaet af Ege og Bøg, da Forfatteren til Knytlinga Saga levede, saa maa dog Bøgen i Valdemar den 2dens Tid, da rimeligviis denne Saga er skrevet, have været almindelig i de danske Skove.

krandsede den lange Indsø, der løb nede fra Rønnebæksholm op mod Fredskoven, og i Nedensognet gik ogsaa engang et Bælte af Skov, hvor nu Rønnebækshusene ligger, hen mod Grevensvænge, og rimeligviis har der ogsaa baade paa Steenstrup, Sipperup og Borup¹⁾ Marker staaet megen Skov rundt om Indsøen, som er bleven til Steenstrup Mose²⁾. Disse to Indsøer vare da vistnok forbundne ved Rønnebæk Aa, som løber gennem Hovedmose i Nedensognet og som nok dengang har sendt en Sidearm ind til Steenstrup Sø, den nuværende Mose, da den dengang ikke havde det saa knapt med Vand, som nu, men nok var en ganske anseelig lille Flod, hvorpaa, efter Almuens Fortælling, Kong Valdemar seilede, naar han kom til Skibs fra Vordingborg til Rønnebæksholm, og som 1534 endnu var saa stor, at Baade paa den kunde seile op i Landet, hvilket jeg seer af et Brev fra Biskop Joachim Rønnoev til Hr. Anders Bille, fra dette Aar, hvori han skriver om at samle Mandskab sammen fra det sydvestlige Sjælland, og om at have en Baad liggende i Rydebæk, som kunde bruges til at sende de Bud, som skulde til Kjøbenhavn, afsted med³⁾. Alt dette Vand har lidt efter lidt taget af, dog har der endnu efter Middelalderen været saa meget Vand i Rønnebæksholms Sø, som løb omkring Gaarden, at Kong Christian den 2den 1513 der lod sin Lehnsmand anlægge en Krudtmølle og en Olie-mølle, som blev drevne med Vandet fra Søen og

---

¹⁾ Efter et Pantebrev fra 1651. som er i Holmegaards Archiv. stod endnu dengang Skov paa Borup Mark.

²⁾ I denne Mose opgraves bestandig gamle Træstykker af Ege og Fyr og andre Træsorter.

³⁾ See Biskop Joachim Rønnoevs Levnet af Knudsen.

skal have ligget Nord for Gaarden paa en Dæmning, vel hen i Øster, der hvor nu Rantsegangen fører over Engen op til Skytteskov. Denne Krudtmølle var den første i Danmark og maa vel have været et ikke ganske ubetydeligt Værk, da den skulde male Krudt til Kongens Forbrug. Men længere hen i dette Aarhundrede er Vandet taget stærkt af, saa 1558 kunde det ikke mere drive saa anseelige Værker, men ved den Tid drev det kun en almindelig Mølle som malede Malt og Grynkorn¹⁾ og selv ikke denne Mølle var der ret længe Vand nok til paa det Sted hvor den stod, Nord for Gaarden, saa at den 1598 var flyttet om Syd for Søen, eller Søerne kunde jeg gjerne sige, da Rønnebæksholms Sø var ligesom deelt i to, den ene nordvest og den anden nordøst for Gaarden, med Dæmningen imellem, hvorpaa den gamle Mølle stod. Vandmøllen blev da lagt, hvor Møllehuset endnu staaer, og Møllehjulet gik ved den vestre Side af Huset. Endnu 1742²⁾ var der Vand til at drive Møllen, men 1768³⁾ var det saaledes aftaget, at der ikke mere kunde drives Mølle derved. Allerede medens Capitain Tage eiede Rønnebæksholm, kunde Vandet i den hede Sommertid imellem være saaledes udtørret, at man kunde gaac over Søen, men til andre Aarstider stod det høit, saa høit at endnu i Collet'ernes Tid kunde Herskabet paa Rønnebæksholm om Foraaret seile paa en Baad fra Graven om Gaarden i Søen paa den østre Side over til Dyrehavsholmen, den

---

¹⁾ Dette seer jeg af et Tingsvidne fra Tybjerg Herred 1598.

²⁾ Efter en gammel Fæsteprotokol som findes paa Rønnebæksholm.

³⁾ Samme Sted.

lille Holm, hvor nu de store Egetræer staaer ude i Engen. I den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede gik Vandet ved høiest Vandstand paa den vestlige Side op til, hvor Gjerdet gjør Skjel mellem Næstveds og Rønnebæksholms Eiendomme. Nu er Vandet den største Deel af Aaret ganske forsvundet, paa et Par smaa Parke nær, men endnu kan det i den tidlige Foraarstid og seent paa Efteraaret staae hen over Engene og see ud som en Sø, og ofte om Sommeraftenerne reiser Taagerne dem og breder dem som en tæt hvidlig Vandmasse heelt ud over Engene. Naar man seer dette ud ad Aften, som det begynder at mørkne, kan man ret faae en Forestilling om, hvordan Engen har seet ud, da Søer gik tæt ind om Gaarden, der laa midt i Vandet paa en lille Holm, og kan man saa lade sin Indbildningskraft reise Skovene op over de tilgrændsende Marker og pletviis paa de høie Banker, saa seer man Egnen ved Rønnebæksholm, som den har seet ud i Middelalderen.

Allerede dengang var vel Bøgen udbredt blandt de andre Træer i Skoven og har givet Egnen et venligere og lysere Udseende, end da Skoven bestod af knudrede Ege og mørke Naaletræer. Endnu længe efter Middelalderen har her i Sognet været meget mere Skov end her nu er. I Slutningen af forrige Aarhundrede var Markerne i Fredskoven og Skytteskoven, samt langt ind imod Kalbyriis-Skov, en stor Egeskov som kaldtes Ræveskoven. Ogsaa store og lille Dyrehavsmarkerne har tidligere været Skov, rimeligviis ogsaa Egeskov, da her endnu staaer 7—8 gamle Egetræer paa Dyrehavsholmen i Engen. Dyrehaven ved Rønnebæksholm nævnes endnu i Rønnebæks Kirkebog 1729, men naar den er ryddet og gjort til Pløieland, veed jeg ikke sikkert; dog formoder

jeg at Capitain Tage, i den Tid han ciede Rønnebæksholm, har ladet dette gjøre. Hvor Rønnebækshuscene nu ligger bag Bankerne i Nedensognet, har tidligere været stor Skov, og af denne Skov stod endnu i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede Stubbene omkring paa Marken. Rimeligviis har denne Skov tidligere været sammenhængende med Molt-Stubbene, et lille Krat paa Moltmarken og med Hovedsmose-Skov, samt med Smaaskovene ved Grevensvænge, hvor der ogsaa i Mands-Minde har været Levninger af en Egeskov, som tidligere dækkede en af Hovmarkerne, der nu bærer Navn efter Skoven og kaldes Djævleskovsmarken.

At ogsaa Bankerne for ikke saa meget længe siden har været bevoxede med Bøgetræer paa enkelte Steder, slutter jeg deraf, at en gammel Mand i Sognet har fortalt mig, han i sine unge Dage var med at slaae Stød af store Bøgetræer op, paa Præstebjerget, som er den Strækning af Bankerne som gaaer fra Steenstrup Veien til Grevensvænges Vei, ligesom der ogsaa var Bøgestød langs ned over Bakkerne og den lavere Deel af Løiet.¹⁾

Folketro om Trolde, Ellefolk, Nisser osv.

En deilig Egn har dette været i Oldtiden med de mørke, stille Skove langs Bredderne af Fjorden og den høie alvorlige Bankerække, som har speilet sig i Vandet.

---

¹⁾ Et Overdrev, der tidligere har været brugt af Rønnebæk Bymænd, men som inddroges af Rønnebæksholms Eier.

Raadyret har drukket af de sagte rislende Bække, som har løbet gennem Skovene, og Elsdyret og Rensdyret har streift omkring, medens Ulvene ogsaa her har jaget efter Bytte og overvundet selv den vilde Uroxe.¹⁾

At det Folk som tog Bolig i disse Egne med de stille hemmelighedsfulde Skove, de dybe Vande, rindende Bække og høie Banker, maatte længe bevare Mindet om de gaadefulde Væsener som siges at have hjemme i Naturen, er rimeligt. Endnu lever ogsaa Troen paa Trolde, Ellefruer, Nisser og andre saadanne Væsener her i Rønnebæk Sogn. Endnu fortæller de Gamle om Trollden som boer i Luusbanken (den høie Bakke ved Gjenne-kjørselen til Nedensognet ad Steenstrup til), at han imellem sees ved høilys Dag oppe paa Bents-Hoved²⁾ hvor han ligger for at sole sin Krop; og gamle Karen Axels, som nu er 88 Aar, har fortalt mig, at en Aften, medens hendes Mand Axel, som i 50 Aar var Røgter for Qvæget paa Rønnebæksholm, var redet til Næstved at hente Medicin til en syg Ko, sad hun hjemme i deres Huus, som laae ude paa Marken ved Veien til Steenstrup, og blev bange for, at han skulde komme til nogen Fortred, da han ikke saae godt, og da Klokkeren blev over 12 og han endnu ikke var kommet hjem, gik hun ned ad Veien til Rønnebæksholm, for at see om han ikke var bleven paa Gaar-

¹⁾ I Sommeren 1857 fandtes Hovedet med den ene Underkjæbe af en Uroxe i en Mose ved Fredskoven. Ogsaa en Deel Ryghvirvler og Sidebeen etc. af denne Uroxe fandtes. Og efter at disse Been vare blevene sendte til Hr. Professor Steenstrup. var han saa god at underrette mig om, at der paa Benene fandtes tydelige Spor af Ulvenes Tænder.

²⁾ Den Bakke som ligger ved Hovedsmose Skov.

den. Som hun naaede Ledet nede ved Bankerne, saac hun den lille Trold staae ved Ledstolpen med en rund siid bredskygget Hat paa, men Karen, som aldrig har været forsagt af sig, sagde „God Aften!“ til ham, og da hun intet Svar fik, gjentog hun sit „God Aften“ to Gange, men fik slet intet Svar; saa aabnede hun Ledet og gik igjennem, men da hun var kommet nogle Skridt ned ad Veien, hørte hun at Trolden grinede ad hende. Derefter gik hun endnu et Stykke og saac sig saa tilbage, men saa stod Trolden ikke mere ved Ledet, han løb ned ad Veien efter hende. Nu blev hun bange og skyndte sig det bedste hun kunde hen over Møllebakken, men vendte sig endnu engang om, da hun kom heelt op paa Bakken, for at see efter Trolden, som dog ikke mere var til at see. Manden, som hun fandt nede paa Rønnebæksholm i Røgtterkammeret, sagde hende, at Trolden havde han saa ofte seet nede mellem Bankerne og oppe paa Bentshoved, men at han nu havde staaet ved Ledet paa Steenstrup-Veien. var fordi han intet mere havde at æde inde i Luusbanken, for saa gik han den Vei langs med Bankerne hen til Møllen for at hente Æde deroppe.

Ogsaa Ellekongen skal imellem i gamle Dage have ladet sig see oppe i Fredskoven, men Ingen veed dog ret nogen Besked om ham. Ellefruen derimod kjender vi her i Rønnebæk Sogn, hun er deilig og straalende som Solens Lys, naar man seer hende forfra, men mørk og sort som Natten, naar hun vender sig om. Her lever endnu i Sognet en gammel 89-aarig Mand som hedder Pe'er Hendrik, han har fortalt mig, at i hans Ungdom har Ellefruen ogsaa vinket ad ham. Oppe i Fredskoven var han en Dag med to Piger paa en Tørvemose i Ud-kanten af Skoven for at rive Hø, og da han spiste sin

Mad og hvilte sig, laae han saa lang han var paa Skraa-ningen ved Mosen. Som han laae der, saae han og begge Pigerne Ellefruen komme frem fra nogle Ellebuske ude paa Mosen; hun gled hen over Mosen et lille Stykke og nærmede sig til Pe'er Hendrik, stod saa stille noget fra ham og vinkede med sin Haand, at han skulde følge hende; men Pe'er Hendrik blev bange, reiste sig og slog ad hende og raabte: bort, bort! Hun var saa deilig, sagde han, havde skinnende Haar som Guld, og hendes Klæder straa-lete som Solen, men da han slog ad hende med Haanden og raabte: bort, bort! trak hun sig tilbage til Ellebuskene, og som hun vendte sig om for at gaae ind i Buskene, saae Pe'er Hendrik, at hun paa Ryggen var grim og sort og huul som en Gryde, men da hun forsvandt, lød der som et Tordenskrald henover hans Hoved, saadan som naar en skrattende Vogn kører over Steenbro.

Den lille Nisse, baade Huusnissen og Skovnissen, kommer imellem frem af sit Skjul heromkring. Nissen er af den Slags Væsener, der ligesom Spurven og Svalen tage til Takke med at bo under Tag med Mennesker. Pe'er Hendrik siger rigtignok, at Nissen boer i Kirke-taarnet og over Kirkehælvingerne, men naar nogen vil indlade sig med ham og tage imod ham i sin Gaard, saa er han der baade tidlig og silde, og gaacr tilbaande og hjælper ved Arbeidet især i Stalden, og om Natten stæ-ler han Sæd omkring hvor han kan faae den og bringer i Laden, saa hvor han har sit Tilhold, kommer der Vel-stand; men uagtet han hjælper dem som vil indlade dem med ham, er han ond og slem mod dem som viser ham bort, og han er dog, siger Peer Hendrik, en af den Ondes Haandlangere, som man gjør bedst i at lade være at have at bestille med. Naar man vil have Nissen i sin

Gaard, skal man altid søge ham paa en Korsvei, der er han at træffe.

Medens Capitain Christopher Tage eiede Rønnebæksholm, boede der i Brandløv, i en Gaard som tilhørte Rønnebæksholm, en Gaardmand som heed Ole Clausen. Naar alle andre havde ondt ved at betale Herskabet hvad det skulde have, kunde han betale, og i hans Gaard var nok af alle Dele, men han taalte heller ikke knubbede Ord af Capitain Tage, som ogsaa helst var fri for at tale med „Store Claus“, som han kaldte ham. Denne Ole Clausen havde Nissen i sin Gaard, og han hjalp ham meget, saa da Pe'er Hendriks Farmoder kom i Ole Clausens Gaard at tjene for Lillepige, sagde han til hende: „naar Du nu om Morgen skal ud at muge under Qvæget, (for det var Lillepigens Bestilling), saa skal Du ikke blive bange for den lille Dreng, som kommer og hjælper Dig, Du skal være venlig imod ham, saa gjør han mere end det halve Arbeide for Dig.“ Næste Morgen da Lillepigens kom i Stalden, kom ogsaa den lille Dreng og hjalp hende, og hun gjorde som hendes Huusbonde havde sagt, var venlig imod ham, saa det gik meget godt; men nogen Tid efter kom hun sammen med andre Piger, som ogsaa tjente og havde samme Bestilling ved Qvæget som hun. de klagede dem over, at det var saadant et svært Arbeide at muge under Qvæget, men hun sagde: „for mig gaaer det meget let, for den lille Dreng som kommer i vores Gaard, han gjør det meste af Arbeidet for mig.“— Næste Morgen kom den anden Pige i Gaarden og vækkede Lillepigens som laa ganske nøgen ude paa Møddingen og sov, og spurgte hende om hun var rigtig i Hovedet, siden hun laa nøgen ude paa Møddingen og sov. Men Lillepigens vidste godt, at det var Nissen som havde baaret hende

derud, til Straf fordi hun havde talt om ham til de andre Piger, og siden talte hun aldrig om ham, før efter at hun i flere Aar havde været gift og boede i en Gaard i Rønnebæk. Hendes Mand kom da ind til hende og fortalte hende, at den lille Dreng havde været hos ham ude i Stalden og tilbudt ham sin Tjeneste, men Konen bad ham dog endelig ikke tage derimod, for hellere maatte de være fattige med Æren, end vinde Guld og Gods paa uret Maade. Manden lod saa Nissen gaae bort og vilde ikke tage imod hans Hjælp, men fra den Tid af havde de aldrig noget Held med deres Creature, saa de tilsidst bleve fattige og maatte gaae fra Gaarden.

Denne Nisse, som kommer i Gaardene her nede i Eggen, har en rund blaa Hue paa, som ligger lige med Hovedet og en hvid Vadmel's Kofte; men Pe'er Hendrik har selv aldrig seet, hvordan han seer ud, dog har han en Gang været nær ved ham. Det var en Aften han fulgte en Pige hjem til et Huus i Rønnebæk, som laae nær ved en Gaard hvor Nissen havde sit Tilhold, og ligesom han kom til Huset, saae han et stort Læs Sæd som kom oppe fra Veien til Fredskoven, det var større end det største Hovlæs, og dog var der ingen Heste for det, men Nissen var under det og bar det hele. Da det kom lige hen til Gaarden, saae Pe'er Hendrik og Pigen, hvordan Ladelængden løftede sig op, Læsset kom ind, og derefter gik den ned igjen paa sin Plads. — Den lille Nisse, som har travlt i Skoven og imellem viser sig paa Marken, seer noget anderledes ud end Nissen som kommer i Gaarden, han har grønne Klæder paa og en rød Hue paa Hovedet. Oppe i Fredskoven, hvor der er noget uroligt selv ved høiys-Dag, kommer sømmetider den lille Nisse frem af Buskene. Jeg har kjendt en gammel Kone i Rønnebæk, som fortalte

mig, at hendes Fader red en Dag op i Fredskoven for at fange et Par Heste, som var løbne fra ham ind i Skoven. Som han nu red derinde, hørte han paa eengang en høi Latter ud fra en Stub, og da han vendte sig om for at see hvem det var som lo, tittede en lille Nisse frem fra Stubben; først troede Manden det var Degne-skræderens Dreng, som ogsaa havde grøn Trøje og rød Hue, men da han kaldte ad ham, lo han atter, og da han gik hen til Stubben og søgte efter ham, var han borte; dog neppe sad Manden igjen paa Hesten, før den lille Nisse tittede ud af Stubben og lo høit. Manden blev lidt underlig tilmode og vidste nu nok, hvem den lille Dreng i Stubben var, men han tog sine Vanter af og vendte dem, for saa vidste han, at han kunde ikke blive forvildet.

Denne lille Nisse han viser sig endnu imellem heromkring, og det er ikke længere end et Par Aar siden at en af Rønnebæks Dreng, ved Navn Jens, saae Nissen, han gik ned ad Kirkeveien, som gaaer fra Rønnebæk til Bankerne, og drev Faar ud til Løiet, men ligesom han kom midt paa Veien, saae han den lille Nisse komme løbende inde fra Rønnebæksholms Hovmark ligeover Kirkeveien ud paa Præstens Mark, hvor han blev borte for ham. Faarene, som formodentlig ogsaa har seet den lille Nisse, blev bange og spredte dem til alle Sider, saa Jens nær aldrig havde faaet dem samlede igjen, især da han selv var meget bange for hvad han havde seet, og om Aftenen, da han kom hjem til sine Forældre, rystede han da han fortalte om, hvordan den lille Nisse, med rød Hue og grøn Trøje paa, var kommen løbende hen over Veien.

Deroppe i Fredskoven er som sagt meget uroligt, saadan er der ogsaa en Mose som kaldes Tokkemose, der er det ikke godt at komme over, for der gaaer noget som

forvilder Mennesker saa de ikke kan sandse eller samle deres Tanker. Gamle Folk heromkring siger, at det er en Vædder og kalder ham Tokkemose-Væ'er. Gamle Inger, som nu er død og borte, har fortalt mig, at hun gik engang i sin Ungdom oppe ved Mosen og saae der et forunderligt Dyr ligge ved Kanten af Mosen; hun var saa dristig, at hun gik derhen for at see, hvordan det saae ud, og hun sagde, at det var bruunt med lyse Pletter over hele Kroppen og laa med Hovedet mellem Forbenene og saae ud som om det sov. Tre Gange gik hun hen til det og saae paa det, man saa turde hun ikke blive der længer og løb langt bort fra Mosen, da der kom saadan Angst over hende, for det var Tokkemose-Væ'er.

Den lede Drage som ruger over Skatten, kjender Folk heromkring ogsaa noget til. En gammel Kone har fortalt mig, at medens hun var Barn gik hun engang med nogle andre Børn hen over Brandløv Mark og saae da ved en Høi noget ligge som lignede et nøgent Menneske, men det var ganske gloende. Hun og de andre Børn blev bange og løb deres Vei, men da hun kom hjem til sin Fader og fortalte ham dette, skjændte han paa hende og sagde, hun var en Tosse; havde hun kun taget Mod til sig og var gaaet hen til Høien og stukket Dragen med en Kniv, saa havde hun faaet alle hans Skatte, for hvad hun havde seet, var Dragen som sjeldent lader sig see, men som dengang har ligget udenfor Høien og sovet i Solskin.

At Troldtøi har megen Magt over de stakkels Menneskebørn, det har vi herved endnu slet ikke tabt Troen paa, især de Gamle veed saa godt, at før et Barn bliver døbt, kan Troldene komme til at tage det bort og lægge en af deres egne Troldunger i Stedet. Og de

Gamle siger ogsaa, at naar den som bærer Barnet til Daaben ikke svarer i rette Tid og rigtigt paa Spørgsmaalene ved Daaben, saa at Daabspagten ikke bliver sluttet ordentligt, saa kan Troldtøi ogsaa faae Magt til at tage Barnet og lægge en Troldunge i dets Sted, og det er en stor Ulykke at faae saadan et Troldbarn og til stor Forfred for Mennesker. Engang var her et Par Folk som Trolden havde taget deres Barn fra og lagt en Troldunge i dets Sted, og da Drengen voxte op, mærkede de nok han var en Bytting, for han vilde hverken gaae eller staae, men maatte bæres eller ligge, og han kunde slet ikke tale og aldrig blive mæt, men var nær ved at æde dem ud af Huset. En Sommer da de høstede, havde de stegt en Griis til Byttingen, og sagde til ham at det var Pølse, for det holdt han saa meget af, og den Griis satte de paa Bordet til ham og gik saa alle Mand ud i Marken: men Drengen, som tjente i Gaarden, listede sig hjem og saae ind ad Vinduet i Stuen, hvor Byttingen sad. Da hørte han, at Byttingen sagde: „Pølse har faaet Øine, Pølse har faaet Øren, Pølse har faaet Tryne, men Pølse skal dog i mig,“ og dermed aad han Grisen; saa lod han sig glide ned ad Bænken, løb ud i Laden hvor Drengen saae, at han hoppede fra den ene Bjelke til den anden og kunde godt bruge sine Been, men Drengen raabte: „nu skulde Du da ogsaa skee en Ulykke, fordi vi saadan maa slæbe Dig omkring, da Du dog godt kan bruge Dine Been!“ Drengen løb saa ud i Marken og fortalte hvad han havde seet og hørt, og Manden gik hjem for at give Byttingen et dygtigt Livfuld Hug, men Byttingen var og blev borte, for han vidste nok hvad der vankede, om han var bleven. — En anden Gang var her saadan en Bytting som gik paa Omgang, for han var fattig og ingen vilde have ham, han

kunde heller ikke hverken tale eller gaac og kunde aldrig blive mæt. En Dag skulde han kjøres bort fra den ene By til den anden, og han blev da læsset i en Vogn og en Karl kjørte for ham, men da de kom over en Fjællebro, var der en anden Trold under Broen, som stak Hovedet ud og raabte: „Kyllekop, hvor skal Du rulle?“ Og Byttingen svarede da: „til den hellige Betstad, at jeg kan bedre blive.“ Men Karlen som kjørte for ham blev saa opbragt, at han hop ned af Vognen, tog sin Pidsk og vilde prygle Byttingen, fordi han hørte at han kunde tale og han dog aldrig vilde svare, naar nogen spurgte ham om noget. Men Byttingen var hurtigere end Karlen, han lod sig glide bagud af Vognen, forsvandt under Broen og blev aldrig seet mere.

En meget almindelig Forestilling er det, at der endnu den Dag i Dag er Mænd som er Varulve og Qvinder som er Marer. Denne Fortroldelse, som kan komme over Mennesker, er som en Forbandelse der kommer over Børnene, fordi Mødrene sælge dem til de onde Magter. Ingen bliver Varulv eller Mare, uden deres Moder som Pige gaaer ud paa Marken og i Fandens Navn kryber gjennem en Horscham¹⁾ for at blive fri for at lide noget ved Barnafødselen. Gjør en Qvinde dette, bliver hendes Søn en Varulv og hendes Datter en Mare, og fri for at være Varulv eller Mare, kan ingen let blive, med mindre det bliver aabenbaret, at de ere Varulve eller Marer, men selv kan de ikke aabenbære dette, et andet Menneske maa sige til dem: „Du er jo en Varulv eller en Mare.“ Saa er de frie. Mellem Skuldrene paa den

1) Det Net hvori Følet ligger før Fødselen.

Mand som er Varulv sidder en Dusk Haar, og naar han engang om Maaneden bliver til et Dyr, saa voxer denne Dusk Haar ud over hele Legemet, og han maa løbe paa tre Been med det fjerde opad som Hale. — I Rønnebæk By boede en Mand lige over for gamle Ingers Forældres Gaard, han var Varulv, men en Dag efter at han om Natten havde løbet omkring som et Dyr, sad han og pillede Trevlerne, af hvad han om Natten havde bidt i, af sine Tænder, hvilket Varulvene altid maa, naar de bliver Mennesker, og hans Datter kom ind og saae dette og hun sagde da: „men Fader, Du er jo en Varulv.“ Og fra dette Øieblik blev han aldrig Varulv mere. — Naar Varulven løber omkring om Natten, saa er det for at finde en frugt-sommelig Kone, som han anfalder, river ihjel, tager Barnet ud af og æder, for kan han drikke Barnets Hjerter-blod, saa er han frelst og bliver aldrig Varulv mere. Gamle Inger sagde, at naar en Mand som er Varulv, i den Tid han ikke er Dyr, veed ni frugtsommelige Koner, saa veed han kun en af disse, naar han bliver Dyr, som han løber efter for at rive ihjel. — Maren maa ved Nattetid fare gennem Luften hen til den Mand hun elsker og sætte sig paa hans Bryst og klemme ham, saa Veiret ofte er nærved at gaae fra ham. Det hjælper ikke, at Døren er laaset, Maren kommer ind gennem lukte Døre ad Nøglehullet, men sættes der noget i dette Hul, saa kan hun ikke komme igjennem. Et andet Middel mod Mareridt, som ogsaa skal være godt, er at vende sine Sko eller Træsko med Hælene ind ad Sengen om Aftenen, for Maren kan ikke komme op i Sengen uden at træde i Skoene, og baglængs kan hun ikke hoppe op.

Nu da Jorden heromkring er blevet en Deel tørrere end den tidligere har været, er her ikke saa mange Lygte-

mænd som før, men man seer dem dog endnu paa enkelte Steder af og til hoppe om, og Mosekonen brygger efter varme Sommerdage i de bløde Enge, hvor i ældgammel Tid Fjorden gik ind og i Middelalderen de stille Indsøer trillede deres Bølger op mod Kysten.

Oldtids-Minder, Kæmpehøie og Sagn om dem.

I de mange store og smaa Tørvemoser, som findes her i Sognet, opgraves endnu bestandig en Deel Ege og Fyrretræer og i flere af disse Moschuller, samt paa Marker, Banker og i Skove, er fundet en Deel Oldsager af Flint, som Øxer, Knive, Kiler og Pilespidser, hvoraf nogle Stykker er her paa Rønnebæksholm; og da her for nogle Aar tilbage blev gravet en Grøft langs med de høie Banker, stødte Arbeidsfolkene med Spaden en Leerkrukke istykker. hvori fandtes Beenstumper og Aske. Saaledes skal flere Gange være fundet Leerkrukker ved Foden af Bankerne, som engang er blevet stukket derind og til-dækket med Jord. Ogsaa en Armring af Guld blev i Begyndelsen af dette Aarhundrede fundet af en Arbeidsmand ved Gravning i Trehøvsmarken, nær ved de tre Høie som har givet Marken sit Navn. Den daværende Forvalter ved Rønnebæksholm skal, efter hvad her fortælles, have givet Arbeidsmanden 1 Td. Sæd for Ringen, som nu ingen veed hvor er bleven af.

Til de tidligste Spor af Mennesker paa Jordens Overflade hører ogsaa heromkring de mange Kæmpehøie og Steensætninger, som endnu forskjønner Egnen. uagtet en Deel i Mands-Minde er bortførte og udjævnede. I Fredskoven

som ligger meget høit, findes usædvanlig mange store Steen, snart to, tre eller flere sammen og snart enkeltviis. Flere Steder seer Steendyngerne ud, som om de med Kunst var bragte sammen, og mange Steder deroppe findes Spor af Høie, hvorpaa der har groet store Træer, som atter er fældede og har efterladt Huller og Fordybninger ned i Høiene. I Rønnebæk Sogn sees endnu 23 Kæmpehøie og Steensætninger, af hvilke er 4 Høie som er omsatte med Steen. 1 Langdysse, 1 rund Steensætning, 1 Steenkiste paa flad Mark og 1 Steenkiste paa en Høi. 18 Kæmpehøie er i Mandsminde forsvundne, af hvilke 12 var omsatte med Steen. Af de Kæmpehøie, som endnu sees, ligger 4 i Skoven, blandt disse er en som skal gjemme en Skat, hvorfor der ogsaa ved Nattetid brænder Lys over den. 19 Kæmpehøie og Steensætninger ligger paa Marken, til nogle af disse kjender Folk heromkring endnu efterfølgende Navne: Korshøv, Snogehøv, Steilehøv, Lankehøv, Lille-Kobberbanke, Trehøvene, Hundehøv og Steenkløsen.

Ved Trehøvene, som ligger paa Rønnebæksholms Hovmark, bliver man forstyrret i Hovedet, naar man kommer om Aftenen eller om Natten, saadan blev engang Anders Væver, en Gaardmand fra Steenstrup, som gik hen over Trehøvsmarken, en Aften han vilde gaae hjem, saa fortunlet i sit Hoved, at hvormeget han end synes han stræbte fremad mod Steenstrup, saa kom han dog bestandig tilbage til Trehøvene, saa først da det blev lys Dag, fandt han hjem til Steenstrup. Endnu forrige Aar saar en gammel Mand Lys brænde paa en af disse Høie, en Nat han gik hjem, og drøiede da langt udenom Høien for ikke at blive vildfarende. Ogsaa ved Hundehøv er det farligt at komme om Natten, for der gaaer et stort

Sviin, som kaster Folk om, og engang blev en Gaardmand i Steenstrup saadan kastet om af det store Sviin to, tre Gange, saa han døde tre Dage efter.

Under Steenkløsen, som ligger paa Sipperup Mark og er en langstrakt Steensætning med store opstaaende Steen i Midten, fortæller Folk heromkring, at Troldtøi har deres Bolig. Disse Smaatrolde skal have haft Omgang med Folkene i den nærmeste Gaard, af hvem de laante forskjellige Dele, og engang skal de have taget en Pige, som sad ved Steenkløsen og malkede, ind til dem i deres Bolig under Jorden, hvor hun i 7 lange Aar maatte male Been for dem, før hun slap ud igjen. I den store Steenkiste paa flad Mark, som ligger paa Steenstrup Jord lige op ved Odderup Skjel skal der bo en lille Dreng som har grønne Klæder paa, han har sit Tilhold i det lille Kammer mellem Stenene; men Folk som boer i Nærheden af Steenkisten siger, at han kun sjelden lader sig see, som oftest kun, naar her bliver Ufred i Landet. Men naar det er godt Veir og Solen skinner varmt, lægger han sine Klæder ud paa den øverste Steen for at sole dem. Han er ikke ondskabsfuld og gjør hverken Mennesker eller Creature Fortred, og naar det er daarligt Veir og Hyrdedrengen kryber ind i hans lille Kammer, faaer han Lov at sidde i Ro og Fred derinde.

Ogsaa disse efterfølgende Navne paa Høie, som er forsvundne i Mandsminde, kjendes endnu her i Sognet: Løthøv, Dragehøv (tidligere kaldet Dravhøv) Valløsehøv, Navshøv, Gækhøv, Havrehøv, Adserhøv, Ruderehøv, Kamhøv, to Høie paa Sipperup Mark kaldtes Overdrevshøvene og to andre Fælleshøvene. I disse mange Kæmpehøie, som nu er jævned med Jorden, er rimeligviis fundet endeel Sager,

men jeg har kun hørt lidt herom. For nogle Aar siden blev udgravet en Høi paa Rønnebæk Mark og deri fandtes to Urner af Leer, hvori var Been og Aske, men, efter Mandens Sigende som udgravede Høien, ellers intet. For hen ved 50 Aar siden blev paa Rønnebæk Bymark, paa den Høide som kaldes Østerskovshanken, ryddet en Høi hvori fandtes et kort Sværd af Jern, eller som den gamle Mand, der fortalte mig dette, sagde, en Daggert omtrent 3 Qvarter lang med meget bredt Blad. Ogsaa i Aders Høi paa Steenstrup Mark skal engang i gamle Dage være fundet noget som lignede en gammel Skee af Sølv. Om andre Fund fra Kæmpehøie her i Sognet har jeg ikke hørt fortælle.

Paa Havrehøv, som laa paa Rønnebæksholms Hovemark, skal ofte have brændt Lys ved Nattetide, og endnu ligger en Kæmpehøi urørt oppe paa de høie Banker og sees vidt ud i Nedensognet, naar den om Høitidsaften er reist paa fire gloende Pæle, og imellem brænder Ildflammer paa Høien, og en Hund staaer paa Bagbenene og leger med Ilden. Ogsaa nede i Løiet paa Sausholterne ligger en lille Høi hvor der skal bo Trolde i, og der maa man aldrig lægge sig at sove til Middag, for saa faaer man ondt i Hovedet.

Om Dragehøv, eller Dravhøv, som er den af alle Kæmpehøie og Steensætninger meest bekendte her i Eggen, fortælles mange underlige Historier. Den laae paa Rønnebæk Mark, ikke langt fra Gaarden i Bækken og nær ved en nu nedlagt Gaard, og var endnu i den Tid de Gamle kan erindre en ret anseelig Høi, hvori en Pige engang fandt en Leerkrugke med Aske og Been. Medens Dragehøv stod paa sit Sted, blev den hver Julenat reist paa fire gloende Pæle, og man kunde da see, hvordan Trol-

dene dandsede derinde. Disse smaa Troldfolk havde deres Tilhold i den nedlagte Gaard. Hos de Folk som boede i denne Gaard laante de smaa Trolde ofte forskjellige Sager, især til festlige Leiligheder. Saaledes kom en af Troidene, som hedde Eenbeen, fordi han havde kun eet Been, engang ind til Gaardkone og sagde hende, at han skulde have Bryllup, derfor vilde han gjerne laane baade Fade, Sløve og meget andet. Kone laante ham ogsaa hvad han ønskede, men bad til Gjengjæld at hun maatte see, naar Bruden skulde løbes af Lauget. Eenbeen sagde hende, at det vilde komme hende dyrt til at staae, men da hun alligevel ønskede det, lovede han hende det skulde skee, og holdt det ogsaa, for paa Bryllupsdagen netop ved Middagstide saae Kone Bruden med sit Følge komme dandsende gjennem Stuen, og da Eenbeen kom hoppende bag efter paa sit ene Been, kunde hun ikke lade være at lee ganske høit; endnu mere maatte hun lee, da Eenbeen kom forbi hendes Børn, som sad og spiste af et Leerfad, og i det han hoppede fremad, slog ud med sit Been, saa han slog Fadet paa Gulvet for Børnene. Manden, som intet kunde see, blev vred paa Kone og gav hende et drøit Ørefigen, fordi hun lo ad at Børnene spildte den gode Mad og slog Fadet istykker, men Kone kunde ikke holde op med sin Latter, til Tøget var forsvundet af Stuen. — En anden Gang skulde Folkene i Gaarden have Barn i Kirke, og Tjencstedrengen bad Huusbonden om at maatte bede Troiden i Dragehøi med til Gilde. Manden syntes ikke videre godt om det, men da Drengen lovede at bede ham saaledes, at han ikke skulde falde paa at komme, saa fik han Lov dertil. Da Drengen kom ind i Høien til Troiden, hilste han fra sin Huusbonde og Madmoder og fra det lille Barn, om Trol-

den vilde komme med til Gilde, men Trolden spurgte ham, hvad for Gæster der kom, og Drengen sagde da: „ja der kommer mange, først kommer Jomfru Marie og Sante Peder, saa kommer vor Præst og mange flere, men Du kan jo sætte Dig nedden for disse, saa kan Du nok faae Plads endda.“ Da Trolden hørte det, sagde han: „kan Du skaffe mig Plads under Bordet, saa maaskee jeg nok kan komme, men siig mig dog endnu, om I skal have Musik?“ „Jo, svarede Drengen, vi skal just have Musik, baade Piber og Trommer.“ „Skal I ogsaa have Trommer, sagde Trolden, saa kommer jeg ikke, for det er ikke ret længe siden at en Trommestik slog den ene Hæl af mig, saa jeg vil ikke komme, hvor Trommen lyder.“ Da Drengen hørte det, lo han i Skjæget, for han vidste nok at Trolden troede, det var Torden og Lynild de skulde have med til Gilde. „Men vil Du dog ikke give nogen Fadder-gave?“ sagde Drengen. „Jo jeg vil“, svarede Trolden, og saa gik han ind i Høien og fyldte en Pose med Guldpenge, saa stor og tung at han selv maatte læsse den paa Hesten, fordi den var meget for svær for Drengen, som nu bød Farvel og red glad hjem med sin Skat til Gaarden, hvor der blev stor Glæde for denne Pose.

I den gamle Gaard i Rønnebæk, som for længe siden er nedlagt, boede engang en Mand, som hed Rasmus Andersen, og han kjørte en Aften ud af sin Gaard og skulde op til en anden af Rønnebæks Gaarde, som ligger ved Fredskoven og kaldes Høiegaarden, hans Vei faldt forbi Dragehøv, og ligesom han kjørte nær ved den, hørte han det raabe inde i Høien: „Aa! siig det til Ade, at Dade er død.“ Da han kom op i Høiegaarden til Gildet, fortalte han hvad han havde hørt, og da lød der et dybt Suk oppe fra Storstuen og de hørte det Udraab: „Aa,

er Dade død!“ Og da de løb derop, saae de en lille Trold, som hurtig forlod Stuen og glemte en stor Messingkjedel, han havde staaet og tappet Øl i, af det Anker som var brygget til Gjæsterne.

Fra Dragehøv kom hver Juleaften en led Trold op til Høiegaarden, og drev Folkene ud, saa de maatte søge ned til den gamle Gaard i Rønnebæk, for Trolden blev i Høiegaarden om Natten. Han havde en Sæk fuld af Taaser paa Ryggen, som han stegte ved Ildstedet i Stuen og aad den ene efter den anden, men dersom nogen Mennesker forsøgte at blive der om Natten, gjorde han dem Fortred og vilde rive dem ihjel. En Juleaften, ligesom Folkene vare ved at gaae bort, kom der en Mand, som løb omkring med en Bjørn og vilde vise denne frem, men Folkene fortalte ham, hvorfor de maatte gaae bort, og raadede ham ogsaa at komme afsted, men Manden bad at han maatte blive der om Natten, som han ogsaa fik Lov til, da han endelig vilde. Noget hen ad Aften kom Trolden med sin Sæk paa Ryggen, satte sig ned ved Ildstedet og trak den ene Taase efter den anden op af Sækken, tog dem i Bagbeneene, og holdt dem over Ilden til de vare stegte, saa slugte han dem; saadan gik den ene „Taase“ efter den anden ned i ham i nogen Tid, til han begyndte at blive mæt, saa vendte han sig om til Manden, spurgte hvad Bjørnen hed, og da Manden sagde: Taase, holdt Trolden en stegt Taase hen for Bjørnen og sagde denne skulde den æde. Bjørnen brummede og begyndte at reise sig, men Manden sagde til Trolden: „tag Du Dig i Agt og tir ikke min Bjørn, for saa river den Dig ihjel.“ Trolden saac ganske forskrækket ud og spurgte: „har Du da flere Bjørne end denne?“

og da Manden sagde: „ja den har fem Unger, som ligger ude paa Bagerovnen“, saa reiste Trolden sig, og bandt for de Taaser han havde tilbage i Sækken, smed den paa Ryggen og kom i Hast ud ad Døren; men næste Morgen da Folkene fra Gaarden kom hjem igjen, laa Manden ganske rask i Sengen, og Bjørnen laa henne ved Ildstedet og havde det meget godt. Da Manden fortalte dem hvordan det var gaaet ham, blev de glade og bad ham komme igjen næste Juleaften, som han ogsaa gjorde, men Trolden kom ikke og har aldrig siden den Tid viist sig i Høiegaarden nogen Juleaften.

Om Navshøi fortælles, at engang i gamle Dage boede der to Brødre i Rønnebæk, de var begge Gaardmænd, og den gamle Mand, som fortalte mig dette, veed endnu i hvilke Gaarde de boede. Den ene var fattig, den anden rig. Disse to Brødre havde hørt, at i Navshøi skulde være nedgravet en Skat, og en Nat gik de ud til Høien for at opgrave denne Skat. Da de havde gravet noget, fandt de ogsaa et jernbeslaget Egeskriin, og gik saa hjem med det i den rige Broders Gaard, som helst strax vilde aabne det, men den fattige Broder mente, det var bedst de lode det staae til næste Dag, da der jo kunde være noget Ondt i Skrinet, som var bedre at faae Bugt med om Dagen end ved Nattetide. Næste Morgen gik den fattige Broder hen til den rige, og da han kom ind i Stuen hvor Skrinet var, saae han, det var aabnet og hans Broder laae død paa Gulvet og var splittet ad, for han havde aabnet Skrinet, hvor der oveni var nedlagt en Hane i Satans Navn, og den Hane var faret op da Skrinet blev aabnet, og havde splittet den rige Broder i mange Stykker, men derefter var den død og laae nu paa Gulvet og kunde

ikke gjøre mere Fortred. Saa nu tog den fattige Broder Skrinet, som der var mange Penge i, og han blev derved en rig Mand.

Kapitel II.

Landets Bebyggelse.

Fra den Tid da det agerdyrkende Folk, som kjendte Brugen af Metal, kom herind i Landet, kan man vel først regne at en Deel af Byerne, som vi kjender omkring i Landet, har deres Oprindelse. Da Øxen lysnede i de tætte mørke Skove, saa Vinden kunde sprede Dunsterne og Solen skinne paa Jorden, blev Landet venligere og frugtbarere, og den ene By efter den anden reiste sig ved de aabne Sletter. Den opryddede Jord nærmest ved Byen deelttes i Lodder til de forskjellige Gaarde hvoraf Byen bestod, og efterhaanden fældedes Skovene i en videre Omkreds, og den til Dyrkning indtagne Jord deelttes atter i Lodder mellem Byens Gaarde, hvorfor ogsaa Gaardens Lodder fandtes paa flere forskjellige Steder i Marken. De første Byer som saaledes anlagdes var Adelbyerne, som nok er ældgamle og som rimeligviis i Almindelighed er byggede af en Høvding, der med sin nærmeste Slægt og Undergivne ryddede Skoven og anlagde Byen. Senere hen i Tiden indtog Adelsbønderne fra disse tidligste Byer længere bortliggende Jord af ryddet Skovland eller af Hedejord og saadan Jord tilhørte den som indtog den,

men naar disse indtagne Jorde blev større og laa langt fra Adelbyen, byggedes enkelte eller flere Gaarde derpaa, og disse befolkedes fra Adelbyen. Saadanne senere opkomne Gaarde og Byer kaldtes Torper.¹⁾ Disse yngre Landsbyers Navne ende derfor ofte paa strup, trup og rup, som er det samme Ord som Torp, og jeg antager saaledes at af Byerne her i Sognet er Steenstrup, Sipperup og Borup senere anlagte Torper, men Rønnebæk den gamle Adelby.

Da sædvanlig en Høvding med sin Slægt og Undergivne har bygget Byerne og opdyrket Jorden, har vistnok ogsaa de fleste Byer faaet Navn efter en enkelt Mand, men imellem kan vel ogsaa Beliggenheden og et eller andet i de nærmeste Omgivelser have givet Byerne deres Navne. Saaledes kunde Rønnebæk, den gamle Adelby og eneste By i Ovensognet, som tidligere skreves Ryncebek, Ryncebeck, Rynæbæch, Ryndebeck eller Rinæbeck, have faaet sit Navn efter den rindende Bæk, som løber der forbi, eller ogsaa kan den, som Sagnet vil, have faaet Navn, ikke efter en Mand, men efter en Kvinde ved Navn Rønne, som skal have bygget Kirken.²⁾

Af de tre Byer i Nedensognet, Sipperup, Steenstrup og Borup,³⁾ har vist den sidste sit Navn efter en Mand ved Navn Bo, som her fra Adelbyen har nedsat sig og bygget Byen.

-
- ¹⁾ Torp skal vel betyde det samme som et Sted eller en By.
²⁾ Hvad Sagnet her fortæller, at Byen skulde have faaet Navn efter en Kvinde som har bygget Kirken er neppe rimeligt, saa maatte Byen ikke være ret gammel, med mindre den havde skiftet Navn, da hun byggede Kirken.
³⁾ 1354 nævnes endnu i de ældste Archivregistraturer en By ved Navn Willigenstorp, i dette Sogn, men jeg har intet Spor fundet til den, hverken i Almuens Erindring eller i gamle Benævnelser paa Jordstykker.

Steenstrup, som tidligere skreves Stenkelstorp, er maaskee kaldet saaledes efter en Mand ved Navn Steen, som her har fæstet Bo og bygget By, og som da ogsaa har givet en Kilde paa Sipperup Mark sit Navn Steenkilde, eller ogsaa Byen er kaldet Steenkildstrup eller Stenkelstorp efter Kilden, som først har faaet Navn. Sipperup skreves tidligere Sybbæthorp, Sybberøp eller Søbberøp og har vel faaet sit Navn af det samme som en Kilde paa Steenstrup Mark, der kaldes Sippekilde. Men hvad Sippe eller Sybbe er for et Ord, veed jeg ikke. Umueligt var det vel ikke, at denne By kunde have faaet Navn efter et Mandsnavn, som f. Ex. Sigbjørn, men denne Forklaring af Navnet synes dog lidt langveis fra hentet.¹⁾

Efter at nu disse Byer var byggede og Jorden blev opdyrket omkring dem, saa har her nok udenfor de dyrkede Marker været vildsomt at komme frem og de første fremkommelige Veie mellem de forskjellige Byer og Egne har da været Vandløbene og de rindende Bække, men

---

¹⁾ En anden Forklaring af dette Bynavns Oprindelse, som vistnok vil forekomme de fleste endnu langt mere urimelig, maa jeg om aldrig til andet, saa dog til min egen Fornøielse, have Lov til at komme med her. Jeg har nemlig hørt fortælle, at i det angelsaxiske Sprog skal Ordet Sif betyde Slægtskab, og i Tydsk har man jo endnu Sibbschaft om Slægtskab og Paahæng; derfor har jeg tænkt, at Byen Sipperups Navn maaskee kunde have sin Oprindelse fra et lignende gammelt dansk Ord, som er glemt, og det da kunde have været en Slægt, som har bebygget dette Sted og kaldet det som Slægtens Eien- dom Sif. Sib eller Sybtorp. Thors Hustrues Navn Sif minder om en lignende Betydning, hun var jo i Landet, da han kom og fik hende, og ved hende blev han i Slægt eller forbundet med Landets Folk.

senere hen har Indbyggerne banet dem Veie langs med Høideryggene, hvor ikke for store Vandløb og Sieninger og Ufører gjorde Veien besværlig og ufremkommelig. En af disse tidlig befærdede Veie skal have gaaet igjennem Rønnebæk Sogns nordlige Hjørne. Den befares nu ikke mere, men skal have løbet langs med Høideryggen fra Fredskoven over Brandløv til Dysted ved Sparresholm, og derfra over Faxø ind gjennem Stevns-Herred. Endnu sees enkelte Steder Spor af denne Vei med dybe Huller og store Steen, og Folk her i Eggen fortæller, at den engang skal have været en meget anseelig Vei, som førte Øst paa ind i Landet til Stevns. At denne høie Vei har været meget tidlig befærdet, slutter jeg ogsaa deraf at langs det Stykke af den, som jeg kjender, ligger og har især ligget mange Kæmpehøie som strøet ud til begge Sider, hvilket jo ogsaa er Tilfældet med de andre i Oldtiden befærdede Veie, da de gamle Hedninger nok synes om at mindes af de Slægter, som levede efter dem og kom forbi deres Gravhøie. Denne Vei maa have krydset Veien som har gaaet paa den østlige Side af Sjælland fra Syd til Nord. og Sparresholm, som i Middelalderen har været en Røverrede, har da ligget meget heldigt og behersket baade Veien fra Syd til Nord og Veien fra Øst til Vest. Om der paa Vordingborg Landevei, som nu gaaer over den sydvestlige Ende af Rønnebæk Sogn, og som tidligere gik noget mere ind og ud, men omtrent i samme Retning, allerede i Oldtiden har været Færdsel, veed jeg intet om; men i Middelalderen, da Vordingborg blev Kongernes Slot og Bolig, har den haaret mangt et Riddertog med klingende Spil og vaiende Faner, fra Kongeborgen til St. Peders Kloster eller til Næstved og de nærmeste Borge, og dengang da den store Valdemar for sidste Gang havde

lukket sine Øine paa Vordingborgs Slot og hans Lig blev ført ad Ringsted til, gik Toget her gennem Sognet, og Bønderne forlod Ploven, som der staaer i Saxos Krønneke, for at hjælpe til at bære deres store Konge til hans sidste Hvilested ved Knud Lavards Side i St. Bents Kirke i Ringsted.

Ogsaa fra Beldringe Kloster, og senere fra St. Antonii Kloster i Præstø, har nok Veien til St. Peders Kloster og mellemliggende Stæder gaaet, langs med den nordlige Side af Bankerækken gennem Rønnebæk Sogn, i Middelalderen, saa her har alt i den Tid været livlig Færdsel baade af Geistlige og Verdslige; for hvem der skulde fra det sydøstlige Sjælland og Øerne ad det sydvestlige Sjælland, Fyen og Jylland til, maatte denne Vei over, gennem Rønnebæk Sogn.

Historiske Sagn og Minder.

Den tidligste historiske Person jeg mindes at have hørt Almuen heromkring nævne, er Kong Valdemar, men hvilken af Valdemarerne dette er, lader sig vel næppe med Visshed afgjøre. Jeg antager, at det baade er den første og den sidste Valdemar her fortæller om. Da Valdemar den 1ste besteg Danmarks Throne, var vel Christendommen udbredt over Danmark og allerede en god Stund før han levede, i Knud den Stores Tid, vandt de Christne, efter lange Kampe, Seir over Hedningerne, men disse stak dog sikkerlig endnu længe efter, ja vel endnu i Valdemar den 1stes Tid, Hovedet op omkring i Landet. Derfor har jeg tænkt, at den ene af de Fortællinger om Kong Val-

demar, som endnu gaaer igjen hervede, maaskee er et Billed af hans Kamp med Hedningernes Levninger her i Landet. Dette Sagn om Kong Valdemar fortælles endnu rundt heromkring saaledes: Kong Valdemar har i mange Tider jaget om efter en Qviude, hun var ikke noget rigtigt Menneske, hun var nok en Jetteqvinde, men løb vild omkring i Landet, og naar nogen kom efter hende, raabte de til hende: „af det bollede og paa det knolledede“, for naar hun kom ind paa den pløiede Jord, kunde hun ikke komme saa hastig afsted. Kong Valdemar skal have jaget efter hende meget længe, men endelig fik han dog fanget hende, og flere Folk skal have mødt ham ridende paa sin sorte Hest, med Qvinden liggende tvers over Saddelen, ligesom naar man lægger et Faar foran sig paa Hesten. Hun havde langt Haar, og lange Bryster og Patter, som hang hende ned over Livet, og Kong Valdemar foer i rask Trav med hende hen over Marken. — De to andre Fortællinger om Kong Valdemar synes mig at passe bedst paa Valdemar Atterdag, som elskede Jagten over alt andet og som var lidt onskabsfuld og drillevorn. Her fortælles, at i gamle Dage da Maitræet stod i Rønnebæk By, ligeoverfor Degnens Have, og derved laa en stor Steen med en Flade ovenpaa, som kaldtes Mailbænken, gik en Aften Oldermændene i Byen, Povel Andersen, op til denne Mailbæk for at tude i sit Horn; men da han kom derop, kom Kong Valdemar ridende imod ham med to sorte Hunde, som havde gloende Øine og Tunger. Povel Andersen blev ikke meget glad, da han saa ham, men Kong Valdemar sagde til ham, om han ikke vilde holde hans Hunde for ham, hvorpaa Povel Andersen svarede, han troede ikke, han magtede at holde dem; men Kong Valdemar sagde, han kunde binde dem

til Træet, som Povel Andersen da ogsaa gjorde, og Kong Valdemar red saa ned ad Skytteskoven til og skjød to Gange. Men Hundene blev urolige og sled i Lænkerne, til de tilsidst rev Træet op og slæbte det efter dem udenfor Byen, hvor det næste Morgen blev fundet. — Nede i Bækkegaarden i Rønnebæk By er der to Porte ligeoverfor hinanden, her har Kong Valdemar sin Fart igjennem ved Nattetid. Saadan kom han ogsaa en Nat, da Konen havde brygget Øl og hun gik endnu og satte tilside, da Kong Valdemar red ind i Gaarden; han red da hen til hende og bad hende at give sig lidt Øl i Øsen, som Konen ogsaa gjorde, men hun holdt sin Tommelfinger ned i Øllet, da hun bød Kong Valdemar Øsen, hvorover han blev vred, tog fat i Tommelfingeren og brækkede den tilbage, saa den kom til at ligge langs med Armen og den kom aldrig mere ilave saalænge Konen levede. Men før Kong Valdemar red bort, smed han nogle Penge i Konens Forklæde, som dog brændte Hul i Forklædet og faldt til Jorden, saa hun fik ingen af dem den Aften, men næste Dag fandt hun nogle Sølvpenge ude i Gaarden.

Da Peter Bodilssøns Slægt, som næst den Absalonske var den mægtigste i Danmark i det tolvte Aarhundrede, havde stiftet det anseelige St. Peders Kloster i Næstved, udbredtes fra dette rige Benedictinerkloster en Udvikling rundt omkring det, som ogsaa tidligt maa have haft Indflydelse paa disse Egne. Af Munkene lærte Almuen at dyrke deres Jord bedre og røgte Qvæget med mere Omhu. Mange øde Jorder blev opdyrkede og Haver anlagte, saa allerede i det tolvte Aarhundrede, da St. Peders Kloster var stiftet, har disse Naboegne sikkerlig begyndt at spore Geistlighedens velgjørende Indflydelse. Saameget mere, som ikke alene St. Peders Kloster, men Antvorskov-

Kloster og St. Jørgens Hospital i Næstved eiede Gods hernede i Rønnebæk Sogn. Som det synes har ogsaa Roeskilde Bisper haft noget her at sige, da der staaer i Fortegnelsen over Roeskilde Biskoppers Indtægter i Script. r. D., at Biskoppen havde i forskjellige Byer, hvoriblandt ogsaa Rinæbæk nævnes, 24 Køer udsatte for 4 Bøtter Smør. Tidlig har som sagt Rønnebæk Sogn nydt godt af den catholske Geistligheds Ægteskab og Udvikling, men tidlig har disse Ægteskab ogsaa lidt under Virkningerne af Geistlighedens Kamp med Kongemagten. — Striden mellem Konge og Geistlighed, som udbrød voldsomt, medens Erkebiskop Jacob Erlandsen sad paa Lunds Erkebispestol, blussede endelig ud til Krig. Jacob Erlandsen satte sig paa mange Maader imod Kong Christopher den 1ste, nægtede at krone hans Søn Erik og truede enhver, som vovede dette, med Band. Kongen lod da Erkebiskopen fængsle og med megen Forhaanelse føre til Hagenskov i Fyen, og Roeskilde Bisp Peder Bang, Jacob Erlandsens Søstersøn belagde Sjælland med Band og Interdict. Ingen Gudstjeneste maatte holdes, Kirkerne lukkedes, kun en Gang om Ugen blev Messen læst for lukkede Døre, ingen Klokkelæng kaldte mere Folk til Guds Huus og de Døde maatte ikke begraves i indviet Jord. Da Biskop Peder Bang havde forkyndt dette Budskab i Sjælland ilede han over til Rygen og ophidsede Fyrst Jarimar til et Indfald i Sjælland. Imidlertid var Danmarks Konge Christopher den 1ste død i Ribe af Gift og Fyrst Jarimar brød ind i det sydvestlige Sjælland. Den kloge og uforfærdede Enkedronning Margrethe, kaldet sorte Grethe eller Sprænghest, og den unge Kong Erik Christophersøn sendte en i Hast samlet Bondehær mod den indtrængende Fjende

og St. Rufini Dag 1259¹⁾) mødtes Hærene udenfor Næstved²⁾ hvor det langs Bankerækken opad mod Mogenstrup kom til et blodigt Slag, hvor Bondchæren blev slagen og det fortælles, at titusinde Bønder skal være faldne og deres Liig maatte ligge i længere Tid ubegravede, fordi de ikke maatte komme i indviet Jord. Mange af disse Liig skal have ligget langs de høie Banker her i Rønnebæk Sogn og have forpestet Luften heromkring.

Rimeligviis eiede Kongerne ikke Gods i Rønnebæk Sogn i de første Valdemarers Tid, da i Kong Valdemars Jordebog intet Sted her i Sognet nævnes; maaskee har St. Peders Kloster eller dog Geistligheden eiet Kirken og forskjellige geistlige Stiftelser og private Folk eiet Jorden³⁾. I Begyndelsen af det fjortende Aarhundrede havde to Brødre arvet Gods efter deres Fader her i Sognet, af hvilke den ene hed Tue Rynebæk, denne Slægt vedblev at eie Gods heromkring, men allerede i den første Fjerdedeel af dette Aarhundrede fik den Moltkeske Slægt en Deel af dens Eiendomme her i Sognet, og denne rige Slægt samlede derefter sammen paa Godset hernede. Henimod Midten af dette samme Aarhundrede begyndte Kong Valdemar Atterdag at kæmpe med den Moltkeske Slægt og alle de andre Eiere om Jordegodset heromkring, som dog maaskee først under den kloge og havesyge Dronning Margrethe i

¹⁾ Ogsaa 1260 gjorde Fyrst Jarimar et Indfald i Sjælland og ødelagde alle Bønderne ved Næstved. See Script. r. D. Tom. 1 P. 168.

²⁾ Udenfor Næstved var endnu for faa Aar tilbage en Kilde som kaldtes Slavs Kilde og der ved den, sagde Almuen, begyndte det store Slag, som stod i gamle Dage her i Egnen.

³⁾ Efter ældste Archivregistraturer.

Slutningen af Aarhundredet kom mere samlet under Kronen. De nærmere Omstændigheder ved denne Kamp mellem disse forskellige Slægter og enkelte Folk skal jeg omtale, hvor jeg siger hvad jeg veed om Byernes Skjæbner gennem Tiderne. Saaledes var fra Begyndelsen af det femtende Aarhundrede største Delen af Jordegodset henede under Kronen, hvor det forblev til efter Reformationen. Denne aandelige Kamp som førtes med verdslige Vaaben og som jo nok ogsaa er bleven ført her i Egnen, har jeg gjenfundet svage Spor af i Fortællinger om Munkenes Mishandling. Disse Munkes engang saa store Magt er af Almuen legemliggjort i Fortællingen om at de bar de svære Kampesteen til Rønnebæk Kirkes Bygning, „og saaledes, sagde den gamle Mand som fortalte mig dette, har de bygget flere Kirker i Landet¹⁾, og naar de har kunnet bygge med de svære Kampesteen, som Rønnebæks Kirke er bygget af, saa kan man ogsaa nok tænke, at de maa have haft mange flere Kræfter end vi har“. „Disse Munke skal ellers“, sagde den gamle Mand, „have været slemme Folk, men her i Egnen bleve de dog syndigt behandlede.“ Og saa fortalte han, at da de andre Munke var dragne bort, saa var her blevet to tilbage, som blev piinte og plagede og endelig fangne og indmurede sammen paa Sparresholm, hvor de sultede ihjel, efter at have forsøgt paa at grave dem ud under Grundstenene, hvilket de ikke formaaede. De maatte da blive derinde, hvor de aad deres egne Sko og Kjødet af deres Arme.

Foruden det før omtalte Slag, her har staaet i Rønnebæk Sogn, findes her ogsaa Spor af at have staaet et

---

¹⁾ Almuen heromkring kalder alle de Kirker som ere byggede af Kampesteen Munkekirkerne.

mindre oppe ved Fredskoven, hvor der i en Siening er opgravet en Deel smaa Jernkanonkugler, af hvilke en findes her paa Gaarden, som omtrent kan være $1\frac{1}{2}$ Tomme i Gjennemsnit. Naar dette lille Slag eller Træfning har staaet, veed jeg ikke, da jeg efter Kanonkuglens Størrelse og Udseende ikke forstaaer at bedømme, til hvilken Tid den har været brugt; heller ikke den store Mængde af Hestesko af en anden Form end den nu brugelige, som ligeledes paa dette Sted er opgravet, giver mig nøiere Underretning om, paa hvilken Tid de er sunkne i dette Uføre. Maaskee kan disse opgravede Sager være fra Svenskekrigens Tider, som vi endnu her i Sognet ikke har tabt Erindringen om. — Her fortælles endnu, at paa den Tid Svenskerne oversvømmede Landet og raadede for det Hele uden Kjøbenhavn, var her i Rønnebæk ogsaa fuldt af dem, de laa i hver Gaard og hvert Huus og plagede og piinte Bønderne paa mange Maader. En gammel Kone har saaledes fortalt mig, at en Dag som en Kone, i det yderste Huus i Rønnebæk ud ad Næstelsø-Veien til, var i Barnsnød, kom to svenske Ryttere forbi, og den ene sagde, da han hørte Konen klage sig: „lad os komme derind og gøre endnu mere Forstyrrelse end der allerede er, det kan blive lystigt“; men den anden formanede ham og sagde: „hvor kan Du dog være saa ugudelig at ville plage de stakkels Mennesker, som døier nok endda“. Men det slemme Menneske vilde ikke give efter og løb hen imod Døren, da tog hans Kammerat sit Sværd og stak det igjennem ham, saa han blev liggende død paa Rønnebæks Gade. Den gamle Kone, som fortalte mig dette, bemærkede hertil: „Se! han har været et veltænkendes Menneske.“

Jo længere Svenskerne blev her i Landet, jo utaa-

leligere blev det for Befolkningen heromkring og tilsidst sammensvor en Deel af Egnens Folk dem om at ødelægge dem ¹⁾. De aftalte, at dette skulde skee en bestemt Aften og udførte det saaledes. I Loftet over de svenske Krigsfolks Senge borede de et stort Hul, kogte noget der kaldtes Pandemad, som er en Ret af Meel og Vand, bragte denne kogende hed op paa Loftet og da Svenskerne vel var komne i Seng, kastede de den hede Pandemad ned i deres Øine og derefter faldt de over dem og dræbte dem. Saaledes blev mange Svenskere skildte ved deres Liv hernede i Rønnebæk og de nærmeste Byer, men hvordan det gik de Danske bag efter, det fortælles her slet ikke Noget om.

Udplyndrede og bestjaalne blev Folk heromkring allevegne af de Svenske, saa da de drog herfra, efterlod de et fattigt og udpiint Land, og sjelden blev Nogen rige ved dem, men jeg har dog hørt, at i Nabosognet Vester-Egisborg lever endnu en Bondefamilie, som fra gammel Tid har været meget velhavende, og det fortælles, at den har faaet sine Penge, da Svenskerne laa her i Egnen, for dengang boede der en svensk Officeer hos Væveren i Egisborg, Jeppe Lisen, og denne Officeer havde samlet mange Kostbarheder sammen og tvunget Jeppe til at kjøre med dem i sin Vogn til Vordingborg, hvor han havde sit Oplagsted; men som Jeppe var kommet et Par Mile fra Egisborg, hørte han, at Svenskerne

---

¹⁾ Ogsaa paa Holmegaard gaaer det Sagn, at en Deel Svenske skal være ihjelslagne der og Ligene nedkastede i ulædsket Kalk, maaskee har det været samtidigt hermed, at Rønnebækkerne og den øvrige Egn har overfaldet Svenskerne.

havde faaet Ordre til strax at bryde op og forlade Landet, hvorfor Jeppe vendte om og kørte tilbage til Egisborg, men den svenske Offceer var draget afsted og kom aldrig meer igjen, saa Jeppe Lisen og hans Slægt fik godt af alle de Rigdomme, som Svenskeren havde samlet.

Som i Krigens Tid Rønnebæk Sogn blev hjemsøgt med svære Plager, saaledes er det ogsaa bleven haardt medtaget af svære Sygdomme. I Aaret 1656 ¹⁾ rasede her i Sognet i Efteraarstiden en Sygdom som bortrev Folk heromkring som Fluor, og rimeligviis har vel Pestens Plager ogsaa naaet hertil ofte i tidligere Aarhundreder, da Danmark saa jævnlig blev hjemsøgt af denne Ulykke. En gammel Mand har fortalt mig, at da den sorte Død rasede over al Danmarks Land, uddøde Menneskene ganske paa mange Steder her i Egnen og dengang var Kalbyriis-Skov, som støder sammen med Skytteskov i Rønnebæk Sogn, Pløieland, men da Befolkningen saa vidt omkring uddøde, groede Træerne op hvor Ploven før havde gaaet. — Om hvilken Pest det er de Gamle fortæller den i Rønnebæk skal have raset saa grueligt, kan jeg ikke vide, maaskee er det om den Sot, som i Aaret 1656 bortrev saa mange Mennesker her i Sognet. En gammel Kone har fortalt mig, at under Vaabenhuset ved Rønnebæks Kirke er nedsat en levende Hest, derfor staaer der ogsaa fire Hestesko paa Indgangsdøren fra Vaabenhuset til Kirken. Denne Hest, det er Helhesten, og da Pesten rasede i Rønnebæk, kom Hesten op og løb langs Rønnebæks Gader og raabte: „herud, herud!“ men ved en af Gaardene stillede Manden sig i Porten og

---

¹⁾ Efter Rønnebæks Kirkebog.

raabte til Hesten: „gaa min Gaard forbi.“ Og denne Gaard blev den eneste i Rønnebæk, hvoraf intet Liig i Pestens Tid blev udbaarret. I mange af de andre Gaarde uddøde alle Mennesker, og Byen var som en Ørk, da Pesten holdt op at rase.

Ogsaa om den Krig med Sverrig, som Kong Frederik den 4de førte i elleve Aar baade i Sverrig og Tydskland, fortæller de Gamle i Rønnebæk Sogn endnu, men de har forlænget Krigstiden lidt og kalder den Attenaarskrigen. Flere her fra Sognet skal have været med, blandt andre en Mand som hed Rasmus Andersen og boede i den for længere Tid siden nedlagte Gaard i Rønnebæk. Om ham fortælles, at medens han var ude af Landet med Hæren, kom det til et Slag, hvori han blev saaret og laa paa Valpladsen uden Bevidsthed. Efter Slaget kom en gammel Kone og vilde plyndre ham som de andre Liig, men da hun rørte ved ham, vaagnede han op og greb efter sin Bøsse, for at skyde hende, hvilket han dog igjen opgav, da han saae hvor gammel en Kjærling det var. Fra Valpladsen travede han saa afsted, for at finde den danske Hær igjen og paa Veien mødte han en af sine Kammerater, de gik saa sammen gennem en Skov og gik ind i en Kro ved Veien, hvor de fik nogen Suppe at spise, men i denne Suppe fandt de en Menneskehaand, saa vidste de, hvad Suppen var kogt paa og rørte den ikke; men Pigen, som de talte til om hvad det var for en græsselig Suppe, sagde, at dette var et slemt Sted de var komne ind, og til Natten vilde det gaae dem ilde, om de ikke søgte at komme ud derfra. Dog ud kunde de ikke komme, for Folkene passede paa dem, men endelig fik de hver en Klædning af Pigen for gode Ord og Betaling, og da de fik den paa,

slap de afsted og naaede Hæren og Rasmus Andersen kom saa lykkelig hjem til Rønnebæk igjen, hvor han blev Gaardmand og boede i mange Aar.

En gammel Kone har fortalt mig, at da hun var Barn, boede der en gammel Mand i et Huus nær ved Rønnebæks Kirke, som man fortalte havde været den berygtede Beringskiolds hemmelige Bud, som bragte Breve fra ham til den svenske Konge. Denne Mand kaldte de her i Egnen Degneskrædderen, for han var nok Skrædder og en Degnesøn fra Rønnebæk. Han havde ligesom Rasmus Andersen i den gamle Gaard været i Krig i sine yngre Aar¹⁾. Senere levede han stille i Rønnebæk, men kunde aldrig glemme en Gjerning han havde øvet i denne Krig og herom talte han ofte med grædende Taare. Den gamle Kone, som fortalte mig dette, har kjendt hans Datter og sagde, at hun fortalte, han ofte om Aftenen talte om, hvor græsseligt det stod for ham, at han engang, da de danske Tropper trængte frem, var gaaet ind i et Huus i en Landsby for at tage hvad han kunde finde og da alle Mennesker var flygtede derfra,

---

¹⁾ Degneskrædder Smidt staaer i Rønnebæks Kirkebog blandt de 1802 begravede og der staaer anført, at han var 84 Aar gammel da han døde. Han kan altsaa ikke have været med i Frederik den 4des Krige, og jeg begriber ikke, i hvilken Krig det da har været han har øvet den ovenfor omtalte slemme Ugjerning. Maaskee har han været med i den 40,000 Mand stærke Hær, som under General St. Germain 1762 rykkede ind i Meklenborg og stod kun faa Mile skilt fra den russiske Hær, med hvilken daglig ventedes et Slag, da Keiser Peter pludselig blev afsat og dræbt, og Danmark fik Fred med Rusland.

fandt han kun et lille stakkels Barn, som laa grædende i Vuggen og da han saae dette lille Barn, var det som han blev rasende, han tog sin Sabel, jog den gjennem Barnet og bar det ud til Skorstenen, hvor der stod en kogende Gryde over Ilden, i denne kastede han Barnet og løb saa ud af Huset; men Mindet om denne gruelige Gjerning forfulgte ham Dag og Nat, og selv da han var en gammel Mand, rystede han ved Tanken om denne Ugjerning.

Her i Sognet har den gamle Sædvane med at tage sig selv tilrette og hævne Fornærmelser med Kniven, rotte sig sammen, røve og stiale i det Store, længe holdt sig. Syv Røvere, som skal have været Egnens sidste Røvere, var især meget bekjendte, de havde oppe i Bankerne et stort steensat Hul med en Trappe ned i, hvor de gjemte deres Tyvekoster. Dette dybe Hul har den ældste Mand her i Sognet seet, da han var en Dreng, nu er der ikke Spor af det mere. Disse syv Røvere var bosatte Mænd her fra Egnen, een af dem boede i Rønnebæk, en anden i Næstelsø, de andre rundt om i Byerne, men den værste af dem boede nede i Ellevænget ved Sipperup, han hed Lars Hugger og var en forvoven Karl, som anførte de andre til alleslags slette Streger. Hver Nat var de ude paa Røveri og kom saa Nogen efter dem, saa de ikke kunde faae slæbt deres Tyvekoster op i Hullet, saa sænkede de hvad de havde faaet, ned i Tørvemoserne heromkring, saa mange Aar efter deres Død blev fundet Vogne og andre Sager baade i Tørvemosen i Fredskoven og mange andre Steder her i Egnen. Endelig blev disse Røvere grobne, men Lars Hugger var ikke saa nem at faae fat paa, dog fik tilsidst Skytten paa Rønnebæksholm ham lokket til Næstved, en

Dag han mødte ham paa Veien, hvor han gik med sin Bøsse. Skytten foreslog ham om de skulde bytte Bøsser, hvilket Lars gik ind paa, naar han kunde faae et Par Daler til Bytte, og Skytten bad ham da følge med sig til Næstved op paa Viinhuset, hvor han kunde faae Pengene, som Lars ogsaa gjorde; men Skytten, som havde aftalt med Øvrigheden i Næstved, at naar han skjød ud ad Vinduet i Viinhuset, saa skulde der sendes Folk derhen for at gribe Lars, prøvede ogsaa Lars's Bøsse, da de kom ind paa Viinhuset, ved at skyde ud ad Vinduet og strax efter kom Øvrighedens Folk og greb Lars, som var den sidste af de syv Røvere de fik fat paa. Disse syv slemme Folk blev saa hængte allesammen nede i Ugle-diet ved Præstø, og da Præsten formanede Lars Hugger, endnu da han gik op mod Galgen, til at omvende sig, snurrede han sig om paa sin Hæl og sagde: „Nu har jeg omvendt mig.“

Gamle Pe'er Hendrik siger, at i hans Ungdom hørte Slagsmaal til Dagens Orden her i Rønnebæk Sogn, og havde nogen Trætte sammen, saa blinkede Knivene strax imod hinanden, og det var ikke saa ganske sjældent at det endte sig med, at Kniven sad fast i den enes Liv, saa han aldrig mere reiste sig til Trætte. Pe'er Hendriks egen Farfader, som ogsaa hed Pe'er Hendrik og havde været Gaardmand i Rønnebæk, blev saaledes stukken ihjel med en Kniv og det for en ringe Fornærmelses Skyld. Aarsagen var denne: Lars Vægger, som var Skomager i Rønnebæk, vilde have sin halvtossedede Søn til at være Skafferdreng, da der skulde rides Sommer i By, men Pe'er Hendrik forhindrede dette, hvorfor Lars Vægger svor at hævne sig. Da de havde Gilde om Aftenen og Pe'er Hendrik stod glad og fornøjet inde i Gildestuen,

kom Lars Vægger farende som et rasende Menneske lige imod ham med en lang Kniv, som han stak ham med ind under Brystet, saa Blodet sprøitede ud og han døde strax derefter.

Denne slemme Skik at afgjøre Trætter med Kniven har endnu i dette Aarhundrede ikke været ganske op- hørt, og selv i den Tid, jeg har levet her i Egnen, som nu vel kan være lidt over 18 Aar, erindrer jeg engang i de første Aar, at jeg hørte fortælle om et Slagsmaal paa Veien mellem tre—fire Mennesker fra Byerne herom- kring, hvor de havde brugt Knive.

Folkets Vedtægter og Skikke.

I gammel Tid skal Sjælland have været deelt i tre Sysler, som igjen vare deelte i flere Herreder. Disse Herreder var vel fra Begyndelsen temmelig uafhængige Samfund, for hvilke en anseelig Høvding stod i Spidsen og hans Sæde har da været i Herredets Hovedby, altsaa her i Hammer By, som har givet Herredet Navn. Sog- nene blev saa atter mindre afsluttede Samfund og Byerne var endnu mindre Samfund, af hvilke hver enkelt By fra ældgammel Tid ved mange Baand var et tæt sam- menknyttet Samfund af Mennesker, som delte Voe og Vel med hinanden.

Da Christendommens Klokker ringede Hedenskabet i Skjul, fortrængte Klangen dog ikke den gamle hjemlige Levemaade, de gamle Skikke og Sædvaner, hvorefter hver enkelt By fra ældgammel Tid styredes, og som trods Ti- dernes Omskiftelse vedblev at være kjendelig, lige til

Udskiftningen af Jorden, i Slutningen af forrige Aarhundrede og Begyndelsen af dette, forandrede de gamle Skikke og Vaner og bragte en ganske anden Tankegang og Leve-maade ind hos Almuen. Endnu lever her gamle Folk, som kan erindre hvordan det gik til, medens Alt her i Sognet gik i sin gamle Skure, og af dem har jeg hørt, at hvert Aar var en af Mændene ¹⁾ i Byen Oldermænd, saaledes at det gik alle Mændene igjennem og derefter begyndte forfra. Oldermænden skulde holde over Byloven, saaledes kaldtes de gamle Vedtægter og Sædvaner om Kreaturers Gang paa Fællesjorden, om Ordens Overholdelse ved Pløining, Saaning og Høst, om at lukke Gjerde, holde Veie og Skjel istand og andet mere. Naar noget herom skulde aftales eller der kom Breve og Bud fra Øvrigheden eller noget usædvanligt var skeet, gik Oldermænden op hvor Maitræet stod; i Rønnebæk kaldtes den Forhøining omsat med Steen, hvori Træet groede, Maibækken. Her tudede han i et Horn, dette kaldtes at tude paa Gade, saa samledes Mændene og Oldermænden sagde dem, hvad der skulde afhandles, og der blev da talt for og imod og endelig taget en Beslutning. Disse Møder kaldtes Bystævne og i tidligere Tider sammenkaldtes til dem ved Ringning med Kirkeklokken, men dette blev allerede 1561 ²⁾ afskaffet efter Roeskilde Landemodes Beslutning. Nogen skreven Bylov for nogen af Byerne i Rønnebæk Sogn mindes ingen nu levende Mand eller Kvinde at have hørt om, som de nok i det Hele

¹⁾ Mændene er Gaardmændene. Huusmændene kaldes ikke Mænd eller Bymænd.

²⁾ Efter Synodalia Roskildensia, som findes paa det kgl. Bibliothek.

her i Sognet ikke har været stærke i at skrive eller læse Skrift i gamle Dage, hvilket jeg slutter ogsaa deraf, at gamle Pe'er Hendrik fortæller, i hans Barndom var der kun en eneste gammel Mand i Rønnebæk, foruden Præsten og Degnen, en Huusmand ved Navn Anders Rod, som kunde læse Skrift, saa naar der kom Brev fra Øvrigheden og Mændene samledes om Maibænken, maatte gamle Anders Rod, med sine Knibbriller paa Næsen, med stor Besvær og langsomt nok udtyde Øvrighedens Befalinger.

Af Sognets fire Byer, Rønnebæk, Steenstrup, Sippesrup og Borup, har altid tidligere de to, Steenstrup og Sipperup, været regnet for een By, da de drev deres Jord i Forening.

Medens Fællesskabet varede, lige til Slutningen af det forrige Aarhundrede, var hver Byes Jord inddeelt i tre Marker, hvoraf de to var besaaede og den tredje laa til Græsgang. I disse Marker havde hver Bymand en Deel Lodder paa forskellige Steder, som de besaaede og høstede, men i Samling, paa engang pløiede, saaede og høstede alle Byens Mænd. Foruden dette Fællesskab mellem Bymændene var der ogsaa et større Fællesskab mellem de nærmestliggende Byer, idet de Byer, hvis Græsmarker stødte sammen, havde deres Creature Somren over gaende sammen paa disse forskellige Byers Græsmarker. For at gjøre det tydeligere, hvorledes det hang sammen med dette Fællesskab og hvorledes det Somren over gik til, naar Kreaturerne fra forskellige Byer græssede sammen, maa jeg fortælle om, hvordan de her i Rønnebæk havde det med dette Fællesskab med de nærmeste Byer. Rønnebæk Jorder var som sagt inddeelt i tre Marker. Skovmarken, Lankehøvsmarken og

Næstelsømarken (eller Landaasvængen, som den i gamle Dage skal have hedt).

Naar Lankehøvsmarken og Næstelsømarken var besaaede og Skovmarken laa til Græsgang, havde Rønnebækkerne denne Mark i Fællesskab med en Græsmark fra Holsted, en fra Everup, en fra Olstrup og en fra Kalby, saaledes at der var fem Græsmarker som stødte til hinanden, hvori alle fem Byers Kreature maatte gaae sammen¹⁾. Var Skovmarken og Lankehøvsmarken besaaede og Næstelsømarken laa til Græsgang, havde Næstelsøerne en Mark med Græs og Fladsaaerne en Mark med Græs, som stødte til Rønnebækkernes Græsmark, hvor Kreaturene fra alle tre Byer gik i Fællesskab Somren over. Det Aar Skovmarken og Næstelsømarken vare besaaede og Lankehøvsmarken laa til Græsgang, havde Steenstrup og Sipperup en Græsmark og Aadderup en Græsmark i Fællesskab med Rønnebækkerne, saa det Aar var der igjen kun tre Græsmarker, hvor alle tre Byers Kreature gik Somren over. Hvert tredie Aar, naar Rønnebækkerne havde fælles Græsgang med Holsted, Everup, Olstrup og Kalby og der altsaa var fem Græsmarker i Fællesskab, kaldtes dette det store Fang. En

---

¹⁾ At fem Bymarker i Samling laa til Græsgang og ikke, som vistnok var det sædvanlige, kun 3 Byers Græsmarker, kom rimeligviis deraf, at da Taagerup By efter Kong Frederik den 3die Bevilling af 1670 blev nedlagt og Jorden taget under Holmegaard, kom der herved Forstyrrelse i Tredelingen og de to Byer, som derved blev ene om Græsmarkerne, har da vistnok forenet dem om at have Græsmark hver 3die Aar sammen med de tre nærmeste Byer.

Gaardmand i en af Byerne var for Somren Fangsfoged og skulde sørge for, at Kreaturene blev holdt i Fangen, men at Ingen havde flere Creature derinde end han havde Lov til, samt at alt var i Orden ved Ledene og Hegnene. Naar det ene Aar Fangsfogeden var en Gaardmand i Rønnebæk, var det en Gaardmand i en af de andre Byer tredie Aaret derefter, naar de samme Byers Græsmarker laa i Fællesskab. Saaledes vedblev det hver tredie Aar at være en Gaardmand i en anden By som var Fangsfoged, til det var gaaet Omgangen rundt i de forskjellige Byer, da begyndte det forfra igjen. Tre Gange om Somren skulde Fangsfogden undersøge, om nogen Mand havde flere Creature end han havde Lov til i Fangen, og disse tre Undersøgelser foretog han, naar han selv vilde, uden at underrette nogen derom, før den samme Morgen da Undersøgelsen skulde skee. Der kom da tidlig om Morgenen Bud til de forskjellige Byer om at samles paa et bestemt Sted. Naar det var det store Fang, samlede Mændene og Drengene med Heste paa en Høi nord for Kalbyriisskov, som kaldtes Øllegrødshøven. Hver Dreng havde foruden Hest ogsaa en Haarsvøbe indflettet med Messingtraad med sig. Disse Svøber eller Pidske samlede Fangsfogden i et Bundt, tog dem ved Snærten, kastede dem saa langt bort ud i Marken som han kunde, og hver Dreng maatte da løbe efter sin og den, som kom sidst tilbage og op paa Hesten, blev, som det kaldtes, „toppet.“ Han blev taget i Haartoppen og revet dygtigt. Derefter begyndte Drengene at ride omkring til alle Sider, for at jage Kreaturene hen til den By, hvor Fangsfogeden boede. Ved hvert Led var sat Vagt, for at intet Kreatur skulde slippe igjennem. Nu gik det lystigt hen over Fælleden, og de arme Creature

jagedes i Galop foran til Fangsfogedens By. Denne Jagt kaldtes at ende Fælleden op eller at ende Kreaturet op. Naar Kreaturene var drevne sammen ved Byen, var allerede Fangsfogeden med alle Byernes Mænd der, og hver kjendtes da ved sine Kreature, men var der flere end der skulde være, maatte Eiermanden for det indsmuglede Kreatur give en Tønde ØL. Naar Tællingen af Kreaturene var endt, fordeeltes alle Mændene omkring i Gaardene i den By, hvor Tællingen den Sommer skete, og de fik da Middagsmad, som bestod i sød Grød og Fisk. Men de stakkels Dreng, som havde haft det værste Arbeide, fik kun den Mad de selv havde bragt med og saa lidt Øl fra Gaardene i Byen, men om Eftermiddagen morede de dem med at lege og spille Kegler paa Gaden. Hen ad Aften gik hver til Sit og den Dags Begivenheder var især for Drengene til stor Fornøjelse. Dog endtes disse Dage ikke altid lystigt, saaledes fortæller gamle Pe'er Hendrik, at et Aar, da Rønnebæk, Steenstrup, Sipperup og Aadderup havde Græsmarker sammen og Rønnebæk Dreng, hvoriblandt Pe'er Hendrik var, samledes med de andre Byers Dreng, var der fra en Gaard i Aadderup, hvor de ingen Dreng havde, sendt en Karl, som vilde regjere over Drengene og drillede dem og slog dem, hvorfor Rønnebæk Dreng slog igjen med deres Svøber, og om Aftenen, da Drengene skulde ride hjem, mødte de atter Karlen fra Aadderup, som gik til Grevensvænge med en Spade paa Nakken. Da Drengene kom hen til ham, løftede han Spaden og slog efter den nærmeste Dreng, men Hesten sprang til Side og Spaden ramte den henover Lænden, hvor der blev en dyb Flænge, som Blodet flød stærkt ud af. Alle Drengene løftede Svøberne imod Karlen, men han slap bort fra dem ind

over et Gjerde og Drengene maatte ride tilbage til Aadderup med den blødende Hest, som stod mange Uger hos Smeden, før den blev til at bruge igjen. Noget efter dette var skeet, blev alle Rønnebæks Dreng og Karlen fra Aadderup kaldte op paa Rønnebæksholm, hvor Forvalteren fra Grevensvænge var, for at straffe Karlen som hørte til denne Gaards Hoveribønder. Karlen maatte da betale to Rigsdaler og fik saamange Prygl, at han tilsidst faldt om paa Gulvet derved og fik det at føle længe bag efter; men hver Dreng maatte betale otte eller fire Skilling og fik fire eller otte Slag af en god Knortekjæp. Pengene blev brugt til at betale den arme Hests Forpleining med. Pe'er Hendrik siger, at havde Drengene faaet fat paa Karlen, da han slog efter en af dem med Spaden, saa havde de pryglet saalænge løs paa ham, til han havde ligget død for deres Fødder, for Rønnebæks Dreng var ikke til at spøge med.

Mændene eller Gaardmændene i Byen udgjorde Lauget som havde al Myndighed i Byen, Huusmændene havde intet at sige. Naar en ny Mand kom i en af Gaardene i Rønnebæk eller en af de andre Byer i Sognet, maatte han inden otte Dage efter han var kommet, byde alle Mændene i Byen sammen hos sig en Eftermiddag og give dem tør Mad, Øl og Brændeviin. Ved Bordet reiste da en af Mændene sig op og sagde til den nye Mand: „nu har Du samme Myndighed og Rettighed og Lov at snakke med, som vi andre.“ Dermed var han optaget i Lauget og dette Gilde kaldtes Indgangsgilde.

Naar et Barn i gamle Dage skulde i Kirke og døbes i Rønnebæk Sogn, gik nogle Dage før Daaben skulde være Tjenestepigen ud at byde til Barselgilde (som det kaldes). Hun havde da en Kurv med Hvedebrød paa Ar-

men, hvoraf hun gav for to Skilling Brød til hver Kone hun bad og fik fire Skilling i Drikkepenge. Dette Hvedebrød kaldtes Kirkegangsbrød. Hele Byen blev indbudt, baade Mænd og Koner og unge Mennesker, og Pigen bragte, naar hun indbød, Hilsen fra Madmoder og den lille Søn eller Datter. Naar Gjæsterne samledes i Huset, fik de tør Mad og Brændeviin og Øl, og naar Barnet skulde til Kirke, kjørte først Konen eller Pigen, som skulde bære Barnet over Daaben, med dette alene paa en Vogn med en Kjørsvend foran sig, derefter Mand og Kone og hvem der var med til Gilde. I Kirken kom de ind under Prædiken og naar den var endt ¹⁾, gik Konen eller Pigen som bar Barnet alene hen til Døbefonten, hvor Præsten selv tog Huen af Barnet og efter endt Daab satte den paa igjen. Naar Ofringen begyndte, gik Konen eller Pigen, som bar Barnet, alene med dette op til Alteret og ofrede, efter hende Fadderne, som medens Barnet blev døbt, gik ud af Stolene. Efter disse gik Konerne op at ofre. Hjem kjørtes i samme Orden som til Kirke, og saasnart Folkene kom i Stuen, fik de tør Mad, Øl og Brændeviin og derefter Middagsmad, som bestod i Grød og Klipfisk eller undertiden Suppe og Kjød eller Steg. Derefter blev der drukket Kaffe, og strax efter begyndte Dandsen med at Gudmoderen med

---

¹⁾ Tidligere blev Børnene christnede i Rønnebæk, som ogsaa andre Steder, før Prædiken, men den 20de Mai 1683 blev det første lille Barn døbt i Rønnebæks Kirke efter Prædiken, hvilket staaer i Rønnebæks gl. Kirkebog. Efter Synodalia Roskildensia paa det kgl. Bibliothek udkom 1683 en kongl. Forordning om at Daaben skulde skee efter Prædiken.

Barnet dandsede alene, derefter alle de andre baade Unge og Gamle. Ud ad Natten fik Gjæsterne Plukfisk eller opvarmet Kjød, og hele Natten igjennem spistes Smørrebrød med Øl og Brændeviin til.

Til Bryllupper i Rønnebæk eller de andre Byer i Sognet gik tidligere Brudens Fader nogle Dage før Brylluppet skulde staae, ud at byde Gjæsterne. Alle Byens Mænd og Koner samt de Unge bad han, men de Udenbyes red Karlen i Gaarden eller en Slægting af Familien til med Indbydelsen. Der hilstes saa fra Brudgom og Brud, om de vilde møde i Brudehuset Kl. 9 og faae lidt at leve af, tage med i Kirke og ofre, derfra hjem til Brudehuset at spise til Middag og fornøje dem saalænge de havde Lyst. Var det meget stort Bryllup, bad han dem holde dem lystige med Brudeparret et Par Dage. Kl. 9 om Formiddagen mødte Gjæsterne i Brudehuset, fik tør Mad, Brændeviin og Øl, derefter kjørte de i Kirke. Først Brudgommen med sine to Forlovere paa Sædet bag ved sig, Brudgommen sad alene paa det midterste Sæde og havde en Kjørsvend foran sig. Derefter kom en Vogn med Bruden, som ligeledes sad alene paa det midterste Sæde, med sine to Brudepiger bag ved sig og Kjørsvenden foran; lige bag efter Bruden kjørte alle Brudepigerne paa forskellige Vogne, ofte tre- fire og tyve. Derefter alle Mænd med deres Koner. De unge Karle rede ved Vognene eller kjørte med paa Huusbondens og Madmoderens Vogn. Naar Bruden kjørte fra sin Faders Gaard, maatte hun ikke vende sig om, for det varslede ilde om, at hun skulde komme til at længes efter Hjemmet. Naar Brudetoget kom til Kirken, gik Brudgommen først ind med sine Forlovere og alle Mandfolkene bag efter dem. Derefter Bruden med sine to Brudepiger ved

Siden af sig, tilsidst Konerne. Efter Prædiken forrettedes Vielsen. Derefter ofredes oppe ved Alteret, først af Brudgommen, saa Mændene, derefter Karlene. Saa kom Bruden med sine to Piger ved Siden, efter dem alle Pigerne og tilsidst Konerne. Ud af Kirken gik de som de kom ind, og kørte hjem ligesom de kørte ud, kun at Bruden kørte foran hjem og Brudgommen bag efter. Naar Brudetoget var kommet hjem i Gaarden, kom Kokkekonen ud til Vognen med et Fad Mad, og Bruden og Brudgommen maatte spise hver et Stykke, før de stod af Vognen. Ligeledes kom den Mand som stod for Skjenken, som kaldtes *Stoptænd*, hen til Vognen med Flaske og Glas, og baade Brud og Brudgom maatte tage dem en Snaps før de stod af. Naar de kom ind i Stuen, spiste de først en Bid tør Mad, i tidligere Tid en Slags tørre Kager, senere Smørrebrød og derefter begyndte Middagsmaaltidet, Brud og Brudgom satte dem sammen for Bordenden og alle Brudepigerne langs med Væggen under Vinduerne. Alle de andre Mænd, Koner og Karle toge Plads, hvor de kunde faae den. Strax naar Brudefolkene kørte ind i Gaarden fra Kirken, modtoges de med Musik, som bestod af Violiner og en Klarinet, og under Maaltidet vedblev Musiken at lyde. Til Middagsmaaltidet fik de enten Grød og Fisk, eller Suppe og Kjød eller Steg. Derefter drak de Kaffe, fik Øl og Brændeviin saa meget de vilde drikke. Naar Spiisningen var forbi, blev Borde og Bænke ryddede ud, og Dandsen begyndte med, at Brud og Brudgom dandsede sammen en *Møllevit* eller lille *Runtenom* (Valts kjendtes dengang ikke i Rønnebæk Sogn), derefter bukkede Brudgommen for Forsamlingen, og de andre maatte begynde at dandse. Ved Midnatstid dandsedes Bruden og Brudgommen af Lauget, som bestod i

at Karlene dandsede med Brudgommen ud og ind i Gaard og Mark, og naar de kom ind i Huset, stod Bruden bag Døren og skulde fange sin Brudgom. Ligeledes dandsede Pigerne ud og ind med Bruden, som naar hun kom i Huset, blev fanget af sin Brudgom. Imellem klædte Pigerne Bruden i Karleklæder og Karlene Brudgommen i Pigeklæder, og saaledes løb de omkring i Huset, saa Bruden havde ondt ved at kjende sin Brudgom og Brudgommen sin Brud. Naar Bruden var dandset af Lauget, satte Brudgommen den sorte Konehue paa hendes Hoved. Saa begyndte Skaalerne. Først drak Brudefolkene for alle gode Venner, men de sang ikke, saa drak den ene efter den anden af to Glas Brændeviin og et Glas Øl, som stod paa Bordet og som bestandig blev fyldte. Naar de saaledes drak Skaaler og sang Vers dertil, kaldte de det at synge for Brudefolkene, og hertil havde de mange forskjellige Vers med egne Melodier, af hvilke Pe'er Hendrik kan erindre efterfølgende:

Denne Skaal skal være
 Vor Brudgom til Ære
 Og Bruden til Gavn.
 Christ give dem Lykke
 Ved saadan et Smykke,
 For hver Nat de sove i hverandres Favn.
 Faladera, Faladera!

Saa mange Draaber som I seer
 I dette Glas iskjænket der,
 Saa mange Slags Velsigøvelser
 Vi ønsker og begjær.
 Saa sætter jeg Glasset til min Mund
 Og drikker ud af Hjertens Grund
 Brud og Brudgom til Ære.

See hvilken deilig Skaal
 I sit fuldeste Maal
 Paa Tallerkenen stander udi Lag,
 Den jeg drikke vil med Lyst,
 Med Fornøielse og Trøst
 Til vore Brudfolk,
 Saa deilige og skjønne.

Jeg gik mig ud om Vinters Tid,
 Da fandt jeg en Perle og den var hvid,
 Den lagde jeg i forgyldene Skriin
 Og den skulde være Allerkiæreste min.
 Yndigste Perle og yndigste Skat,
 Du skal være
 Min Hjertenskiære
 Og sove hos mig i Nat!

Somme prise Sommeren
 For Fryd og Fuglesang,
 Jeg vil prise Vinteren
 For saa er Natten lang.
 Og somme prise Pigerne,
 For de er som en Rose.
 Men jeg vil prise Konerne
 Saa faaer jeg lidt i Pose.

Undertiden brugtes ved Skaalernes Vexelsang mellem
 to Karle eller Mænd, og en af disse kan Pe'er Hendrik
 erindre; den følger her som jeg har faaet den:

„Kjæreste Broder Frands
 Vil Du med Udenlands?
 Her er strax en Drage
 I disse Dage,
 Der kan vi vente
 Penge at hente.
 Jens vor Kammerat
 Er nu parat

Strax med at følge,
Sandhed at dølgge.
Vi vil til Falster gaae.“

Hertil svarede af en anden Karl eller Mand:

„Vil ei, min Fader og min Moder,
Dertil min Søster og min Broder,
De har mig Noget sagt.“
(Eller: „Thi Noget er mig sagt“).

Hvorpaa den Første atter sang:

„Hvad er Dig sagt,
Hvad har Du spurgt,
Me'ens Du saa lystig
Ledig gaaer.“

Hertil svarede atter:

„Om gift jeg bli'er
Er min Plaseer,
Spørg mig dog ikke meer“.

Efterat Skaalerne var drukket, kom det sidste Maaltid, som, naar der til Middag var spiiet Klipfisk, hvilket som oftest var Tilfældet, bestod af Plukfisk med Sennop, men naar der var spiiet Kjød eller Steg til Middag, bestod af opvarmet Kjød. Næste Dag kom Gjæsterne igjen til Brudehuset omtrent Klokken 10 om Formiddagen og spiste og drak som første Dag, kun fik de anden Dag opvarmet Mad til Middag og om Aftenen blev dandset, men ingen Skaaler drukket.

Til Begravelser blev budet en Dag forud, alle Mændene (Gaardmændene, naar det var en Gaardmand som var død) og nogle af Huusmændene, samt Familien. Naar de var samlede i Liighuset, fik de tør Mad, Øl og

Brændeviin. Før de bar Liget af Huset, blev sunget en Psalme ved Kisten og alle Mænd skiftedes til at bære Kisten. Ringet blev der fra Kirketaarnet naar Liget kom ud af Gaarden eller Huset i Rønnebæk By, men var Liget fra en af de andre Byer i Sognet, begyndte Ringningen, naar Liigtoget kunde sees fra Kirketaarnet. Lige bag efter Kisten gik Konerne (Pigerne var ikke med ved Begravelser) og efter dem Mændene. Paa Kirkegaarden blev sunget Psalmer og Præsten holdt Tale, men undertiden blev Talen ogsaa holdt i Kirken og derefter kom Jordspaaastelsen og Graven blev tilkastet og Følget gik tilbage til Liighuset, hvor de atter fik tør Mad, Øl og Brændeviin, men ingen uden Familien spiste til Middag i Liighuset. Om Eftermiddagen kom Følget tilbage til Liighuset og var det en Gaardmand, som blev begravet, blev der givet en Tønde Øl og fire Potter Brændeviin, men ingen Mad. Disse Drikkevarer blev i Almindelighed drukket paa Loen og kaldtes Ærrø1 (Arveøl) og Sammenkomsten Ærr'egilde for den Afdøde.

Arbejde var her hele Aaret igjennem baade for de Unge og Gamle med Pløining, Saaening, Høst og Redskabernes Forfærdigelse og Udbedring ved Vintertid, men saa havde de ogsaa Aaret rundt deres mange Lystigheder, hvorved det Aar efter Aar gik eens til. Naar det nærmede sig Maidag eller Voldermisse, begyndte de i Rønnebæk Sogn at lave til at ride Sommer ad By og det gik saaledes til. 8—10 Dage før Maidag samledes alle By-mændene i en Gaard, hvor Karlene gav dem Gilde og de fik da $\frac{1}{2}$ Td. Øl og 3—4 Potter Brændeviin, men saa skulde de ogsaa give Karlene Lov at sinke Tiden ved at lave til og at ride Sommer ad By. Naar Karlene havde faaet denne Forlov, valgtes en af Mændene til Skaffer og

en af Karlene til Skafferdreng. Hos Skafferen i Skaffergaarden, som hans Gaard Somren over kaldtes, samledes nogle Dage efter Karlene og sendte derfra Skafferen og Skafferdrengen ud til alle omliggende Herregaarde og til Næstved og bad om Forlov Maidag at komme og ride Sommer ad By. Først gik de til deres eget Herskab paa Rønnebæksholm, og der bad de om et Maitræ, som var en ung klein Riisbøg, som de saa en af Dagene lod hente og opstille paa Maibænken, en Jordforhøjning omsat med Steen, som stod inde i Byen et Sted paa Gaden. Naglet fast til denne unge Bøg høit oppe mod Toppen blev sat en udskaaet Træhest med en Karl paa, som var udyntet med tvende grønne Krandse. Denne udskaaene Rytter kaldtes Skafferdrengen. I disse Dage, som gik forud for Maidag, smykkedes fire lange Stænger, de to med en fiirkantet Pynt og de to andre med en flad Pynt foroven. Disse Stænger kaldtes Blus og vare meget kostbare, men Pynten gjemtes ogsaa fra Aar til Aar. Sølv og Guld og farvede Baand og kostbart Silketøj og Fløiel bestod Pynten af. Ofte blev denne Pynt syet af den Brændeviinsbrænders Kone i Næstved, hvor Byens Mænd tog deres Brændeviin, men Byens Piger havde nok at gjøre, selv om de ikke syede Pynten til Blussene, for de skulde pynte Hattene for Karlene og de unge Mænd, som havde Lyst til at ride med. Til dem brugtes baade Sølvkjeder, Guldfitter og farvede Baand, og de hvide Skjærf, som Karlene havde fra høire Skulder til venstre Hofte, maatte Pigerne ogsaa lave istand, og mange røde, blaa og grønne Baand, som blev bundne Karlene om Armene, gjorde de ligeledes istand, men Hestene pyntede Karlene selv med flyvende Baand i Halen og Manken af Sølv og alle Farver. Atter nogle Dage efter at de havde

faaet Forlov at ride omkring til Herregaardene og Byen, samledes Karlene og de unge Mænd i Skaffergaarden og drog derfra afsted med Tromme og Violin foran. Saa gik Toget fra Gaard til Gaard med Musik og Sang, for i hver Gaard sang de Maivisen og Skafferen var Forsanger. Alle Steder fik de Noget, baade Penge og Mad, hvilket sidste de bar hjem i en eller flere store Kurve, som Karlene havde paa Armen. Dette Tog kaldtes „at gaae om at qvæde“ og fra det kom de aldrig hjem før ud ad Aften. I Skaffergaarden bragtes Maden og Pengene ind, og her holdt de dem saa lystige ud ad Natten. I Skaffergaarden blev Øllet brygget, Brødet og Kagerne bagte til det forestaaende Gilde og Skafferen maatte sørge for at Alt var i Orden; men Skafferdrengen havde han Lov til at bruge til al Slags Haandsrækning. Endelig naar den længe ventede Maidag nærmede sig og det blev hen ad Aften Dagen før Maidag, stod Trommeslageren paa Maibænken og trommede Folk sammen, og alle Karle og Piger og de unge Mænd samledes da i Skaffergaarden. Herfra droge de Alle ned i den grønne Eng med Trommen foran; naar de kom der, sattes Trommen paa Jorden og alle Mænd og Karle sloge Kreds om den, faldt paa Knæ og ofrede Penge paa den. Naar alle havde ofret, maatte en af Karlene tage Trommen og skrabe Pengene til sig, saa var han dette Aar Maigreve og skulde betale $\frac{1}{2}$ Tønde Øl, 2 Potter Mjød til Pigerne, og 2 Potter Brændeviin til Karle og Mænd. Naar den ene af Karlene var bleven Maigreve, hængte Skafferen to grønne Krands om ham over Kryds paa Brystet og Ryggen, men Pigerne slog Kreds om ham, og han tog sin ene Krands af og søgte at hænge den om en af Pigerne, men det var just ikke altid at Pigerne vilde tage imod den, dog fik

han tilsidst sin Krands hængt over Skulderen paa en Pige, som da var hans Maiinde og skulde hjælpe ham med at skaffe Øl, Mjød og Brændeviin. Naar Maigreven og Maiinden var valgte, gik de foran og alle de Andre under Trommeslag tilbage til Skaffergaarden, hvor Loen var pyntet med Grønt og Blomster, saa den saae ud som en deilig Løvsal. Herinde var Musik og Dandsen begyndte med, at Maigreven og hans Maiinde de dandsede foran. Til den lyse Dag varede Lystigheden, saa kom Mændene med de smykkede Heste og Pigerne pyntede Karlene og de unge Mænd. Ved Solopgang satte Toget sig i Bevægelse, Skafferen og Skafferdrengen rede foran og denne Sidste maatte afsted at melde Togets Ankomst, hvor de skulde ind. Efter dem fulgte Musikken, 2 Violiner, 1 Tromme og 1 Klarinet, derefter Maigreven og i Midten bares de fire Blus. Karlene og de unge Mænd rede baade foran og bag efter Blussene. Naar de kom til et Sted, hvor de skulde ind, slog Skafferdrengen tre Knald med en pyntet Pidsk han havde med, og red saa ind at melde Toget. Under Trommeslag og Musik drog de ind i Gaarden og her sang de Maivisen med Skafferen til Forsanger. Denne smukke gamle Maivise begyndte her i Egnen saaledes: „Du lille Lærkes liflig Klang, Hør det, som vi bede: Vi love Dig med Maimaans Sang, Vær os Alle en naadig Gud med Glæde“. De øvrige mange Vers kan gamle Pe'er Hendrik, som har fortalt mig om, hvordan det gik til ved dette Sommergilde, ikke erindre¹⁾. Naar Sangen var forbi og de

---

¹⁾ Gamle Pe'er Hendrik har senere fortalt mig, at i denne Maivise blev der bedt for Kongen, Præsteskabet, Riderskabet og Bønderne, og tillige blev der bedt for

vare staaede af Hæsten, dandsede de med Gaardens eller Byens Piger, som kom til for at faae dem en Dands, og hængte grønne Krands om dem. Derefter fik de Mad, Kage og Viin, og før de drog bort, fik de ogsaa Penge¹). Saaledes gik det fra det ene Sted til det andet, og naar de drog ind gennem Næstved, hængte de først en grøn Krands paa Hovedvagten, det var, siger gamle Pe'er Hendrik, til Ære for Kongen, saa red de fra Gaard til Gaard, først hos de Fornemme og siden hos de Ringere, hvor de vilde have dem. I Rønnebæk var de inde i Præstegaarden, og naar de kom igjennem en By, red de rundt om Maibænken, og var der Kro i Byen, red de ogsaa derind. Mad og Drikke fik Karlene og Mændene nok af, men de stakkels Heste fik sjelden noget, før de ud ad Natten, sædvanlig Kl. henad 1—2, kom hjem igjen til deres egen By, hvor saa de ældre Mænd stod ved Maibænken og toge imod Hestene. Dermed var Festen forbi, men næste Søndag stod Trommeslageren igjen paa Maibænken og trommede Unge og Gamle sammen, og de Unge, baade Karle og Piger, med Maigreven i Spidsen, og Trommeslageren med dem, løb til den Gaard eller

---

Heste, Qvæg og Faar, for Gjæs, for Smaahøns og Sæd. og han kunde endnu erindre de Vers, hvori der bades for Gjæs og for Smaahøns. De lød saaledes: „Gud bevare vore Gjæs fra Skade og Nød, Hør det, som vi bede, De gjøre Kaalen fed og Dynen blød, Vær os alle en naadig Gud med Glæde.“ — „Gud bevare vore Smaahøns for Skade, Hør det, som vi bede, De give Æg paa Fad til Pandekage og Æggemad“.

¹) Undertiden samlede de saaledes paa denne Dag 60 Rd., som de betalte Maigildet med og alle Forberedelserne til de ugentlige Sommergilder i Skaffergaarden.

det Huus, hvor Maiinden havde hjemme; naar de fik hende med dem, gik det afsted til Skaffergaarden, hvor Loen og Stuerne var pyntede og enhver, som havde Lyst, kunde gaae ind og faae dem en Dands i Loen eller den ene Stue, hvor der paa begge Steder var Musik og Mennesker nok. I den anden Stue og undertiden i en Lo endnu var der Borde og Bænke, hvor der spilledes Kort og førtes Snak og hørtes munter Spøg hele Natten igjennem. Saaledes gik det til i Skaffergaarden hver Søndag saa lang som Somren var, lige til Kornhøsten begyndte, da stod Trommeslageren ikke mere om Søndag Eftermiddag paa Maibænken og kaldte Folk sammen til Lystighed, men saa havde de efter det strænge Høstarbeide andre Fester. Ved disse ugentlige Sommergilder vankede ingen Mad, uden den hver Enkelt tog med hjemme fra.

Naar Kornhøsten var til Ende, havde de Høstgilde i alle Byerne eller, som det kaldtes: der holdtes Mikeldag, og saa kom Alle med, som havde hjulpet at høste, til den Gaard, hvor Gildet var. Pigen eller Drengen i Gaarden løb om et Par Dage før Gildet og bød til Gjæst. Kl. 9—10 om Formiddagen samledes da Gjæsterne og fik tør Mad, Øl og Brændeviin. Saa talte de sammen og morede dem med Dands, for Musik havde de hele Dagen. Først dandsede de Unge, men længer hen ad Dagen dandsede de Gamle, baade Mænd og Koner, med. Til Middag fik de ved dette Gilde Boghvedegrød og Faaremælk og Klipfisk. Naar Mændene fik Brændeviin, fik Koner og Piger Mjød, og hele Eftermiddagen spistes tør Mad og dandsedes og spilledes Kort, til Klokken var henad 10—11 om Aftenen, saa bød Gjæsterne Farvel og fik da hver en Bygkage paa 4—6 Pd., som enhver Gjæst tog under Armen og gik hjem med.

Nogle Dage før Juleaften, naar de skulde have Legestue i Rønnebæk og de andre Byer i Sognet, samledes Drengene eller, som de ogsaa kaldtes, Plovkjøringerne paa Gaden og løb foran Gaardene og raabte: „Hei herud at lave Lejestue.“ Saaledes blev de ved at raabe, til en af Mændene kom ud og lovede dem, at de maatte faae Legestue i hans Gaard. Naar Juleaften saa kom, raabte Drengene atter paa Gaden: „Hei til Lejestue til Niels Niels,“ eller hvad Manden i Gaarden, hvor Legestuen skulde være, hed. Efter Nadver samledes saa i denne Gaard Piger og Karle, Smaapiger og Dreng og enhver, som kom ind, sagde: „En glædelig Juul og en lystig Lejestue!“ Saa spillede Musikken op og Dandsen og Legen begyndte, men endte først, naar Solen skinnede og det blev lys Dag. Saa gik Alle hjem hver til Sit og Karlene og Pigerne fik som oftest Skjend af deres Huusbonde og Madmoder, fordi de var blevne for længe borte. Den første Gang de samledes og havde Julegilde eller Legestue var Juleaften, den næste Gang var Nytaars-Aften, men de vedblev med disse Legestuer hver Lørdag Aften til de naaede Kyndelmisse. — Nytaars-Aften byttede de Nytaarsgaver ud, som det kaldtes, naar en af Pigerne gik ud i Kjøkkenet og slog paa Døren til Stuen og spurgte: „Hvem vil have denne Pige?“ saa kom en Karl og vilde have hende, men han vidste ikke, hvem han fik, før han hørte hvem det var, Pigen i Kjøkkenet havde tænkt paa. Saaledes fik hver Karl en Pige, men undertiden byttede Karlen bag efter med en anden Karl, som havde faaet en Pige, han syntes bedre om. Og den Pige, de fik, skulde de dandse den første Dands med.

Ved disse Legestuer havde de i Juletiden mangan Spas for og legede lange Lege, af hvilke jeg her vil be-

skrive nogle jeg har hørt om. En af Legene kaldtes Julebispⁿ. Naar den skulde leges, blev en Karl udklædt med hvid Skjorte paa og fik en Pind i Munden med et Lys i hver Ende. Han blev sat paa en Stol midt paa Gulvet med en Strippe, hvori var Vand og en Karklud, under Skjorten. Saa gik alle Folk rundt om ham og sang: „Her har vi os en Julebisp, den gi'er vi Nødder og Æbler (udtales Ævle), men den, vi havde ifjor, den gav vi Død og Djævl,“ imedens den ene efter den anden ofrede Nødder og Æbler; men naar Julebispⁿ ikke fik nok, tog han den vaade Karklud op af Strippen og slog dem med i Ansigtet, som ikke vilde ofre tilstrækkeligt. — En anden Leg kaldtes at vie Folk. Ved denne gik det saaledes til. En Karl blev udklædt som Præst med en Hørhilde om Halsen og stod ved Bordet, hvor han havde en anden Karl hos sig som var Degn. Til dem kom saa en Karl og en Pige og blev viede med en Tale af Præsten, som var alt det meest usammenhængende Vrøvl, Præsten kunde finde paa. Naar Talen var tilende, sagde Degnen „Ja men.“ Naar Alle, som var med til Gilde, Par efter Par, var viede, gik de op at ofre til Præsten og Degnen, og dette Offer bestod i Nødder og Æbler, men under Ofringen sang Degnen: „Fuglen fløi, kys Degnens Pøi, i Fjæset.“ — Naar denne Leg var tilende, begyndte Kongelegⁿ, som bestod i, at en Karl og en Pige blev udpyntede som Konge og Dronning med Kroner af Halm paa Hovedet og satte for Bordenden. Kongen lod saa ved en Karl alle Folk skrive i Skat, saa de hver og een maatte afgive deres Skat i Nødder og Æbler, og naar de ikke vægrede dem ved at give denne Skat, saa gav Kongen ved en Tale Tilladelse til, at de,

som Præsten havde viet, maatte skilles ad, og dermed var Legen tilende.

En meget lang Leg var ogsaa Pige- og Karlelegen ¹⁾, som ofte blev leget i Legestuerne her i Sognet. Ved den gik det saaledes til: naar Gjæsterne var samlede, flokkedes Pigerne og valgte to Piger som kunde godt synge, de skulde styre Legen. Pigerne dansede saa rundt og sang:

„Hun sidder paa Bjelkehoved,
 Han gjør ei andet end kjedes.
 Pigerne sidde i Skrækkeland.
 De jage vore Karle af Sæde.
 Og vil de ikke med os gaae,
 Skal vi dennem baade støde og slaæ
 Og dem i Haaret dræve, (drage)
 Og det skal være paa Love.

Derefter dansede Karlene rundt med Pigerne som sang:

Pigerne ride i Sandet
 Alt saa trøstelig.
 Hold paa mig,
 Jeg slaar paa Dig.
 Hold paa mig saa trøstelig,
 Til min Hue falder af.

Derved holdt Karlene paa Pigernes Huer. Dette Vers gjentog Pigerne flere Gange, men anden Gang sang de i sidste Linie „Til mit Tørklæde falder af“, næste Gang „Til min Bulle falder af“, derefter „Til mit Skjørt falder

---

¹⁾ Denne Legs Beskrivelse er trykt i „Gamle danske Minder“, udgivne af Svend Grundtvig, men da det er den fuldstændigste og kjønneste Leg jeg har hørt om her fra Sognet, har jeg ikke villet udelade den her.

af⁴, saa „Til mine Sko falder af“ og tilsidst „Til mine Strømper falder af“, og hver Gang holdt Karlene paa det Klædningsstykke, de nævnte. Derefter dandsede Pigerne atter rundt, og de styrende Piger spurgte da hver enkelt Karl, om han vilde købe Kyllinger, hvortil han svarede Ja, og fik saa en Pige, som han gav et Haandslag, saa skulde de dandse sammen, hvorefter Pigerne atter dandsede og sang:

Her hopper en Høne paa vort Gulv,
 Hun har Kyllinger. de er smaae,
 Kyllingerne er hakkede
 Og Grynene de er stakkede.
 Træder omkring, træder omkring.
 Træder mig Kongens Kyllinger ind.

Derefter løb Pigerne ud i Kjøkken og Gaard og skjulte dem for Karlene, som maatte lede hver sin Pige op og bringe hende tilbage til Stuen, hvor de dandsede deres Toture, Treture, Fireture o. s. v. Gamle Pe'er Hendrik siger, det gik sommetider lige til Tolvture ¹⁾). Naar Parrene saa fik sat dem ned, dandsede atter de to Piger, som førte Legen, hen til det ene Par efter det andet og sang:

Min Datter jeg gaaer til,
 Hvi sidder Du saa stil?
 Mon Hjorten vil Dig slaae?
 Min Datter, vil Du hjem?
 Er Hjorten din fuldtro Ven?

Dertil svarede saa Pigen syngende:

Ja, jeg ei paa ham klage kan.

---

¹⁾ Jeg har tidligere ikke hørt om disse Ture længer end til Sexture.

Hvortil Pigerne som styrede Legen atter svarede syngende:

Min Datter. hvad vil Du meer,
Det bedste jeg nu seer.

Derefter maatte baade Karlen og Pigen give de styrende Piger et Pant, Karlen sin Kniv og Pigen sit Fingerbøl. Naar alle Parrerne havde givet Pant, holdt en af de styrende Piger Pantet i et brændende Lys og sang:

Svie brænde,
Kjender Du denne?

Saa blev baade Karlene og Pigerne dømt af de styrende Piger til at indløse deres Panter, Karlene med Kys til Pigerne og Pigerne med Kys til Karlene, undertiden et halvt Kys og undertiden 12 Kys. Dermed var denne Deel af Legen, som kaldtes Pigelegen, forbi, og der blev saa atter dandsset, til de styrende Piger opfordrede Karlene til nu ogsaa at lege Karlelegen. To Karle styrede saa Legen, som begyndte med at Karlene dandsede rundt og sang:

Jeg stod mig op en Morgenstund,
Jeg kjølnede, før jeg hedte,
Jeg spændte to Leergrave for min Vogn,
Jeg kjørte, til de blev svedte.
Jeg kom til Solen, før Skov stod op,
• Alt i den stærke Hede,
De Oldensviin de fløi saa høit,
De Bremse de ligge saa fede.

Medens de sang, kom en Karl ind, som var udklædt med en hvid Skjorte, og gjort saa vanskabt som mueligt. De to styrende Karle sørgede derefter for, at hver Karl tog sin Pige og satte sig Parviis i en Kreds paa Gulvet med

et Reb inden i Kredsen, som enhver maatte holde fast ved. Ind i denne Kreds hoppede den hvide Mand med en Tamp af Hø og raabte snart til den ene og snart til den anden: „hold fast!“ saa skulde den tiltalte slippe og raabte han: „slip!“ saa skulde der holdes fast; tog de feil, fik de af Tampen. Naar den hvide Mand havde bragt dygtig Forvirring imellem dem, hoppede han ud af Kredsen og løb ud af Stuen. Derefter kom han ind med en Sko, som han smed ind i Kredsen, og hvem der fangede den skjulte den, saa hoppede han atter ind i Kredsen og ledte efter Skoen, som bestandig blev skjult fra den ene til den anden, og naar han saae den, fløi den over hans Hoved, snart til den ene og snart til den anden. Naar ogsaa denne Leg var bleven dygtig forvirret, løb den hvide Mand atter ud og kom ind med to Stokke i Hænderne og en Pose Aske bunden paa Ryggen. Han spurgte da de styrende Karle, om de havde nogen Sviin at vogte, saa vilde han være Svinehyrde, derefter blev han taget i Tjeneste, og Piger og Karle dandsede rundt og satte dem paa Gulvet i Kreds, men Svinhyrden sang:

Vogte Sviin!
Kys Piben min!
Vogte Kalve!
Kys Ryggen paa dem alle!

Imedens fik han dygtige Prygl af dem, han vendte Ryggen til, men slog ogsaa fra sig med begge sine Stokke. Naar Prygleriet blev rigtig stærkt, saa sagde han: „nu skal jeg give mine Sviin lidt at æde“, og begyndte saa at klemme Asken ud af Posen paa sin Ryg, snart over den ene og snart over den anden, til hele Stuen stod i Røg og alle pryglede paa hinanden, saa løb den hvide Mand ud og Legen var til Ende.

Naar Fastelavns gildet skulde være, stod Karlene for det, og nogen Tid før Fastelavn gik de til en af Byens Gaardmænd og tingede med ham, at han skulde lade dem holde Gilde i sin Gaard og iforveien brygge 1 eller 1½ Tønde Øl. Naar dette var afgjort og Øllet brygget, kom de sammen i Gaarden otte Dage før Fastelavn for at smage Ølet og fik Mad til, som Manden, i hvis Gaard Gildet skulde staae, skjenkede dem. Naar Fastelavns Mandag kom, samledes Karlene i Gaarden med Musik og alle Byens Piger var da velkomne, saamange som vilde, men Mad fik de ikke, de maatte selv tage en Madpose med, og havde saa for det meste et godt Stykke Kage med Smør paa til den Karl, de syntes bedst om. Hele Dagen var der Dands og Lystighed, men Pigerne maatte gaae fra og til, lige som de kunde faae Tid til, for de maatte jo hjem at malke og gjøre deres Gjærning. Middagsmad fik Pigerne ikke, den kunde de spise hjemme, men Karlene fik graa Ærter og Flæsk. Som oftest samledes Karle og Piger Kl. 10 om Formiddagen og dandsede og morede dem det bedste de kunde til henad Kl. 1—2, saa gik Pigerne hjem og Karlene spiste til Middag. Naar Kl. blev 3—4 kom Pigerne igjen og saa dandsedes der hele Natten. Tirsdag Morgen samledes Karlene og en af dem var da udklædt som en gammel Visekjærling med en Kurv paa Armen, hvori hun havde de Viser hun solgte. En anden af Karlene var udklædt som Nar og havde en Skræppe (Skralde) i Haanden, hvormed han gjorde Støi. Med Narren foran og Visekjærlingen inuellem dem drog saa Karlene afsted med Violin og Tromme fra Gaard til Gaard, fra Huus til Huus. Hvor de kom frem, dandsede de med Koner og Piger, fik Mad og Snapse. Og nogle af Karlene bar Kurve

paa Armen, hvori de fik Æg til Æggekeg og et Stykke Flæsk dertil i hver Gaard de kom til, men i Husene fik de 8 eller 4 Sk. Hen ad Aften kom Toget først tilbage og saa begyndte Dandsen igjen til den lyse Morgen. Dands og Lystighed vedblev nu saaledes Onsdag og Torsdag til Aften, baade Nat og Dag. Karlene gik ikke i Seng, men sov i Loen og hvor de kunde, naar de var trætte, stod saa op og begyndte igjen paa Dands og Løier. Pigerne gik imellem hjem for at sysle og sove, men holdt ellers ud ligesom Karlene til Torsdag Aften. Hver Dag fik Karlene graa Ærter og Flæsk til Middag, men Pigerne fik kun tør Mad, som de selv bragte med i en Madpose. Trommen havde de kun med om Tirsdagen, naar de gik ud at bede om Æg, ellers havde de Violin at dandse efter. Torsdag Aften var Gildet forbi, men næste Uges Løverdag samledes Karle og Piger atter i den samme Gaard, og saa betaltes Gildet. Karlene gav aldrig mere end 1 Rd. hver og Pigerne kun 2 Mk. hver. Naar Gildet var betalt, begyndte Dandsen igjen og varede hele Natten. Af Mad fik de kun, hvad Pigerne bragte med i deres Madpose, men $\frac{1}{2}$ Td. Øl var brygget til denne Nat. — Ligesom Karlene havde Fastelavns-gilde i en af Byens Gaarde, saaledes havde Drengene deres Fastelavns-gilde i en anden, hvor der var brygget $\frac{1}{2}$ Td. Øl til dem; men her var naturligtvis Alt simplere og tarveligere, end hvor Karlene stod for Festen. I den Gaard, Drengene havde deres Gilde, kom Smaapigerne ogsaa sammen og dandsede med Drengene, og de maatte da ligesom de store Piger have en Madpose med, men Øl fik de Lov at drikke af en Krukke, som en af Drengene gik omkring med til dem og holdt paa medens de drak. Deres Musik var en lille otteskillings Viol, som

en af Drengene gned paa, den dandsede de efter, og den havde de med om Tirsdagen, naar Drengene gik ud ligesom Karlene at bede om Æg og Flæsk. Middagsmad fik Drengene ikke, men for det meste havde de hver lidt tør Mad med hjemmefra. Ogsaa Drengene og Smaapigerne holdt ud til Torsdag Aften og kom ligesom Karlene og Pigerne sammen i den Gaard, hvor de havde haft Fastelavns-gilde næste Uges Løverdag og betalte Gildet. Hver Dreng gav 1 Mk. og hver Pige 3 eller 4 Sk. Derefter dandsede de hele den Nat og kom først hjem hen ad Morgenstunden.

Ogsaa et Paaskegilde stod Karlene for i Rønnebæk, ligesom i de andre Byer i Sognet. I en af Gaardene i Byen fik de Lov at holde Gilde 2den Paaskedag. I denne Gaard bryggedes en Tønde Øl og skaffedes tør Mad, som bestod i Smørrebrød og Kager, ogsaa Brændeviin til Karlene og Mjød til Pigerne kjøbtes. Til dette Gilde, som begyndte 2den Paaskedag Kl. 9—10 om Formiddagen med Dands og tør Mad, var Drengene og Smaapigerne med. Om Middagen fik baade Karle og Piger Suppe og Peberodskjød. Efter Middag dandsedes atter til Morgenstunden efter Violin og hele Natten opvartedes med tør Mad, Øl, Brændeviin og Mjød. Tredie Paaskedags Morgen betales Gildet, før Gjæsterne gik hjem. — Pindsegilde havdes ikke, hverken i Rønnebæk eller de andre Byer i Sognet.

Kapitel III.

Gaader.

Saaledes var der Lystighed hele Aaret rundt i Rønnebæk Sogn, men de Aftener, Folkene sadde hjemme efter fuldendt Dagarbeide, fordrev de med Skjemt, Sang og Fortællinger. Undertiden gav de hinanden Gaader at gjette, saadan som disse efterfølgende, jeg har hørt herude. Hvormange Been har halvattende Krage? ¹⁾. — Der var en Slagter paa Vesterbro, som havde en Svend; der var meget eenfoldig, til ham gav Mesteren 20 Mk. og sagde, han skulde kjøbe 20 Hoveder Qvæg derfor, Kalve, Stude og Køer. Han maatte give 8 Sk. for hver Kalv, 2 Mk. for hver Ko og 3 Mk. for hver Stude. Hvormange Kalve, Køer og Stude fik han saa for de 20 Mk.? ²⁾. — Der var en Herremand, som med sin Frue gik ud i Marken for at see hvordan Sæden stod, og da de kom til Ærtemarken, fandt de en Gase med Gjæs derinde, som levede godt i Ærterne. Herremanden blev vred og sagde: der gaaer de Tyve Gjæs i Ærterne; men Gasen svarede: Var vi heelt saa mange og halvt saa mange og $2\frac{1}{2}$ Gaas, saa var vi tyve. Hvor mange Gjæs var der saa? ³⁾. — I den store Barnemose, som strækker sig langs Landeveien mellem Næstved og Vordingborg, var der 12 Orner, og hver Orne havde 12 Søer, og hver So havde 12 Grise, og disse rodede Barnemosen op, saa

¹⁾ 35 Been.

²⁾ 2 Stude, 3 Køer og 16 Kalve.

³⁾ 7 Gjæs.

den blev til Pløieland. Hvormange var saa det, som var om dette Arbeide? ¹⁾).

Viser

Blandt Almuen heromkring er der altid nogle, som kan synges, og mange, som vil lytte til Sangen. I tidligere Tid var det som oftest Kæmpeviser og andre gode gamle Sange, her blev sunget, af hvilke jeg især af gamle Koner har hørt en Deel, blandt dem vil jeg unde de efterfølgende Plads her.

I.

Og hvor har Du været saa længe ²⁾

Svend i Rosensgaard?

Og jeg har været i Lunden,

Kjære Moder vor!

I vente mig seent eller aldrig.

Hvorfor er Dit Sværd saa blodig,

Svend i Rosensgaard?

For jeg har dræbt min Broder,

Kjære Moder vor!

I vente mig seent eller aldrig.

Hvor vil Du Dig henvende,

Svend i Rosensgaard?

Jeg vil ad Landet rende,

Kjære Moder vor!

I vente mig seent eller aldrig.

---

¹⁾ 1884.

²⁾ Denne Folkesang er trykt efter min Opskrift i Engelske og Skotske Folkeviser, fordanskede af Svend Grundtvig, 3die Hefte, hvori den er sat som Sidestykke til den smukke skotske Folkesang „Brodermorderen“.

Naar vil Du komme tilbage,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see hvide Krager,
     Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi hvide Krager,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see sorte Svaner,
     Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi sorte Svaner,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see Fjedren synke,
     Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi Fjedren synke,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see Stenen flyde,
     Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi Stenen flyde,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see Havet brænde,
     Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi Havet brænde,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see Verdens Ende,
     Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig. ¹⁾

---

¹⁾ Denne Vise har en Kone, som nu er henved halvfemt-sindstyve Aar sunget for mig; en anden gammel Kone,

2.

Hr. Hjelm han rider sig op under Ø,
 Der mødte han Jomfruens tre Brødre.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Hr. Hjelm han raades med liden Smaadreng,
 Veed Du nogen Raad, Du sig mig dem.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

---

som nu er død, har sunget den noget anderledes for mig, saaledes som den gjengives i nedenstaaende Opskrift.

Hvor har Du været saa længe,
 Svend i Rosensgaard?
 Og jeg har været i Enge,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig,

Hvorfor er Dit Sværd saa blodig,
 Svend i Rosensgaard?
 For jeg har dræbt min Broder,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Hvor vil Du Dig henvende,
 Svend i Rosensgaard?
 Jeg vil af Landet rende,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Hvor vil Du gjøre af Hustru Din,
 Svend i Rosensgaard?
 Hun skal spinde for Føden siu,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Hvor vil Du gjøre af Børnene Dine,
 Svend i Rosensgaard?
 Jeg vil sende dem til Vennerne mine,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar vil Du Dig hjemvende,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar alle Qvinder blive Enke,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Hr. Hjelm han er en Herre saa fin,
 Spænd Hesten med Sporen, rid dennem forbi.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Jeg vilde ikke, skjøen Jomfru skulde spørge tilby,
 At jeg hendes Brødre vilde undfly.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Naar bliver alle Qvinder Enke,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar alle Mænd blive døde,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar bliver alle Mænd døde,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar Huse og Gaarde bliye øde,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar blive Huse og Gaarde øde,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see hvide Ravne,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi hvide Ravne,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see sorte Svaner,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi sorte Svaner,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see Fjedre synke,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi Fjedre synke,
 Svend i Rosensgaard?
 Naar vi see Stenen flyde,
 Kjære Moder vor!
 I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi Stenen flyde,
 Svend i Rosensgaard?

Hr. Hjelm han raades med liden Smaandreg,
Veed Du nogen Raad, Du sig mig dem.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Hr. Hjelm han er en Herre saa god,
Spænd Hesten med Sporen, rid dennem imod.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Hr. Hjelm, Hr. Hjelm, rid os ei imod,
Du lokked vor Søster, det var os imod.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Du lokked vor Søster, det var os imod,
Ihjelslog vor Fader og gjorde os ei Bod.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Lokked jeg Eders Søster, var det Jer imod,
Og ihjelslog jer Fader og ei gav Jer Bod,
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Saa har jeg vel røde Guld hjemme i mit Skriin,
Det gi'er jeg til Bod for Faderen Din.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Her hjælper ei Sølv, her hjælper ei Guld,
Men her vil vi fægte med et frit Mod,
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Saa hug han Jelv, saa hug han Bang,
Selv satte han Legen ret lystig i Gang.
Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Naar vi see Havet brænde,
Kjære Moder vor!
I vente mig seent eller aldrig.

Naar see vi Havet brænde,
Svend i Rosensgaard?
Naar vi see Verdens Ende,
Kjære Moder vor!
I vente mig seent eller aldrig.

Den yngste Broder bad alt for sig :
 Min kjære Hr. Hjelm, lad leve nu mig.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Ja vel vil jeg lade leve nu Dig,
 Naar jeg vidste, Du vilde ei svige mig.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Hr. Hjelm drog ind sin brunc Pal, (Pel?)
 Hr. Peder han hug ham Hovedet fra,
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Han tog det Hoved alt paa sit Spyd,
 Saa red han til sin kjær' Søster i By.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Hør Du, min kjær' Søster, saa søger og saa fin,
 Her har Du Hovedet af Kjæresten Din.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Og er det Hovedet af Kjæresten min,
 Gak op i mit Kammer, drik klaren Viin.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Den første Drik han af Bægeret drak,
 En søvslagen Kniv hun i hans Hjerter stak.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Og lig Du nu der for Ravn og Krage.
 Med Ære jeg lader Hr. Hjelm begrave.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Saa lader jeg gjøre, alt som jeg meen,
 En Kiste af det hvide Hvalsbeen.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Saa lader jeg gjøre Alt hvad jeg formaaer,
 Hans Kiste jeg lader med Guld beslaae.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Saa lader jeg bygge alt over hans Grav
 En Kirke ud af det rødeste Rav,
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Og Alle, som der monne komme forbi,
 Skal sige, der ligger en Jomfru-Mand i:
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Og saa gaaer jeg mig i Steenstuen ind,
 Og sørger mig selver til Døden hen.
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

Der voxte to Lilier op paa deres Grav,
 Den ene hun tager den anden ifavn,
 Saa fri rider Svenden i Sadlen.

3.

Hr. Adelbrand han red udi Rosenslund,
 Hr. Adelbrand han red udi Rosenslund,
 Der stod Lenelille, der stod Lenelille og krusede sit
 Haar.

∴ God Dag Lenelille, kjære Fæstemø min, ∴
 ∴ Hvor naar skal vi nu hen ∴: at lade os vi?

∴ Jeg passer ei mere paa Hr. Adelbrands Tro ∴:
 ∴ End jeg passer ∴: paa mine gamle Sko.

∴ Jeg passer ikke mere paa Hr. Adelbrands Ære ∴:
 ∴ End jeg passer ∴: paa mine gamle Klæder.

∴ Hold op Lenelille, Du stiller Dig saa ∴:
 ∴ Vi samles nok engang ∴: udi Rosenslund.

∴ Det stod hen udi otte lange Aar ∴:
 ∴ At Lenelille turde ei ∴: til Kirken gaae.

.,:Om otte Aar derefter saa kom der Bud,.,:
 .,:Fra Hr. Adelbrands Moder.,: Hr. Adelbrand læa
 paa Liigstraa.

.,:Og Lenelille talte til Kjørekudskens sin,.,:
 .,:Spænd for Karmen, saa.,: kjøre vi lidt ud.

.,:Og der de kom udi Rosenslund,.,:
 .,:Der mødte de Hr. Adelbrands .,: den lille Hund.

.,:Og hun tog Hunden, og hun gav ham Brød,.,:
 .,:Jeg troer for vist, at.,: det bliver min Død.

.,:Og der de kom udi grønnende Enge,.,:
 .,:Der mødte de.,: Hr. Adelbrand selv.

.,:God Dag, Hr. Adelbrand, kjære Fæstemand min,.,:
 .,:Hvor naar skal vi nu hen,.,: og lade os vi?

.,:Jeg passer ikke mere paa Lenelilles Tro,.,:
 .,:Min Moder hun haver,.,: to gamle Sko.

.,:Jeg passer ikke mere paa Lenelilles Ære,.,:
 .,:Uden jeg passer paa,.,: mine gamle Klæder.

.,:Saa løste han Lenelilles gule Lok,.,:
 .,:Den bandt han ved,.,: sin Sadelknap.

.,:De red jo aldrig over saa liden en Qvist,.,:
 .,:Uden der jo sprang Blod,.,: af Lenelilles Bryst.

.,:De red jo aldrig over saa liden en Green,.,:
 .,:Uden der jo sprang Stykker,.,: af Lenelilles Been.

.,:De red jo aldrig over saa lidet et Vand,.,:
 .,:At hun jo maatte,.,: svømme som en And.

.,:De red jo aldrig over saa liden en Bro,.,:
.,:At hun jo maatte.,: følge Hestesko.

.,:Og der de komme til Borgeled,.,:
.,:Der stod hans Moder.,: og hvilede sig ved.

.,:God Dag, Hr. Adelbrand, kjær Sønnen min,.,:
.,:Hvordan handled' Du.,: med Fæstemø Din?

.,:Og min kjær' Moder, det lader sig see,.,:
.,:Naar Mænden byder Ære.,: og Konen byder Spee.

.,:Og der de var komne til Rosenslunds Gaard,.,:
.,:Der mødte de Alle.,: Hr. Adelbrands Møer.

.,:Og to af mine Møer skal gjøre Badstuen varm,.,:
.,:Og to af mine Møer skal.,: rede op min Seng.

.,:Og to af mine Møer skal følge hende til den,.,:
.,:Og to af mine Møer skal.,: rede ud hendes Haar.

.,:Og to af mine Møer skal rede ud hendes Haar,.,:
.,:Slet ingen af dine Møer skal.,: gjøre Badstuen varm.

.,:Slet ingen af dine Møer skal rede op din Seng,.,:
.,:Langt mindre skal de følge.,: mig til den.

.,:I laane mig nu et Tørklæde saa smaat,.,:
.,:At jeg kan aftørre.,: den blodige Sved.

.,:Gud lad mig nu leve en liden Stund,.,:
.,:At jeg maatte dele min.,: Sjælegave ud.

.,:Min Moder skal have min silkesyede Særk,.,:
.,:For hun haver lidt for mig.,: saa stor en Værk.

.,:Min Broder skal have min høieste Hest,.,:
.,:For han skal være hurtig.,: og hente mig en Præst.

.,:Min Fader skal have min forgyldne Karm, ,:;
 .:,For han skulde hævne,,: al min Harm.

.,:Hr. Adelbrand skal have min sølvbundne Kniv, ,:;
 .:,Christ give den sad,,: tvært i hans Liv.

.,:Det Ord var aldrig saa snarlig udtalt, ,:;
 .:,Før Kniven den sad,,: tvært i hans Barm.

.,:Nu er der to Lig i Hr. Adelbrands Gaard, ,:;
 .:,Det første Hr. Adelbrands,,: det andet hans Møes.

.,:Nu er der tre Lig i Hr. Adelbrands Gaard, ,:;
 .:,Det tredie hans Moders,,: hun sørgede sig død.

4.

Gud Fader han sidder i Himmerig,
 Han talte til Englen saa trøstelig.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Imorgen saa skal Du til Jorderig
 Og hente mig den Jomfru i Himmerig.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Og skal jeg imorgen til Jorderig
 Og hente den Jomfru i Himmerig.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Den Fugl han satte sig paa liden Qvist,
 Han sang en Vise, det var stor Lyst.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Han sang i Dage, han sang udi tre.
 Alt før den Jomfru tik hannem at see.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Vor Herre Christ give den Fugl var tam,
Jeg vilde hannem sætte paa forgyldene Stang.
Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Vor Herre Christ give den Fugl var min,
Jeg vilde hannem sætte paa forgyldene Skriin.
Jeg kjedes ved at leve. saa længes nu mig.

Hun lokked ud Fuglen med Fingrene smaa,
Kom, lad os gaae ind i Huset at staae.
Jeg kjedes ved at leve. saa længes nu mig.

Han hilsed den Jomfru saa snildelig,
Imørgen saa skal Du til Himmerig.
Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Ud gik den Jomfru saa karsk og sund,
Ind kom hun igjen med Helsot i Mund.
Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Og min kjær' Søster, Du rede mig min Seng,
Og min kjær' Moder, I følge mig til den.
Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Og min kjær' Broder, Du hente mig en Præst,
Og min kjær' Fader, I være mig næst.
Jeg kjedes ved at leve saa længes nu mig.

Og mine kjære Forældre, sørger ei for mig,
Vi skal vist samles i Himmerig.
Jeg kjedes ved at leve. saa længes nu mig.

Imellem Klokken var fire og fem
Saa fulgte de den Jomfru til hendes Seng.
Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Imellem Klokken var otte og ni,
Saa døde den Jomfru saa saelig.
Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Marie hun stod og klædte det Lig,
 Men Englen bar Sjælen til Himmerig.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

Nu er den Jomfru til Himmerig kommen,
 Nu har hun faaet seet sin Frelser den fromme.
 Jeg kjedes ved at leve, saa længes nu mig.

5.

Og hvordan mon Græsset paa Jorden skulle groe,
 Herre Jesus han løser og husvaler,
 To Søskende loved' hverandre deres Tro.
 Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

To Søskend' avled et Barn i Synden saa stor,
 Herre Jesus han løser og husvaler,
 De grove det Barn alt levendes i Jord.
 Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Det Barn det skreg saa jammerlig,
 Herre Jesus han løser og husvaler,
 Den Røst den hørtes i Himmerig.
 Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Gud Fader han talte til Englen sin,
 Herre Jesus han løser og husvaler,
 Du hente mig det Barn i Himmerig ind.
 Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Nu er jeg kommen her i Himmerig,
 Herre Jesus han løser og husvaler,
 Og lad mig nu blive her evindeligt.
 Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Det Barn det skreg saa jammerlig,
 Herre Jesus han løser og husvaler.
 Den Røst den hørtes i Himmerig.
 Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Gud Fader han talte til lidet Barn saa,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Hvi græder Du saa jammerlig?
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Jeg maa vel græde og jamre mig,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Min Moder hun pines i Helvedes Ild.
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Gud Fader han talte til Englen sin,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Du hente mig den Qvinde i Himmerig ind.
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Nu ere vi begge i Himmerig,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Og lad os nu blive her evindeligt.
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Det Barn det skreg saa jammerlig,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Den Røst den hørtes i Himmerig.
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Gud Fader han talte til lidet Barn saa,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Hvi græder Du saa jammerlig?
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Jeg maa vel græde og jamre mig,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Min Fader han pines i Helvedes Ild.
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Gud Fader han talte til Englen sin,
Herre Jesus han løser og husvaler,
Du hente mig den Mand i Himmerig ind.
Herre min Gud, han sendte sin Søn ned til Jorden.

Nu ere vi alle tre i Himmerig,
 Herre Jesus han løser og husvler,
 Og lad os nu blive her evindelig,
 Herre min Gud. han sendte sin Søn ned til Jorden.

6.

Jeg er en Fremmed blandt Alle,
 Har vandret saa mangen vild Sti,
 Mig møder saa mangen falsk Tunge,
 Som gjerne vil forføre mig.

Mig møder saa mangen falsk Tunge,
 Som gjerne vil gjøre mig Qval,
 Gud prøve mit Hjerte og Lunge
 Og skille saa fra deres Bøgtal.

Som Turtelduen i sit Øde,
 Naar hun mister Magen sin,
 Hun sørger sig selver tildøde,
 Christ give mig samme Sind.

Ak. var jeg rig og mægtig
 Og kunde bravere stort,
 Da havde jeg Vennerne prægtig,
 Som træde mig nu under Fod.

Mit Brød det er saa smalt skaaren
 Og kastes saa vide omkring,
 Med Sorgen har jeg det opbaaren
 Og fældet mangen Taare paa Kind.

Jeg maatte vel græde med Smerte,
 Thi Verden den gik mig imod,
 Stor Sorrig bar jeg i mit Hjerte,
 O. Herre Gud raade mig Bod!

I alle de Dage jeg vidste
 Var aldrig mit Hjerte saa klemt,

Gud give det maatte snart briste,
Saa var min Elende forglemt.

Ak! kunde jeg ønske mig Døden,
Ak! var jeg lagt udi Muld,
Thi Alle vil mig omkuld støde,
Og ingen vil være mig huld.

Ak! kunde jeg krybe i Jorden,
Alt som den krybendes Orm.
Da vilde jeg sige til Jorden:
Farvel, titusind god Stund.

Jeg magter ei mere at skrive,
Mine Øine ere fulde af Graad,
Mine Taarer de rinde saa stride,
Thi slutter jeg Visen saa kort.

Fortællinger.

Ogsaa til mange Slags Fortællinger har Folk heromkring lyttet, og endnu høres de paa med megen Opmærksomhed og naar de indeholde noget, som vedkommer disse Egne, da er de endnu mere velkomne end ellers, saa heller ikke disse Fortællinger vil jeg her glemme, især da flere af dem indeholder Bidrag til Oplysning om Tænkemaaden og Overtroen blandt Almuen.

En gammel Mand har fortalt mig, at nede i Steenstrup By var der Gilde en Aften, og dengang kom de til at mangle Brændeviin, hvorfor der blev sendt en Pige op

til Rønnebæks Kro, som nu er nedlagt, med 3 Mk. for at kjøbe en Flaske Brændeviin. Det var noget mørkt den Aften, men da hun kom op ved Luusbanken, kunde hun dog see en høi hvid Skikkelse komme imod hende, og da den kom lige hen til hende, saae hun, at det var en Dødning med Liglagnet om sig. Pigen, som hverken frygtede det ene eller det andet, rev Lagenet af Dødningen og løb til Rønnebæks Kro dermed. Her satte hun Lagenet i Pant for den Flaske Brændeviin hun fik og beholdt de tre Mark hun havde faaet. Da Pigen var gaaet, gik Folkene i Kroen i Seng, men strax efter hørte de en Stemme udenfor raabe: „mit Lagen, mit Lagen!“ og Kromanden maatte da staae op, for hans Kone blev bange for dette Skrig og sagde: „Du kan tro, det Lagen vi fik tilhører en Død, som nu forlanger sin Eiendom igjen. Da Manden gjennem Vinduet saae Dødningen, tog han Lagnet og kastede det ud, hvorpaa det blev stille og Dødningen forsvandt; men Pigen, som havde skyndt sig hjemad til Steenstrup, kom netop lige til Døren, da Dødningen naaede hende og traadte Hælene af hende.

Oppe i Skytteskoven i det Stykke af den, som kaldes Dyrehaven¹⁾, ligger en Banke, hvori der i den senere Tid har været Teglovn, og Stenene til den nye Deel af Hovedbygningen paa Rønnebæksholm i Tofts Tid blev brændte. Tidligere var der Iiskjælder, men før den blev anlagt, blev Banken ikke brugt til Noget; men gamle Pe'er Hendrik siger, at paa den brændte ofte om Natten mange

---

¹⁾ Et lille Stykke Skov, som støder til Dyrehavsmarken, og som en Tid har været Mark, men nu atter er bevoxet med Træer.

Lys. Han har selv seet 5—6 Lys deroppe, og i den skal have ligget en stor Skat, som i Ufreds Tid var nedlagt der. Han fortæller, at en Gang i gamle Dage var der en Herremand paa Rønnebæksholm, som vilde lade Skatten udgrave og derfor valgte 6 af de fornuftigste Karle paa Godset til at gjøre dette Stykke Arbeide. En Nat gik de sammen derop og gravede i Banken, og da de havde gravet nogen Tid, stødte de med Spaden paa en stor Kiste, men de talte ikke et Ord til hinanden, for de vidste nok, at dersom de ikke var tause, saa fik de ikke Skatten. Det begyndte nu at blive meget mørkt, men de kunde dog see, at paa en Gang blev Banken omringet af Ryttere, som fore lige ind imod dem med dragne Sværd, men endnu lode Karlene dem ikke kyse; de mælede ikke et Ord, og blev ved at grave rundt om Kisten. Saa forsvandt Rytterne og noget efter begyndte det at lysne, og de fik sat et Toug om den ene Ende af Kisten; men ligesom de skulde til at trække i Touget, kom der kjørende lidt fra Banken en Plov med 4 kalkunske Høns for, og en Hane kjørte Ploven og en anden Hane førte Ploven. Da Karlene saae dette, brast den ene i Latter og sagde: „Nei, har Du seet saadan et Kjøretøi før“, og ligesom han sagde dette, forsvandt Ploven og Hønsene, men Kisten, som de skulde trække op, forsvandt ogsaa, og hvormeget de saa gravede, kunde de ingen Kiste finde igjen.

Gamle Inger¹⁾ har fortalt mig, at i Rønnebæk By boede engang en Gaardmand, som hed N. N. Han boede

---

¹⁾ Inger var en gammel fattig, gudfrygtig Kone, som boede i en lille ussel Stue i Rønnebæk By og døde i Somren 1857.

i en Gaard, som nu er nedlagt, og hans Kone var en Hex; af dem var der flere i Byen og efter Ingers Sigende var der endnu, da hun fortalte dette, nogle. Den dygtigste af dem boede i det Huus, hvor gamle Inger senere boede og hed Tossemalene; men tosset var hun ikke, hun var netop altfor klog. Denne Tossemalene og N. N.s Kone havde meget at gjøre med hinanden, og engang havde de faaet N. N. til at kjøre omkring paa Markeskjellene med sine Døttre, og de havde givet hver af dem en Pose med, hvori der var 9 Slags Sæd, som de maatte drysse paa Skjellene, for saa skulde Døttrene faae 9 Mænds Lykke. Noget efter denne Kjørsel var gaaet for sig, blev der tudet paa Gade, for Mændene skulde samles og tale om noget Hovarbeide, som skulde gjøres. Her kom da ogsaa N. N., og en anden Gaardmand, Rasmus Rasmussen fra Bakkegaarden, sagde, at det var baade Spot og Skam, at en Mand herfra Byen kjørte med sine Døttre langs med Markeskjellene, for at de skulde faae 9 Mænds Lykke. N. N. taug stille, men gjenste, hvad han havde hørt. Da Rasmus Rasmussen kom hjem til sin Gaard, saae han et Andeæg ligge ved Bækken, det tog han op og skjændte, fordi de lod Ænderne gaa omkring og tabe Æggene, men hans Eftermand i Gaarden stod ved Siden af ham og sagde: „det Æg skulde Du heller have ladet ligge“. Da Rasmus Rasmussen kom ind, slog han Ægget istykker og saae da, at der var ingen Blomme i det. Den samme Dag lagde han sig til Sengs og led gruelige Smerter, saa han maatte skrigte og jamre sig. Hans Kone sad ved Væven og hørte derpaa, men stod saa ned og sagde, at hun vilde gaae til den kloge Kone i Ruds-Vedby for at søge Raad for ham. Da hun kom ned fra Væven, holdt Mandens Smerter op, saa gik

hun op paa Væven igjen, men neppe var hun kommet derop, før Smerterne begyndte igjen, og saaledes blev det ved i tre Dage. Hver Gang Konen gik ned af Væven for at gaae til den kloge Kone, holdt Smerterne op, og hver Gang hun stod op paa Væven, begyndte de igjen, men endelig da den tredie Dag var til Ende, gik Konen til Ruds-Vedby og søgte Raad hos den kloge Kone. Denne sagde til hende, at al hendes Mands Ulykke kom af det, han havde sagt paa Gaden, men hun havde intet andet Raad til hende, end at hun maatte ikke laane N. N.s Kone Noget, hvad det saa var. Dagen efter Rasmus Rasmussens Kone kom hjem, kom N. N.s Kone og bad om at laane et Brød, men fik til Svar, at de havde intet Brød; siden kom hun igjen og vilde laane noget Garn, men fik atter det Svar, at de havde intet Garn; saa gik Konen hjem igjen, men i Porten tog hun en Grime, som der hang. Da Folkene i Gaarden senere opdagede, at Grimen var borte, blev Tjenestedrengen beskyldt for at have taget den, der blev holdt et farligt Huus med den stakkels Dreng, hvilket Inger godt kunde erindre. Noget efter at dette var skeet, gik Rasmus Rasmussens Kone igjen til den kloge Kone, og hun sagde da til hende, at det var godt, hun ei havde laant N. N.s Kone noget, men fortalte tillige, at hun havde stjaalet Grimen i Porten, men den kunde ikke nytte hende noget, fordi hun havde stjaalet den, og da hun intet havde faaet at laane, vilde hendes Mand nok komme sig. Rasmus Rasmussens Kone gav den kloge Kone 1 Rdl. hvergang hun var hos hende, og gik glad hjem, fordi hun troede, Manden skulde komme sig. Virkelig blev Manden ogsaa raskere og raskere og al deres Trolddom kunde ikke holde ham ved Sengen, fordi de intet havde faaet at laane. Endelig kom Rasmus

Rasmussen sig aldeles, og hans Kone gik til Kirken og mødte paa Kirkegaarden N. N.s Kone, som hun gik lige hen imod og slog hende med knyttet Næve i Ansigtet, saa Blodet fusede ud og dertil sagde hun: „det skal Du have for al den Fortræd, Du har gjort mig og Mine.“ N. N.s Gaard blev senere nedlagt og Jorden kom ind under Rønnebæksholm.¹⁾

¹⁾ Ogsaa en anden Gang skal N. N.s Kone have øvet Trolddom med et Æg mod Rasmus Rasmussen, og dette fortæller Pe'er Hendrik gik saaledes til. Medens han (Pe'er Hendrik) tjente i Rønnebæk hos Rasmus Rasmussen i Bækken, havde denne hans Huusbond faaet noget udestaaende med N. N.s Kone Mette og Anne Pe'er Pe'ers i Bavnehuset, fordi de holdt for mange Gjøes paa den fælles Græsgang, men det kom ham dyrt at staae, for en Dag han gik over den lille Bro over Bækken udenfor hans Gaard, fandt han et Gaaesæg, som han tog op og lagde ind i Gaaebænken under en af Gjæssene. Dagen efter dette Æg var kommet i Huset, sad Pe'er Hendrik og flere andre inde i Stuen og hørte et Knald, som naar en Bøsse gaar af, henne i Gaaebænken, og da de saac efter, var det Æg, som Rasmus Rasmussen havde fundet ude ved Broen, forsvundet; men Rasmus Rasmussen blev strax syg og havde Værk i hele Kroppen. Saadan gik han længe og kunde ikke komme sig, og saa søgte han Raad hos Natmandens Kone, som boede inde ved Sortebrødre, men da han ikke kunde gaae saa langt, maatte Pe'er Hendrik kjøre ham i Sengeklæder derind, og da han var hjulpet ind, holdt Pe'er Hendrik udenfor med Heste og Vogn, men noget efter sendte Konen Bud til ham, at han skulde spænde Hestene fra og komme ind, hvilket han da ogsaa gjorde, men var meget angst og turde ikke spise noget af det, som Natmandens Kone satte for ham. Hvad hun havde gjort ved Rasmus Rasmussen, vidste Pe'er Hendrik ikke. men

Ogsaa om Røvere har vi Fortællinger her i Egnen, saadan skal der i Steenskoven ved Mogenstrup, ikke langt fra den gamle Landevei mellem Præstø og Næstved, i gamle Dage have været meget usikkert, for der havde en Røverbande sit Tilhold. De Reisende blev plyndrede og de Nærboende bestjaalne. I de Tider Røverne var slemme i denne Skov, boede der i Borupgaarden¹⁾, som ligger nær ved Skoven, to gamle Folk, som ingen Børn havde, men som var bekendte for at have mange Penge. Hos disse gamle Folk var en ung Pige, som de havde bestemt skulde arve dem. En Nat, som de gamle Folk laa i deres bedste Søv, brød to Røvere ind ad et

---

lidt efter han var kommen ind, satte hun en Spand med Vand foran Rasmus og spurgte ham, om han vilde see deres Ansigter, som havde forhexet ham; han sagde ja, det vilde han nok, og saae ned i Spanden og opdagede to Ansigter paa Vandspeilet, som var N. N.s Kone Mettes og Anne Pe'er Pe'ers i Bavnehuset. Rasmus sukkede og sagde: „Saa det er disse Qvinder, som har gjort mig Fortræd“. Derefter tog Natmandens Kone Spanden og stillede hen for Pe'er Hendrik og spurgte ham, om han vilde see hendes Kjøretøi, som havde gjort hans Husbond Fortræd, hvortil Pe'er Hendrik sagde: Ja, det vilde han nok. Saa saae han ned i Spanden og kunde ganske tydeligt see og kjende N. N.s Heste og Vogn. Efter denne Tour til Natmandens Kone kom Rasmus Rasmussen lidt tilrette, men rask blev han dog aldrig mere, saalænge han levede her paa Jorden.

- ¹⁾ Denne Gaard har i gamle Dage vistnok været mere end en almindelig Bondegaard, da der for nogle Aar siden er opgravet mange gamle Muurstene, som tydede paa, at Bygningerne havde været temmelig store og massive.

Vindue, tændte en Tyvehaand¹⁾ og satte paa Bordet, for saalænge den brænder, bliver enhver, som sover, ved at sove, og enhver, som vaager, ved at vaage, og da den unge Pige var vaagen, blev hun ogsaa ved at være det, men lod som hun sov. En af Røverne havde Mistanke til at hun ikke sov, endskjøndt hun lod saadan, og han stak hende med Naale under Fødderne og kneb hende i Næsen, men ligefuldt laa hun ganske stille og lod som om hun sov. Saa brød de alle Kister og Gjemmer op og tog baade Penge og andre Kostbarheder og samlede det altsammen paa Bordet. Derefter krøb de ud ad Vinduet, lukkede Porten op og gik ud for at kalde deres Kammerater ind, men Pigen var ikke seen, løb ud efter dem, lukkede Porten atter i Laas, stængede for Vinduet og sad saa ganske stille og ventede paa, hvad der skulde skee. Snart efter kom Røverne, men kunde ingen Steder komme ind, hvorover de blev meget vrede og bandede og skjændte. Endnu brændte bestandig Tyvehaanden klart paa Bordet, og Pigen kunde ikke faae den slukket, hvad hun saa gjorde ved den, men medens hun sad ved Vinduet, hørte hun, at en af Røverne sagde: „Tyvehaanden kan hun da ikke faae slukket, uden hun kommer nymalket Mælk paa den“. Nu vidste hun, hvordan hun skulde bære sig ad og gik ned i Stalden og malkede en Ko, slukkede Tyvehaanden ved den nymalkede Mælk og vækkede saa de gamle Folk, som neppe kunde komme dem af deres Forundring over alt, hvad der var skeet.

---

¹⁾ Hvad Almuen kalder en Tyvehaand, som de tillægge de ovenfor nævnte troldomsagtige Virkninger paa Mennesker, er Haanden af en hængt eller henrettet Forbryder, som afskjæres før Liget kommer i Jorden.

Nogen Tid efter dette Indbrud, kom en ung, smuk Karl og bød sig til at tjene paa Gaarden, og da de Gamle syntes godt om ham, tog de ham i Tjeneste. I otte Aar tjente han i Gaarden og Alle syntes godt om ham, ogsaa den unge Pige, som skulde arve de Gamle, kunde godt lide ham og forlovede sig med ham. Da otte Aar var gaaet, døde de Gamle og de unge Folk holdt Bryllup. En Dag sagde Manden til sin Kone, at han vilde kjøre til Næstved og hun skulde med ham. Det synes hun godt om og lavede sig til. De var ene to paa Vognen og han kjørte op i Steenskov, istedetfor ned ad Veien til Næstved. Endelig holdt han ved et Hul i Jorden, tog sin Kone ned af Vognen, viste hende, at der i Hullet var en Pigtønde og sagde til hende: „Der skal Du ned i, fordi Du for noget over otte Aar siden narrede os saa skammelig, den Nat Du lod som om Du sov, og jeg med mine Kammerater maatte staae udenfor Vinduet.“ Konen blev meget alvorlig ved denne Tale og bad kun, om han vilde vende sig om fra hende, medens hun læste sit Faderfor; det gjorde han ogsaa, men paa cengang løb hun bagfra imod ham og styrtede ham ned i Pigtønden, hvori han faldt paa Hovedet. Han græd og bad for sig, men hun lod ham ligge og kjørte hjem til Borupgaarden igjen, glad ved, at hun var sluppet saa godt fra den slemme Mand.

Disse Røvere, som havde deres Tilhold i Steenskov og Mogenstrup Skov, skal have været bosiddende Folk, som havde Huus og Hjem i de nærmeste Byer, ogsaa her i Rønnebæk skal flere af dem have boet og det fortælles, at her endnu skal være Familier i Egnen, som nedstammer fra dem. — Engang var der Gjæstebud her i Rønnebæk hos en af disse Karle, som holdt til med

Røverne, og da Maden kom paa Bordet, kjendte en af Gjæsterne sit eget Navn, som var brændt ind i Øret paa Svinehovedet, og da han netop havde mistet sit Sviin for noget siden, som havde haft dette Mærke paa Øret, saa begyndte han at brumme saa smaat ved sig selv herom; men Værten, som godt forstod ham, bøiede sig ned over Bordet, bed Øret af og sank det med Mærket og hele Beviset, saa dengang fik de ham ikke fanget.

Endnu bestandig kommer der nye Fortællinger om vidunderlige Tildragelser frem, saa selv ikke denne Forstandstid, vi lever i, har kunnet stække Indbildningskraftens Vinge hos Almuen; den vover endnu at hæve sig til Flugt og formaaer at drage frem for Sjælen Billeder af et Liv, som i den kloge, dannede Verden forlængst er gjemt under Mulde. — Fra gammel Tid kaldes et Mosehul, ikke langt fra Fredskoven, tæt op mod Næstelsø Mark, Margrethes Hul; hvem denne Margrethe er, som har givet det Navn, veed nu ingen, om det er Dronning Margrethe, som har eiet Rønnebæksholm eller en mindre bekjendt Margrethe, kan ikke oplyses, men noget forunderlig hemmelighedsfuldt er der ved dette Mosehul. Henover den Mark, hvorpaa det ligger, sees endnu bestandig prægtige Tog, saaledes saae to Mænd, som kjørte hen ad Næstelsø-Veien, for 2—3 Aar siden, en prægtig stor Vogn med fire sorte Heste for kjøre hen over Marken, hvor der dengang stod Kløver, og da den kom til Margrethes Hul, sank den i Jorden. Ogsaa en kulsort Rytter paa en sort Hest sees imellem fare i susede Galop hen over Marken og forsvinde i Margrethes Hul. Maaskee er disse Gjengangere de Faldne fra et lille Slag, som maa have staaet paa denne Mark, maaskee

staaer de ogsaa i Forbindelse med Sagnet om Rønnebæksholms første Opbyggelse der paa Marken. Vist er det, at her paa denne Mark og i den tilstødende Fredskov, hvor den gamle befærdede Vei har gaaet, er der forunderlig uroligt.

Skraas over for denne Mark, mellem Fredskov og Skytteskov, ligger en Høj, som kaldes Rævehøj; nu ligger den paa aaben Mark, men for ikke ret længe siden var der gammel Egeskov rundt om den. I denne Banke pleiede Folk i dette Aarhundredes Begyndelse at grave Gruus, og den ældste Mand i Sagnet har fortalt mig, at noget nede i Banken stødte de paa en svær, stor, gammel Kiste, men Præsten i Rønnebæk, Hr. Wanting, tog ud til Stedet og lod Kisten nedgrave ved Siden af Banken, saa man fik ikke at vide, hvad den indeholdt, og rimeligviis staaer den endnu nede under Jorden, hvor den maaskee bliver staaende til Dommedag.

Æventyr.

Endnu fortæller mange af de Gamle til Børnene og de Unge, som gider høre derpaa, mærkelige Begivenheder fra gamle Dage, og Æventyr om Konger og Kæmper, Trolde og Drager; saa heller ikke Æventyret, denne maaskee oprindeligste Folkedigtning, er forstummet her i Rønnebæk Sogn. Dette første Led af den Kjæde, som Folkedigtningen har bundet i Oldtiden, har netop endnu sine ivrige Venner heromkring, og jeg vil derfor gjen-give, saa godt jeg kan, nogle af de mange Æventyr, jeg har hørt, medens jeg har været her. Blandt disse, som jeg mangen stille Vinteraften har fornøiet mig ved at

høre en af de Gamle iblandt os fortælle, er det mig næsten vanskeligt at vælge, da jeg synes godt om dem alle, men da de fleste er lange og vist kun for faa saa tiltalende som for mig, saa vil jeg nu kun fortælle disse efterfølgende.

Stifmoderen¹⁾.

Der var en Mand, som havde en Datter og en Søn, Sønnen tjente i Kongens Gaard og Datteren var hjemme. Hun var saa deilig og saa from, men da Faderen giftede sig anden Gang, bragte han ingen from Qvinde i Huset. Stifmoderen var ond og hadefuld, hendes Datter, som fulgte med hende, var ligesom Moderen. Fra den Tid, at Stifmoderen kom i Huset, var der ingen Ro mere for Datteren; hun plagede hende paa alle Maader, men med stille Taalmodighed bar hun Stifmoderens Haardhed. En Eftermiddag kjørte Stifmoderen ud med sin egen Datter og lod sin Stifdatter blive hjemme, sagde til hende, at hun skulde lave Mad til dem og spinde et heelt Pund Hør og gav hende kun en Brødskorpe til Aftensmad. Da de var borte, begyndte den stakkels Pige strax paa sit Arbeide, men om aldrig hun spandt saa fittig, kunde hun dog unuelig faae et halvt Pund Hør spundet og lavet Maden, til de kom hjem. — Som hun nu sad med sorgmodigt Sind og spandt, hørte hun, at der var nogen udenfor, som bankede paa Døren og raabte: „luk os ind“, men hun sagde: „jeg har ikke Tid at lukke Eder

---

1) Dette Æventyr er efter den Opskrift af det, jeg har sendt til Lieutenant Svend Grundtvig, trykt i G. Rodes „Fortællinger og Sange“.

ind“. Alligevel vedblev det at banke og at raaabe udenfor: „aa, luk os kun ind og giv os lidt at spise“. — Pigen reiste sig da, lukkede Døren op for to Mænd, som kom ind, og sagde til dem: „jeg har kuns en Brødskorpe til Aftensmad, men den vil jeg gjerne dele med Eder.“ Saa brækkede hun Skorpen over og gav dem hver sin Deel tilligemed sig selv. — Da de havde spiiet, bød de Farvel, og gik saa bort igjen. Men det var intet ringe Besøg, hun havde haft denne Aften, for det var Vorherre Christus selv og den hellige Peder. Nu behøvede hun ikke mere at sørge, fordi hun ikke kunde blive færdig med Hørren, for da hun saac hen til Rokken, blev hun vaer, at al Hørren var falden i Traad af sig selv. Om Aftenen, da Stifmoderen kom hjem, blev hun meget forundret ved at see Alt var færdigt og godt gjort; men det formildede ikke hendes onde Sind. — Næste Dag skulde hendes egen Datter blive hjemme og spinde og lave Mad, men hun fik kun $\frac{1}{4}$ Pund Hør at spinde og sød Grød til Aftensmad. Hen ad Aften hørte ogsaa hun, at nogen bankede paa Døren og bad hende lukke op og give dem lidt at spise; men hun raabte: „jeg har ikke Tid dertil“, og da de atter bankede og bad om noget at spise, lod hun sig dog ikke bevæge, men raabte: „jeg har ikke Tid dertil.“ Nu sad hun og sled hele Aftenen, men da Moderen kom hjem, var dog Hørren ikke nær spundet færdig.

En Dag sagde Moderen til sin Stifdatter: „gaa ned til Brønden og hent mig en Krukke Vand.“ — Stifdatteren gik strax derned og tog Vand i en Krukke, men i Brønden svømmede to hvide Svaner, som bad hende, om de maatte drikke af hendes Krukke. „Det maa I gjerne“, sagde Pigen og holdt Krukken hen til dem.

Svanerne drak og da Pigen gik bort fra Brønden, sagde den ene Svane, som var Vorherre Christus selv: „hvad vil Du, Peder, give denne Pige, fordi hun lod os drikke af sin Krukke?“ Den hellige Peder sagde: „jeg vil give hende at blive deiligere end nogen Qvinde paa Jorden“. „og jeg“, sagde Vorherre, „vil give hende, at for hvert et Skridt hun tager, skal der voxer Roser, Lillier og alle yndige Smaa blomster op for hendes Fod, og hvergang hun børster sit Haar, skal der flyde Sølv og Guld af det.“ — Saasart Pigen kom hjem, saae hendes Stifnoder med Forundring og Ærgrelse, at for hvert et Skridt hun tog, voxede der Roser, Lillier og alle de yndigste Smaa blomster op for hendes Fødder, og hvergang hun børstede sit Haar, flød der Guld og Sølv deraf. — En anden Dag lod Moderen sin egen Datter gaae til Brønden med Krukken for at hente Vand. Da hun kom derhen, saae ogsaa hun de to hvide Svaner, men da de bad hende om at drikke af hendes Krukke, nægtede hun dem det, og gik bort med Vandkrukken, uden at ville opfylde deres Begjering. Nu sagde Vorherre til St. Peder: „hvad giver Du denne Pige, fordi hun nægtede os en Drik Vand af sin Krukke.“ „Jeg giver hende“, sagde St. Peder, „at hun skal blive den grimme Qvinde der findes paa Jorden“; „og jeg“, sagde Vorherre, „giver hende, at for hvert et Ord, hun siger, skal der springe Orme og Skruptudser af hendes Mund.“ Nu ærgrede den onde Stifnoder sig, fordi det var gaaet hendes egen Datter saaledes, og hun blev endnu mere ond mod sin Stifdatter. Men hver Dag blev Stifdatteren deiligere og deiligere, og Roser og Lillier blomstrede for hendes Fødder, men hver Dag blev hendes egen Datter grimmere og grimmere, og Orme og Skruptudser sprang af hendes Mund.

Medens det gik saaledes til hjemme, tjente den deilige Qvindes Broder i Kongens Gaard og morede sig i sin Fritid med at aftegne sin smukke Søster. Dette Billed saae Kongen, og strax lod han hente Svenden op til sig og sagde til ham: „er din Søster virkelig saa dcilig, som dette Billed, saa vil jeg have hende til min Dronning, men har Du afbildet hende smukkere end hun er, saa skal Du kastes i Ormegaarden.“ Den unge Svend meente, at det turde han nok indlade sig paa, for han var vis paa, at hans Søster var endnu langt smukkere end Billedet. Saa sendte Kongen ham da hjem og befalede ham at hente sin Søster. Da han kom til Hjemmet med dette Budskab, blev Stifmoderen misundelig over, at det ikke var hendes egen Datter, Kongen vilde have, men hun anstillede sig, som var hun glad over Stifdatterens Lykke og bad om hun og hendes Datter maatte kjøre med hen til Kongsgaarden og glæde dem over hendes Lykke. Det var der ingen, som havde noget imod; saa lavede de dem til at reise den næste Dag. Da de havde kjørt noget, kom de til en Vei, som gik langs med Stranden, her begyndte Stifmoderen at bruge sine Troldomskunster og gjorde sin Stifdatter og hendes Broder døve for hvad de sagde til hinanden. Lidt efter sagde Broderen noget til Søsteren, som hun ikke kunde høre, og hun spurgte derfor Stifmoderen hvad han havde sagt. „Han siger“, svarede hun, „at Du skal kaste dine Sko ud i Havet.“ „Ja, naar han ønsker det, saa kan jeg jo gjerne gjøre det“, sagde Søsteren og dermed kastede hun Skoene i Havet. Lidt efter sagde Broderen igjen noget, som Søsteren ikke kunde høre, og hun spurgte derfor Stifmoderen om, hvad han havde sagt. „Han siger“, svarede hun, „at Du skal kaste dit Skriin ud i

Havet“. „Ja, naar han ønsker det“, sagde Søsteren, saa kan jeg jo gjerne gjøre det“, og dermed bukkede hun sig ud over Vognen, for at lade Skrinet falde i Havet, men Stifmoderen skuppede til hende, saa hun selv faldt ud i Havet, og saa raabte den onde Stifmoder: „svøm der som en And paa det blaa Hav, saalænge Du lever“, og strax blev Stifdatteren til en lille graa And, som svømmede paa Havet. Men lidt efter kjørte de ind paa Slottet, og Broderen havde nu ingen deilig Søster at bringe Kongen, men kun den grimme Stifsøster. Saa tog Kongen og lod ham strax bringe ned i Ormegaarden blandt forgiftige Slinger og Kryb. Men der blev Sorg paa hele Slottet, fordi Kongen sørgede over, at han ikke havde faaet den deilige Prindsesse.

Nogen Tid efter var det en Nat, at der var meget travlt i Kjøkkenet, og Kokken var bleven oppe tilligemed en Tjenesteqvinde. Som de nu gik og havde travlt, kom der en lille graa And op gjennem Rendestenen, som løb ind i Kjøkkenet, og for hvert Trin den tog, groede der Roser, Lillier og alle de yndigste Smaablomster frem for dens Fødder. Da den kom ind, sagde den: „den gode Kok skal jeg dog give lidt Sølv og Guld, fordi han holder Kjøkkenet saa varmt, og den gode Tjenesteqvinde skal jeg dog give lidt Sølv og Guld, fordi hun passer min Brudgoms Slot saa godt.“ Og dermed børstede Anden sine Fjedre, og der flød Guld og Sølv henad Gulvet. Men Kokken og Tjenesteqvinden kunde ikke noksom forundre sig over denne And, at for hvert Trin den tog, voxede der Roser, Lillier og alle de yndigste Smaablomster op for dens Fødder, og naar den børstede sine Fjedre, flød der Guld og Sølv henad Gulvet. Da Anden havde været lidt inde i Kjøkkenet, sagde den: „nu gaar jeg;

men to Gange endnu kommer jeg igjen, siden kan jeg aldrig mere komme. Ogsaa den næste Nat blev Kokken og Tjenesteqvinden oppe, og den lille graa And kom ligeledes ind ad Rendesteenshullet i Kjøkkenet, og for hvert Trin den tog, groede Roser, Lillier og alle de yndigste Smaablomster frem for dens Fødder. Da den kom ind sagde den: „den gode Kok skal jeg dog give lidt Sølv og Guld, fordi han holder Kjøkkenet saa varmt, og den gode Tjenesteqvinde skal jeg dog give lidt Sølv og Guld, fordi hun passer min Brudgoms Slot saa godt“, og dermed børstede Anden sine Fjedre, og der flød Guld og Sølv henad Gulvet. Da Anden havde været lidt inde i Kjøkkenet, sagde den: „nu gaaer jeg, men en Gang endnu kommer jeg igjen, siden kan jeg aldrig mere komme.“ — Men Kokken og Tjenesteqvinden gik næste Dag op til Kongen og fortalte ham om den lille graa And, som nu i to Nætter havde været hos dem i Kjøkkenet, og som endnu tredie Nat vilde komme igjen. Da Kongen hørte dette, blev han meget urolig og befalede, at Anden skulde fanges, naar den kom igjen. Tredie Nat gik det som de to forrige. Anden kom op gjennem Rendestenen ind i Kjøkkenet, og for hvert Trin den tog, groede der Roser, Lillier og alle de yndigste Smaablomster frem for dens Fødder. Da den kom ind, sagde den: „den gode Kok skal jeg dog give lidt Sølv og Guld, fordi han holder Kjøkkenet saa varmt, og den gode Tjenesteqvinde skal jeg dog give lidt Sølv og Guld, fordi hun passer min Brudgoms Slot saa godt“, og dermed børstede Anden sine Fjedre, og der flød Sølv og Guld hen ad Gulvet. Men Kokken og Tjenesteqvinden kunde ikke noksom forundre dem over denne lille graa And, at for hvert Trin den tog, voxede der Roser, Lillier

og alle de yndigste Smaablomster frem for dens Fødder, og naar den børstede sine Fjedre, flød der Guld og Sølv henad Gulvet. Da Anden havde været lidt inde i Kjøkkenet, sagde den: „nu gaaer jeg, og kan aldrig mere komme igjen.“ Men som den vilde gaa ud gjennem Rendesteenshullet, blev den fangen i en Sæk, som de Mænd, Kongen havde befalet at fange den lille graa And, havde bundet udvendig for Hullet. Anden sprællede, sled og rev for at komme fri, men de bandt for Sækken og bragte den op til Kongen. Da de aabnede for den, omskabtes Anden til de græsseligste Dyr, først til en Lindorm, og saa til en Drage, saa til en Løve, men den kunde ikke slippe bort, for de holdt godt fast paa den. Saa omskabtes den til en Simmel (Hvedeknop) med en lille Knop paa, denne Knop skar Kongen i med sin Kniv, og det var hendes lille Finger, af den flød Blodet ud og saa blev hun tilsidst omskabt til en deilig Jomfru, der var skjønnere end nogen anden Qvinde paa Jorden, og Kongen kjendte sin trolovede Brud, fordi hun lignede Billedet, han havde seet hos hendes Broder, men hun var endnu langt skjønnere end dette. Nu blev der Glæde i Kongens Gaard, og der blev strax sendt Bud ned til Ormegaarden for at see efter Broderen, som endnu sad derinde lyslevende, og blev glad, da han hørte, at hans Søster ikke mere var en lille And, men havde faaet sin egen Skikkelse igjen og skulde holde Bryllup med Kongen. Saa holdt da Kongen sit Bryllup med Glæde og levede alle sine Dage i stor Fryd og Gammen med sin deilige Dronning; men den onde Stifmoder og hendes Datter blev trillede tildøde i en Pigtønde.

Stærke Hans¹⁾.

Der var en Mand, hvis Kone havde født ham en Søn; han havde hørt, at Børn blev stærke, naar de fik Lov til at patte rigtig længe. Saa lod han sin Søn patte i 10 Aar, og saa tog han ham med sig ind i Skoven, for at prøve, hvor stærk han var, og da de kom derind, lod han Drengen tage fat om et Træ og sagde saa til ham: „prøv nu, Hans, om Du kan tage det.“ Og Drengen tog et dygtigt Tag, saa at Træet rystede, men han kunde dog ikke endnu rykke det op. Saa tog han Drengen hjem igjen og lod ham patte endnu i 10 Aar til, og saa tog han ham igjen med sig ud i Skoven, og saa kunde han tage Træet som ingenting. Nu skulde Hans da hjælpe sin Fader hjemme, men der var ingen Folk der vilde blive i Gaarden, da de saae, hvorledes Hans var, og naar han meiede Kornet, saa kastede han det saa langt bort, at det var nærved, at Faderen slet ikke kunde faa det igjen. Saa sagde Faderen: „nei, holdt, det kan ikke gaae, jeg kan ikke beholde Dig her hjemme, Du maa gaae og søge Dig Tjeneste andensteds.“ — Og saa gik Hans ud i Verden. En Dag kom han til en By, der hørte han sig for hos en Kone, om der ikke var nogen i Byen, som kunde bruge en Avlskarl og Konen fortalte ham, at Præstens Karl var just kommen bort i disse Dage, saa der kunde han vel nok faae Tjeneste; men hun fortalte ham ogsaa, at Præsten var forskrækkelig gjerrig. Saa gik Hans til Præsten og

---

¹⁾ Dette Æventyr er trykt i „Gamle danske Minder“ 2det Hefte, efter den Opskrift deraf, jeg har sendt Lieutenant Svend Grundtvig.

spurgte, om han ikke kunde blive Avlskarl; han forlangte ingen anden Løn, end han vilde have Lov til, naar Aaret var omme, at give Præsten 3 Smæk paa hans Bag, og da Præsten hørte, han ikke skulde ud med nogen Penge, slog han strax til. Den første Dag, Hans var der, skulde han bære Vand og Brænde ind i Kjøkkenet, men Spandene synes han var for smaa, det kunde ikke blive til noget, saa tog han to store Bryggerkjedler og bar Vandet i, og af Brænde tog han en Favn ad Gangen. Da Pigen saae det, blev hun forskrækket og løb ind til Præsten, og sagde: „det er vist galt med den Karl, vi har faaet“, og saa fortalte hun, hvordan han bar sig ad. Nu blev Præsten forskrækket, for han tænkte paa Lønnen; saa sagde han: „ja, bi kun lidt, jeg skal sende ham ud i Skoven, som er fuld af Djævla, der bliver han nok, saa er vi af med ham med det Samme.“ Og han gik nu til Hans og sagde til ham: „imorgen skal Du kjøre ud og hente Brænde hjem af Skoven“. „Ja nok, Husbond“, sagde Hans. Og næste Morgen spændte han for Vognen og kjørte ud i Skoven. Da han nu kom derud, fældede han først et Træ, huggede det i Stykker og læssede det paa Vognen: men som han bedst stod, myldrede Djævla frem fra alle Sider og trængte ind paa ham, men Hans var ikke raadvild, han tog et stort Træ, som stod ved Siden af ham, rykkede det op med Rod, vendte Toppen ned ad og brugte det som en Kost til at feie Djævlene bort med. Da han saa var færdig med det Stykke Arbeide, læssede han ogsaa det Træ paa Vognen, og da Læsset saa var saa stort, at Hestene ikke kunde trække det, spændte han Hestene fra, satte dem oven paa Læsset og trak det selv hjem. Hvad Præsten ikke havde været forskrækket, saa blev han det, da han saae

Hans komme. Nu maatte han finde paa noget andet; saa sagde han til Hans, at han havde en Contract med Fanden, og den skulde Hans gaae til Helvede efter, saa vilde han give ham en Vogn fuld af Penge. For han tænkte som saa: kommer han først til Helvede, saa faaer han nok Lov til at blive der. Saa gik Hans til Helvede og forlangte, at Fanden skulde give ham Præstens Contract. Men saa kom Fanden slæbende med en stor Jernring, og sagde til Hans: „nu vil vi see, hvem af os to der kan kaste denne Jernring høiest. Dersom Du kaster den høiest, saa skal Du have Contracten, men dersom jeg kaster den høiest, saa beholder jeg den og saa skal Du blive her i Helvede“. Nu kastede Fanden først Ringen iveiret, og den blev noget borte og saa kom den igjen. Saa skulde Hans kaste; men saa kunde han mærke, at han ikke kunde magte Ringen, men han lod som ingenting, tog Ringen i Haanden, dreiede den lidt og lod som han betænkte sig paa noget. „Hvad betænker Du Dig paa?“ sagde Fanden: „aa!“ sagde Hans, „jeg tænkte kun paa, om jeg skulde kaste den rigtig tilveirs, saa den naaer op til ham den Gamle, som Du nok veed, sidder deroppe, for saa faaer Du den aldrig mere.“ „Nei holdt, det maa Du ikke, sagde Fanden, saa vil jeg før give Dig Contracten.“ Saa fik Hans Contracten og gik tilbage med den til Præsten. Og saa maatte han, saa nødig han vilde, give Hans en heel Vogn fuld af Penge. Saa kørte Hans hjemad; men da han kom til en Smedie, holdt han stille, gik ind og spurgte Smeden, om han vilde gjøre ham en Spadscrestok. „Nei“, sagde Smeden, „saadan noget er jeg ikke vant til at lave, for jeg er ikke Kleinsmed“. „Det behøves heller ikke“, sagde Hans, „til den Stok, som jeg vil have, for

der skal være 18 Lispund Jern i Stokken og 4 Lispund i Knappen.“ „Ja, men saameget Jern har jeg aldrig i mine Levedage haft“, sagde Smeden. „Ja, ja“ sagde Hans og tog en Næve fuld Penge af Vognen og gav Smeden, „der har Du Penge til at købe Jern for, saa kommer jeg igjen om otte Dage og henter Stokken,“ og saa kjørte han hjem til sin Fader. Han blev meget glad over at see Hans, og han blev just heller ikke bedrøvet, da han saae Pengene, dem gav Hans ham, for han brød sig kuns lidt om dem. Faderen vilde nu gjerne, at han skulde blive hjemme, men det havde Hans ingen Lyst til. Da saa de otte Dage var gaaet, gik han til Smeden og hentede sin Stok, og saa gik han igjen ud i Verden.

Da han nu havde vandret i nogen Tid, kom han til en Bro, og der stod en Mand og kløvede Steen. og saa saae han, at for hvert et Slag han gjorde, kløvede han en Steen. Han er ikke saa daarlig, tænkte Hans, saa gik han hen til ham og sagde: „hvorfors staaer Du der og kløver Stene?“ „Aa“, sagde Manden, „man skal jo fortjene sit Brød ved noget“; „men det er en daarlig Plaseer“, sagde Hans, „kom Du og gaa med mig, saa skal Du faae det bedre.“ „Ja, det vil jeg gjerne“, sagde Steenhuggeren, „for jeg har ingen Familie“, og saa fulgtes de ad. Noget efter kom de til en Skov og der saae Hans en Mand, som stod og kløvede Brænde; ved hvert Hug han gjorde, kløvede han et stort Stykke. „Han er ikke saa gal endda“, tænkte Hans, saa gik han hen til Brændehuggeren og spurgte ham om, hvorfor han stod der og kløvede Brænde. „Aa, man skal jo bestille noget“, sagde Brændehuggeren; „men det er et daarligt Arbeide“, sagde Hans, „kom Du og følg med mig, saa skal Du faae det bedre“, og saa fulgtes han ogsaa med.

Da de saa havde vandret noget, kom de ind i en stor tyk Skov, og midt inde i Skoven laae et deiligt Slot. „Det synes jeg godt om“, sagde Hans, „lad os gaae derind.“ Saa gik de da derind og kom i det ene deilige Værelse efter det andet; men der var slet ingen Mennesker, saa kom de da ogsaa ind i en Stue, som hang fuld af de deiligste Bøsser og andre Vaaben. „Lad os nu hver tage os en Bøsse“, sagde Hans, „og saa gaae ud og skyde noget Vildt, som vi kan faae at spise. Saa gik de da ud, og da de saa havde faaet et Stykke Vildt, gik de hjem med det, og saa blev de enige om, at Brændehuggeren skulde blive hjemme og lave Mad, medens de Andre gik ud og skaffede mere til Huset. Saa blev da Brændehuggeren hjemme og han lavede Suppe og stegte Stegen, og lavede alt tilrette, til de andre skulde komme hjem; men med eet kom der en gammel Kjerling ind ad Døren, og da hun saae Maden, sagde hun til Brændehuggeren: „aa, giv mig ogsaa lidt at spise.“ „Ja, det kan Du gjerne faae“, sagde Brændehuggeren, og han øste Suppe op til hende og gav hende et Stykke af Stegen; men da hun vel havde spist det, tog hun med eet sin Kjæp frem og begyndte at prygle løs paa Brændehuggeren. I Begyndelsen slog han igjen, men hun var stærkere, og hun blev ved at prygle ham saalænge, til han laae paa Gulvet og kunde slet ikke røre sig, saa lukkede hun en Lem op i Gulvet, kastede ham derned og lukkede for ham. Da nu de to Andre kom hjem, saae de, at Maden var færdig, men Brændehuggeren var ingensteds at finde. Saa troede de, han var bleven kjed af det og var løbet sin Vei. Saa spiste de da Maden, og saa lagde de dem til at sove. Næste Dag skulde Steenhuggeren blive hjemme og lave

Mad, medens Hans gik paa Jagt, og kort at fortælle, gik det ligesaadan med ham, saa da Hans kom hjem, var Maden færdig, men der var ingen Steenhugger. Det var ingen rigtige Kammerater til at stole paa, sagde Hans. Og næste Dag blev han selv hjemme; da han nu var færdig med Maden, kom den gamle Kjærling og bad om at faae noget at spise, og de satte dem til Bords sammen og spiste; men da de saa var færdige, trak hun sin Kjæp frem og begyndte at prygle paa Hans; men han var ikke seen og fik fat paa sin Spadscrestok og pryglede dygtig paa hende igjen. Men saa mærkede han, at hvergang hun slog, saa blev der et Saar, men hvergang han slog hende, blev der vel et Saar, men saa havde hun en Krukke med Salve skjult under sit Forklæde, og den Salve smurte hun paa Saaret, saa var det strax lægt igjen, og saa vidste han nok, at han maatte, dersom det saadan skulde blive ved, komme tilkort; saa foer han med eet ind paa hende og tog Krukken fra hende, og da hun saa havde faaet et Par dygtige Slag af Spadscrestokken, saa var hun færdig og maatte bede om Naade. Men saa sagde Hans, at han holdt ikke op at prygle hende, før hun havde sagt ham, hvor hans to Kammerater var, og saa maatte hun ud med Sproget og vise ham Lemmen. Saa lukkede han da op og fik trukken dem begge to frem, og de var ynkelig forslaede; men saa tog han Salvekrukken og smurte deraf paa Saarene og saa blev de strax raske. Imidlertid var Hexen forsvunden. Da de saa havde faaet dem noget at spise, sagde Hans: „Lad os nu see os lidt om i Slottet, for her maa være mere, end vi har seet“. Saa gik de omkring i det ene Værelse efter det andet, tilsidst kom de ind etsteds, hvor der var et dybt Hul ned som en Af-

grund. „Vi maa see, hvad det er“, sagde Hans; saa fik de fat i et langt Reb, og bandt en Høkurv deri og saa blev det bestemt, at først vilde Brændhuggeren og saa Steenhuggeren hisses derned, og saa skulde de komme tilbage og fortælle Hans, hvad der var dernede. Da de nu var kommen derned og havde gaaet lidt omkring, fandt de en Dør, og den lukkede de op, og derindenfor sad to Prindsesser, men da de saae de Fremmede, raabte de til dem, at de skulde tage dem i Agt. Hexen var borte, men dersom hun kom hjem, var de ulykkelige. Saa blev de bange og løb tilbage til Høkurven og raabte til Hans, at han skulde trække dem op. Da de nu kom op, fortalte de Hans, hvad de havde seet. „Saa maa jeg derned“, sagde Hans. Saa lod han sig hisse derned, gik til Døren og stødte den op. Nu var Hexen kommen hjem, men det brød Hans sig kun lidt om, han tog sin Stok og pryglede hende saalænge, til hun maatte give ham Tilladelse til at tage de to Prindsesser med sig, saa gik de da tilbage til Høkurven og først blev den ene Prindsesse hisset op, og saa den Anden. Men da de nu var komne op, blev Steenhuggeren og Brændhuggeren enige om, at de vilde lade Hans blive nede, fordi de frygtede for, at dersom han kom op, vilde han selv have en af Prindsesserne og saa blev en af dem narret. De lod derfor Høkurven gaae ned og da de trak den op igjen og mærkede, at den var tung og derfor troede, at Hans var i den, saa skar de Rebet over; men de havde taget feil, for Hans havde kun sat sin Spadserestok i Kurven. og den faldt da ned ved hans Side. Nu mærkede han nok, at han ikke kunde komme op, men han tog sin Stok og gik omkring dernede, for at see, om der var mere at opdage. Da han saa havde gaaet noget

omkring, kom han til et stort Jerngitter, og der indenfor stod en Prindsesse og lyskede en Troid, som havde 7 Hoveder. Trolden sov, men Haas slog saa stærkt med sin Stok paa Gitterporten, saa den fløi op og Trolden vaagnede og begyndte at brumme; men nu var Hans ikke seen, men fløi til og med eet Slag hug han alle 7 Hoveder af. Saa tog han Prindsessen ved Haanden og bad hende om at følge med, og hun var meget glad derved; saa gik de tilbage til Hexen, og Hans gav sig nu til at prygle hende saalænge, til hun maatte love at skaffe dem begge op. Prindsessen forlangte at blive bragt hjem til sine Forældre, men Hans forlangte blot at blive bragt op. Da de saa kom op og skulde skilles ad, gav Prindsessen ham to Guldstykker, det ene var som en halv Sol, det andet som en halv Maane. — Saa vandrede Hans igjen ud i Verden, og da han havde vandret nogen Tid omkring, kom han til en By og der hørte han, at Kongen havde udsat en stor Belønning, som Den skulde have, der kunde bringe ham en halv Sol og en halv Maane. Saa gik Hans til en gammel Guldsmed og gav sig ud for at være Guldsmedsvend, og da han blev antaget og sendt hen paa Værkstedet, lod han, som han smedede paa en halv Sol og en halv Maane, og fik den gamle Guldsmed til at gaae op til Kongen og hilse fra ham, at han paatog sig Arbeidet og om tre Dage skulde det være færdigt. Saasnart Guldsmeden havde været hos Kongen, bestilte Hans ikke andet end gaae omkring og more sig, og om Aftenen kom han syngende hjem. Den gamle Guldsmed rystede paa Hovedet og sagde til sin Kone, han var noget bekymret, for han troede saa vist, at Hans var en Skjælm. Men den sidste Morgen hørte han noget banke i Værkstedet og troede da, at Hans begyndte at arbeide. „Jeg

maa op“, sagde han, „for at see, hvorledes det gaar“, men da han kom ind i Værkstedet, stod Hans og slog med sin Stok, som gnistrede, saa det var, som om hele Værkstedet stod i lysende Lue. „Hvad er det, Du tager Dig for?“ sagde Guldsmeden ganske forskrækket. „Ja, nu er jeg færdig“, sagde Hans, „vil I nu gaa op paa Slottet med den halve Sol og Maane?“ „Nei, Tak skal Du have“, svarede Guldsmeden, „jeg har udstaaet saamegen Angst for den Sags Skyld; det er bedst, Du selv gaar med Dine egne Sager“. „Ja vel, det kan jeg ogsaa“, sagde Hans; og saa gik han op paa Slottet. Da han sagde, at han havde den halve Sol og Maane, blev han strax ført ind til Kongen, som sad tilbords med Dronningen og sine tre Prindsesser. Det første, han fik Øie paa da han kom ind, var Stenhuggeren og Brændehuggeren, som ogsaa sad ved Bordet. De var bleven store Folk og havde ægtet de to Prindsesser. Nu kom Hans frem med de to Guldstykker, Prindsessen havde givet ham, og da hun saae dem, gjenkjendte hun strax sin Befrier, og saa fortalte hun Kongen og Dronningen, hvem han var og hvad han havde gjort for hende, og sagde, at anden Mand end Hans vilde hun aldrig have. Saa fik Hans Prindsessen, og der blev stort Bryllup og Lystighed i Kongens Gaard, og Hans og Prindsessen kom til at bo paa Slottet, og der boer de kanske endnu.

Dværgekongen Lavring.

Kong Lavring det var en Dværgekonge, og han havde et Huus og en Lysthave, som laa syv Mile fra Huset, og det var det deiligste Huus, og Haven var fuld

af Roser og omkring dem var bundet en Silketraad og Porten var en Perle. Og det var Kong Didrik af Bern og Vidrik Verlandsøn og Hildebrandt, der altid sagde sandt, de sad med mange Kæmper ved Drikkebordet og talte om Kong Lavring og Ordet faldt saadan, at han var den rigeste af alle; men saa blev Kong Didrik vred og Vidrik Verlandsøn ligesaa, og de sagde, de vilde hugge Silketraaden over, der gik om hans Have og strø alle hans Lillier og Roser under deres Heste. „Ja, ja“, sagde Hildebrandt, „saa komme I til at sætte høire Haand og venstre Fod i Pant hos Kong Lavring“. Men de vilde ikke troe ham, og saa tog de afsted for at naae til Kong Lavrings Have. Da de havde naaet den, huggede de Silketraaden over og strøede Lillier og Roser under deres Heste og vendte op og ned paa alting derinde; men saa saae de noget langt borte, der skinnede som en lille Stjerne, og da de kom lidt nærmere, troede de, det var en Guds Engel, men saa var det Kong Lavring, og han havde et Bælte af Guld og et Sværd, som kun var tre Spand langt, og selv var han ikke meget længere. Han gav sig strax ifærd med Vidrik Verlandsøn og inden et Øieblik hang Vidrik i et Træ og Kong Lavring vilde til at skjære den høire Haand og den venstre Fod af ham, men saa lagde Kong Didrik sig imellem med Sværdet og stred med Kong Lavring; men da han havde stridt noget, kom Hildebrandt med alle de andre Kæmper ham tilhjælp, for Hildebrandt havde sagt til dem, at Kong Didrik trængte til Hjælp; og saa sagde Hildebrandt til Kong Didrik: „See til, Du faaer brudt Beltet af ham, for det er tolv Mands Styrke“, og det gjorde Kong Didrik; men saa tog Kong Lavring Dværgehatten paa og saa kunde ingen see ham, men saa huggede han Kong

Didrik i Fødderne og Læggene, og Kong Didrik huggede om sig som rasende og han huggede et stort Stykke af en Kampesteen, men han kunde ikke ramme Kong Lavring. „Staa af Hesten“, sagde Hildebrandt, „og hug til hvor Græsset rører sig“, og det gjorde Didrik, og saa ramte han Kong Lavring og fik løst Vidrik Verlandsøn ned. Nu vilde Kong Didrik strax slaa Kong Lavring med en Steen, men saa var der en Kæmpe, hvis Søster Lavring havde ranet, han bad for ham og saa sagde Hildebrandt, det var bedst at lade ham slippe med at betale Kong Didrik en Skat aarlig. Det blev Kong Lavring glad ved, og nu bad han alle Kæmperne ind til sig og gav dem god Mad og Viin i Overflødighed, men til den Kæmpe, hvis Søster han havde ranet, sagde han, om han vilde besøge Søsteren og saa lukkede han ham ind til hende. Men de andre Kæmper gav han en Dvalerik i Vinen, og da de faldt i Søvn, lænkede han dem sammen og saa gik han ud og tudede i et Horn for at kalde paa alle Dværgene. Men Kæmpens Søster hørte det og hun sagde til sin Broder: „Kong Lavring farer visselig med Svig“, og han reiste sig og løb hen til Døren, men den var lukket med en Staalstang, men han løb imod den og sprængte den. Nu saae han jo strax, hvad der var skeet, og saa løste han deres Lænker og vækkede dem. Da Kong Lavring saa kom ind, foer Kong Didrik strax løs paa ham og greb ham, men saa sparede han ham ikke længer, men slog ham mod en Steen, saa Tarmene væltede ud, og det er Enden paa Kong Lavrings Historie.

Haagen Kongens Søn.

Der var engang en Mand, som havde giftet sig anden Gang med en haard og ond Qvinde. Han havde en Datter med sin første Kone, som maatte lide meget af den slemme Stifmoder. Datteren klagede sig ofte for sin Fader, og sagde: „Jeg vil heller gaa igjennem Verden med en Hund, end blive her hjemme, hvor jeg hver Dag maa lide Nød og Sorg, værre, end jeg har det, kan jeg dog umulig faa det“. „Siig ikke det, min Datter“, sagde Faderen, „det kunde dog maaskee endnu blive værre, naar Du skulde følges gjennem Verden med en usselig Hund“. Datteren blev ved sit, hun vilde hellere gaa gjennem Verden med en Hund, end blive længere hjemme. En Aftenstund, som Faderen og Datteren vare alene i Stuen, hørte de noget kradse paa Døren. Faderen gik hen og lukkede Døren op og sagde: „Det er kun en Hund, som staaer her udenfor alene“. Men Hunden sagde „Godaften“, og hilste høfligt paa Manden, „I har en Datter“, sagde den videre, „som heller vil gaac gjennem Verden med en Hund, end blive hjemme; nu er jeg kommen for at hente hende, om hun ellers vil holde sit Ord“. Datteren hørte, hvad Hunden sagde, sprang op og raabte: „Ja, mit Ord vil jeg holde“. Det hjalp ikke at Faderen raadede hende til at blive hjemme, hun vilde afsted, pakkede sit Tøi sammen, bød Farvel til sin Fader og fulgtes af Gaarden med Hunden. Da de kom udenfor, sagde Hunden til hende: „Sæt Dig op paa min Ryg, saa skal jeg bære Dig“. Det lod hun sig ikke sige mere end een Gang, satte sig op paa Hundens Ryg, og i flyvende Fart gik det nu over Stok, over Steen, gjennem Skov, gjennem Mark, langt bort til en Hule, hvor Hunden gik

ned. Dernede i Hulen kom de til et deiligt Slot, med mange Værelser, der skinnede af Guld og Sølv og var opfyldte med al den Herlighed, man kunne ønske sig. „Alt dette hører Dig til“, sagde Hunden, „naar Du kun vil love mig, at, naar jeg kommer hjem, og er hos Dig om Natten, Du da i to Timer aldrig vil prøve paa at faae mig at see“. Hun lovede det og tænkte, det kan jeg sagtens holde. Hun kunde ikke blive mæt af at see sig om i al den Herlighed, men allermeest glædede hun sig over, at Hunden var saa god imod hende. Hun følte godt, det var anderledes at være hos ham, end hos den onde Stifnoder, og jo længer hun blev hos Hunden, jo mere elskede hun ham. Hver Dag løb han bort, men til Natten kom han igjen og hun holdt sit Løfte og saae i to Timer ikke paa ham. Da hun saadan havde levet i nogen Tid, fødte hun en Søn og glædede sig ved det lille Barn, som skulde være hende til Selskab, men da Hunden kom hjem om Aftenen, sagde han: „Jeg maa dog vise vor lille Søn til mine Frænder“, og Morgenen efter tog han Barnet i Flaben og løb bort dermed. Da han om Aftenen kom hjem, havde han ikke Barnet med, og Moderen sørgede meget for sin lille Søn, men Hunden var saa god imod hende, og hun holdt mere og mere af ham, jo længere hun levede i hans Slot. Nogen Tid efter fødte hun atter en Søn og glædede sig ved det lille Barn, som skulde være hende til Selskab, men Hunden sagde atter: „Jeg vil dog vise vor lille Søn til mine Frænder“, og Morgenen efter tog han Barnet i Flaben og løb bort dermed, og da han om Aftenen kom hjem, havde han ikke Barnet med, men Moderen sørgede meget for sin lille Søn. Dog var Hunden saa god imod hende, og hun holdt mere og mere af ham, jo længere hun levede

i hans Slot. Efter uogen Tids Forløb fødte hun endnu engang en Søn og glædede sig atter ved det lille Barn, som skulde være hende til Selskab, men ogsaa denne gang sagde Hunden: „Jeg maa dog vise vor lille Søn til mine Frænder“, og Morgenen efter tog han Barnet i Flaben og løb bort dermed, og da han om Aftenen kom hjem, havde han ikke Barnet med, men Moderen sørgede ogsaa denne gang meget for sin lille Søn. Dog var Hunden bestandig saa god imod hende, saa hun holdt mere og mere af ham, jo længere hun boede i hans Slot. En Dag som hun sad alene hjemme, faldt hendes Tanker paa hendes Fader, og hun begyndte at længes efter igjen engang at see ham. Da Hunden kom hjem om Aftenen, fortalte hun ham, at hun længtes efter at see sin Fader engang igjen, og Hunden lovede hende, at hun næste Dag skulde faa Lov at komme hjem. Saasnaart det gryede ad Dag, tog Hunden hende paa sin Ryg og løb med hende over Stok og over Steen, gennem Mark og gennem Skov, langt bort, til de kom til hendes Faders Gaard, her sagde Hunden hende Farvel og lovede at hente hende næste Dag.

Da hun kom ind til sin Fader, blev der en stor Glæde over al den Gaard, at de engang igjen fik hende at see, som de troede var omkommen for længe siden; selv Stifmoderen lod til at fornøje sig ved at see hende. Nu spurgte de hende ud om, hvordan hun havde det, og da hun fortalte, hvor rart hun levede, og hvor god Hunden var imod hende, saa blev hendes Fader meget glad; men Stifmoderen grundede derpaa, og saa spurgte hun hende, om hun da aldrig havde seet, hvordan Hunden saac ud om Natten. Hun fortalte da, at hun havde lovet, aldrig at see paa ham i to Timer om Natten, men Stifmoderen blev ved at tale til hende om, hvor det dog vilde være

deilig for hende, at faae rigtig at vide, hvordan han havde det og hvordan han saae ud. Jo mere Stifmoderen talte derom, jo mere Lyst fik hun til dog ogsaa engang at see, hvordan han saae ud i den Tid, han havde forbudt hende at see paa sig. Tilsidst sagde hun til Stifmoderen: „Hvordan skal jeg faae ham at see?“ „Det skal jeg sige Dig“, sagde Stifmoderen, „jeg har en Lampe, som jeg her giver Dig, naar han er falden i Søvn, saa maa Du staa op og tænde den, den lyser saa stærkt, at Du kan see ham, som om det var ved den lyse Dag. Saa tog hun da Lampen og gjemte den hos sig. Næste Dag paa den Tid hun var kommet til Hjemmet, kom Hunden og hentede hende igjen, satte hende paa sin Ryg og løb over Stok og Steen med hende, gennem Skov og Marker til de kom til Hulen, hvor han gik ind i sit Slot under Jorden. Saasnart Natten kom, og Hunden havde lagt sig til at sove, stod hun op, tændte sin Lampe og holdt den hen over Sengen. Her laa ikke mere Hunden, men en deilig Mand, og hun kunde ikke blive træt af at see paa ham, men som hun stod og stirrede og holdt Lampen ind over ham, syntes hun han rørte sig, og i hendes Angst rystede Haanden, saa hun spildte en Draabe varm Olie paa hans Bryst. Nu slog han Øinene op og saae hende bøiet over sig med Lampen i Haanden og strax sprang han op og blev igjen til en Hund, men til hende sagde han: „Nu er al vor Lykke forbi, nu maa vi skilles ad for bestandigt“. Hun græd og jamrede sig, og tænkte paa al den Lykke, hun havde levet i, som nu var forbi; men han sagde til hende, at hun maatte lave sig til, for saa saare det gryede ad Dag, skulde de reise bort, hun kunde følges med ham til de naaede det store Glasbjerg, der maatte de skilles ad, for der kunde hun ikke komme

over. Saasnart det blev Morgen, sad hun igjen paa Hundens Ryg, og han løb med hende langt, langt bort. —

Endelig sagde han til hende: „Seer Du ikke noget?“ „Jo“, svarede hun, „jeg seer et stort Slot“. „Derind skal vi gaa“, sagde Hunden, „der boer min ældste Søster, og hun har vores ældste Søn hos sig. Han gav hende et Tørklæde, hvorpaa hans Navn var syet, og sagde: „Dette skal Du give min Søster og hilse fra Haagen Kongens Søn, saa faaer Du nok vores Søn at see, og saa giver hun Dig nok Mad og Drikke, men naar Du har spiiist, saa skal Du kaste Benene under Bordet til mig“. Da de kom ind i Slottet, gik det som Hunden havde sagt, de kom op til hans Søster, og da hun saae Tørklædet og hørte hende hilse fra Haagen Kongens Søn, løb hun strax ind og hentede deres lille Søn, som Moderen var glad ved at see igjen. Men da hun havde spiiist sig mæt, kastede hun, som hun skulde, Benene under Bordet til Hunden, og da de vilde til at gaac gav Søsteren hende en Guldrok, som hun bad hende tage med. Nu reiste de videre fort, langt, langt bort. — Endelig sagde han til hende: „Seer Du ikke noget?“ „Jo“, svarede hun, „jeg seer et stort Slot“. „Derind skal vi gaa“, sagde Hunden, „der boer min mellemste Søster og hun har vores mellemste Søn hos sig“. Han gav hende da atter et Tørklæde, hvorpaa hans Navn var syet, og sagde: „Dette skal Du give min Søster og hilse fra Haagen Kongens Søn, saa faaer Du nok vores Søn at see, men naar hun giver Dig Mad og Drikke, og Du har spiiist Dig mæt, saa skal Du kaste Benene under Bordet til mig“. Da de kom ind i Slottet, gik det, som Hunden havde sagt, de kom op til hans Søster, og da hun saae Tørklædet og hørte hende hilse fra Haagen

Kongens Søn, løb hun strax ind og hentede deres lille Søn, som Moderen var glad ved at see igjen. Men da hun havde spiiet sig mæt, kastede hun, som hun skulde, Benene under Bordet til Hunden, og da de vilde til at gaa, gav Søsteren hende en Guldhaspe, som hun bad hende tage med. Nu reiste de videre fort, langt, langt bort. — Endelig sagde han til hende: „Seer Du ikke noget?“ „Jo“, sagde hun, „jeg seer et stort Slot“. „Derind skal vi gaa“, sagde Hunden, „der boer min yngste Søster og hun har vores yngste Søn hos sig“. Han gav hende da atter et Tørklæde, hvorpaa hans Navn var syet, og sagde: „Dette skal Du give min Søster og hilse fra Haagen Kongens Søn, saa faacr Du nok vores Søn at see, og naar hun giver Dig Mad og Drikke og Du har spiiet Dig mæt, kast saa, ligesom de andre Gange, Benene under Bordet til mig“. Da de kom ind i Slottet, gik det, som Hunden havde sagt; de kom op til hans Søster, og da hun saac Tørklædet og hørte hende hilse fra Haagen Kongens Søn, løb hun strax ind og hentede deres lille Søn, som Moderen var meget glad ved at see igjen. Men da hun havde spiiet sig mæt, kastede hun, som hun skulde, Benene under Bordet til Hunden, og da de vilde til at gaa, gav Søsteren hende en Guldvinde, som hun bad hende at tage med. — Nu reiste de videre fort, langt, langt bort, til de endelig kom til det høie Glasbjerg, hvor de skulde skilles ad. Her satte Hunden hende ned og sagde hende Farvel, for nu skulde de aldrig sees mere. Saa satte Hunden Klørerne i Glasbjerget og krøb med stor Besværlighed op, men for hvert Skridt han tog, skar han sine Fødder istykker, saa Blodet flød ned ad Bjerget; men underneden stod hun og græd saa bitterlig og vred sine Hænder af stor Hjertenssorg. Endelig naaede

han Toppen og hun saae ham staa deroppe som det deiligste Menneske; han svingede sin Hat, hilste hende endnu engang Farvel, og trillede et Guldæble ned ad Bjerget til hende, saa forsvandt han paa den anden Side, og da hun ikke mere saac ham, var hun meget bedrøvet og tænkte paa, om hun dog aldrig mere skulde finde ham igjen.

Henad Aften gik hun ind i en lille Hytte og bad om Natteleie. Her blev hun da til næste Morgen, saa tænkte hun atter paa, om hun dog ikke kunde komme over Glasbjerget. Den gamle Mand, som boede i Hytten, raadete hende til at binde Pundlæder paa sin Mave og paa sine Knæer og beslaa det med smaa Søm, kunde hun saa ikke komme over Glasbjerget, saa meente han, hun kom aldrig over. Da hun hørte det, fik hun strax bundet Pundlæder, med smaa Søm, paa sin Mave og paa sine Knæer, bandt Guldrokken, Guldhaspen og Guldvinden paa sin Ryg og begyndte paa sin besværlige Fart opad Glasbjerget. Hun anstrængte alle sine Kræfter, men dog kom hun næsten ikke mere fremad end hun gled tilbage, men hun tabte ikke Modet, gik det ogsaa kun meget langsomt, saa gik det dog lidt fremad, og endelig, da hun i lang Tid havde krøbet frem, naaede ogsaa hun Toppen af Bjerget og nedad til den anden Side gik det raskt. Da hun havde naaet Foden af Bjerget, gik hun videre henad en Vei og kom til et stort Slot. Herudenfor laa et lille Huus, hvor hun gik ind og bad en gammel Kone, om hun vilde huse hende. Hun fik ogsaa Lov til at blive der Natten over, og næste Morgen havde den gamle Kone travlt med at pynte Huset og gjøre det smukt, fordi, som hun fortalte, deres Prindsesse skulde have Bryllup med en fremmed Prinds. „Maa jeg da ikke

blive her hos Dig og sidde her udenfor Huset og spinde paa min Guldrok“, spurgte hun den gamle Konc. „Jo, det kan Du gjerne“, sagde Konen, og strax tog hun sin Rok og satte sig til at spinde. Solen glimtede og skinnede saa klart paa Rokken, og da hun havde siddet lidt og spundet, kom Prindsessen kjørende og saac den delige Rok. Hun fik strax Lyst til den og holdt stille, sendte Bud hen til hende og lod spørge, hvad hun vilde have for Guldrokken. „Jeg vil intet andet have“, svarede hun, „end at jeg vil være en Nat i Prindsens Soveværelse“. Prindsessen lo ad dette Forlangende og sagde: „Ja, giv mig Rokken, saa maa Du gjerne sove en Nat i Prindsens Værelse“. Da det blev Aften, lavode Prindsessen en Dvaledrik til Prindsen og gav ham den at drikke, og da han var falden i en dyb Søvn, lod Prindsessen Qvinden med Guldrokken hente og tog Rokken til sig, men Qvinden blev lukket ind til den sovende Prinds. Da hun saae Prindsen, kjendte hun strax sin Husbond igjen og hun kastede sig ned ved Siden af ham og klagede sin Nød, og talte om al deres Lykke og om deres tre smaa Sønner og om al den Sorg hun nu leed, fordi hun var skilt fra ham, men han hørte Intet af, hvad hun sagde, han sov som en Steen. I Værelset ved Siden af sad en Væver og vævede om Natten, han hørte, hvordan hun klagede sig og græd, og kunde forstaae hvert Ord, hun sagde. Men Natten gik hen og Prindsen blev ved at sove til den lyse Morgen, saa blev hun lukket ud af hans Soveværelse og maatte gaa hjem til Hytten igjen. Næste Dag sad hun atter udenfor Døren og haspede paa sin Guldhaspe, som glimtede og skinnede saa klart i Solen. Lidt efter kom Prindsessen kjørende og saac den delige Haspe, hun fik strax Lyst til den, holdt stille

og sendte Bud til hende og lod spørge, hvad hun vilde have for Guldrhaspen. „Jeg vil intet Andet have“, svarede hun, „end at jeg vil være en Nat i Prindsens Soveværelse“. Prindsessen lo ad dette Forlangende og sagde: „Ja, giv mig Haspen, saa maa Du gjerne sove en Nat i Prindsens Værelse“. Da det blev Aften, lavede Prindsessen en Dvaledrik til Prindsen og gav ham den at drikke, og da han var falden i en dyb Søvn, lod Prindsessen Qvinden hente og tog Haspen til sig, men Qvinden blev lukket ind til den sovende Prinds. Hun kastede sig atter ned ved Siden af ham og klagede sin Nød og talte om al deres Lykke og om deres tre smaa Søønner og om al den Sorg, hun nu leed, fordi hun var skilt fra ham, men han hørte Intet af hvad hun sagde, han sov som en Steen. Væveren sad ogsaa denne Nat i Værelset ved Siden af og hørte igjen hendes Klager. Men Natten gik hen, og Prindsen blev ved at sove til den lyse Morgen, saa blev hun lukket ud af hans Soveværelse og maatte gaa hjem til Hytten igjen. Men Væveren gik ind til Prindsen, da han vaagnede, og fortalte ham, at der nu i to Nætter havde været en Qvinde i hans Soveværelse, som ynkelig havde klaget sig og talt om al den Lykke, de havde haft sammen, om deres tre smaa Søønner og om al den Sorg, hun nu leed, fordi hun var skilt fra ham. Da Prindsen hørte dette, var det ligesom der vaagnede en Erindring i ham om den svundne Tid, som han ellers ganske havde glemt, og han tænkte, at kom hun endnu en Nat igjen, vilde han dog see at være vaagen. Næste Dag sad hun atter udenfor Døren og vandt paa sin Guldvinde, som glimtede og skinnede saa klart i Solen. Lidt efter kom Prindsessen kjørende og saae den delige Vinde, hun fik strax Lyst til den, holdt

stille og sendte Bud hen til hende og lod spørge, hvad hun vilde have for Guldvinden. „Jeg vil intet andet have“, svarede hun, „end at jeg vil være en Nat i Prindsens Soveværelse“. Prindsessen lo ad dette Forlangende og sagde: „Ja, giv mig Vinden, saa maa Du gjerne sove en Nat i Prindsens Værelse“. Da det blev Aften, lavede Prindsessen en Dvaledrik til Prindsen og gav ham den at drikke, men denne Gang spyttede han den ud igjen i sit Tørklæde og lod som om han faldt i en dyb Søvn. Prindsessen lod da Qvinden med Guldvinden hente og tog Vinden, men Qvinden blev lukket ind til den sovende Prinds. Hun kastede sig atter ned ved Siden af ham og klagede sin Nød og talte om al deres Lykke og om deres tre smaa Sønner, og om al den Sorg hun nu leed, fordi hun var skilt fra ham. Da han hørte om hendes Sorg og Nød og om den Lykke hun før havde havt, saa stod den forsvundne Tid klart for ham, og han kjendte sin tro Hustru igjen, reiste sig op og talte med hende, og trøstede hende, og fortalte hende om al den Lykke, det skulde blive for dem, naar de igjen kunde leve sammen, og at han aldrig mere skulde være Hund, men altid være hos hende og være Menneske, som hun. Nu vilde han ikke mere have Prindsessen, men drog næste Dag bort med sin Hustru hen til sine Søstres Slotte og hentede deres Sønner, saa reiste de hjem til deres eget Slot og levede der al deres Tid i stor Lykke og Glæde.

Kapitel IV.

Rønnebæk By.

Rønnebæk, som er den største By i Sognet og den eneste i Ovensognet, ligger smukt nedenfor den høie Bankerække, og dog ligger den ikke lavt, men paa en Høide, hvorfra man gjennem en Dal mellem Bankerne seer ud over Landet ned mod Havet. Lige udenfor Byen er grønne Enge, men lidt længer mod Nord høiner Landet sig og Fredskoven ligger oppe paa Høiderne, medens Nordvestsiden er omkranset af Skytteskoven og Kalbyriisskov. Øst for Byen er Landet aabent og bart, men hæver sig i bølgeformige Slag henad mod Næstelsø, Bonderup og Brandløv. — Den Fjord af Havet, som her i Oldtiden gik ind i Landet og som i Middelalderen blev til Indsøer, har gaaet nord om Rønnebæk By, hvor nu Engene og en lille rindende Bæk ere de eneste isinefaldende Minder om, at Bølgerne her har gaaet hen over Landet.

I Rønnebæk har de forskjellige Stræder, Pladse og Gader fra gammel Tid deres Benævnelser, og gamle Folk kjender endnu disse ved efterfølgende Navne: Skidenstrædet*), Næstelsøstrædet, Kirkestrædet, Ved-Maibænken, Ransherred, Ondeaften, Østergade og Mellem-Gaarde. —

---

*) Skidenstrædet er nu ikke mere til, det gik igjennem en Deel af Præstegaardshaven og var den Vei, hvorpaa man kom ind i Byen fra Næstved-Siden. Dette Stræde gik Syd for Præstegaarden. hvorimod Veien ind i Byen nu gaaer Nord om Præstegaarden.

Ogsaa nogle af Gaardene i Byen har haft og har endnu særegne Navne, saaledes kaldtes en før Udskiftningen nedlagt Gaard „Skomagergaarden“; en anden, ligeledes før Udskiftningen nedlagt Gaard, kalder Folk i Byen endnu „den gamle Gaard“. En af de endnu bestaaende Gaarde kaldes „Høiegaarden“ og Børnene derfra „Høieungerne“, en anden af Byens Gaarde kaldes „Gaarden i Bækken“, fordi den ligger hvor den rindende Bæk tidligere har løbet, men nu løber kun en lille Vandrende forbi Gaarden. — Efter Udskiftningen, som i Rønnebæk skete 1794 ved Capitain Grønvold, blev endeel Gaarde udflyttede og endeel Huse flyttede ned bag Bankerne, hvor senere flere blev byggede, saa at de saakaldte Rønnebækshuse nu udgjøre som en lille By. — I gamle Pe'er Hendriks Barndom og Ungdom var Rønnebæk By, efter hans Sigende, langt smukkere og anseeligere end nu; der var mange deilige Haver med Frugttræer og der var to store smukke Huse. Det ene af disse laa ligeoverfor Degnens Have, bag ved det var en kjøn Have og foran Huset var Stakit, og Pe'er Hendrik kan erindre tre smukke Værelser derinde. Dette Huus afbrændte den 3die Juni 1836 tilligemed en Gaard, men har tidligere været beboet af Folk udenfor Bondestanden. Det andet store Huus laa nede i den Gade, som kaldes Ondeaften, ud mod Fredskoven til, men er nu kun et almindeligt Landsbyhuus.

Ingen Landevei gaar igjennem Rønnebæk By, men dog er der megen Færdsel igjennem, fra Næstved ad Næstelsø-Veien, som fører til mange forskellige Landsbyer, og i gamle Dage var der ogsaa Kro i Byen, men den er allerede for længere Tid siden nedlagt.

Saavidt jeg kan forstaae efter de gamle Archivregi-

straturer, som findes paa Geheimearchivet og er udgivne i Trykken af det kgl. danske Selskab, har der været to Mænd, rimeligviis Brødre, som har eiet Gods i Rønnebæk ¹⁾. Disse to Brødre hedde Jes Tuesøn og Tue Tuesøn, og den første, som ogsaa har eiet Gods i Sterbethe ²⁾, har skjødet og opladt al sin Rettighed, og de Breve, han havde paa Godset i Rønnebæk, som han havde arvet efter sin Søstersøn, Skelm Tygesøn, til Kort Moltke i Aaret 1321. Denne afdøde Skelm Tygesøns Fader hed Tyge Tolfson, han har overlevet Sønnen, og, som det synes, faaet Lyst til at samle de Rønnebækske Eendomme. Tue Tuesøn, som jeg antager er den samme som kaldes Tue Rynæbæk, pantsatte 1330 ti Ørters Skyld i Rønnebæk med al Tilliggelse til Jepp Frost, som ogsaa kaldes Jacob Frost, Borger i Næstved. Og 1339 pantsatte han atter for 10 lødige Mark cølnsk Vægt, 10 Pund Korn i Rønnebæk til Tyge eller Tucko Tolfson af Grimmeløse ³⁾. Endnu dette samme Aar, 1339, pantsatte Niels Curbassi, Borger i Næstved, til Tucko Tolfson, for 8 lødige Mark Sølv, Gods i Rønnebæk, og atter dette Aar, 1339, fik Tucko Tolfson i Pant for 8 lødige Mark cølnsk, af Jacob Frost, en Gaard i Rønnebæk. Saaledes samlede Tucko Tolfson sammen paa det Rønnebækske Gods, hvoraf rigtignok en Deel allerede 1321 var kommet til Kort Moltke, men om Hovedgaarden var blandt dette, eller var kommet til Tucko Tolfson, eller

---

¹⁾ Dette Gods var sandsynligviis arvet efter deres Fader, da Søsterens Søn ogsaa eiede Gods i Rønnebæk.

²⁾ Enten Sterrede i Vendslev Sogn eller Staarby i Øster Egisborg Sogn.

³⁾ Grumløse i Udby Sogn.

blevet hos Tue Rynebechs Børn, er vel ikke saa godt at vide. Nu fik Tucko Tolfson en farlig Medbeiler til dette Gods, idet Kong Valdemar begyndte at samle sammen herpaa, og 1344, da Tue Rynebech var død, fik Æulyn Yæiære af Torendhæ¹⁾ til at oplade sig til evindelig Eie alt sit Gods i Rønnebæk, som han havde faaet til Arv efter sin Hustrues Fader, Tue Rynebech. Dog fik Tucko Tolfson endnu Gods i Rønnebæk i Pant for laante Penge; saaledes 1349 for 16 lødige Mark Sølv fik han af Niels Mogensøn Curebassi al hans Rettighed i Rønnebæk, og 1350 for 20 lødige Mark Sølv Jepp Frosts Gods i Rønnebæk, hvilket han samme Aar fik sig tilskjødet til sin rette Eiendom. Men Kampen var her for ulige, Kong Valdemar blev snart den seirende. — 1354 oplod og skjødede Fru Ædle, Hr. Tue Rynebechs Datter, til Kong Valdemar og Kongedømmet til evindelig Eie alt sit Gods i Baarse og Hammer Herreder, hvori blandt ogsaa Gods i Rønnebæk og Wiligenstorp i samme Sogn. — 1356 oplod og skjødede Pæther Bekære til Kong Valdemar og Kongedømmet til evig Eie en Deel Gods paa Falster og i Sjælland, hvori blandt ogsaa var i Rønnebæk 10 Ørter Jordskyld. — 1363 pantsatte Abbeden af Skovkloster og det menige Convent samme Sted til Kong Valdemar for 10 Mark Sølv deres Gods i Rønnebæk, som var 11 Ørter Jordskyld. — Samme Aar, 1363, oplod Erik Degn af St. Ørgen²⁾ i Næstved og Englicken Smale

¹⁾ Maaskee Taurøie i Smerup Sogn i Stevns Herred.

²⁾ St. Jørgens Hospital i Næstved, som i Kong Chr. II's Tid. efter historiske Efterretninger om Abrahamstrup i Annaler for Nordisk Oldkyndighed, var forlehnat til Peder Mortensen, Kronens Foged paa Abrahamstrup, og

med alle Brødres Samtykke i fornævnte Kloster, til Kong Valdemar, deres Gods i Rønnebæk, som de havde faaet ved Testamente af Hennickæ Wæsel. — 1364 oplod Hr. Mathes Falster til Kong Valdemar for 6 lødig Mark Sølv alt det Gods, som han havde i Pant i Rønnebæk, som var 12 Ørter Jord med al Tilliggelse. — Dette samme Aar, 1364, skjødede Hr. Oleff Biørnssøn til Kong Valdemar og Kongedømmet alt sit Gods i Rønnebæk, som var 1 Boel Jorder med al Tilliggelse. Kort Moltke¹⁾, som maaske allerede eiede en Deel af det Rønnebækske Gods fra sin Slægtning, Kort Moltke, der 1321 havde faaet Gods i Rønnebæk, begyndte nu ogsaa at samle noget mere deraf, og fik saaledes 1377, for 100 lødig Mark i Pant af Prior Albrecht af Antvorskov, en Deel Gods i Sjælland, hvoriblandt ogsaa var Gods i Rønnebæk. — Og 1380 afhændede og skjødede Herloff Brimlø til Kort Moltke alt sit Gods i Rønnebæk. — 1386 udstedte Kong Oluf et Brev, lydende paa, at Gods i Rønnebæk var til-dømt Ave Steegh paa Retterthinget i Slagelse. — 1396 be-

---

laa udenfor Næstved By. Efter en haandskreven Beretning om Næstved By, fra 1744, som anføres af Melchior i Herlufsholms Beskrivelse, blev endnu dengang St Jørgens Hospitals Kirkegaard brugt.

- 1) Denne Kort Moltke var rimeligviis Unge Kort Moltke til Farebæksholm, som laante Kong Oluf Penge og fik Pant i Gods omkring Vordingborg. Han var, i Slutningen af det fjortende Aarhundrede. Hovedsmand paa Vordingborg. Den Kort Moltke, som 1321 fik Gods i Rønnebæk, var unge Kort Moltkes Slægtning, som nævnes Conrad Moltke til Hørbygaard. 1369, eller en anden af hans Slægtninge, Conrad Moltke, som 1309 skal være kommen til Danmark formedelst noget Gods, som til-faldt ham i Arv.

gyndte Dronning Margrethe, som jo fra sin Faders Tid eiede en betydelig Deel af det Rønnebækske Gods, at samle mere deraf, og fik dette Aar af Esbern Perssøn af Ravustrup og hans Hustru Margrethe Jipps Datter skjød det til sig og Kongedømmet en Deel Gods i Byerne omkring Rønnebæk, og 1 Gaard med 1 Boel Jord i Rønnebæk. Endelig 1399 har nok denne kloge Dronning, blandt meget andet Gods, faaet de Rønnebækske Eiendomme nogenlunde samlede under Kronens Herredømme, da hun i dette Aar fik Kort Moltkes Søn, Vikke Moltke, til at afstaae sig alle de Eiendomme, han havde i Danmark. Saaledes kom vistnok den største Deel af Rønnebæk By under Kronen, som nu, tillige med Rønnebæksholm og andet Gods, blev et kongeligt Lehn. — Det er tidligere bemærket, at Roeskilde Biskopper rimeligviis har havt noget med Rønnebæk at skaffe, da de havde nogle af deres Køer udsatte der imod Betaling i Smør ¹⁾. St. Peders eller Skovkloster har i sin Gavebog anført som Klosterets Eiendom nogen Jord, som kaldes Rinebeksruth, som vel har været Jord her ved Rønnebæk. Saaledes har Rønnebæk i Middelalderen tildeels været eiet af Geistligheden, og tildeels af Kongerne og private Folk, til den i Slutningen af det fjortende Aarhundrede for største Delen er kommen ind under Kronen. — Naboskabet med Skovkloster har imellem givet Anledning til Trætte, saaledes har Klosteret efter et Thingsvidne ²⁾ fra 1474, klaget over, at der blev upligtig hugget i Skoven paa Kalby

¹⁾ I Fortegnelsen over Roeskilde Biskoppers Indtægter. Script. r. D. Tom. 7. p. 9.

²⁾ Script. r. D. Liber Donationum Monasterii b. Petri Nestved & Skovkloster. Tom. 4. p. 399.

Fang og deromkring, som dog var Klosterets lodskifte Skov. Der var dengang Markeskjel mellem Kalby Fang og Rønnebæk Fang; men denne Klage har nok været stilet imod Rønnebækkerne, da Høvedsmanden paa Rønnebæksholm, Hr. Torbern, samme Aar i et Sognevidne af Olstrup ¹⁾, siges fri for, uden Klosterets Tilladelse, at tilstede, der blev hugget i Kalbyriis, men deri erklæredes, at Hr. Torbern holdt Kalbyriis i Fred og Hegn paa Klosterets Vegne.

Fra den Tid største Delen af Rønnebæk By, i Dronning Margrethes Tid, kom under Kronen, har Byen vel havt det baade godt og ondt, eftersom Lehnsmændene, som sad paa Rønnebæksholm, havde godt Hjertelag mod Bønderne eller ei. Rigtignok var Bønderne før 1660, medens Danmark havde en fri Forfatning, ikke saaledes afhængige hverken af Lehnsmændene eller af Herremændene, som de bleve efter Souverainitetens Indførelse af disse sidste og af Embedsmændene, men naturligviis maa dog Lehnsmændens milde eller haarde Sind alligevel have haft Indflydelse paa den nærliggende Byes Velvære.

Rønnebæk By har bestaaet af 15 Gaarde, foruden Præstegaarden, og en Jordlod, som tilhørte Kirken, og som maaskee tidligere har udgjort den syttende Gaard i Byen, da efter et Udtog af en gammel Kirkebog, som skal have været i Stiftskisten og som rimeligviis er skrevet kort efter 1564 ²⁾, Rønnebæk Kirke dengang eiede en

¹⁾ Script. r. D. Liber Donationum Monasterii b. Petri Nestved & Skovkloster. s. St.

²⁾ I dette Udtog af den gamle Kirkebog, hvor der staaer optegnet, hyad der hørte til Rønnebæk og Olstrups Kirker, er anført, at Gunde Langes Sønner havde en

Gaard i Byen, hvori en Mand, ved Navn Peder Frandsøn, boede. Nu er der kun, foruden Præstegaarden, fem hele Gaarde tilbage i Rønnebæk. To ere nedlagte før Udskiftningen. Den ene af disse nedlagte Gaardes Lodder, blev fordeelte mellem de andre Gaarde i Byen og den andens Lodder inddragne under Hovedgaarden¹⁾. To Gaardes Jord er senere komne under Hovedgaarden og sex deelte i mindre Dele. — Største Delen af Rønnebæk By deelte saaledes Skjæbne med Rønnebæksholm, og stod under mange forskellige Lehnsmænds Beskyttelse, til Kong Frederik den 2den 1571 skjødede med Rønnebæksholm 14 Gaarde og 4 Huse i Rønnebæk til sin tydske Secretair Casper Paslich. Foruden disse 14 Gaarde og 4 Huse var i Rønnebæk By Præstegaarden, Kirkogaarden og endnu en Gaard, som ikke fulgte med Rønnebæksholm. Rimeligviis var denne, som ikke fulgte med Rønnebæksholm, den saakaldte Høiegaard, som det siges om fra gammel Tid ikke har hørt sammen med denne Eien- dom, men som tilligemed to andre, mellem 1571 og 1727,

---

¹⁾ Eng, Olstrup Kirke tilhørende paa Skuderløse Mark. Da Gunde Lange til Breininge eiede Holmegaard til sin Død 1564, har hans Sønner efter hans Død haft den i nogen Tid og har da ogsaa haft Engen paa Skuderløse Mark, indtil Sønnen, Frederik Lange, fik Holmegaard og mageskiftede den med Rigshofmesteren, Peder Oxe. Denne Optegnelse i Kirkebogen, som findes i Afskrift blandt Holmegaards Archiv paa Jettehøi, hvorefter Gunde Langes Sønner havde Engen paa Skuderløse Mark, er altsaa rimeligviis skreven kort efter 1564.

²⁾ Allerøde 1727 brngtes Rasmus Andersens Gaard i Rønnebæk (som er den tidlig nedlagte Gaard) under Hovedgaarden, hvilket jeg seer af Auctionsskjødet fra dette Aar til Capt. Tage.

frakomme Gaarde i Slutningen af det attende Aarhundrede kom til Rønnebæksholm. Næsten hele Byen, som fik flere og flere Huse, tilhørte efter 1571 i over 70 Aar Familien Paslich, og derefter eiede Familien Mund den i over 80 Aar. Den Gaard af Rønnebæk By, som ikke 1571 af Kongen blev overdraget til Casper Paslich, er det maaskee, som 1ste Juni 1629 blev, tilligemed andet Gods, skjød¹⁾ af Anne Brahe sal. Mandrup Parsbergs til Sonnerup, til Claus Daae til Ravnstrup. Af det Gods i Rønnebæk By, som imellem 1571 og 1727 er kommet fra Rønnebæksholm, er vistnok noget kommet under Olstrupgaarden, da jeg seer af et Pantebrev, dateret 1674²⁾ den 18de Juni fra Steen Andersen Bille paa Olstrupgaarden med Underliggende, at ogsaa noget Gods i Rønnebæk By dengang hørte under sidstnævnte Gaard. Den Gaards Jorder, som tilhørte Rønnebæk Kirke, fulgte naturligviis med denne og blev den 5te Marts 1687³⁾ af Kong Christian den 5te skjød^{et} til Geheimeraad Otto Krabbe til Holmegaard og har senere fulgt med denne Hovedgaard. Ogsaa Geheimeraad Otto Krabbes Enke, Fru Birgitte Skeel til Holmegaard, fik sig den 20de August 1720³⁾ tilskjød^{et} af Kong Frederik den 4de noget Jordegods i Rønnebæk By, som maaskee har været Høiegaarden eller en af de andre Gaarde i Byen, som i det attende Aarhundrede hørte under Holmegaard. — I den lange Aarrække, Familieerne Paslich og Mund eiede Rønnebæksholm, er tre af Gaardene i Rønnebæk By komne bort, enten ved Salg eller Mage-

---

¹⁾ Skjød^{et} findes i Holmegaards Archiv paa Jettehøi.

²⁾ Pantebrevet findes i Holmegaards Archiv paa Jettehøi.

³⁾ Skjød^{et} findes samme Sted.

skifte fra Rønnebæksholms Eiendomme, da, efter Auctionsskjødet til Capitain Christopher Tage af 29de Januar 1727, kun 11 Gaarde (af hvilke Rasmus Andersens allerede dengang brugtes under Hovedgaarden) fulgte med Rønnebæksholm¹⁾. Da Ritmester Waltersdorff den 24de November 1755 skjødede Rønnebæksholm med dets tiliggende Gods til Geheimeraad Juel, fulgte endnu kun 11 Gaarde i Rønnebæk med Hovedgaarden, men da var Husenes Antal voxet til 29. Den 22de Februar 1762²⁾ kom ved Magelæg mellem Kammerherrinde Trolle til Holmegaard og Cancelliraad Peter Collet til Rønnebæksholm, 3 Gaarde i Rønnebæk By ind under Rønnebæksholms Eiendomme, som nu atter i Rønnebæk By bestod af 14 Gaarde, og 1778, da Kammerherre Beringskjold havde Eiendommen, var Husenes Antal, som hørte til Rønnebæksholm, blevet 33, hvorimod der i Byen 1782 igjen kun eiedes af Rønnebæksholm 31 Huse, men efter Jordbogen for 1830 havde Rønnebæksholm der 47 Huse³⁾. Efter denne samme Jordebog var der dengang 12 Gaarde i Rønnebæk, som hørte under Rønnebæksholm, den gamle øde Gaard og endnu en af Gaardene var lagt under Hovedgaarden, og da Hr. Harald Toft modtog Godset, var to af disse Gaarde i Rønnebæk udstykkede. Ligesom Rønnebæksholm i det forrige Aarhundrede gik fra

---

¹⁾ Maaskee dog den ene af disse 3 Gaarde, som ikke angives i Auctionsskjødet af 1727, er den Gaard, som kaldtes Skomagergaarden, og som skal være nedlagt, og dens Lodder fordeelte mellem de andre Gaarde i Byen.

²⁾ Efter Archivet paa Rønnebæksholm.

³⁾ Deriblandt er dog maaskee anført 5 Huse, som endnu ligge paa Hovedgaardens Grund.

Haand til Haand, saaledes gik altsaa ligeledes største Delen af Rønnebæk By gjennem de samme Hænder, til i vore Dage Marie Carlsen, Enke efter Hr. Harald Toft, begyndte at sælge, paa særdeles billige Vilkaar, Gaardene og Husene i Byen, saa at nu kun 4 Gaarde, 6 Parceller, 5 Huse med Jord og 7 Huse med Haveplads, høre under Rønnebæksholm, hvilke rimeligviis om ikke mange Aar ogsaa er Selveiendom.

Maaskee boede i et af de før omtalte, noget mere end almindelig store Huse i Rønnebæk allerede 1657 Anne salig Hr. Povels, en Præsteanke fra Sverborg, hvis Datter var gift med Præsten i Rønnebæk. Muligt er det jo ogsaa, at hun boede i Præstegaarden; vist er det, at 1657 indstævnede H. Tvede ¹⁾ i Rønnebæk, paa hendes Vegne, Hr. Hans Clausen i Sverborg for den Pension, han skulde give hende, som Formandens Enke, og som han kun vilde give „saa meget ringe“. Men uagtet fire Præster dengang forligede dem, og Pensionen blev fastsat til en vis Størrelse, maatte den stakkels Anne salig Hr. Povels dog i de trange Aar, medens Svenskerne huserede her i Landet, leve som hun kunde, uden Pension. Men da her igjen blev Fred og Ro, stævnede hun atter 1661 ²⁾ Hr. Hans Clausen i Sverborg for sin Pension, som han ikke havde givet hende i nogle Aar i

¹⁾ Efter Landemodsforhandlingerne paa det Kongl. Bibliothek. — Dersom Præsten i Rønnebæk ved den Tid ikke havde haft Tilnavnet Montanus, kunde man falde paa at tro, dette H foran Tvede betydede Hr., og at denne H. Tvede havde været Præsten i Rønnebæk, da vel neppe ved den Tid levede andre i Rønnebæk som brugte Hr. foran deres Navn end netop Præsten.

²⁾ Samme Sted.

Svenskekrigens Tider og maatte da lade sig affinde med mindre end hun skulde have, da Hr. Hans Clausen selv havde kun faaet Lidet af Kaldet i de Aaringer. 1664 nævnes denne Anne salig Hr. Povels sidste Gang i Rønnebæks Kirkebog, men rimeligviis er hun ikke død her, da hun ikke staaer anført blandt de Begravede. — 1695¹⁾ den 28de Mai blev begravet i Rønnebæk Fru Barbara Graboe, som nok var et Syskendebarn af Jochum Christopher Steensen til Grevensvænge. Om hun har boet i Rønnebæk By og er død der, eller om hun er død paa Grevensvænge, veed jeg ikke. — I Aaringerne 1705—6—7 nævnes ofte i Rønnebæks Kirkebog en Lieutenant Antony i Rønnebæk, altsaa har han rimeligviis været bosiddende der en Tid. — 1711 nævnes i Kirkebogen Oberst Viereck og Frøken Viereck, som stode i nært Slægtskabsforhold til Baronesse Wedel paa Grevensvænge, men om Obersten og Frøkenen dengang boede i Rønnebæk eller ikke, kan man ikke see, hvorimod det er vist, at Frøken Catharine Magdalene von Viereck den 27de September 1750 døde i Rønnebæk, 112 Aar gammel. Om hende staaer i Rønnebæks Kirkebog: „Hun bevarede i sin høie Alder, lige til sin Dødsstund, en god Forstand, og kunde ganske vel see og høre“. Hun døde i Major Waltersdorffs Huus i Rønnebæk, hos hvem hun var i Kost. Ogsaa med den daværende Eier af Grevensvænge, Capitain Giørring, var Frøken Viereck i Familie, da han var gift med hendes Broders Datterdatter²⁾.

---

¹⁾ Efter Rønnebæks Kirkebog.

²⁾ Af denne meklenborgske Familie, som skrev sig Vier-egge eller Viereck, har jeg fundet Ritmester Viereck, som den 7de November 1677 blev begravet i Kjøge

1723 fik „ærlig og velagte Mand Michel Forvalter et Huus i Rønnebæk i Fæste af Niels Mund¹⁾, og 1728, den 28de Marts²⁾, fæstede Capitain Christopher Tage to Huse i Rønnebæk til Sr. Poul Sadolin med Til-ladelse at sammenbygge disse. Fæstet var saaledes, at fra begge Sider kunde opsiges med et halvt Aars Varsel. Denne Sr. Sadolins Kone, Karen Pedersdatter, døde i Rønnebæk 1730, og han flyttede da bort fra Byen og Tønnes Tømmermand fik det store Huus, som derefter i en Deel Aar gik fra Haand til Haand. — I et Huus i Rønnebæk, som hun havde leiet af Capitain Tage, boede Jana Marie Burchard, salig Mads Liems Enke, paa fjerde Aar, til sin Død, i det 53de Aar, den 27de Januar 1735³⁾. Hendes afdøde Mand, Mads Licm, som var begravet i Sorø, hvortil hendes Legeme ogsaa blev ført, var en Slægtning af Præsten i Rønnebæk, som efter Jana Marie

---

Kirke, Hofmester ved Prinds Christians (Chr. V's Søns) Hof, Claus Henrich v. Vieregge, Kammerjunker ved samme Hof Volrath Paris von Vieregge og Kammerherre Fride- rich Ludvig von Vieregge, som den 28de Marts 1776 blev naturaliseret † 1805. Helene Elisabet von Vier- egge, som 1703 blev ophøiet i Grevestanden af Kong Fr. den 4de, der lod sig vie til hende til venstre Haand, var af denne Familie. Frøken Catharine Magdalene von Vier- ecks Arvinger vare hendes 3 Broder-Døttre, Baronesse Wedel, født Viereg, Sophie Augusta Repstorff, født Viereg og Prisca Tugendreich Maria von Viereg. Ogsaa en Dame af denne Familie var Hofdame hos Prindsesse Sophie Hedevig.

- 1) Efter en gl. Fæsteprotokol som findes her paa Rønne- bæksholm.
- 2) Samme Sted.
- 3) Efter en Skifteprotokol paa Rønnebæksholm.

Burchards Død, tog hendes efterladte Datter, Elisabeth Margrethe Madsdatter Liem i sit Huus, til hun den 5te October 1736 blev gift med Morten Pedersen Borryng, Kjøbmand i Vordingborg. — Ogsaa en Slægtning, jeg troer en Søster af den afsatte Præst, Hr. Achthonius's Kone, Maren Michelsdatter Winding, Enke efter Fraus Blom, boede i Rønnebæk, og døde der som en Kone paa 67 Aar, 1737, og blev begravet den 26de April¹⁾. — Ved denne Tid eller maaskee noget efter, boede i det store Huus i Rønnebæk ligeoverfor Degnens Have, Major af Cavalleriet Ernst Friderich von Waltersdorff, som nok var født 1689 af en gammel Slægt i Nedre-Lausitz²⁾, og tilligemed en Broder kommen i dansk Krigstjeneste. I Rønnebæk havde han fæstet det store Huus og boede der 1748, hvilket Aar han nævnes i Kirkebogen, men maaskee havde han dengang allerede boet der en Tid, dog er ingen af hans Børn født i Rønnebæk, men han levede her med sin Kone, Beate Hedevig Christine Weiløe, og sin Datter, Anne Cathrine Waltersdorff, medens hans 3 Sønner, Gerhard Christopher Waltersdorff, Christian Waltersdorff og Michael Waltersdorff, tjente som Officierer i dansk Tjeneste. Den første af disse Sønner, døde 1795 som Contra-Admiral, den anden, som giftede sig Rønnebæksholm til, døde 1800, som Major af Cavalleriet, den tredje døde 1807 som General-Major. Den gamle Major Ernst Friderich von Waltersdorff blev boende i

---

¹⁾ Efter Rønnebæks Kirkebog.

²⁾ Efter en Stamtavle over Waltersdorfferne som Familien eier.

Rønnebæk til sin Død, den 12te Juli 1756, hvorefter hans Enke, som beholdt hvad han efterlod sig ¹⁾, boede i Rønnebæk med Datteren, som den 1ste October 1756 blev ægteviet i Rønnebæks Præstegaard til Lieutenant Nicolai Freigast Smidt, med hvem hun derefter, idetmindste i 7 Aar, levede i Rønnebæk, maaskee hos Moderen, og havde i disse Aar flere Børn, som blev døbte i Rønnebæks Kirke. Til sin Død blev den gamle Majorinde Waltersdorff boende i Rønnebæk og blev den 7de Marts 1769 begravet i Rønnebæks Kirke, lige for Møllerens Stol i Gangen. Efter Majorindens Død boede 1777 i det store Huus i Rønnebæk en Madame Lassen, som havde Pension af Postkassen og døde 1793.

Hverken mundtlige eller skriftlige Efterretninger minder om at Paslicherne og Munderne har været strænge Herrer, men Capitain Christopher Tage, som fik det meste af Rønnebæk By med Rønnebæksholm efter Munderne, er endnu bekjendt som en stræng, men dygtig Mand, der nok fordrede hvad hans Ret var, men som tillige holdt meget paa sine Bønders Ret og Anseelse, saa at ingen Uvedkommende fik Lov til upaatalt at gjøre hans Hovbønder Uret. De Gamle her i Eggen fortæller endnu om ham, at han lærte sine Bønder til, de maatte aldrig kjøre af Veien for Nogen, men naar de mødte en Vogn, skulde de raabe: „kjør af Veien for Capitain Tages Bønder“. Denne Lærdom skal have frugtet godt paa nogle af Bønderne, og da en af disse en Aften kom kjørende og mødte Capitain Christopher Tage, ligeledes til Vogns, paa Veien, raabte han: „kjør af Veien for Capitain Tages

---

¹⁾ Efter en Skifteprotokol, som findes paa Rønnebæksholm.

Bønder“. Capitain Tage skal da have spurgt sin Kudsk, hvad det var, Bonden sagde, og da han hørte dette, sagde han til Kudsken: „kjør af Veien, kjør af Veien strax og lad ham komme frem“.

Ingen af Herremændene her paa Rønnebæksholm har, saavidt jeg veed, haft Ord paa dem for at mishandle Bønderne, uden alene Kammerherre Magnus Beringskjold, som eiede Gaard og Gods fra 1777 til 1781. Han var meget ilde bekjendt i Rønnebæk By og deroppe kalder de ham endnu „den gale Kammerherre“. Det fortælles, at han skal have sagt til Bønderne: „Jeg skal nok hænge Brødkurven saa høit, at I ikke skal naae den“. I Rønnebæk By skal han have brugt sin Stok altfor meget, og en gammel Kone derfra Byen har fortalt mig, at han var meget haard imod hendes Fader, Hans Nielsen, som var Gaardmand i Byen. Han forlangte af ham, at han skulde gjøre Plove til de andre Bønder, enten han vilde eller ei, og naar han dristede sig til at nægte dette, fik han Prygl. En Dag havde han forlangt, han skulde komme op paa Herregaarden, og da han kom, blev han grebet af to Karle, lagt ned paa et Knippe Halm og pryglet saalænge, til det meste af Skindet paa hans Ryg var gaaet i Stykker, men nu kunde han heller ikke gaae ene mere, og Beringskjold maatte lade ham følge hjem af to Karle. Da de kom ned ad Veien til Rønnebæk, mødte de Hans Nielsens Kone, som grædende fulgte Manden hjem og forbandt hans mishandlede Ryg. Næste Dag kom Beringskjold ind i Hans Nielsens Gaard og truede med at riste Mandens Ryg endnu mere op, men Konen, som var selv hjemme, sagde til ham, at han havde gjort Ulykke nok, og viste ham ud ad Porten. At der ikke vilde følge noget godt efter, at hun havde været saa dristig, tænkte

hun nok, men ventede stille paa Følgerne. Dagen efter dette var skeet, tog Beringskjold ifølge en Indbydelse til Amtmand Bjelke i Næstved, og da var det han blev greben og ført i Fængsel, hvorfra han aldrig mere kom tilbage til Rønnebæksholm, men Hans Niensens Ryg kom sig igjen og han levede mange Aar derefter som Gaardmand i Rønnebæk i Fred og Ro, medens Beringskjolds Søn eiede Rønnebæksholm.

Lige saa fast som Fortællinger om Mishandlinger har fæstet sig i Almuens Erindring, ligesaa fast staaer ogsaa Mindet om, at Fremmede imellem gik ind og fik Gaardene. Saaledes fortælles i Rønnebæk meget om, at en Tydsker ved Navn Kim, skal have haft den Gaard som ligger i Kirkestrædet yderst mod Olstrup-Veien, og han var saa flittig og saa stræbsom, saa han aldrig undte sig Ro hverken Nat eller Dag, hvilket de gode sjællandske Rønnebeekkere fandt altfor utaaleligt, hvorfor de ogsaa endnu med Glæde erindre at hans Søn var doven og lad og stod ikke, som Faderen, op før Dag, men gav sig god Tid til at hvile i Morgenstunden. Tidlig naar Lærken sang, kom Faderen ind til Sønnen og sagde: „Lærken synger alt, vil Du ikke staae op?“ Men Sønnen svarede: „Den Lærke har saa lille en Krop, den faaer saa snart udsjunget“. Naar Solen stod op, sagde Faderen: „Solen er alt opstaaet, vil Du ikke staae op?“ Men Sønnen svarede: „Den Sol har saa langt at gaee, den maa saa tidligt opstaae“. Naar Davren kom paa Bordet, gik Faderen atter ind til Sønnen og sagde: „Davren er alt paa Bordet, vil Du ikke staae op?“ Saa svarede Sønnen: „Jo, er Davren paa Bordet, saa staaer jeg op“.

Rønnebæk Kirke og Præstegaard.

Rønnebæk Kirke ligger, ligesom en Deel af Byen, paa Høiden af en Banke, og er vel, som mange andre Kirker, bygget paa et Sted, hvor i Oldtiden blev holdt Thing, saa Egnens Folk fra ældgammel Tid har været vant til her at samles og omhandle allehaande Sager. Ved Foden af denne Høi udspringer en Kilde, som tidligere har været meget brugt, og da jeg saa ofte har seet Kilder i Nærheden af de gamle Kirker ¹⁾, har jeg tænkt, at Oldtidens Folk netop har valgt Høie hvorved der var Kilder, til Thingsteder, som ogsaa brugtes til Offersteder, fordi Vand behøvedes ved Ofringerne. Paa disse Steder, som Folket havde en gammel Ærefrygt for, byggede saa de Christne deres Kirker og Rønnebæks Kirke staaer da, antager jeg, paa et af disse allerede i Oldtiden hellige Steder. Efter et Sagn skal der rigtignok være forsøgt paa at bygge Rønnebæks Kirke et andet Sted inde paa en Høide, kaldet den gamle Bavn i Niels Niels Marken, men det blev snart kjendeligt, at der kunde den ikke ligge, da alt, hvad der opbygtes om Dagen, blev om Natten ført hen til det Sted, hvor Kirken nu ligger og her blev den da bygget. Som den, der byggede Kirken, nævner Sagnet en Qvinde, som hed Rønne; hun begyndte at bygge Kirken paa samme Tid, som en Mand ved Navn Everd begyndte paa Bygningen af Everdrup Kirke, og de kappedes da om, hvem der kunde blive først færdig, men Qvinden fik først sin Kirke færdig,

---

¹⁾ Ved Mogenstrup, St. Mortens i Næstved, Mehrn, Herfølge, den afbrudte Gammelkjøge, Beldringe og mange flere Kirker findes Kilder i Nærheden.

hvorover Manden blev saa vred, at han tog en stor Steen i en Slynge og kastede den efter Qvindens Kirke, men Stenen kom ikke langt nok, den faldt ved Luus-Banke, i den ene Snip af Kirkejorden, hvor den laa endnu i gamle Peer Hendriks Barndom og var omtrent halvjerde Alen lang og havde rundt om en tre Tommer bred Fordybning, som var det Indtryk, Slingen havde efterladt i den. Efter denne Qvinde og denne Mand fik Rønnebæk og Everdrup deres Navne. Hvorledes dette Sagn kan forenes med den bestemte Forestilling, som Almuen har, at Rønnebæk Kirke, Mogenstrup Kirke og alle de Kirker heromkring, som er byggede af Kampsteen, er opførte af Munkene og har tilhørt dem, hvorfor de ogsaa kalder dem de gamle Munkekirker, veed jeg ikke ret, med mindre det har været saaledes, at en Qvinde ¹⁾ har givet Munkene Midler til at bygge Rønnebæks Kirke for.

Jeg troer det antages, at i Knud den Stores Tid blev de første Steenkirker byggede her i Landet, men ret mange var det vel neppe, som reistes af Steen i den Tid, og har Munkene bygget Rønnebæk Kirke, er den neppe bygget før efter St. Peders Kloster var stiftet, maaskee er den bygget meget senere. Efter dens Bygningsmaade maatte det vel kunne bestemmes med nogen-

---

¹⁾ Dersom Rønnebæk Kirkebygning ikke var ældre end fra Begyndelsen eller Midten af det fjortende Aarhundrede, saa kunde denne Sagnets Qvinde være Fru Sophie Tues Datter Rinebæk, som gav sine Godser i „Frithærsløff“ til St. Peders eller Skovkloster, imod at Munkene forpligtedes til at læse en Messe for hende hver Dag foran det hellige Korses Alter. (Scrip. r. D. Tom. 4 p. 322.) Fru Sophies Fader, Tue Rinebæk, eiede jo nemlig en Deel af det Rønnebækske Gods.

lunde Sikkerhed til hvilken Tid den er opført, men dette kan jeg ikke, dog antager jeg den er temmelig gammel, og om man tør lægge nogen Vægt paa Almuens Fortælling om, at den har tilhørt Munkene, saa er det vel rimeligt, den har hørt til det nærliggende rige St. Pedersklosters Eiendomme og ved Reformationen er den da, som Klostergods, kommen ind under Kronen og er vel strax derefter lagt under Vordingborg Lehn. At Lehnsmændene paa Vordingborg har sørget for dens Vedligeholdelse og Forskjønnelse har jeg seet af Prædikestolens nu overstrøgne Maling. Paa Prædikestolen stod nemlig, foruden Christian den 4des Navnetræk, Lehnsmanden paa Vordingborg, Henrik Lykkes og Frues Vaabner med Begyndelsesbogstaverne til deres Navne og Aarstallet 1611¹⁾, samt Vordingborg Lehnsmand Jochum Bülovs og Frues Vaabner og Begyndelsesbogstaverne til deres Navne og Aarstallet 1612. Ligesom der ogsaa paa Himlen over Prædikestolen, foruden Kong Frederik den 3dies Navnetræk, staaer Vordingborg Lehnsmand, Frederik Reedtzs Vaaben med Begyndelsesbogstaverne til hans Navn. Hvorfor Rønnebæksholms Eier Casper Paslich og Frues Vaabner og Navnebogstaver ligeledes stod paa Prædikestolen, og hans Søns, Frederik Paslichs og Frues Vaabner og Navnebogstaver stod ved

---

¹⁾ I Danske Atlas staaer Henrik Lykke som Lehnsmand paa Vordingborg 1592, efter ham Arild Hvitfeld 1596, derefter Jochum Bülov 1612. Aarstallet 1611 paa Prædikestolen passer derfor ikke til den Tid, da Henrik Lykke var Lehnsmand paa Vordingborg. Ogsaa Casper Paslich, hvis Navnebogstaver og Vaaben staaer paa Prædikestolen, levede før 1611, da han døde i Slutningen af det sextende Aarhundrede.

Siden af Prædikestolen, veed jeg ikke, uden det skulde være, fordi de vare de største Jordeiere og anseeligste Folk i Sognet, og muligviis har givet noget til Kirkens Forskjønnelse. At altsaa Christian den 4de og Frederik den 3die har eiet Rønnebæk Kirke, antager jeg, og at Christian den 5te har eiet den og solgt den 1687 til Geheimeraad Otto Krabbe til Holmegaard, sees af et Skjøde, dateret 5te Marts 1687, paa Rønnebæks Kirke, med dens underliggende Gods, Kirkejorden i Rønnebæk og en Gaard i Sipperup, som findes blandt Holmegaards Archiv¹⁾. Fra den Tid af har Rønnebæk Kirke hørt sammen med Holmegaard og de har haft fælles Eiere lige til den Dag i Dag.

Rønnebæk Kirke er en temmelig lav, smal, men ikke saa kort Bygning, som tildeels er opmuret af raa Kampsteen. Choret og det noget bredere tilstødende Skibs Mure ere Øst for Taarnet, som staaer paa den søndre Side af Kirken²⁾, opmurede af raa Kampsteen, lige til Taget,

¹⁾ Efter en Ansøgning fra Otto Krabbe af 1686, som findes i Holmegaards Archiv, hvorefter han fik Tilladelse 1687 at faae. blandt andet Gods, Rønnebæks Kirke for resterende Gage, sees, at det ogsaa har været paatænkt, han skulde haft Rønnebæks Kongetiende, som dengang ydedes til Vordingborg Slot.

²⁾ Efter J. Helms (Tufstens Kirker i Omegnen af Ribe, i Ny Kirkehistoriske Samlinger 1. Bind 4. Hefte) bemærkes, at det er antaget, Taarnet rettest havde sin Plads mod den Side af Kirken, hvor største Delen af Menigheden boede, som skulde opvækkes og kaldes paa. Dette passer godt her ved Rønnebæk Kirke, da den største Deel af Sognet ligger mod Syd og Kirken ligger saaledes, at kun en meget lille Deel af Sognet er Vest for Kirken, hvor Taarnet ellers sædvanlig ved Kirkerne har sin Plads.

men Skibets Mure vest for Taarnet er kun Kampesteen henved 3 Alen over Jorden, den øverste Deel af Murene er af brændte Steen. Kirken har to smaa Udbygninger mod Nord, af hvilke den ene har været brugt til Skriftestol og er bygget af brændte Steen, paa en Kampesteens Grund. Den anden er nu Begravelsescapel for den grevelige Moltkeske Familie, som har eiet Rønnebæksholm. Tidligere har i dette Capel været indsat forskellige af Rønnebæksholms Eier og deres Familie, hvis Kister skal være nedsatte under Gulvet. Denne lille Udbygning er, ligesom Taarnet, opført af brændte Steen.

Vaabenhuset er i den nederste Deel af Taarnet, som er et af de sædvanlige sjællandske Landsbykirketaarne, men det er, som hele Kirken, temmelig uanseelig. Paa Taarnet over Indgangsdøren til Vaabenhuset, staaer 1779 med Bogstaverne K. T. B. R., der betyder Kirkeeirens Knud Trolles og hans Hustrus Birgitte Resdorfs Navne, som dette Aar foretog en Hovedreparation ved Rønnebæk Kirke. Kirkens Skib bestaaer af tre temmelig lave rundbuede Hvælvinger med Korsbaand. Choret er en endnu lavere lignende Hvælving, og adskilt fra Skibet ved en meget tyk Muur, hvori den rundbuede Gjennemgang er, som en lav Port. Skriftestolen, med Dør fra Choret og Dør til Kirkegaarden, er en meget lav Hvælving. Ligeoverfor Indgangsdøren i Kirken, har paa den nordre Væg været en Dør, som er tilmuret, hvorigjennem skal have været Indgang til Begravelsescapellet; men maaskee denne Dør, før Capellets Opførelse, har været Kirkens Indgangsdør¹⁾. Paa Indgangsdøren fra Kirkegaarden til Vaaben-

¹⁾ Kirken har vel haft to Indgangsdøre, en for Mændene mod Syd og en for Qvinderne mod Nord.

huset staaer af Jern Aarstallet 1646, og paa Døren fra Vaabenhuset til Kirken, staaer fire Figurer af Jern, som ligne Hesteskoc, om disse er det de gamle Folk i Sognet fortæller, de skal være Afbildninger af Helhestens Sko, som er nedgravet under Vaabenhuset. Døbefonten er gammel og af Steen, med temmelig simple udhugne Zirkler, men uden Indskrift. Døbefadet er et ret kjunt gammelt Messingfad, i hvis Midte Eva og Adam ere fremstillede under Kundskabstræet, i det Øieblik, Slangen forfører dem. Under Vinduet i den vestre Gavl stod, til Kirken i Sommeren 1858 blev malet og hvidtet, tre af Træ udskaarne Figurer, som nok var Dele af en gammel Altertavle ¹⁾. De vare omtrent 1½ Alen høie. Det ene af disse Billeder fortillede en qvindelig staaende Figur, klædt som en Nonne, med sammenlagte Hænder. Det andet var en Mand med langt Skjæg, og en spids Hue paa Hovedet, som en Bispchue. Denne Figur var siddende og holdt en mindre Christusfigur foran sig med Tornekronen og Naglegabene. Den tredje Figur var en staaende Mand med sammenlagte Hænder og bart Hoved,

---

¹⁾ I Indberetningen til Commissionen for Oldsagers Opbevaring, har Præsten Wanting i Rønnebæk skrevet 1810: „I Rønnebæks Kirke er en Altertavle med tvende Fløie til at slaa sammen, hvorpaa findes adskillige Menneskefigurer og Grupper af den bibelske Historie i Billedhugning, godt forgyldte. Den synes vel at røbe en Ælde, som gaar længere tilbage i Tiden end Reformationen, men noget særdeles mærkeligt skjønnes dog ikke at den indeholder, som der ei heller paa samme findes nogen mærkelig Inskription“. Denne Altertavle blev afløst af et maadeligt Maleri, som i Somren 1858 atter afløstes af en lille Christusfigur efter Thorvaldsens Christus.

i bedende Stilling. Alle disse Figurer have været stærkt malede og forgyldte. Over Indgangen til Choret hænger en af Træ udskåret Christusfigur paa Korset.

Prædikestolen er pyntet med maadeligt udskåret Træarbejde, som, før det i Sommeren 1858 blev overmalet med Egtræesfarve og bronceret, var broget malet og forgyldt. De fire Evangelister er udskårne omkring Midten af Prædikestolen, med andre Figurer imellem, af hvilke den ene holder et Skjold med Christian den Fjerdes Navnetræk. Nederst paa Prædikestolen stod i en Afdeling under den ene Evangelist „1652 Er denne Prædikestoel Renoverit oc Himmelen aff nye stafered“. I Afdelingen under den næste Evangelist stod Lykkernes og Bannernes Vaabner med Aarstallet 1611 og Bogstaverne H. L. K. B., [ø: Henrik Lykke, Karen Banner]. I næste Afdeling var Bülloernes og Grubbernes Vaabner med Bogstaverne I. B. E. G., [ø: Jochum Bülov, Elsebe Grubbe], og Aarstal 1612. I den sidste Afdeling under Evangelisterne stod Paslichernes med et andet Vaaben, i hvis Skjold var en Ørneflugt og paa Hjelmen to Vesselhorn med en Ørneflugt imellem. Herved stod Bogstaverne C. P. J. F. [ø: Caspar Paslich, Judit Folmers Datter]. I et Sidestykke ved Prædikestolen stod i Rad med Evangelisterne en malet qvindelig Figur med flagrende Haar og Baand, hvorunder stod „Fides“. I Afdelingen herunder stod Paslichernes og Acheleernes Vaabner med Bogstaverne F. P. M. G. D. [ø: Frederik Paslich, Magdalene Gabriels Datter]. Paa Himlen over Prædikestolen stod Frederik den 3dies Navnetræk og Reedtzernes Vaaben med Bogstaverne F. R. [ø: Frederik Reedtz]. I den lille Stol under Prædikestolen var malet en qvindelig Figur, hvorunder stod „Justitia“, og ned-

for denne stod atter Paslichernes Vaaben med Overskrift Casper P. Endnu et Vaaben havde der staaet, som ved en Reparation var gjennemsauget. Ved Levningerne af dette Vaaben, som ogsaa synes at have været Paslichernes, kunde man see Bogstavet G. Yderst mod Gangen var malet nok en qvindelig Figur, hvorunder stod „Charitas“. Under dette Billed fandtes Paslichernes Vaaben to Gange med Overskrift Claus P. og Elsebe P. I denne Stol har rimeligviis de ældste af Frederik Paslichs til Rønnebæksholm og Magdalene Acheleies Børn haft deres Pladser, hver af dem ligeover for det Vaaben, hvorved deres Navn stod.

I Kirken staaer tre gamle Tavler, som nu ikke mere ombæres i Menigheden, de to af disse ere eens, paa dem staaer Aarstallet 1687 og et Navnetræk, som betyder Juchum Christopher Steensøn og Thale Mund. Paa den anden staaer Steensønnernes og Mundernes Vaabner, med Navnene Juchum Christopher Steensøn, Thale Mund og denne Indskrift: „Gifvet af Grefvens Venge Anno 1687“. Lystagerne ere af Messing og paa dem staaer Mundernes og Urnernes Vaabner med Indskrift: „Pros Mund, Edele Urne, Anno 1643“. Ogsaa Brødæsken er givet af Pros Mund og Edele Urne. Til Rønnebæks Kirke høre to Oblatæsker. Den ene aflang og smal, deelt i to Rum. Paa Laaget staaer Mundernes og Urnernes Vaabner med Aarstallet 1646 og derover staaer S P M E W, hvilket nok betyder: salig Pros Mund, Edele Urne. Den er altsaa givet til Kirken efter Pros Munds Død. Den anden Oblatæske er rund med riflede Kanter og paa den staaer Krabbernes og Gersdorfernes Vaabner, den er altsaa givet af Otte Krabbe, hvis ene

Kone var en Gersdorf. Ogsaa to Kalke med Disko høre til Rønnebæks Kirke. Paa den største Kalk staaer Aars-tallet 1743 og Bogstaverne K T B R, altsaa givet af Knud Trolle og Birgitte Resdorf. Paa Disken staaer Otto Krabbes Navn og Vaabner samt et Agnus Dei. Paa den mindre Kalk og Disk staaer intet Mærke eller Aars-tal. Paa Alterbogen findes Niels Munds og Dorthes Rantzaus Vaabner og Navnebogstaver.

Paa den lille Klokke som hænger i Rønnebæk Kirke-taarn, staaer:

Aus feir bin ich geflussen
Gerg Wlf und Tonnies Weis haben mich gegossen

Anno M D C X V I.

Paa den store staaer:

Johannes anno domini MCDXLIII facta . . . [feria?]
quinta post Pasche.

Klokkens Navn er altsaa „Johannes“, og hvis det er rigtig gjættet, at det udslettede Ord maa læses „feria“, skal det nok betyde, at den er støbt Torsdagen efter Paaske 1444.

I den Udbygning ved Kirken, som har været be-nyttet som Skriftestol staaer en gammel svær Stol, som jeg antager har været Degnestolen. Den seer ud til ikke at være ældre end fra Slutningen af det sextende eller Begyndelsen af det syttende Aarhundrede. Paa den ene Side af den er et lille aflangt Hul til at lade Penge falde igjennem, ned i en Kasse, som der er Laas for.

Ved Omlægning af Gulvet i Kirken er sikkerlig de

gamle Ligstene borttagne¹⁾, saa nu er den ældste, som ligger i Kirkens Gulv, fra Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Man kan kun see et Stykke af den, da Forhøiningen ved Alteret er bygget ud over den, Paa det Stykke, man seer, staaer en Indskrift, hvoraf man erfarer, at herunder hviler Hr. Johan Jensøn Guldsmed, Guds Ords tro Lærer for Rønnebæk og Olstrup Sogne i 27 Aar og Provst i Hammer Herred i 7 Aar. Samt hans første Hustru Birgitte Andersdatter. Endnu en Ligsteen er der i Rønnebæk Kirke over Johan Thomesøn Neergaard, født paa Svenstrup 1673, død paa Grevensvænge 1737, og hans Hustru, Sidsel Peders Datter Vartberg, født 1676 i Kjøbenhavn, død 1742 paa Grevensvænge. Paa Væggen hang til Somren 1858 to Tavler med Indskrifter. Den ene over Niels Mund Jensen, født paa Rønnebæksholm 1717, død samme Sted 1718, en Søn af Forpagteren paa Rønnebæksholm, Jens Pedersen, og Madame Dorthæa Golts. Den anden over Birgitte Christiane Johans Datter Guldsmed, født i Rønnebæk Præstegaard 1695, død samme Sted 1710. Et Vers som stod over hende paa Tavlen, var underskrevet af hendes Moder, Elisabeth Michelsdatter Winding. Gulvet i Vaabehuset ligger omtrent $\frac{1}{2}$ Qvarter lavere end Kirkegaarden og Gulvet i Kirken atter $\frac{1}{2}$ Qvarter lavere end i Vaabehuset, men ingen af disse Gulve ere gamle. Ved Kirkegaarden har været en gammel Bygning med takkede Gavle og gothiske Forziringer, som kaldtes Kirkeladen,

---

¹⁾ 1779, da Rønnebæk Kirke undergik en Hovedreparation, er maaskee de gamle Ligstene ved den Leilighed bortkomne.

hvor Tiendesæden i gamle Dage blev gjemt, men den blev nedrevet for omtrent 13—14 Aar siden.

Rønnebæk Præstegaard ligger Syd for Kirken, ganske nær ved denne, og er bygget som de sædvanlige sjællandske Præstegaarde i fire Længer, der danner en indsluttet Gaard. Alle Længerne er Bindingsværk med Straatag. Stuehuset er nu i den vestre Længe, men tidligere var det i den nordre, som vender ud mod Kirkegaarden. Under denne Længe er en Kjelder muret op af meget svære Kampesteen og medens den var Stuelænge, stod der udenfor Vinduerne en Rad Kastanietræer, som for godt 50 Aar siden var saa gamle, at de gik ud, og den sidste Levning af dem maatte bortryddes. I denne Længe, hvor der endnu er enkelte Stuer, minder en gammel Dør om, at her tidligere har været ret pynteligt. Denne Dør seer ud, som om den kunde være fra Frederik den 2dens eller Christian den 4des Tid. Ogsaa et Panel fra denne Tid er i Præstegaarden. I tidligere Tid, da Beboelsesleiligheden var i den nordre Længe, var Indkjørselen gjennem en Port i den søndre, hvorigjennem man da kørte ud til Veien som gik fra Næstelsø til Næstved, gjennem en Deel af den nuværende Præstegaardshave. Denne Deel af Veien eller Gaden var det, som kaldtes Skidenstrædet. Da Præstegaarden i Sommeren 1856 blev istandsat og tildeels ombygget, fandtes den gamle Portsætning, som var tilmuret og paa Bjelkebuen over Porten stod denne Indskrift:

**VELLE SVVM 1669 NEC VOTO
CUIQUE EST VIVITVR VNO¹⁾.**

Hr. Evert Andersen Montanus, som 1669 var Præst i Rønnebæk, har altsaa bygget denne Længe. Den nordre Længe, som var det gamle Stuehuus, har nok undergaaet en Hovedreparation i Provst Guldsmeds Tid, da over Indgangsdøren staaer udskaaret H I I S G. L M W 1700. Disse Bogstaver betyde: Hr. Johan Jensen Guldsmed. Lisbeth Michelsdatter Winding. Da Mag. Bertel Mathias Liem kom til Rønnebæk, har Stuelængen vist været forfalden, og han har da opbygget den vestre Længe til Stuehuus, og formoder jeg, at ved samme Leilighed er Indkjørselen bleven i den østre Længe, som vel ogsaa dengang er opbygget. Over Indgangsdøren i Stuehuset fra Haven lod han sætte denne latinske Indskrift:

Aedificas! at cui? venturae posteritati;

Sic aliis potius prospicis? idque volo.²⁾

Med disse Bogstaver under: B. M. H. S. L. α M. K. G. D. Som betyder Berthel Mathias Hansøn Liem og Mette Kirstine Gødes Datter. Hvor Indgangsdøren fra Gaarden var, stod paa Bjelken over Døren denne danske Indskrift:

Uden Herren bygger Huset, da
arbeide de forgjeves som bygge derpaa.

Anno 1728 d. 8 Juny.

I Sommeren 1856 er Stuelængen atter ombygget af

¹⁾ Denne Indskrift har jeg faaet oversat saaledes: Hver sin Lyst, ikke alle leve eens.

²⁾ Du bygger! men for hvem? for Efterkommerne.
Saa sørger Du bedst for de Andre? det vil jeg ogsaa

nu afdøde Sognepræst, Hr. Lic. Georg Steenberg, og Indgangsdøren fra Gaarden har faaet en anden Plads end tidligere, men Indskrifterne har beholdt deres gamle Plads, og to gamle Lindetræer, som stod for Indgangsdøren, har ligeledes faaet Lov at staa i Fred.

Kapitel V.

Præsterne i Rønnebæk.

Til Præsterne, som har været i Rønnebæk, og deres Historie, kjender jeg meget lidt. Kun en fra den catholske Tid har jeg fundet, og denne ene er fra en meget tidlig Tid, han nævnes blandt de mange ædle Mænd og Qvinder, som gav deres Gods til Stiftelsen og Udvidelsen af St. Peders Kloster i Næstved, og nævnes blandt disse mange som Johannes, kaldet Jwl¹⁾, Præst i Rønnebæk. Mellem dette og det næste Navn paa en af dem, som har forkyndt Herrens Ord i denne Menighed, ligger der Aarhundreder, i hvilke det christelige Liv baade har rørt sig stærkt og været som indslumret under Verdens Vuggesang; men ingen Tone fra disse Tiders kirkelige Bevægelser her i Egnen, aandelige eller uandelige, er naaet til mit Øre, end ikke et bart og simpelt Navn paa nogen af dem, som skulde være Ledere, har jeg

---

¹⁾ See Script. r. D. T. 4 p. 294.

fundet. Først efter at Reformationen i det sextende Aarhundrede var trængt igjennem, kommer atter Rønnebæks Præstenavne frem, men heller ikke af dem, som staaer nærmest Reformationstiden, meget mere end Navnet.

I Rønnebæk har man to Præsterækker, og hvilken af dem, man skulde antage for den rette, var ikke let at vide, men heldigviis fik jeg en tredie, som, idet den oplyste mig om Urigtighederne ved de to første, viste mig, at ingen af disse var den rette. Den ene af de Præsterækker, vi her har i Rønnebæk, findes paa Bindet af Rønnebæks gamle Kirkebog, begyndt 1645 og er, saavidt man kan see af Skriften, opskrevet af Hr. Christen Achthonius, som var Sognepræst i Rønnebæk og Olstrup fra 1706 til 1727 og fortsat af de følgende Præster. Den anden findes i Afskrift efter den gamle Herredsbog, i Rønnebæks og Olstrups Embedsbog og er skrevet der af Mag. Liem, som begyndte Embedsbogen 1738.

Præsterækken paa Bindet i den gamle Kirkebog er saaledes:

Hr. Christopher.

Hr. Jens Jørgensen.

Hr. Knud.

Hr. Jens Mortensøn.

Hr. Evert.

Hr. Johan.

Hr. Christen Achthonius.

Mag. Berthel Mathias Liem.

Hr. Jens Hersom.

Hr. Jørgen Lund Hertel.

Hr. Hendrich Morville Wanting.

Hr. Christen Achthonius var sikkerlig en i mange

Præsterækken i Embedsbogen er saaledes:

Hr. Christopher Hemmingsen, 1571.

Hr. Knud Hansøn, 1610.

Hr. Jens Jensøn, 1620.

Hr. Jens Mortensøn, 1647.

Hr. Johan Jensøn, 1679.

Maader uordentlig og upaalidelig Mand, saa man egentlig ikke i hans hele Maade at være paa, har nogen Forsikkring om, at den Præsterække, han har opskrevet, er samlet af paalidelige Kilder eller sandsynlige mundtlige Overleveringer, hvorimod Hr. Mag. Liem, saavidt man kan skjønne, var en særdeles ordentlig og paalidelig Mand, og dog er der noget i Hr. Christen Achthonius's Opskrift, som jeg, selv før jeg havde den tredie rigtige Præsterække, kunde see maatte være rigtigere end i Hr. Mag. Liems. Dette som er rigtigt i Hr. Christen Achthonius's Opskrift, er at Hr. Evert har sin Plads lige forud for Hr. Johan Jensøn, hvorimod denne Hr. Evert ganske er forglemt i Mag. Liems Opskrift, i hvilken Hr. Johan Jensøns Navn er sat der, hvor Hr. Everts skulde have staaet. Med Undtagelse af denne Feil, er Mag. Liems Opskrift sikkerlig ganske rigtig, endogsaa Aarstallene er, saa vidt jeg kan skjønne, rigtige, saa at det sidste Aarstal 1679 ogsaa passer til Hr. Evert, da det var det Aar, han opførte at være Præst i Rønnebæk. Og saaledes bliver Aarstallene ved Mag. Liems Opskrift Afgangsaarene, hvilket ogsaa passer med andre Efterretninger, jeg har faaet om de tidligere Præster i Rønnebæk. Den tredie Præsterække, jeg omtalte, har jeg faaet efter et Haandskrift paa det store kongelige Bibliothek, kaldet „Historia et Catalogus Pastorum Selandiæ“, som indeholder en Fortegnelse over de sjællandske Præster, omtrent fra Reformationstiden til den Tid, denne Opskrift er forfattet, som er ved Aar 1670. Denne Fortegnelses Paalidelighed har jeg hørt rose af Kyndige, og saavidt jeg kan skjønne, er den ogsaa, hvad Rønnebæks Præsterække angaaer, rigtig. Denne Præsterække, hvorefter jeg vil fortælle de rigtignok me-

get sparsomme Efterretninger jeg har om nogle af Præsterne i Rønnebæk, er denne efterfølgende:

Hr. Christopher Hemmingsøn, 1571.

Hr. Knud Hansøn.

Hr. Jens Jensøn.

Hr. Jens Mortensøn Faure. omminister Anno 1619
die 1 Dec. Deinde Pastor confirmatus.

Hr. Evert Andersøn Montanus, hertil kaldet Dominica
Sexagesima, confirmeret An. 1647 die 24 Marti.
Præsterækken i Rønnebæk, saavidt man kjender den
efter Reformationstiden til vore Dage, bliver da denne:

Hr. Christopher Hemmingsøn, afgaaet 1571.

Hr. Knud Hansøn, afg. 1610.

Hr. Jens Jensøn, afg. 1620.

Hr. Jens Mortensøn Faure, afg. 1647.

Hr. Evert Andersøn Montanus, afg. 1679.

Hr. Johan Jensøn Guldsmed, afg. 1706.

Hr. Christen Achtonius, afg. 1727.

Hr. Mag. Berthel Mathias Liem, afg. 1740.

Hr. Jens Hersom, afg. 1792.

Hr. Jørgen Lund Hertel, afg. 1805.

Hr. Hendrich Morville Wanting, afg. 1834.

Hr. Christian Kuudsen, afg. 1855.

Hr. Lic. Georg Steenberg, afg. 1860.

Det første Navn, der dukker op efter Reformationen, er jo saaledes Hr. Christopher Hemmingsøns. Fra hans Tid haves Copien af et Udtog af en gammel Kirkebog fra Stiftskisten, hvoraf man seer, hvad Rønnebæk og Olstrup Kirker eiede, hvilket ikke var saa lidt, og som det synes har Præsten haft Indtægten af dette Gods.

Rønnebæk Kirke eiede da en Gaard i Rønnebæk, hvori Peder Frantzson boede, en Gaard i Sipperup, hvori Jens Hemmingsøn boede, en øde Jord paa Borup Mark, som Jens Hemmingsøn brugte, et Haugerum, Præsten brugte, en Ager paa Gavnø Land, Peder Hemmingsøn brugte, saameget af Kalbyriis Skov, at 30 Oldensviin kunde fødes der, nogen Skov paa Stompebjerg, Præstegaarden i Rønnebæk med sin Jord, et lille Stykke Skovland, som kunde føle to Sviin og et lille Stykke Skovland med 15 Bøgetræer¹⁾. Olstrup Kirke eiede en Gaard i Ravnstrup, hvori Hans Pedersøn boede, to smaa Gaarde samme Sted, en Gaard i Bækkeskov, hvori Oluf boede, en Gaard i Kalby, hvori Hans Ipsøn boede, en Eng paa Hugtmosen paa Skuderløse Mark, som Gunder Langes Sønner havde, paa Olstrup Mark, istedetfor Præstegaard²⁾, en Deel Ager og Eng³⁾, en Gaard i Kalby, hvori Hemming Lauritsøn boede, en Gaard i Udby Mark, en Gaard paa Møens Land, en lille Afgift af et Møllested, et lille Stykke Egeskov i Kalbyriis⁴⁾ og en Skovlod til Gaarden i Udby. Om Hr. Christopher Hemmingsøn har jeg intet videre fundet, kun veed jeg, at han ophørte at være Præst i Rønnebæk 1571.

1) Ved disse to sidste Stykker Skov staaer bemærket, at de vare komne til Rønnebæksholm i Peder Godskes Tider.

2) Dersom der tidligere har været Præstegaard i Olstrup, saa tyder det jo paa, at i den catholske Tid har Olstrup haft sin egen Præst, og ikke været forenet med Rønnebæk.

3) Herved staaer bemærket: „den Landgl. tager Jørgen Wentermans Arvinger, og Præsten faaer intet“.

4) Herved staaer bemærket: „Er tagen til Herlufsholm“.

Den næste Præst i Rønnebæk, Hr. Knud Hansøn, veed jeg heller intet om, uden at, efter et gammelt Copibrev fra 1608, som i Magister Liems Tid fandtes i Rønnebæk Præstegaard, synes det, som om han har forsøgt at holde sammen paa Embedets Eiendomme, og derfor ladet optage et Thingsvidne om den Præstestavn med Ager og Eng, som skal have været i Olstrup By og Mark til Kaldet. 1610 ophørte han at være Præst i Rønnebæk. — Derefter blev Hr. Jens Jensøn Præst i hans Sted, og var det til 1620. I Aaret 1619 stevnede Frederik Paslich til Rønnebæksholm Hr. Jens i Rønnebæk for Roeskilde Landemode og anklagede ham for adskillige Punkter¹⁾. Derefter raadede Landemodet Hr. Jens at holde en Capellan i Rønnebæk og selv flytte til Annexet. At Hr. Jens fulgte dette Raad, kan man see deraf, at i Fortegnelsen over Rønnebæk og Olstrup Præster i det før omtalte Manuskript paa det kgl. Bibliothek, staaer om hans Eftermand i Embedet, at han den 1ste December 1619 blev Medhjælper i Embedet; hvori han senere blev beskikket Sognepræst. Maaskee har Hr. Jens Jensøn efter at være flyttet fra Rønnebæk, boet i den Gaard i Kalby i Olstrup Sogn, som endnu tilhører Rønnebæk Præst, da det fortælles, at paa den skal i gamle Dage have boet en Præst. Om Hr. Jens Jensøn 1620 er død, eller ved den Tid ganske har taget sin Afsked, veed jeg intet om; men jeg antager, han kun til 1620 har været Sognepræst i Rønnebæk og Olstrup, da dette Aarstal staaer ved hans Navn i Udskriften efter den gamle Herredsbog, hvor Aarstallene er for Præsternes Afgangsaar. Hvorfor Frederik Paslich klagede over Hr. Jens Jensøn, staaer der intet

¹⁾ Efter Synodalia Roskildensia paa det kgl. Bibliothek.

om i Landemodsforhandlingerne, men i disse staaer, at Hr. Søfren i Sverborg 1619 stevnedes Oluf Gregersøn, Foged paa Rønnebæk, for han havde ingen Beviis paa sit Ægteskab. Oluf Gregersøn mødte ikke, men blev dømt at bandsættes, herefter synes det jo, som om ved den Tid Præsten i Rønnebæk ikke har forestaaet sit Embede (dersom ellers ikke den Art Anklager tilfaldt Provsten i Herredet, og Hr. Søfren har været Provst). Maaskee var Hr. Jens suspenderet, eller denne Klage for Landemodet har været en medvirkende Aarsag til det Raad, som blev ham givet at holde sig en Medhjælper. Denne Medhjælper var Hr. Jens Mortensen Faure, som blev kaldet den 1ste December 1619 og blev Sognepræst for Rønnebæk og Olstrup 1620, hvilket han vedblev at være til 1637. Fra hans Tid fandtes et Copibrev i Rønnebæk Præstegaard, imedens Mag. Liem var Præst der. Dette Brev var dateret 1633 og af det kunde man see, at Hr. Jens Mortensen forsøgte at faae en Mensalgaard paa Møen i Magleby Sogn i Busemark By tilbage til Præstegaarden i Rønnebæk, hvortil den hørte¹⁾. Tillige saac man af Brevet, at Kongen havde taget sig af Sagen og givet Frederik Reedtz, Befalingsmand paa Vordingborg Slot, og Doctor Hans Resen, Superintendent over Sjællands Stift, Ordre at undersøge og efterforske denne Sag, saa Præstegaarden kunde forskaffes sin Ret. Medens han var Præst i Rønnebæk begyndte han 1645 at skrive de endnu opbevarede gamle Kirkebøger for Rønnebæk og Olstrup Sogne. Hans Navn findes ikke i Fortegnelsen over de

---

¹⁾ Efter Udtoget af den gl. Kirkebog fra Stiftskisten, tilhørte denne Gaard paa Møen Olstrup Kirke og ikke Præstegaarden.

Døde i Kirkebogen, men derfor kan det dog nok være, at han er død i Rønnebæk, da den tiltrædende Præst meget let kunde glemme at skrive sin Formands Død og Begravelse ind, fordi der var hengaaet en ikke ganske kort Tid mellem dennes Begravelse og den tiltrædende Præsts Ankomst. Hr. Jens Mortensøn Faure havde en Datter ved Navn Margrethe, som er nævnt i Kirkebøgerne for Rønnebæk, Olstrup og St. Mortens Sogn i Næstved 1645. Denne Præstedatter, som er den eneste af Hr. Jens Mortensøns Børn jeg har fundet nævnt, er det rimeligviis der her i Egnen fortælles om, at hun blev gift med en Officier, som var bleven General i russisk Tjeneste. En gammel Mand i Sognet har fortalt mig herom saaledes: Engang i gamle Dage boede der en Præst i Rønnebæk, som havde en eneste Datter, og hun forlovede sig med en Lieutenant ved Rytterne inde i Næstved, men Aarene gik hen, og han blev ikke til andet end Lieutenant, som han var meget kjed af at være, og han tænkte derforpaa at reise over til Rusland og tage Tjeneste der i Krigen mod Tyrkerne. Dette talte han til sin Forlovede om, og uagtet hun ikke syntes godt om at skilles fra ham, vilde hun dog ikke sætte sig derimod. Lieutenanten reiste da bort til Rusland, men før han reiste, gav han hende en Ring med sit Navn stukket i, og hun gav ham Mage til den med sit Navn i, samt et Lømmetørklæde, hvorpaa hun havde syet deres Navne i eet Træk. Da saa Lieutenanten var borte, længtes hun meget efter ham, men hun hørte aldrig fra ham, og vidste slet ikke, hvordan det gik ham. Den gamle Præst blev snart utaalmodig, fordi han slet ikke lod høre fra sig, og sagde, at han maatte jo være skudt i Krigen, men Datteren kunde dog ikke tro, at han var død. Saadan gik

det ene Aar efter det andet, og det var snart 8 Aar siden, Lieutenanten var reist bort, da Præsten maatte tage Capellan, fordi han var saa gammel, at han ikke mere kunde bestride sit Embede. Da Capellanen havde været der i nogen Tid, begyndte den gamle Præst at tale til sin Datter om, at det dog var det Bedste, om hun vilde gifte sig med dette Menneske, saa meente han vilde hans Alderdom være roligere, naar han vidste, at hun var forsørget, og der kunde jo ingen Tvivl være om, at Lieutenanten maatte være død for længe siden. Datteren hørte paa alt dette, men rystede paa Hovedet og sagde, at hun kunde dog aldrig glemme ham, hun først havde givet sin Tro. Saa blev det derved i nogle Aar endnu, men Lieutenanten hørte de intet fra, og den gamle Præst fik da Datteren overtalt til, at hun skulde gifte sig med Capellanen. Men ved den Tid sluttedes der Fred mellem Rusland og Tyrkiet, og den danske Lieutenant, som var bleven Brigade-General, reiste da hjemad til Danmark med to Officierer i sit Følge og søgte strax ud til Næstved og tog Værclser paa Viinhuset. Uagtet det var Aften, da han kom til Næstved, gik han dog strax ud ad Rønnebæksveien for at see de Steder igjen, som fra hans Ungdom vare ham kjære, og høre om hende, som han i mange Aar ikke havde hørt fra. Da han kom til Dyrehavehuset, som ligger mellem Rønnebæksholm og Rønnebæk, stod de to gamle Folk, som boede der, udenfor Døren, og med dem gav han sig i Snak. Han fik da at vide, at den gamle Præst og hans Datter boede endnu i Rønnebæk, men tillige fortalte de ham, at Datteren skulde have Bryllup med Capellanen næste Dag. Da Generalen hørte det, gav han sig strax paa Veien op til Præstegaarden, og gik lige ind til den gamle Præst,

som ikke kjendte ham igjen, men tog venligt imod ham, da han hørte det var en Fremmed, som ønskede at see sig om i Egnen. Medens Præsten sad og talte med ham, kom han da ogsaa til at tale om, at hans Datter imorgen skulde have Bryllup med Capellanen, og Generalen sagde da, at han kunde have stor Lyst til at være med ved dette Bryllup, hvilket Præsten ikke havde noget imod, men sagde, at han skulde være meget velkommen. Generalen bad saa om han maatte tage sine to Officerer med, som han ogsaa fik Lov til. Men før han forlod Præstegaarden, sagde han, at han dog maatte have Lov at hilse paa Bruden, og Præsten gik da ind med ham i Kammeret, hvor Datteren sad og syede paa sin Brudekjole. Heller ikke hun kjendte ham igjen og var meget ordknap imod ham, men da Præsten var gaaet ud af Døren, spurgte han hende om, hvem hun havde faaet den Ring af som sad paa hendes Finger, hvortil hun svarede, at hun havde været forlovet i sin Ungdom med en Officer, som reiste bort og som nu vel var død, siden hun aldrig hørte fra ham. Da viste han hende Magen til hendes Ring paa sin egen Finger, og spurgte hende om hun kjendte den, og den kjendte hun godt, og saae op paa ham og sagde: „skulde det virkelig være Dig, som jeg har været forlovet med fra min Ungdom?“ og da han sagde: „det er virkelig mig“, saa kjendte hun ham godt igjen og blev saa glad, men han sagde: „jeg har været Dig tro i disse mange Aar, men Du har vel glemt mig“. Men hun svarede ham, at hun havde aldrig glemt ham, og vilde saa nødig gifte sig med Capellanen, dog for hendes Faders Skyld, som ønskede det saa meget, havde hun besluttet at gjøre det. da hun troede, han var død. „Men nu“, sagde hun, „vil jeg ikke gifte mig med

ham, men hvordan skal jeg blive fri derfor?“ „Vær Du kun ganske rolig“, sagde Generalen, „jeg skal nok sørge for, at Du ikke faaer ham, men mig, naar Du kun vil lade være at tale om, at jeg er kommen tilbage.“ — Næste Morgen, længe før Brylluppet skulde begynde, kom Generalen med sine to Officierer ud til Rønnebæk Præstegaard og Capellanen tog imod ham og gik op i Storstuen og talte med ham, men Generalen gjorde Spøg med ham og sagde, han troede slet ikke han duede til at være Præst. Capellanen meente jo nok han kunde bestride, hvad han skulde, men Generalen svarede da: „Jeg troer saamænd ikke engang, at de kan holde en ordentlig Brudevielse.“ Capellanen blev ganske ivrig, men Generalen sagde, „Vil De her strax holde en Brudevielse, saa vil jeg give Dem Hundrede Rigsdaler.“ Dette synes Capellanen godt om, og da Generalen sagde: „Nu vil jeg være Brudgom“, saa kaldte Capellanen ad sin Forlovede og bad hende staae hos, og han holdt da en ordentlig Brudevielse, som de to Officierer var Vidner til, men da han var færdig, gav Generalen ham de hundrede Daler og sagde: „Nu er vi ægteviede for Gud og Mennesker, hun var min forlovede Brud før hun blev Deres, og nu følger hun med mig.“ Saadan blev det, hun fulgte med Generalen og Capellanen blev alene tilbage.

1647 begynder en ny Haandskrift i Rønnebæks Kirkebog, som vedbliver til 1679. Denne Haandskrift er Hr. Evert Andersøn Montanus's¹⁾, som var Præst i

---

¹⁾ Tilnavnet Montanus er i Manuskriptet paa det store kongl. Bibliothek skrevet over Linien og meget utydeligt, men i Navnregistret er det ikke anført, hvorimod Formandens Tilnavn, Faure, ogsaa der er anført.

Rønnebæk og Olstrup fra 1647 til 1679. Han blev kaldet *Dominica Sexagesima*, confirmeret 1647 den 24de Marts. Samme Aar han kom til Rønnebæk har han indgivet en Beretning om sine præstelige Indkomster, som blev indført i Hammer Herredsbog, begyndt Aar 1647. Af denne Beretning kjender jeg kun, hvad han skrev om Olstrupgaard og Holmegaard, som viser, at ved den første havde han Offer de tvende Høitider, ellers intet, og af den sidste havde han slet intet, ikke engang Offer. Som jeg ovenfor har bemærket, har denne Præst 1669 bygget den søndre Længe af Præstegaarden, hvorigjennem tidligere Indkjørselen har været, og paa Bjælkebuen over Porten, sat den latinske Indskrift, som tyder paa, han har været en meget frisindet Mand, som vilde indrette sit Liv og Levnet efter sit eget Hoved og ikke være bundet af Tidens Skik og Brug. — Hr. Evert var gift med Margrethe Jens Datter, som var en Stifdatter af Hr. Pouel, Præst i Suerborg, hendes Moder hed Anne og hun levede, som jeg tidligere har omtalt, allerede 1657 som Enke i Rønnebæk. Margrethe Jens Datter havde mange Børn, døde 1664 og blev begravet i Rønnebæk den 8de Febr. Efter hendes Død giftede Hr. Evert sig atter, hvilket jeg seer deraf, at han havde Børn som er fødte flere Aar efter hendes Død. Denne sidste Kone har overlevet ham og er den Enke, som var paa Kaldet fast 50 Aar før Mag. Liem skrev i Embedsbogen 1738: „Enke har ikke været paa Kaldet i henved 50 Aar.“ Af Hr. Evert Andersøns Børn har jeg fundet efterfølgende: Jens, døbt 1649, den 27de Mai. Kirsten, begravet 1651 den 14de Febr. Kirsten, døbt og begravet 1655. Maren, døbt 26de Octbr. 1656. Sophie, begravet 1659. Lauritz, døbt 1661, begravet den 13de Mai 1667. Hans, døbt

21de Septbr. 1662. Bertel, døbt 31te Januar 1664, begravet tilligemed sine Brødre, Christopher og Oluf, den 31te Mai 1667. Margrete, døbt 1667. Jørgen. døbt 1669. Vincents, døbt 1670. Hr. Evert brugte ikke mange eller fornemme Faddere til sine Børn, kuns et af dem er baaret af Velbaarne Jomfru Thale Mund og har haft flere fornemme Faddere, ellers har ingen af Herregaardsfolkene staaet Fadder til nogen af Børnene. Heller ikke denne Præst staaer anført blandt de Begravede i Rønnebæk Kirkebog, men derfor er han dog maaskee død der. Jeg har heller ikke fundet hans Eftermand, som dog ligger begravet i Rønnebæk Kirke.

Hr. Johan Jensøn Guldsmid¹⁾ blev Hr. Everts Eftermand, som Præst i Rønnebæk og Olstrup, 1679. Han var, efter Indskriften paa hans Liigsteen i Rønnebæk Kirke, født i Flensborg Anno 1641, Præst i Rønnebæk og Olstrup i 27 Aar, og Provst i Hammer Herred fra 1699. Som saadan prædikede han 1704 ved Landemodet i Roeskilde over 2. Sam. 22de, Exord. Psalm. 121, 2. I hans Tid begyndtes med i Rønnebæk Kirke, efter en kongelig Forordning af 1683, at døbe Børnene efter Prædiken, hvorimod de tidligere døbttes før denne. Dette samme Aar, 1683, nævnes i Kirkebogen Rønnebæks Kirkegaard i Sipperup, saa altsaa endnu i Hr. Johan

---

¹⁾ Om denne Johan Jensen Guldsmid var af samme Familie som Hans Thomsen Guldsmid, født i Husum 1517, Professor ved Universitetet i Kjøbenhavn 1556, Udgiver af flere Skrifter, og en af de første kongelige Bibliothekarer, man kjender, som døde 1602, veed jeg ikke, men umuligt er det ikke, da de begge var fødte i Sønderjylland.

Jensøns Tid har Kirlen eiet en Gaard i Sipperup. For Landemodet begjerede denne Præst 1686 Tiende af de Bøndergaarde, Stiftamtmanden, Hr. Otto Krabbe, havde bygget paa Olstrupgaardens Grund¹⁾, og da Hr. Johan Jensøn var godt lidt og vel anseet baade blandt Høie og Lave, tilstod Hr. Otto Krabbe ham denne Begjæring for hans Lævetid, „om han bliver i den Skikkelighed som han hidindtil har beviist.“ Men det blev ved denne Lei-

---

¹⁾ Olstrupgaarden var en lille Herregaard, som har ligget i Enden af Holme-Olstrup By. Den eiedes af Albert Beck, som sidste Gang nævntes til Olstrupgaarden 1596. Dette samme Aar, den 14de Januar, fik Lauge Beck Laasebrev paa Olstrupgaarden med en Deel Gods. Hans Datter, Kirsten Beck, gift med Johan Wensterman, skrev sig til Olstrupgaarden og var Enke 1610. 1665 skjødede Laue Bille til Haverlykkegaard Olstrupgaarden til Severin Lauritsen, til Sparesholm. Laue Billes Hustru Pernille Marsuin, beboede i nogen Tid Gaarden og nævnes oftere i Olstrup gamle Kirkebog. Maaskee havde Laue Bille faaet Olstrupgaarden fra Beckerne, igjennem sin Moder Mette Beck, som døde 1630 og var en Datter af Laue Beck og Agate Grubbe. Om Laue Billes Fader, Erik Bille, allerede eiede Olstrupgaarden, veed jeg ikke. 1674 fik Margrethe salig Lüder Stiefkens Enke, Borgerske og Indvaanerske i den kgl. Residentsstad Kjøbenhavn, Panteret i Olstrupgaardens og fik den da som brugeligt Pant, men i Aaret 1675 fik hun den udlagt til Eiendom af Severin Lauritsens Bo. 1685 solgte Margrethe sal. Lüder Stiefkens Olstrupgaarden til Otto Krabbe til Holmegaard, som samme Aar fik Tilladelse at nedlægge denne Hovedgaard paa 24 Tdr. Hartkoru, der vedblev at være fri Hovedgaardstaxt, men blev bebygget med Bøndergaarde, som senere er nedlagte og i deres Sted blev oprettet en noget større Gaard, som kaldes Petersmind e.

lighed forbeholdt „Patronen“¹⁾ at bestemme, om Bønderne i Fremtiden skulle betale Tiende af disse Gaarde²⁾).

I 18 Aar var Hr. Johan Jensøn gift med Birgitte Anders Datter, som blev begravet den 19de Mai 1690, 49 Aar gammel. Derefter giftede han sig Aaret efter med Elisabeth Winding, som overlevede ham, og var en Datter af Hr. Michel Winding og Hustru Anne, hvilken sidste døde i Rønnebæk 1701, 62 Aar gammel. Af Hr. Johan Jensøns Børn kjender jeg følgende: Johannes, døbt den 22de August 1679. Anders, døbt 1683. Birthe, døbt 1692, død samme Aar. Birgitte Christiane, døbt 23de Juni 1695, død 1710. Maren, døbt 1698, død 1704. Dorthé Cathrine Johans Datter nævnes 1717 i Rønnebæks Kirkebog som den daværende Præsts Formands Datter, og atter 1723 nævnes hun som Præstens Datter. Til Hr. Johan Jensøns Børn var der bestandig fornemme Faddere fra Herregaardene og det synes i det Hele som om han har staaet sig særdeles godt baade med Herrestanden og med Almuen, blandt hvilke endnu enkelte Gamle mindes at have hørt om den gamle Provst Guldsmed, som var en god Mand og dygtig Præst. Han døde 1706³⁾ og blev begravet i Choret i Rønnebæk Kirke, ved Siden af sin første Hustru.

---

1) Ved Patronen maa vel menes Kirkepatronen, som var Otto Krabbe, der rigtignok først 1687 fik Skjøde paa Olstrup Kirke, men som vel allerede 1686 har været anset for Kirkeeier og maaskee ogsaa været det.

2) Efter Landemodsforhandlingerne i Ny kgl. Samlinger Nr. 1172 paa det store kgl. Bibliothek.

3) 1705 begynder en ny Haand i Rønnebæks Kirkebog, men da der staaer paa Hr. Johan Jensøns Liigsteen, at han

1706 kom Hr. Christen Achthonius¹⁾ til Rønnebæk og Olstrup Sogne som Præst. Han var en Søn af Hr. Hans Lauridssøn Achthonius, Sognepræst til Jordløse i Fyen, og Anne Laurids Datter Hoff²⁾. Hans Farbroder, Hr. Axel Lauridssøn Achthon var først Oeconomus ved Herlufsholm, siden Rector i Skjelskjør, saa fra ham har maaskee Hr. Christen Achthonius lært Rønnebæk at kjende. Strax efter han var kommet til Rønnebæk, blev han viet til Elisabeth Winding i Næstelsø af Hr. Lund. Denne Elisabeth Winding var hans Formands Enke, som jeg slutter baade deraf, at paa den Tavle, som hang i Rønnebæk Kirke over Birgitte Christiane Guldsmed, død 1710, staaer, at hun døde i Rønnebæk Præstegaard, og deraf, at Dorthe Cathrine Guldsmed 1723 i Kirkebogen nævnes som Præstens Datter. At Elisabeth Winding, Provst Guldsmeds Enke, giftede sig kort efter sin første Mands Død, sees deraf, at Mag. Liem 1738 skrev: „Enke har ikke været paa Kaldet i henved 50 Aar“. Johan Jensøns Enke, Elisabeth Winding, overlevede jo ham, og om hun ikke havde giftet sig, maatte hun have været Enke paa Kaldet. Med Elisabeth Winding havde Hr. Christen Achthonius ingen Børn³⁾. Kirkens Jord paa Ronnebæk Mark

---

var Præst i Rønnebæk og Olstrup i 27 Aar. og han kom dertil 1679, kan han først være død 1706.

¹⁾ Hr. Christen Achthonius maa være kaldet til Sognepræst i Rønnebæk og Olstrup af Hr. Otto Krabbe, som eiede Rønnebæk og Olstrup Kirker, hvorimod de tidligere Præster vel er kaldede af Kongen, dog er det tydeligt, efter Landemodsforhandlingerne, at i den sidste Halvdeel af det sextende Aarhundrede, var Mepighederne med at vælge deres Præster her i Sjælland.

²⁾ Efter Giessings Jubellærere.

³⁾ See samme Sted.

havde Hr. Christen Achthonius i Brug, ligesom hans Formand, og havde i den Anledning en lille Strid, hvilket jeg seer af et Thingsvidne fra 1708, hvori det oplyses, at Jørgen Suartz ¹⁾ havde taget et Stykke Jord i Brug, som laac ved Grevensvænges Lillemark, og som efter Vidners Udsagn havde tilhørt Rønnebæks Kirkegaard. Dette Stykke Jord havde Præsterne Evert Andersøn og Johan Jensøn haft i Brug. Det bemærkes ogsaa, at sal. Junker Steensen havde faact denne Jord i Brug, og svarede Præsten en Afgift deraf. Herefter blev dømt, at Mons. Suartz skulde erstatte Præsten Achthonius en lille Sum, fordi han havde brugt Jorden ²⁾. Det synes, som om denne Præst har været en, i sin Embedsførelse, temmelig samvittighedsløs og uordentlig Mand, og som Beviis herpaa vil jeg anføre hvad Mag. Liem har skrevet i Kirkebogen ³⁾:

„1731 blev døbt Laurits Hansens Datter af Rønnebæk“,
 „som Aar 1723 ved Maren Dragøes, som lod sig bruge“
 „hos Moderen som Gjordemoder, hendes ubetænksomme“
 „Handel var bleven hjemmedøbt med Øl, istedetfor med“
 „Vand og da kaldet Maren, hvilken saakaldte Hjemme-“
 „daab var bleven confirmeret ved Hr. Christen Achtho-“
 „nius, daværende Sognepræst, 1723. Men da denne util-“
 „børlige Handel med bemeldte Hjemmedaab nogle Aar“
 „derefter var bleven vitterlig og tilkjendegiven for Bi-“
 „skopen og Provsten, blev saa foranstaltet med Biskops“
 „Skrivelse til Provsten, før end jeg var kommen hertil“

¹⁾ Jørgen Suartz var nok Forpagter af Grevensvænge.

²⁾ Thingsvidnet for 1708 findes i Holmegaards Archiv paa Jettehøi.

³⁾ Mag. Liems Bogstavering er ikke gjengivet, ellers er dette en ordret Afskrift af Kirkebogen.

„Menigheden, at naar bemeldte Barn kom saa vidt til“
 „Aar og Skjønsomhed, at hun ved Underviisning kunde“
 „vide, hvad Daaben er, og nogenlunde gjøre Rede for“
 „sin Troesbekjendelse, hun da skulde ordentlig døbes i“
 „Menigheden. Som Barnet da nu var kommen saa vidt,“
 „der hun var paa 9de Aar, at hun kunde gjøre“
 „rede for Troens Bekjendelse og selv svare til Spørgs-“
 „maalene ved Daaben, blev hun døbt ordentlig i Menig-“
 „heden og da kaldet Maria Catharina“. Om det var for
 denne Sags Skyld, at Hr. Christen Achthonius 1727 blev
 afsat som Sognepræst i Rønnebæk og Olstrup, veed jeg
 ikke, maaskee har dette kun været et Led i en lang
 Kjæde af Forsømmelser og Udskeielser, som tilsidst har
 trukket ham saa dybt ned, at han ikke mere er bleven
 taalt som Sognepræst. At han har været ryggesløs, sees
 deraf, at 1728 blev døbt et uægte Barn i Rønnebæk, og
 til Barnefader blev udlagt Christen Achthonius, afsat fra
 Rønnebæk Præstekald. Forresten synes det, som om
 Achthonius har haft Medlidenhed med de Fattige og
 Sørgende, hvilket jeg har faaet Indtrykket af ved at
 gjennemgaae en Deel Skifter i Rønnebæk Sogn, fra hans
 Tid, fordi jeg deraf har seet, at han ofte eftergav de
 Penge, som tilkom ham, og ligeledes nogle Gange havde
 laant Fattige og Nødlidende Penge, som han ikke fik
 tilbage. Forunderligt er det, at, medens dog enkelte
 Gamle i Sognet kan erindre fra deres Bedsteforældre, at
 have hørt om „den gamle Provst Guldsmed“, er det som
 om Christen Achthonius's Minde aldeles var udslettet;
 ingen har hørt hans Navn, og ingen veed noget om en
 Præst, som har ført et forargeligt Levnet eller er bleven
 afsat.

1727 kom Hr. Magister Berthel Mathias

Hanssøn Liem til Rønnebæk. Efter hans egen Beretning i Embedsbogen, er han født i Middelfart i Fyen 1692, den 7de April ¹⁾. Han var først Sognepræst til Fersløv og Vellerup Menigheder i Horns Herred, hvortil han blev kaldet af Fru Birgitte Scheel, sal. Hr. Geheimeraad Otto Krabbes, 1721 den 20de Mai. Kaldelsen blev confirmeret af Kong Frederik den 4de samme Aar den 6te Juni. Ordineret blev han af daværende Biskop i Sjælland, Hr. Christen Worm, den 27de Juni 1721 i vor Frue Kirke i Kjøbenhavn. Medens Mag. Bertel Mathias Liem var Præst i Fersløv og Vellerup, laa han i Strid med velbaarne Christian von Arnstorff til Svanholm Denne Strid blev tilsidst, 1725, afgjort saaledes, at Mag. Liem vandt, og Hr. von Arnstorff tabte ²⁾. Magister Bertel Mathias Liems Kaldsbrev til Rønnebæk og Olstrup Menigheder blev udstædt den 15de September 1727 af Fru Birgitte Scheel, og confirmeret af Kongen samme Aar, den 22de September, og atter confirmeret af Kong Christian den 6te, 1731 den 26de Januar. — Mag. Liem begyndte 1738 at skrive Rønnebæk og Olstrup Embedsbog, hvori han beskriver Præstekaldets Indtægter, som om de var maadelige; Gaardmændene som temmelig fattige, Husmændene boende i Hytter og Veiene ved Vintertid vanskelige at komme frem paa. I det Hele synes det, som om Mag. Liem ikke har været ganske tilfreds med de ydre Forhold, hvori han var kommen ved at blive

---

¹⁾ Jeg formoder han var en Søn af Mag. Hans Liem, Provst og Sognepræst i Middelfart, gift med Karen Taulow.

²⁾ Dette har jeg seet af Landemodsforhandlingerne, paa det kgl. Bibliothek.

Præst i Rønnebæk. Som hørende til Rønnebæk Præsteembede, nævner Mag. Liem, foruden Præstegaarden med Jord i Rønnebæk, en Mensalgaard i Udby i Baarse Herred¹⁾, hvortil der tidligere havde været Besætning, men som han efter Provsterettens Godtbefindende maatte tage imod af sin Formand uden Besætning, hvorimod han fik 20 Rd. og en Annexgaard i Kalby²⁾ i Olstrup Sogn.

At Mag. Liem opbyggede den vestre Længe af Rønnebæk Præstegaard, og i den indrettede Beboelseleilighed, samt rimeligviis ogsaa byggede den østre Længe, og lod Indkjørselsporten gaae igjennem denne, har jeg tidligere omtalt. Ogsaa Haven har han forandret og udvidet, samt beplantet med gode Frugttræer, som senere er udgaaede og bortryddede. I Marken lod han grave Fiskeparke og sætte Karusser i, og en Kilde, hvori der var godt Vand, lod han stensætte. At Mag. Liem har været en ordentlig og samvitighedsfuld Mand, tyder alt paa, som endnu minder om ham, og det Lov har han ogsaa blandt de Gamle i Sognet, som har hørt hans Navn nævne. Han var gift med Mette Kirstine Gødes Datter, som tidligere havde været gift med Geert Krog³⁾. Af

-
- 1) Denne Gaard i Udby, som endnu hører som Arvefæstegaard til Rønnebæk Præsteembede, er vel den samme, som i sidste Halvdeel af det sextende Aarhundrede hørte til Olstrup Kirke, efter Copien af den gamle Kirkebog, som findes i Holmegaards Archiv.
- 2) Denne Gaard i Kalby, som endnu hører som Fæstegaard til Præsteembedet i Rønnebæk, er rimeligviis ligledes en af de Gaarde i Kalby, som i sidste Halvdeel af sextende Aarhundrede tilhørte Olstrup Kirke.
- 3) Jeg troer, Navnet maa læses for Krog, dog er det enkelte Steder i Rønnebæk Kirkebog skrevet saaledes, at man skulde tro der stod Krag.

et Brev, som findes i Samlinger til Zwergs sjællandske Cleresi paa det kgl. Bibliothek fra P. J. Hygom, dateret Aarhuus den 26de Marts 1751, seer jeg, at han antager Mette Kirstine Gødes Datter, var af samme Familie, som Biskop Johan Ægidius, samt at hendes Fader havde været Kjøbmand i Ribe¹⁾. Om hende selv siger han, at hun var bekendt for „sin Forstand og andre Dyder“. Mag. Liem havde neppe selv Børn, men Stifbørn har han faaet med sin Kone, og af dem nævnes i Kirkebogen Jomfru Mette Geerts Datter Krog, som 1730, den 4de October, havde Bryllup i Rønnebæk med Hr. Jacob Christiansen Müller, Sognepræst i Sverborg, og Jomfru Birgitte Charlotte Geerts Datter Krog, som ligeledes havde Bryllup i Rønnebæk den 5te October 1735 med Hans Hansen, Forvalter paa Holmegaard. Den 5te October var i dobbelt Maade en Fest i Præstens Familie, idet den Slægting af ham, Jomfru Elisabeth Margrethe Mads Datter Liem, som boede i Rønnebæk, ogsaa denne Dag feirede sit Bryllup i Rønnebæk Præstegaard med Morten Pedersen Borring, Kjøbmand i Vordingborg. — Gammel blev Mag. Liem ikke, i sit 49de Aar døde han i Rønnebæk som Provst over Hammer Herred og blev begravet den 10de Mai 1740. — Biskop Hersleb, som den 17de Mai samme Aar visiterede i Rønnebæk, omtaler i Embedsbogen den afdøde Præsts trofaste og oprigtige Sjølesorg.

---

¹⁾ Af dette Brev sees ogsaa, at hun havde to Brødre, Jens Gødesen og Peder Gødesen, hvilken sidste var i mange Aar Amanuensis hos sal. Biskop Worm, og senere blev Præst i Skibby i Sjælland, og at hun idetmindste har haft een Søster, som var gift med en Præst i Sjælland.

Efter ham blev Hr. Jens Hersom kaldet den 20. Juni 1740 til Præst i Rønnebæk og Olstrup. Han var født i Viborg den 11te December 1708¹⁾ og var en Søn af Christian eller Christen Pedersøn Hersom, Kjøbmand i Viborg, og Mette Kolbech²⁾. Af sine Forældre modtog han den første Christendoms Underviisning og blev 1717, da han var 9 Aar gammel, sat i den lærde Skole i Viborg, under Rector Mag. Niels Schive og blev derfra, efter at have gennemgaaet alle dens Klasser, dimiteret til Universitetet i Kjøbenhavn 1729 hvor han 1730 tog anden Examen og 1734 theologisk Examen og fik til alle Prøver første Charakter. Strax efter han ved Universitetet var færdig med sine Studier, foreslog Doktor Wøldike ham at tage i Huset hos Capitain (senere Oberstlieutenant) Christopher Tage, som dengang eiede Rønnebæksholm, for at undervise hans Børn, især hans Søn, som Jens Hersom ogsaa i to Aar bragte saa vidt, at han netop skulde reise med ham til Kjøbenhavn, hvor den unge Tage skulde være Student, da han 1736 af Fru Birgitte Skeel, den 1ste October, blev kaldet til Præst for Fensmark og Riislev Menigheder i Tybjerg Herred. — Til det geistlige Embede blev han indviet af Sjællands Biskop, Christian Worm, i Nicolai Kirke i Kjøbenhavn. Kun henimod fire Aar var Jens Hersom Præst i Fensmark og blev, som ovenfor sagt, kaldet den 20de Juni 1740 til Præst for Rønnebæk og Olstrup Menigheder i Hammer Herred, af Kammer-

---

1) Efter Curricula Vitæ, som findes paa Bispearchivet i Kjøbenhavn, og efter Jens Hersoms Levnet i Giessings Jubellærere.

2) Mette Kolbech, som døde 1739, var en Datter af Jens Madsøn Kolbech, Kjøbmand i Viborg.

herre Knud Trolle til Holmegaard. I Rønnebæk levede Jens Hersom i 52 Aar og blev, efter de Gamles Udsagn, anseet for en af de dygtigste Præster der havde været i Rønnebæk. Han var en høi anseelig Mand med en stærk og klangfuld Stemme og prædikede med Myndighed og Kraft, men blev han vred, var han ikke let at komme tilrette med, og mod Rønnebæks Ungdom var det ikke sjældent, at han brugte sin Stok temmelig eftertrykkeligt. Han skal have været en livlig og munter Mand, som ikke var bange for at tage Deel i et lystigt Lag, men alligevel stod han i stor Anseelse baade blandt sine Sognefolk og i en meget videre Kreds. 1757 blev han Provst for Hammer Herred, men nedlagde dette Embede i sin høie Alderdom 1788, og blev efterfulgt som Provst for Herredet af Jens Westengaard. Medens Hr. Jens Hersom og hans to yngre Brødre, Hr. Peder Hersom¹⁾, som var hans Nabopræst i Næstelsø, og Christen Hersom, som var Cantor og Chordegner i Næstved, studerede, ernærede de dem selv, ved at give Underviisning i Musik, saa at de ikke kostede deres Fader, som i Viborgs Ildbrand 1726 havde lidt stort Tab, det allerringeste. Med disse to Brødre, som boede ham saa nær, samledes Hr. Jens Hersom ofte og fordrev Aftenen med musikalske Fornøielser, og da hans Søn, Mag. Hersom, blev voksen, og ligesom Faderen

---

¹⁾ Denne Peder Hersom, Sognepræst til Næstelsø og Mogenstrup Menigheder, var først gift med Ingeborg Johanne Brøndby, hans Formands Datter, derefter med Ingeborg Marie Nyegaard, Datter af Provst Hans Nyegaard i Høiby og Søster til Peter Nicolai Nyegaard, som blev saxisk Geheimeraad, Ridder og Baron under Navn af Neugarten de Gartenberg.

gav sig meget af med Musik, hørte man ofte ved disse Familiesamlinger i Rønnebæks Præstegaard saa skjøn Musik, som ikke mange andre Steder paa Landet. — Da Hr. Jens Hersom var bleven Sognepræst i Fensmark, giftede han sig 1737 med Jomfru Maren Høyer, en Datter af Kjøbmand Hans Hansen i Ringkjøbing¹⁾, som tjente for Kammerpige²⁾ hos Fru Birgitte Skeel, Geheimeraad Otto Krabbes Enke paa Hohnegaard, og blev efter kongelig Tilladelse, uden foregaaende Trolovelse, ægteviet til hende i Olstrup Kirke³⁾. Med hende havde Hr. Jens Hersom en Søn, som var hans eneste Barn. Han blev født den 28de Decbr. 1739 og ved Daaben i Rønnebæk Kirke kaldet Hans Christian. Denne Søn, som først blev af en Huuskerer, Monsieur Frobøs, underviist hjemme og senere fra Herlufsholm Student, blev, efterat han var bleven theologisk Candidat og havde i nogle Aar været Adjunct ved Herlufsholm, adjungeret sin gamle Fader 1767, med Haab om at blive hans Eftermand, hvilket han imidlertid ikke blev, da han 1770 blev Sognepræst til Veilø. I flere Aar efter at Sønnen havde forladt Rønnebæk, bestyrede den gamle Provst Hersom selv sit Embede, til han, efterat han i 50 Aar havde været Præst, fik før sin Død to Capellaner, af hvilke den første, som kun i kort Tid var hos ham, efter en gammel Mands Udsagn, hed Mauritsen⁴⁾, og den sidste, som blev hos

1) Hun var Datter-Datter af den i sin Tid bekjendte Handelsmand Peder Pedersen i Ringkjøbing.

2) Hvad vi nu kalder Kammerjomfru.

3) Efter Olstrup Kirkebog.

4) Den ovenfor omtalte gamle Mand har fortalt mig, at denne Mauritsen var en Søn af Hr. Mauritsen paa Grevensvænge.

ham til hans Død, Aspach ¹⁾). Den 4de April 1786 døde Provstinde Hersom, 85 Aar gammel, og blev begravet i Rønnebæk 11te April, efter at have været gift i 49 Aar. Hun var en meget svær Kone og sad i de sidste Aar af sit Liv meest i sin Lænestol, men havde tidligere været en munter og anseelig Kone, som nok holdt af at følge sin Mand, naar han tog omkring til Gjæstebud. De Gamle her i Sognet erindre endnu, at hun havde den besynderlige Vane, naar hun blev ivrig, at begynde sin Tale med det uforstaaelige Mundheld: „Memmeherja“, og naar hun sagde det, var de fleste helst fri for at blive tiltalte af hende. Endelig døde den gamle Provst Hersom 1792 og blev begravet den 23de Novbr. i Rønnebæk, efter at have levet her paa Jorden i 84 Aar, været Præst i Fensmark i 4 Aar, i Rønnebæk i 52 Aar, og Provst for Hammer Herred i 31 Aar.

Efter Provst Hersom blev Hr. Jørgen Lund Hertel Præst i Rønnebæk og Olstrup. Han var født den 9de Juli 1764 ²⁾ i Lumby i Fyen, hvor hans Fader var Præst.

---

¹⁾ Af dette Navn har jeg fundet i Worms Lexicon over lærde Mænd Sixtus Aspach, født i Kjøbenhavn 1672, † 1739, hvis Fader, Adam Daniel Aspach, var Chirurgus. Sixtus Aspach blev tilsidst Stiftsprovst i Aalborg, og fik 1735 Titel af Biskop. Maaskee er det denne Adam Daniel Aspach, som der staar om i Giessings Jubellærere, at, da Biskoppen i Aalborg, D. Mathias Foss til Hvidstedgaard, som døde 1683, engang fik svage Been, og Lægerne vilde afsætte disse, kom just en Barbeersvend, ved Navn Aspach, fra Tydskland, som lykkelig bragte Biskoppen paa Benene igjen.

²⁾ Denne, som flere Oplysninger om Jørgen Lund Hertel, har jeg faaet af hans Datter, Fru Hertel i Lyngby.

Medens Jørgen Lund Hertel var et Barn, døde hans Fader ¹⁾, og han kom derfor, tilligemed en ældre Broder, til en Slægtning, som var Kjøbmand i Odense. Her blev han opdraget og gik i Latinskolen, kom derefter til Kjøbenhavn, blev Student og theologisk Candidat, hvorefter han blev Hovmester for Geheimeraad Sehested Juels Søn paa Ravnholt i Fyen. Herfra blev han kaldet til Præst for Fensmark og Riislev i Sjælland af Major Peter Lasson Post til Holmegaard og Broksø, hvor han kun blev et Aarstid ²⁾, og blev da atter kaldet af Major Post til Præst for Rønnebæk og Olstrup, og blev indsat i Embedet i Rønnebæk Fastelavns Søndag 1793. — Medens Hr. Hertel var Præst i Rønnebæk, arvefæstede han Mensalgaarden i Udby bort 1799. 1803 holdt han en Prædiken i Rønnebæk om Kokopper, som han lod trykke. To Gange, medens Hr. Hertel var Præst i Rønnebæk, og næste Gang lige efter hans Forflyttelse, visiterede Biskop Balle i Rønnebæk, og hans Vidnesbyrd ved disse Besøg er rosende for Præsten, om hvem han skriver ved sin Bortreise fra Menigheden, at hans Navn og Minde skal være til Velsignelse. Blandt de Ældre i Rønnebæk Sogn mindes Hr. Hertel med Agtelse og Godhed, og jeg erindrer en gammel Mand har sagt til mig: „Jeg troer, han var en meget retfærdig Mand“. I Aaret 1805 blev Hr. Hertel forflyttet fra Rønnebæk til Vordingborg, hvor han blev til 1817, og kom da til Ballerup, hvor han blev til sin

¹⁾ Den 15de Mai 1798 blev begravet i Rønnebæk Madame Anne Hedevig Hertel, født Bloch. 69 Aar gl. Rimeligvis var dette Hr. Jørgen Lund Hertels Moder.

²⁾ Efter Rønnebæks Embedsbog og efter Familiens Oplysninger var Hr. Hertel knapt et Aar i Fensmark.

Død, den 16de Marts 1831. Han var to Gange gift, første Gang med Anna Magdalene Møller, en Datter af Conditør Møller. Hun døde i Rønnebæk og blev der begravet den 26de Januar 1798, 23 Aar gammel. Med hende havde Hr. Hertel disse tre Sønner: Peter Mathias Hertel, døbt 13de Mai 1794, død 1798. Frederik Christian Hertel, døbt 13de Juli 1796, død som Capitain i Artilleriet, og Peter Mathias Benjamin Hertel, døbt 13de Januar 1797, først Lieutenant i andet jydsk Regiment, senere Toldinspecteur paa Samsø, hvor han døde. — Anden Gang var Hr. Hertel gift med Vilhelmine Magdalene Haffner, en Datter af Oberst Haffner og havde med hende disse fire Sønner og to Døttre: Reinhold Magert Hertel, født 29de Mai 1799, var Divisionsquartiermester i Generalstaben, men er traadt ud af Tjenesten med Majors Rang. Hans Vilhelm Hertel, født den 11te Mai 1800, er Præst i Moldrup ved Haderslev. Ludvig Venzel Hertel, født 7de Septbr. 1801, var Contoirchef under Krigsministeriet, nu Landmand. August Wolfgang Hertel er Præst i Haarslev i Sjælland. Sara Birgitte Hertel, født den 24de April 1803, gift med Secretair Weitzmann, og Vibekke Christiane Hertel, født 22de Marts 1805, gift med Proprietair Hertel og død 1859.

Efter Hr. Hertels Forflyttelse til Vordingborg 1805, blev Hr. Henrik Morville Wanting¹⁾, Præst i Rønnebæk og Olstrup. Han var født i Leirskov Sogn i Ribe Stift, hvor hans Fader, Lars Wanting, var Præst,

---

¹⁾ En By i Jylland og en i Fyen kaldes Wanting, rimeligviis er altsaa dette Familienavn optaget efter et Bynavn.

hans Moder var Cathrine Alberti¹⁾. Fra Aalborg Skole blev han 1783 dimitteret til Kjøbenhavns Universitet og fik ved Examen Artium Characteren Laudabilis. Det følgende Aar fik han ved Examen philosophicum samme Character. 1787 tog han theologisk Examen og fik ogsaa til denne Characteren Laudabilis, ligesom ved den homiletiske og katechetiske Prøve. Fra 11te Mai 1789 til 9de Juli 1794 var Hr. Wanting Alumnus paa Ehlers's Collegium og disputerede i denne Tid flere Gange. I Collegiets Protocoller anføres det saaledes, at han 1789 disputerede om nogle Skikke hos Patriarcherne. 1790 om, at Nestorius med Urette er bleven fordømt for Kjetteri. 1791 om Nogles Tvivl angaaende Beviserne for Sjælens Udødelighed. 1792 og 1793 disputerede han ligeledes, men hvorom nævnes ikke. Da han forlod Ehlers's Collegium drog han til Christiania, og blev Hovmester hos Hr. Jess von Ankers Børn. 1797 blev han kaldet til Præst ved Slangerup²⁾ og Lifuelse Menigheder og indviet af Biskop Balle den 12te Juli samme Aar. 1805 blev Hr. Henrik Morville Wanting kaldet til Rønnebæk og Olstrup af Grev Danneberg Samsø, og levede her sit stille censomme Liv en Deel Aar, uden at være gift, men endelig, hvilket Aar veed jeg ikke, fortælles det, at han en Morgen kørte bort og lod sig vie til Jomfru

¹⁾ En Deel af de Efterretninger, jeg kan give om Hr. Wanting, kjender jeg fra Curricula Vitæ, som findes paa Bispesearchivet i Kjøbenhavn.

²⁾ Uagtet jeg ingen Steder, hverken i Rønnebæks Embedsbog eller i nogen andre Optegnelser fra Præsten Wantings Haand, har seet, at han har været Præst i Slangerup, saa veed jeg dog fra ældre Folk i Sognet, at han kom her til Rønnebæk fra Slangerup.

Hanne Becker, hvor, veed jeg heller ikke, men først den næste Dag skal det være blevet bekjendt, at Jomfruen var bleven Præstens Kone. I en Deel Aar levede de sammen i Rønnebæk, men havde ingen Børn, hvorfor de tog nogle unge Piger i Huset, og dengang skal der i Præstegaarden have været livligt og muntert. Madame Wanting, som overlevede Manden i mange Aar, skal have været en livlig og agtet Kone, som en gammel Kone i Rønnebæk har fortalt mig om, havde Øre og Sands for de ellers i hendes Tid saa lidt paaagtede gamle Folkeviser. Hr. Wanting har været en stille Mand, som ikke er meget omtalt i Sognet, dog erindrer jeg at have hørt en gammel Kone sige: „Han var en meget god Mand, men han var ikke meget skrap til at prædike“. Den samme Kone sagde en anden Gang om ham: „Han brugte ikke mange Ord, men hvad han sagde, var meget fornuftigt“. At han i Præstegaardshaven lod en Deel af Frugttræerne ombugge, fordi de tog Kræfterne af Jorden, saa der ingen gode Urter kunde blive, har jeg ligeledes hørt fortælle, som ogsaa, at han selv havde valgt den Plads, hvor han vilde begraves paa Rønnebæks Kirkegaard, tæt ved Kirken, mellem denne og Præstegaarden. Han var Præst i Rønnebæk henimod 30 Aar, døde 70 Aar gammel den 29de Decbr. 1834 og blev begravet den 6te Januar 1835 paa den valgte Plads paa Rønnebæks Kirkegaard, hvor hans Støv nu hviler under en Hængeask.

1835 blev Hr. Christian Knudsen kaldet til Præst for Rønnebæk og Olstrup Menigheder af Enkegrevinde Danneskjold Samsø. Han var født i Kjøbenhavn den 20de April 1782, hvor hans Fader var Toldembedsmand, blev Student 1800 og theologisk Candidat 1808. Da hans Fader døde tidligt, var han fattig og

maatte arbejde meget for ved Information selv at hjælpe sig igjennem. Jeg har hørt fortælle, at hans Moder, der som Euke havde en Søn foruden Pastor Knudsen, som studerede, imellem naar hun syntes det var altfor svært at faae dem frem ved Studeringerne, sagde til Sønnen, som hun meente hun kunde have ladet indskrive til Tjeneste ved Holmen, og da have faact vis Sød om Aaret til dem: „Jeg kunde have taget Rug paa Eder, I Knægte, saa havde vi haft det bedre“. Da han var bleven Candidat, tog han til Aalborg, som Huuskerer hos en Kjøbmandsfamilie ved Navn Gleerup, senere levede han i Kjøbenhavn af Timeunderviisning, til han den 22de April 1812 blev kaldet til Præst for Fensmark og Riislev Menigheder af Hs. Excellence Grev Christian Conrad Sophus Danneskjold Samsø. I over 23 Aar var han Præst her, til han 1835 blev kaldet til Præst for Rønnebæk og Olstrup Menigheder, hvor han forblev til sin Død, den 6te April 1855. Da han døde, var han kun 73 Aar gammel, men han havde allerede i flere Aar været noget svagelig og havde de sidste Aar, han levede, Hr. Fischer til Capellan. Paa Rønnebæks Kirkegaard blev han begravet den 24de April 1855. Hr. Christian Knudsen var, efter hans endnu levende Datter Maries Udsagn, gift første Gang med en Datter af Garver Top i Kjøbenhavn, og havde med hende to Børn, en Søn, Ludvig Anton Christian Knudsen, som først var Præst til Agri og Egens Sogne i Mols, og blev derfra 1859 forflyttet til Eltang og Vilstrup i Vejle Amt, samt en Datter, Marie Knudsen, som er ugift og ernærer sig i Næstved ved Syning. Anden Gang var han gift med en Datter af Silke- og Klædekræmmer Andrup i Kjøbenhavn. Hun overlevede ham, og med hende havde

han tre Børn, to Døttre, Caroline Knudsen, gift med Handelscommis Splid i Kjøbenhavn og Christine Knudsen, gift med Capitain Knauer i Ratzeborg, og en Søn, Christian Knudsen, som eier en Gaard i Bagsværd ved Kjøbenhavn.

Hr. Johannes Georg Fog Steenberg, Licentiat i Theologien, blev kaldet til Sognepræst for Rønnebæk og Olstrup Menigheder den 28de Juli 1855. Han var en Søn af Etatsraad Jørgen Fog Steenberg, tidligere Stiftslæge ved Vallø, og Regine Knorr. 1854 blev han gift med Frøken Nicoline Sperling, Datter af afdøde Kammerherre og Oberstlieutenant Adolph Magnus Ditlev Sperling og Jacobine Saaby. De har to Døttre, Jacobine Amalie Frederikke, født den 9de Decbr. 1856, og Regine Henriette, født 1859. I April 1860 døde Hr. Georg Steenberg, efter at have været Præst i Rønnebæk og Olstrup kun i knapt 5 Aar, men længe vil hans Minde leve i disse Sogne, hvor han har været agtet og elsket¹).

Kapitel VI.

Rønnebæksholm.

Om Rønnebæksholm fortæller Almuen, at den skulde egentlig have ligget oppe ved Lothøv i Nærheden af

---

¹) Om Skolemestrene i Rønnebæk og Degnene i Rønnebæk og Olstrup, kan jeg anføre: Mag. Liem skrev 1738 i

Fredskoven, hvor der i gammel Tid blev gravet Grave og begyndt at bygge paa Murene, men hvad der opbyggedes om Dagen, blev om Natten flyttet derved, hvor Gaarden nu ligger, paa den lille Holm, som dengang var omgivet af Søens Vande. Derfor mærkedes det snart, at det kunde ikke hjælpe at bygge videre paa det Sted, og for at blive vis paa, hvor det var rettest at bygge Gaarden, spændtes to Oxer for en Knopvogn, som blev læsset med Muursteen og Tømmer. Dette Kjøretøi blev da sat igang, og Oxerne skulde gaae hvorhen de vilde, naar de da standsede, vidste man, at der skulde Gaarden bygges. Oxerne trak da Vognen ned i Søen ud til Holmen, hvor det der om Dagen opbyggedes, om Natten var nedflyttet, og saaledes blev det aabenbart, at der skulde

---

Embedsbogen. den første Sæde-Degn i Degnekaldet var Niels Nielsøn Torn, som blev kaldet i Biskop Bagers Tid, 1684. Tilforn blev Tjenesten forrettet ved Løbedegne (Discipline) fra Næstved Skole. Alligevel har der før den Tid været Skolemester i Sognet, da i Rønnebæk Kirkebog staaer, at den 23de December 1648 blev begravet Jens Skolemesters Qvinde Marie. Efter Niels Nielsøn Torn blev Berthel Christensøn Schmidt, som var Studiosus kaldet af Fru Birgitte Skeel, sal. Hr. Otto Krabbes, den 19de Juni 1720, efter at have været adjunctus i Degnekaldet i 2 Aar tilforn. Han blev begravet 1761 den 5te Januar, 67 Aar gammel. Rimeligviis lige efter ham blev Niels Lundorph Degn i Rønnebæk og Olstrup Sogne og var der til sin Død, 1795. Derefter blev Thomas Hansen Welleius, som blev Student 1785 fra Herlufsholm Skole, Sogndegn. Den nuværende Skolelærer og Kirkesanger i Rønnebæk er Johan Jørgen Mørch.

Gaarden bygges¹⁾. Her blev den da bygget og har staaet i Aarhundreder, og skal staae, fortæller Almuen, til den engang, paa samme Tid som Kjøbenhavn, en Juleaften, skal synke i Jorden, men om det er førend ved Verdens Ende, veed ingen. Tæt omgivet af Søens Vande, som mod Øst og Vest har gaaet lige ind mod dens Mure, laae Rønnebæksholm i Middelalderen, paa den lille Holm, skjult af Skove og Banker, som omkrandsede Søens Bredder. Ikke meget langt fra den gamle Vei, som har ført fra Øst til Vest igjennem Sjælland, vel forsvaret ved det omgivende Vand, som stod i Forbindelse med Havet, har denne Gaard ligget ret beqvemt til at være en Røverrede, som den dog neppe har været, da ingen Efterretninger eller Sagn tyder derpaa.

Efter at have læst Beskrivelsen efter Kæmpeviserne, Wedel Simonsen har givet af de danske Herregaarde i Middelalderen, kan jeg nogenlunde forfølge, hvorledes Rønnebæksholm og dens Omgivelser har seet ud i de tidligere Aarhundreder. Det har da været saaledes, at Veien fra Rønnebæk By til Rønnebæksholm, som har gaaet meget mere ud og ind i Parkemarken, end den nu gaaer, har været det Stræde eller Gyde, som førte op til Herregaarden. Ved det lille Huus, som ligger midtvejs mellem Byen og Gaarden, begyndte Skoven, som paa den østre Side af Gaarden gik tæt ind om Søens Bredder. Lidt forbi det Sted, hvor Gaardens Have nu begynder, og hvor det kjønne gamle Kastanietræ paa venstre Side af Veien danner en Bue mod Havens Træer, der omtrent

---

¹⁾ Spor af Grave i Nærheden af Lothøi erindre endnu gamle Folk at have seet.

har Borgeledet været og tæt derved har samlet sig forskellige Veie, den fra Rønnebæk By, jeg har omtalt, den som førte fra Næstved til Rønnebæksholm og den som løber ad Mogenstrup og Præstø til. Ogsaa Kæmpevisernes Udsagn om, at Borgeledet ofte laae „foroven Gaarden“, eller høiere end Gaarden, passer til dette Borgeleds Beliggenhed, hvorfra Jordsmonnet gaaer nedad til den Plet, hvor Gaarden ligger. Indenfor dette Borgeled var der Skov, som i Middelalderen vistnok har været indhegnet og indgjærdet, og som i Kæmpeviserne kaldes Rosenlunden eller Fruerlunden. Her var det at Gaardens Beboere, især den qvindelige Deel af dem, fik deres sædvanlige Spadseretoure. Ved Rønnebæksholm har denne Rosenlund sikkerlig været en Deel af den større Skov, som strakte sig langt ud om Søens Bredder og hvoraf en større Deel senere blev gjort til Dyrehave¹⁾. I Rosen-

¹⁾ Denne Dyrehave omtales allerede 1613, medens Frederik Paslich ciede Rønnebæksholm, som omsat med Enebærstager. men naar den er bleven anlagt, har jeg ikke fundet noget om. Nær om Gaarden findes endnu det løgagtige Græs, som tidligt om Foraaret bliver saa smukt grønt, og ofte har mindet mig om Hr. Ribolts Visé, hvori han siger til sin elskede Guldborg om det Land, han vil føre hende til: „Der groer ei andet Græs end Løg der synger ei anden Fugl end Gjøg.“ Allerede 1503 var der en Dyrehave ved Vemmetofte, efter Vemmetoftes Historie, af Brasch, men naar de første Dyrehaver er anlagte her i Landet, har jeg ikke fundet noget om. Efter „Kort Fremstilling af Normannernes Tog til Frankrig og Erobringer i dette Land“, af F. H. Jahn, i Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Kunst, udgivet af C. Molbech, havdes allerede i de første Aarhundreder efter Normannernes Fastsættelse i Frankrig, i Normandiet Dyrehaver og Kanningaarde.

lunden var ofte Vand, hvorved blev drevet Møller, hvilket ogsaa har været Tilfældet ved Rønnebæksholm, men det har her været en stor Sø, hvoraf en Deel har gaaet gennem Rosenlunden og hvorved har ligget, bag Gaarden paa en Dæmning i det smalleste Sted i Søen, en Mølle, som vistnok i Middelalderen har været et betydeligt Værk, men om den, som der staaer i Kæmpeviserne, foruden Hvde ogsaa malede Kaneel, tvivler jeg paa, hvorimod jeg veed, at den senere malede Krudt for Christian den Anden. I Nærheden af Rosenlunden var ogsaa Qvæg- og Fæhusene, Meieriet, Kornladen og Smedien, hvilket ogsaa ved Rønnebæksholm maa have ligget nær Rosenlunden, rimeligviis hvor nu Kostalden ligger og i dens Nærhed udad mod Veien, som har været den eneste nogenlunde faste Grund at bygge paa i Nærheden af Hovedbygningen. Smedien har været den yderste Bygning imod Veien og har ligget i Nærheden af Borgeledet, hvor nu groer Urter foran Mistbænken. Alle disse Udhuse kaldtes i gamle Dage Forborgen. Nærmest ved Hovedbygningen selv laa Abildgaarden, Humlehaven og Urtegaarden, som ved Rønnebæksholm maa have indtaget en temmelig lille Plads. Rimeligviis har der kun været Abildgaard, Humlehave og Urtegaard i et lille Stykke Jord nord for Gaarden, hvor der nu groer Urter og hvor den gamle Lindcallee staaer. Indenfor denne Have var ved Rønnebæksholm en Grav nord om Borgegaarden, som meget let fyldtes med Vand fra Søen, der i Middelalderen baade paa den østre og vestre Side gik lige ind mod Gaardens Grund og som endnu i Mandsminde Efteraar og Foraar flød sammen med de vistnok i en senere Tid anlagte Grave mod Øst og Vest. Ogsaa paa den sydlige Side af Gaarden har der nok allerede i Middelalderen været en Grav, der lige-

som den nordre Grav forbandt Vandet fra Søen øst for Gaarden med Vandet i Søen vest for Gaarden. Omgivet af denne middelalderlige Herlighed, laa Rønnebæksholms Hovedbygning indenfor Gravene paa en i Forhold til Omgivelserne høit liggende opkastet Grund eller Vold, hvorfor ogsaa endnu det lille Stykke Have, hvorover Indkjørselen gaar udenfor Hovedbygningen kaldes Voldhaven. Broen, som førte over Graven, var i Middelalderen en Vindebro og har rimeligviis ved Rønnebæksholm været der, hvor nu Opkjørselen fra Ladegaarden til Borgegaarden er. Denne Bro er det, som i Kæmpeviserne kaldes Høienloftsbro. Indenfor denne har Porttaarnet været, hvorigjennem man maatte for at komme ind i Borgegaarden. Fra dette Porttaarn har saa Murene eller Brystværnet gaact rundt om Bygningerne eller til Hovedbygningen, som paa Rønnebæksholm har været den nordre Længe, bygget paa en høi fast Kampesteens Grund lige ned i Graven¹⁾. Under Port- eller Vægtertaarnet²⁾, som paa Rønnebæksholm nok har staaet hvor nu Forstuen og det lille Værelse ved Siden af Bibliotheket er, var i Middelalderen Borgfængslet eller Fangetaarnet, som maa have været fugtigt og fælt og vistnok kan have for tjent Navn af Ormegaarden, som saadanne Fængsler i gamle Dage imellem kaldtes. Naar man kom ind gjennem denne Port, var man i Borgegaarden, som paa Rønne-

1) Denne Kampesteens Grund staaer endnu fra Borgegaarden ned i Haven, hvor Graven forhen har været.

2) Det nærmeste Stykke Muur, som mod Vest stöder op til den nye Udspringsmuur i Forstuen, skal efter kyndige Folks Udsagn være meget gammel, hvilket skal kunne sees paa Muurskifterne.

bæksholm ikke kan have været ret stor, men dog stor nok til at man derinde kunde opføre en ordentlig Dands. Den gamle Hovedbygning, som i Kæmpeviserne i Særdeleshed kaldes Høieloftet, har paa Rønnebæksholm, som sagt, ligget nord for Porttaarnet og om der da ved denne Gaard har været, som ved de fleste gamle Ridderborge, tvende tilbyggede Sidefløie, hvoraf det ene, paa Grund af sin Bestemmelse, kaldtes Fruerstuen eller Jomfruburet, det andet Ridderloftet eller Borgestuen, veed jeg ikke, men saa meget er vist, at en Bygning maa der i gamle Dage have staaet ved den vestre Side af Rønnebæksholms Hovedbygning, da der endnu inde i den Bindingsværks Bygning, som nu staaer der, findes en tyk grundmuret Væg fra Øst til Vest, som nu er Skillemuur mellem to Værelser. Endnu staaer under Jorden i Rønnebæksholms Borgegaard de tykke gamle Kjældermure, som har baaret Hovedbygningen, disse Kjeldere med tykke Mure, saae jeg før Gaarden 1841 blev gjort istand og Kjelderne fyldt med Jord, og bemærkede da, at enkelte Steder var der Spor af, at disse Kjeldere havde været hvælvede, men under ingen af de Bygninger, som nu staaer paa Rønnebæksholm, er der store eller hvælvede Kjeldere. Kun under et lille Stykke af den nuværende Hovedbygning, er der Kjelder, men den er lav og uden Hvælving.

Om den gamle Hovedbygning er brændt¹⁾ eller nedreven eller naar den er forsvunden, veed nu ingen, hvor-

---

¹⁾ I Foraaret 1859 blev ved en Reparation lagt Drainrør gjennem Borgegaarden, og henved 2 Alen i Jorden fandtes da en Deel gammelt forkullet Tømmer, som jo tyder paa, at Hovedbygningen engang er brændt.

imod Almuen godt veed, at Ladebygningerne er brændte, medens Christopher Tage eiede Rønnebæksholm, rimeligviis er altsaa den gamle Hovedbygning enten brændt eller nedreven før Ladegaardens Brand 1742, og da Christopher Tage 1734 har istandsat den nuværende Hovedbygning, har den enten allerede i hans Tid været forfalden, og da er den gamle Hovedbygning vel senest i Paslichernes eller Begyndelsen af Mundernes Tid brændt eller nedreven, eller ogsaa har Christopher Tage ladet den gamle Hovedbygning nedrive og været den første, som indrettede den nuværende Hovedbygning til Beboelse ¹⁾. Maaskee har han, den første borgerlig fødte, som eiede Rønnebæksholm, ikke holdt af at bo i den gamle forfaldne Adelsrede, som rimeligviis har været faldefærdig, da den Slægt, som forlod den for Armod og Fattigdom, neppe har holdt den vedlige. 1734 istandsatte, som sagt, Capitain Christopher Tage den søndre Længe af Rønnebæksholm og boede deri. Denne Længe er en temmelig lang, grundmuret eenetages Bygning, hvortil støder mod Øst og Vest to Bindingsværks Fløie, og igjennem den førte, før Hr. Harald Toft 1841 forandrede dette, en Port, over hvilken Christopher Tage havde ladet indmure en Steen, som nu, da der ingen Port er paa Bygningen, er indsat over Indgangsdøren fra Borgegaarden. Paa denne Steen staaer følgende Indskrift med Forziringer om: „Store Konge, Herrers Herre, Fader Søn og Hellig Aand, lad os alle-

---

¹⁾ Dette er der ikke megen Sandsynlighed for, da dog vist de Gamle her i Sognet, som veed ret god Besked med Christopher Tage og hvad han tog sig for, kunde erindret at have hørt noget derom, dersom han havde nedrevet den gamle Hovedbygning paa Rønnebæksholm.

sammen være Tegnet i din egen Haand. Sveffve med din Magt og Naade Over ganske Hus og Hjem, Os og vores fra al Vaade Under dine Vinger gjem“. Paa Siderne af Steenen staaer Navnene Christopher Tage og Lisbeth Bruun, samt Aarstallet 1734. — Efter at Hr. Harald Toft 1841 lod Rønnebæksholms Hovedbygning istandsætte, og nedrive et gammelt Bindingsværks Huus, som stod paa den gamle Hovedbygningens Kjeldere, bestaaer den nu af en lang eenetages grundmuret Længe med to gotiske Fremspring mod Syd og et lignende mod Nord, hvorigjennem Indgangsdøren er, samt af to Bindingsværks Fløie mod Øst og Vest. Paa den søndre Side af Hovedbygningen, som vender ud mod Ladegaarden, lod Hr. Harald Toft indsette to Marmorsteene med følgende Indskrift:

Vi bygge op Borg og bygge os Fæste,	Gud unde os her at bygge og bo,
Endog vi ere kun fremmede Gjæste.	Saa vi kan fange den evige Ro.

Haven ved Rønnebæksholm har, som jeg tidligere har bemærket, fra først af kun været meget lille og ligget nord for Gaarden, senere er den bleven udvidet, og i Wedel Sparres Tid blev Gravene om Gaarden paa den østre og noget af den nordre Side fyldte med den Jord, som blev gravet op af Parken i Haven¹⁾, som ikke før har været der, men da Jordsmonnet deromkring var et fugtigt Uføre, som i Colletternes Tid om Foraaret var en Sø, der gik sammen med den store Sø paa den ene Side og med Graven om Gaarden paa den anden, lod Kammer-

¹⁾ Ogsaa Parken ved Alleen, lige ud for Forpagtergaarden, har Wedel Sparre ladet græve.

herre Wedel Sparre Parken grave, hvor Vandet samlede sig, og Graven fylde, og plantede da Frugttræer og Have-træer paa den største Deel af den nuværende Have. Kun det yderste lille Stykke ved Rønnebæksveien var dengang et Aflukke, hvor Kørne blev drevne ind og malkede; men dette Stykke tog Grev Moltke senere ind til Have, og den blev da saa stor som den nu er. Ogsaa Castanicealleen, hvorigjennem Opkjørslen er, har Kmhr. Wedel Sparre plantet og lagt Opkjørslen derhen, efter at hans Fader havde begyndt at bygge Forpagtergaarden og Stalden nede ved Landeveien, og han selv fuldendt deres Opbyggelse. Tidligere gik Indkjørslen hen over hvor Havehuset, som Grev Moltke har ladet bygge, staaer, og forbi Hov-Smedien, som stod der henimod hvor nu Mistbænkene ere. Opkjørselen gik da forbi Enden af Laden, skraas ind over mod Porten.

Paa Rønnebæksholm ligger en Deel Afskrifter af Documenter, henhørende til en gammel Proces om Grændse-skjellene mellem Herlufsholm, Rønnebæksholm og Næstved, hvoraf man seer, at herom har været langvarige Trætter, ligefra den Tid, Rønnebæksholm var et kongeligt Lehn, og siden bestandig fra og til. Oftere skulde denne Uenighed afgjøres ved Oldingegang langs Grændsen, og Almuen heromkring fortæller, at fordi disse Oldinger var fra Rønnebæk og Holsted, og skiftedes til at gaae foran, er Grændsen bleven afsat i Siksak, da Rønnebækkerne bestandig gik udad mod Holsted og Holstederne udad mod Rønnebæk, for at vinde Jord til dem selv. Imidlertid vedblev Trætten bestandig at reise sig paa ny, til endelig de nuværende Grændser i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede blev af H. Stampe og Luxdorf dømt at være de rette.

At i meget gamle Dage Skovkloster skal have eiet Jord lige ind mod det nordvestre Hjørne af Rønnebæksholms Hovedbygning, fortæller Almuen, hvorfor der ogsaa engang skal være nedrammet en Kobberpæl som var sat til Grændseskjel lige op mod Gaarden, og denne Kobberpæl var der endnu enkelte Gamle som ledte om, da den Bindingsværks Bygning 1841 blev nedreven, som stod paa den gamle Hovedbygning Grund¹⁾. Lige til den Tid, da Christopher Tage eiede Rønnebæksholm blev Gaardens Jorder dyrkede i Fællesskab med Rønnebæks Byjorder, og efter den Tid, da de var udrebede derfra, dyrkedes de med fuldt Hoveri, til dette af Hr. Harald Toft og hans Enke, Marie Carlsen, blev afskaffet. En gammel Mand har fortalt mig, at medens Rønnebæksholm dreves med fuldt Hoveri, kom der altid ved Høhøsten en Karl, en Pige og en Dreng fra hver Bondegaard, som hørte til Rønnebæksholm, de slog og rev Høet paa Hovmarken og kørte det i Huus, og det varede fordertmeste 14 Dage, før Høhøsten var forbi. Hoverifolkene var deelte i 3 Afdelinger, som bestod af Rønnebækkerne, Steenstruperne og Myruperne. Disse 3 forskellige Afdelinger kappedes altid indbyrdes om hvem af dem der

---

¹⁾ Hvorledes Skovklosters Grund kan have gaaet ind lige til det nordvestre Hjørne af Rønnebæksholms Hovedbygning, er ikke godt at forstaac, da den store Sø har gaaet rundt om Gaarden mod Vest, Nord og Øst, og kun Nord for Gaarden har der været et lille Stykke Jord mellem den og Søens Vaude, som dog vel neppe kan have tilhørt Herlufsholm, da det er det eneste Stykke Jord, som Rønnebæksholm i Middelalderen kan have haft til Urtegaard.

kunde blive først færdig med sit Arbejde, hvad enten de slog, rev eller kjørte hjem, og naar Rønnebækkerne blev de sidste ved Arbeidet, saa sang de to andre Afdelinger, spottende efter dem:

Rønnebæks Herre,   •
 Fladsaa Mære. ¹⁾
 Næstelsø sød Grød.
 Brandløv Fiskebrød.
 Næstved ligger i en Hule
 Rønnebæksholm har aldrig en Smule. ²⁾

Naar Myruperne var de sidste, sang de andre:

Myrup Horke
 De gjorde som Storke,
 De gjorde som Muus,
 Og drak af Fandens Kruus.

Naar Steenstruperne var de sidste, sang de andre ogsaa et Spotvers efter dem, hvoraf den gamle Mand, som har fortalt mig dette, kun kunde erindre disse 2 første Linier:

Steendrup Dreng
 De sloges saa længe ³⁾
 — — — — —
 — — — — —

Hver Aften, medens Høhøsten stod paa, holdt Hoverifolkene Gilde i Hovedsmose Skov og dandsede det meste

¹⁾ Maaskee var i gamle Dage de Gaarde i Næstelsø, Brandløv og Fladsaa, som Rønnebæksholm eiede, med i Rønnebækkernes Afdeling.

²⁾ Et Spotvers, som ogsaa imellem ved Høstfesten blev sunget, er dette efterfølgende:

„Kjøbenhavn er en stor Stad,
 I Kjøge har de ingen Mad,
 Næstved ligger i en Hule,
 Og Rønnebæksholm har aldrig en Smule“.

³⁾ Disse Spotvers blev sungne paa egne Melodier.

af Natten, men betalte selv Gildet. Naar Kornhøsten kom, var Mand og Kone med fra hver Gaard, foruden Karl, Pige og Dreng, og for det meste havde de endnu leiede Folk til Hjælp, men saa havde de ikke Gilde hver Aften; først naar Sæden var i Huus, gav Herremanden dem et Gilde, med fuld Musik, Öl og Brændeviin, og det var, siger gamle Pe'er Hendrik, et Høstgilde, som var værd at være med ved, og saa dandsede de i Hovedsmose Skov til den lyse Morgen. — Medens Kammerherre Beringskjold eiede Rønnebæksholm, havde Hoverifolkene ved et af disse Høstgilder bedt ham om en Tønde godt Öl, foruden hvad de ellers fik, og Kammerherren gav dem denne Tønde Öl, men synes nok ikke rigtig godt om, at de forlangte mere, end hvad han allerede havde givet dem, og ud ad Aften red han med sin Ladefoged over til Skoven, hvor de bandt Hestene ved et Træ og listede dem hen, hvor Øltønden laa, tog saa Tappen af Tønden og lod Øllet løbe ud, saa da Folkene kom og vilde tappe Öl, var Tappen tør og Tønden tom. Men det varede ikke længe, før de fik at vide, hvem der havde spillet dem dette Puds. Næste Aar ved Høstgildet, købte Bønderne selv en Tønde godt Öl og aftalte nu sammen, at, dersom „den gale Kammerherre“ igjen forsøgte paa at spille Øllet for dem, saa skulde de omringe ham og slaa ham ihjel, Mandfolkene med deres Leer og Fruentimmerne med deres River, og de lovede hinanden, at ikke een af dem skulde unddrage sig fra at lægge Haand paa ham. Hen ad Aften kom atter Kammerherren ridende med sin Ladefoged, og de bandt deres Heste ved et Træ, listede dem, ligesom forrige Gang, hen mod det Sted, hvor Øltønden laa, men da de gjennem Træerne saae alle Mandfolk med Leer og Fruentimmer med River i Hæn-

derne, saa meente Ladefogden, det var bedst de søgte hjemad, da han vel mærkede, det gik paa Livet løs. Kammerherren syntes saa heller ikke, det var værdt at sætte Livet til for den Spads, og saa listede de dem tilbage til Hestene og rede hjem igjen med heelt Skind og uforrettet Sag.

Jeg har lagt Mærke til, at i mange Landsbyer har fra gammel Tid været en større Gaard, og synes det er rimeligt, at denne større Gaard er opstaaet derved, at den Høvding, som med sin Slægt og Undergivne har bygget Byen og opdyrket Jorden, selv har haft Bolig paa denne Gaard, som da er bleven Hovedgaarden eller den betydeligste Gaard i Byen. Senere, i Middelalderen, er disse større Gaarde enten blevne til almindelige Bøndergaarde eller til Herregaarde, og saaledes mener jeg, at Rønnebæksholm fra Begyndelsen var den største Gaard i Rønnebæk By¹⁾. Denne Gaard, som største Delen af Byen, har, som jeg tidligere har anført, været eiet i Begyndelsen af det fjortende Aarhundrede af en Slægt, af hvilken idetmindste een Maud har ført Navnet Rinebeck.

Jeg vil her forsøge at fremstille, hvorledes det, efter de gamle Archivregistraturer, forekommer mig rimeligt Slægtskabsforholdet var mellem forskellige Personer af denne Slægt, og hvem af disse der kan have været i Besiddelse af Hovedgaarden i Rønnebæk. Ved Rønnebæk By har jeg allerede omtalt det som rimeligt, at Jes Tucsøn og Tue Tucsøn, som jeg antager er den samme, som

¹⁾ Derfor dreves som før bemærket i gamle Dage Rønnebæksholms Jorder i Fællesskab med Rønnebæks Byjorder og den havde sine Lodder omkring paa Bymarkerne, til Capitain Tage efter 1727 fik Hovedgaardens Jorder udrebede fra Byens Jorder.

kaldes Tue Rynebech, var Brødre. De var Sønner af en Tue, fra hvem de og deres Søster, gift med Tyge Tolfson, arvede det Rønnebækske Gods. Tyge Tolfsons Søn, Skelm Tygesøn, døde ung, og hans Morbroder, Jes Tuesøn, som arvede Gods efter ham i Rønnebæk, skjødede og oplod al den Rettighed og Breve, han havde faaet paa Rønnebæk efter sin Søstersøn, Skelm Tygesøn, til Kort Moltke. Om Hovedgaarden var blandt det Gods i Rønnebæk, er ikke godt at vide, det er ikke umuligt, men det forekommer mig ligesaa muligt, at den kan have tilhørt Tue Tuesøn, som jeg antager var Tue Rynebech, og at den fra ham gik i Arv til hans Datter, som var gift med Æulyn Yæiære af Torendhæ, og derpaa af ham 1344 blev afhændet til Kong Valdemar. Umuligt var det heller ikke, at den kunde været blandt det Gods, som Tyge Tolfson fra 1339 til 1350 samlede i Rønnebæk. Eller den kunde fra Tue Rynebech være gaaet i Arv til hans ene Datter, Fru Ædle ¹⁾), og da 1354 være kommen

¹⁾ Slægtskabsforholdet i denne Stamme har da været, saavidt jeg kjender dertil, saaledes:

Tue.			
Tue Tuesøn eller Rynebech.	Jes Tuesøn.	En Datter, gift med Tyge Tolfson.	
En Datter, gift m. Æulyn Yæiære af Torendhæ.	Fru Ædle	Fru Sophie, gav, etter Scrip. r. D. Tom. 4 p. 32. sine Godser i Frethers- i Baarse og leff til St. Peders Hammer Kloster i Næstved Herreder imod at der daglig til Kong skulde læses en Valdemar. Messe for hende foran det hellige Korsens Alter.	Skelm Tygesøn.

med alt hendes Gods i Baarse og Hammer Herred til Kong Valdemar¹). At Kong Valdemar har ciet Rønnebæksholm, antages blandt Almuen i Egnen, og han har da faaet den fra Tue Rynbechs Slægt. — Et Kronlehn blev Rønnebæksholm, men om allerede Kong Valdemar eller først hans Datter, Dronning Margrethe, kom i Besiddelse deraf, derom tør jeg intet sige med Vished, dog forekommer det mig sandsynligt, at Kong Valdemar har ciet Gaarden, derpaa tyder ogsaa, hvad Almuen heromkring fortæller, at han jævnligt seilede fra Vordingborg lige op til Rønnebæksholm.

Kongelige Lehnsmænd paa Rønnebæksholm.

Hvem der har været Lehnsmænd paa Rønnebæksholm i den første Tid, det tilhørte Kronen, troer jeg ikke vides. Saavidt jeg veed, er den første bekendte Lehnsmænd her Torben Bille fra 1459. Hvad dette har været for en Torben Bille²), er jeg ikke sikker paa.

---

¹) Det Gods i Rønnebæk, som 1354 fra Fru Ædele kom til Kong Valdemar, var kun 11 Ørter og 7 Skpr. Jord. om dette var nok til at have kunnet være Hovedgaarden. veed jeg ikke.

²) Torben Bille til Sandholt og Abrahamstrup, der var Befalingsmand paa Vordingborg. kan det vel neppe have været som tillige var Lehnsmænd paa Rønnebæksholm, da det var hans Hustrues. Edele Jernskægs. Kjærlighed Kong Hans siges at have vundet, og Torben Bille allerede 1459, da Kong Hans var 4 Aar gammel, nævnes som Lehnsmænd paa Rønnebæksholm.

Det kan maaskee have været Torben Bille, gift med Anne Rosengaard, som efter Hofmanns Stamtavle var en Søn af Joen Bille og Magdalene Limbek. I St. Peders eller Skovklosters Gavebog i Scr. r. D. staaer omtalt i et Sognevidne af Olstrup fra 1474, at Hr. Torbern Høvedsmand paa Rønnebæksholm holdt Kalbyriis i Fred og Hegn paa Klosterets Vegne, som sit eget, og ikke tilstedede, at der blev hugget uden Klosterets Tilladelse, samt at hverken Hr. Torbern eller nogen før ham paa Rønnebæksholm havde ladet hugge i Kalbyriis eller Kalby lodskifte Skov. Forresten veed jeg intet videre om denne Hr. Torbern Bille.

Hans Eftermand paa Rønnebæksholm var Jørgen Daae, der 1473 nævnes i en Sag, Henrik Meinstrup vedkommende¹⁾, som Jørgen Daae af Rønnebæksholm. Hvorledes det gik til, at han allerode 1473 benævnes til Rønnebæksholm, da dog Hr. Torbern 1474 kaldes Høvedsmand paa Rønnebæksholm, veed jeg ikke vist, medmindre Sognevidnet af Olstrup fra 1474 er taget efter at Hr. Torbern er fratraadt Lehnet og han har ladet det optage for at sikre sig imod senere Tiltale fra Klosterets Side²⁾. Jeg er ikke i Besiddelse af Daacnes Stamtavle, men jeg formoder at denne Jørgen Daae er den samme

---

1) See Sechers danske Herregaarde, 11te Bind 2det Hefte ved Skjoldnæsholm.

2) Dette synes ogsaa at fremgaae af Ordene i Sognevidnet af Olstrup, hvor der staaer. „at Hr. Torbern høffuitsman war paa Rindebæksholm“. Hvilket jo tyder paa, at Hr. Torbern ikke dengang er, men var Høvedsmand paa Rønnebæksholm, medmindre dette skulde være Krønikeskriverens egen Bemærkning.

som giftede sig Enggaard (det nuværende Gyldensteen) til med Karen Gyldenstiern, hvis Fader, Knud Henriksen, nær var bleven Danmarks Konge og Christopher af Baierns Enkes, Dronning Dortheas, Mand, men som kun blev hvad han var, dansk Adelsmaud, fordi hans Standsfæller ikke syntes om, at en blandt dem blev hævet saa høit over dem. Jørgen Daae, som endnu 1475 var Lehnsmand paa Rønnebæksholm, beholdt ikke Lehnet til sin Død, 1503, da Henning Olsen allerede 1482 nævnes som Lehnsmand her.

Henning Olsen var en Godov (Slægten kaldtes tidligere Basse) og Søn af Oluf Pedersøn til Svenstrup, og Regitze Palles Datter Ulfeld. Fra hans Fader arvede han Svenstrup, en Herregaard, som laae i Veilø Sogn og fra hans Moders Slægt fik han nok Skjørringe. Fra Abbeden i Skovkloster, Olaus Petri, haves et Brev af 1482 til Henning Olai paa Rønnebæksholm¹⁾, hvori han beder for en af Klosterets Svende, som havde hugget et Træ i Skoven, og hvem Øxen derfor var frataget. Tillige beder Abbeden, om han selv maa faae nogle Sviin paa Tybjerg Skov. Herefter synes det som om Henning Olsen, hvis Farfader, Peder Basse, eiede Tybjerggaard, ogsaa har haft nogen Deel i denne Eiendom. — Efter et Thingsvidne af Hammer²⁾ Herred fra 1486, seer man, at Henning Olsen nok har haft nogen Strid med Hr. Henrik Meinstorp og hans Hustru, og at han ikke til Thinge vilde svare Mathias Skriver, men møde for fælles Venner med Hr. Henrik Meinstorp og der forliges eller forfølge ham efter Lov. Længere Tid efter at Henning Olsen var fratraadt

¹⁾ I Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet.

²⁾ Samme Sted.

Rønnebæksholms Lehn, lod han udstede et Thingsvidne fra Tybjerg Herredsting 1493 om, at han sagde sig af med Værgemaalet for Poul Hendriksens ¹⁾ Datter af Tydebjerg, men lovede at være hende fremdeles til Hjælp og Tjeneste om han kunde, ved Giftermaal eller i andre Maader. Henning Olsen var gift med Anne Giøe, en Datter af Anders Giøe og Margrethe Rønnov. Hans Datter Elline Godov, gift med Henrik Giøe til Gisselfeldt, blev senere forlehnet med Rønnebæksholm.

Henning Olsens Eftermand paa Rønnebæksholm var, efter et Forligelsesbrev mellem Lehnsmanden paa Rønnebæksholm og Abbeden af Skovkloster, udgivet af Borgemeester og Raad udi Næstved Aar 1484 ²⁾ velbyrdige Mand Poul Hendriksen, som dette Aar skulde give Klosteret igjen saa megen Skov af Kronens, som han havde hugget i Klosterets og brugt til Kronens Gjerder.

-
- ¹⁾ Det er denne Poul Hendriksen som blev Henning Olsens Eftermand paa Rønnebæksholm, men som altsaa før 1493 maa være død.
- ²⁾ Dette staaer omtalt i den gamle Proces, som ligger paa Rønnebæksholm, men rimeligviis ved en Feilskrift staaer der Aarstallet 1474, istedetfor 1484. Thi han kan neppe 1474 have været Lehnsmand paa Rønnebæksholm, da Jørgen Daae var det 1473 og 1475, men der er ogsaa Vanskelighed ved at antage, han kan have været Lehnsmand paa Rønnebæksholm 1484, da Henning Olsen efter Voss. Regist. Rønnebæksholm, allerede 1482 skal have været Poul Hendriksens Datters Værge, og man derefter kunde tro, at Poul Hendriksen ved den Tid maatte være død. Muligviis kunde han vel ogsaa dengang have været gift igjen og Datteren af første Ægteskab da have haft Henning Olsen til Værge.

Ogsaa i St. Peders og Skovklosters Gavebog i Script. r. D. staaer det omtalt, at Poul Hendriksen paa Rønnebæksholm lod hugge i Kalbyriis og blev forenet med Klosteret om at give saa meget igjen. Rimeligviis er dette den samme Sag, som ovenfor er onalt, og herved staaer ogsaa Aarstallet 1484. Denne Poul Hendriksen er den samme, som giftede sig Tybjerggaard til med Cecilie Andersdatter Basse, hvis eneste Datter, Margrethe. blev gift med Hr. Jacob Andersen (Bjørn) i Vaar.

Efter Poul Hendriksen havde Jørgen Rud til Vedby Rønnebæksholm i Forlehning. 1489¹⁾ var han Lehnsmænd paa Rønnebæksholm, men hvortlængde han havde denne Forlehning, veed jeg ikke. Han var en Søn af Mikkell Rud til Vedby og blev 1477 eller 78 Roeskilde Biskops Lehnsmænd paa Saltø. Fra 1489, medens han var Lehnsmænd paa Rønnebæksholm, haves et Brev udstedt af ham i Næstved, hvori han bekjender at være hæderlig og velbaaren Qvinde Fru Elsebe Hennikes Datter i Næstved XL lybske Mark skyldig, som hun kjærligen havde laant ham, og som han skulde betale hende igjen næstkommende St. Mikkelsdag. I dette og det koimmende Aar forfulgtes en af Jørgen Ruds Svende, kaldet Jens Jyde, for et Mord, han havde begaaet paa en Qvinde²⁾. 1490 blev Jørgen Rud Høvedsmand paa Holbækshuus. Han fik megen Rigdom med sin Hustru, Fru

1) Beckers Herregaarde ved Rønnebæksholm. Her staaer, at Henning Olsen var Høvedsmand paa Rønnebæksholm 1482—87. Har altsaa Poul Hendriksen været Lehnsmænd her, som det synes, 1484. har maaskee Henning Olsen været det to Gange.

2) See Beckers Herregaarde ved Rønnebæksholm.

Kirsten Rosenkrands, Erik Ottesens Datter, og var, som det synes, en mægtig og anseelig Mand, som Kong Hans laante Penge af og som denne Herre betroede at føre Skyttebanneret 1497 paa sit første Tog ind i Sverrig. 1502 var han Danmarks Riges Raad og Høvedsmand paa Stege, og førte dette Aar det Mandskab, som blev sendt Dronning Christine til Undsætning i Sverrig. 1504 døde Jørgen Rud og blev begravet i Antvorskov Klosterkirke, hvor ogsaa hans Hustru efter ham blev nedsat.

Selv om Jørgen Rud havde beholdt Rønnebæksholms Lehu til sin Død, 1504, som han vist neppe har, saa maa der dog lige efter ham have været en eller et Par Lehnsmænd, som jeg ikke kjender. da den første, efter Jørgen Rud, jeg har truffet paa, er Mester Gert Bysseskytte, som 1513¹⁾ af Kong Christian den Anden blev forlehnet med Rønnebæksholm for Livstid, imod at han skulde holde Gaarden, Søen og Dæmningen vedlige og bygge to Møller, en Krudtmølle (Pulvermølle) og en Oliemølle, samt Sommeren over forfærdige Krudt for Kongen, hvortil skulde gives ham Salpeter og Svovl, men hvad han ellers brugte dertil, skulde han selv besørge. Denne Mester Geert skulde vedblive at beholde den samme Løn, 20 rhinske Gylden og to Klædninger. som han havde haft i Kong Hans's Tid, og saa skulde han være pligtig at følge Kongen i hans og Rigets Tjeneste og reise naar han blev tilsagt. Hvem denne Mester Geert Bysseskytte har været, veed jeg ikke, maaskee en kunstfærdig Mand, indkaldt fra fremmede Lande, eller maaskee

---

¹⁾ See Kong Chr. den 2dens Breve i Suhms Samlinger til den danske Historie. 2det Binds 1ste Hefte.

en dansk Mand som i andre Lande havde lært nyttige Kunster og nu brugtes til Anlæg af Værker. man her i Danmark ikke før havde haft, og saaledes fik Rønnebæksholm i Forlehnning for der at bygge den første Krudtmølle her har været i Landet. Denne Krudtmølle har ikke været ret længe i Gang¹⁾, maaskee ikke længere end medens Mester Geert havde Rønnebæksholm, og dette kan han kun have haft til Kong Chr. den Anden 1523 flygtede bort fra sine Riger og Lande, da den senere saa berømte Cansler Johan Friis dette Aar blev forlehnet med Rønnebæksholm²⁾, som det synes han kun har haft i faa Aar, da Hans Holst 1525³⁾ nævnes som Lehnsmænd paa Rønnebæksholm. Det har da vel været ved denne Tid, at Johan Friis velvillig har afstaaet Kongen Rønnebæksholm og derfor 1542 faaet Brev paa 3 Gaarde i Bennebo sin Livstid, som aarlig skyldte $1\frac{1}{2}$ Td. Smør⁴⁾, eller ogsaa maa han endnu engang senere have haft Rønnebæksholm efter Eskild Gise til Skjørringe og da afstaaet den 1542.

Johan Friis er født 1494, havde en Tid i sin Barndom Morten Borup til Lærer, reiste i sin Ungdom omkring i Europa, studerede i Cøln og Rom og brugte sin Tid godt, kom herhjem 1520, men var senere atter i Tydskland for at høre Luther og Melancton, som han sluttede sig til. Denne udmærkede Mands Virksomhed

---

1) Efter et Thingsvidne fra Tybjerg Herred dreves ved Rønnebæksholm 1558 kun en lille Mølle som malede Gryn Korn og Malt.

2) Beckers Herregaarde.

3) Samme Sted.

4) Samme Sted ved Hesselager.

her hjemme gjennem hans lange Liv i de bevægede Tider under Christian den Anden, i Grevens Feides Tider, Reformationstiden og Syvaarskrigens Dage, sammenholdt med hans Kjærlighed til Fædrelandets Fortid, har efterladt os et Billed af en from, lærd og klog dansk Adelsmand, som maa tiltale ethvert ærligt dansk Hjerter. Især træder dette Billed levende frem for Tanken, naar man læser den smukke og udmærkede Fremstilling af denne Mands Liv og Død, som Konferentsraad Wegener har givet os i hans Anders Sørensen Vedel. — Johan Friis endte sit eenlige, daadrige Liv den 5te December 1570 i sit syv-oghalvfjerdsindstyvende Aar i Kjøge, paa en Reise fra Falster til Kjøbenhavn.

1525 nævnes, som sagt, Hans Holst som Rønnebæksholms Lehnsmand¹⁾. Han har nok været af den tyske Familie Holstein, af hvilken Enkelte fra og til var i Danmark. Denne Hans Holst kunde være den Hans v. Holstein til Anckershagen og Møllenhagen, som staaer anført paa Stamtavlen hos Hoffman ved Aarstallene 1555 — 1589, hvis Afkom levede her i Danmark; men jeg veed forresten ingen Besked om denne Rønnebæksholmske Lehnsmand.

Efter Hans Holst var Kjøbenhavns berømte Forsvarer, Henrik Giøe, forlehnet med Rønnebæksholm. Han var en Søn af Eskild Giøe til Gunderslevholm og Krænkerup D. R. R. og Marsk og Fru Mette Rosenkrands, og, som jeg forhen har bemærket, gift med Elline Godov, en Datter af Henning Olsen, der tidligere var Lehnsmand paa Rønnebæksholm. Henrik Giøe var Christian den Andens

---

¹⁾ Beckers Herregaarde.

Ven i Lykke og Ulykke og blev af denne Herre 1514 sendt med en Flaade til Nederlandene for at følge Prindsesse Elisabeth, Kongens tilkommende Hustru, til Danmark, som iforveien paa Kongens Vegne var trolovet Hr. Mogens Giøe til Gunderslevholm og Krænkerup, Henrik Giøes Broder. Med Sang og Klang steg Henrik Giøe i Land ved Hvidovre Slot, nord for Kjøbenhavn, Dagen før St. Laurentii Dag 1515, med den unge deilige Kongebrud, Prindsesse Elisabeth; men med Sorg og Suk fulgte han hende. da hun i April 1523 med sin Husbonde, Kong Christian, og sine smaa Børn flygtede bort fra Danmark. Før Kong Christian forlod Landet satte han Henrik Giøe til sin øverste Statholder i Kjøbenhavn og overgav denne By og Malmø i hans Varetægt, med Bøn om at holde dem i 3 Maaneder, til han sendte Undsætning. Henrik Giøe lovede dette og mere end holdt det, idet han med stor Udholdenhed og Tapperhed forsvarede Kjøbenhavn, da Frederik den Første laa for Byen og holdt den for Kong Christian i henved 8 Maaneder, til Begyndelsen af Aaret 1524. Vel sendte Kong Christian nogle Skibe med Krigsredskaber, Krudt og Munition, som naaede uden Hindring ind til Kjøbenhavn, men der var ingen Mandskab med, og Hjælpen, som blev tilført de betrængte Kjøbenhavnere, var kun ringe. Den Aften, det spurgtes i Byen, der kom Skibe fra Kong Christian ind i Havnen, blev vel Glæden stor; der blev skudt fra Volden, antændt Glædesild, og Begkrandse udhængte fra vor Frue Spiir, men da det rygtedes, hvor ringe Hjælpen var, som var sendt dem, sank Modet, og ude fra Leiren sendtes dem Hr. Oluf Nielsen Rosenkrands, med endnu en Commissair. Disse skulde formane Hr. Henrik Giøe til at overgive Staden, da de nu havde seet, hvilken Hjælp Kong Christian

havde sendt dem, tilmed skulde de underrette dem om, at det meget Krigsfolk, Christian havde samlet ued i Tydskland, var atter adspredt, saa de kunde ikke vente mere at faae Hjælp fra ham. De to Udsendte fra Leiren gik da til Byen med en Trompeter, og hvide Stave i Hænderne; hos Vagten meldte de dem og blev noget efter ført ind hos Mester Knud Walkendorff, som var Degn (Dekan) i Vor Frue Kapitel og boede paa Vor Frue Kirkegaard; der kom Hr. Henrik Gjøe til dem, og Hr. Oluf Nielsen talte da til ham om Kong Christians tyranniske og farlige Regjering, og om, at han havde overgivet al Rigets Regimente til den fremmede hollandske Qvinde Sibrit, som regjerede baade ham og Riget. Han paamindede Hr. Henrik Gjøe derfor, at han alene ikke skulde imodstaae menige Rigens Raad og Stænder, som nu baade i Jylland, Fyen, Sjælland, Skaane og Smaalændene, havde givet dem under Hertug Frederik. Han meente Hr. Henrik havde jo holdt den Ed, han svor Kong Christian, at holde Byen for ham i 4 Maaneder, for han havde nu holdt den i 8 og kunde jo see af de Skibe, som var komne, hvad Hjælp han kunde vente af Kong Christian. Heller ikke Keiseren kunde de vente Hjælp fra, han havde nok at bestille med Krig paa andre Steder og var, som de haabede, ogsaa en christelig, forstandig Fyrste, som ikke vilde blande sig i disse Sager, især da han vidste, at Kong Christian havde ført et ulideligt Regimente og lovlig var sat fra Regjeringen. Det Krigsfolk, Christian havde samlet, var nu adsplyttet, og han raadete derfor Hr. Henrik til at overgive Byen, saa skulde de blive tagne til Naade, Krigsfolkene faae fri Afmarch, og til Lønningerne, som Kong Christian nu i 8 Maaneder ikke havde betalt, skulde der tages billigt Hensyn, men om

de ikke vilde modtage dette Tilbud, da skulde dem ingen Naade vederfares. Hr. Henrik Gjõe traadte derefter tilside med sine Høvedsmænd og Capitainer, og de blev enige om, at overgive Kjøbenhavn og Malmø under visse Betingelser, fordi Hungersnøden rasede stærk i førstnævnte By, Knægtene ikke havde faaet deres Lønning i 8 Maaneder, Kong Christians paatænkte Tog var blevet til intet og den Hjælp, de havde faaet, var ikke noget synderlig bevendt. Der blev nu underhandlet frem og tilbage, Hr. Henrik Gjõe tog vare saa godt han formaede, paa deres Velfærd, som havde kæmpet med ham for den flygtede Kong Christian. Det blev da bestemt, at de alle skulde have Lov at drage frit hvorhen de vilde, blive her i Landet, om dem lystede, eller drage ud af Riget i to Aar, og om de var bosatte her i Danmark, da havde de Lov atter at komme igjen herind. Baade med Kjøbenhavn og Malmø blev der underhandlet om Overgivelse, og endelig den 16 Januar 1524 drog Kong Frederik den 1ste ind i Kjøbenhavn, og Hr. Henrik Gjõe drog ud efter en tapper og mandig Kamp for Byens Forsvar og efter tilsidst ridderligt at have tilkæmpet sig og Sine ærefulde Betingelser ved Overgivelsen.

For Kong Christians Skyld var han kommen i stor Gjæld og til Otte Holgersøn Rosenkrands havde han pantsat sin Gaard Gisselfeldt, som han senere for den Sags Skyld mistede. Efter alt, hvad Henrik Gjõe havde gennemgaaet, havde han ikke Sind til strax at blive i Danmark, men drog ud af Landet og opholdt sig i to Aar som oftest i Bremen. Strax efter Kong Christian var draget af Landet, udstedte Knud Rud til Vedby den 22de Mai 1523 et Brev ¹⁾, hvori han kalder Henrik Gjõe Kongens øverste

¹⁾ efter Topographiske Samlinger i Geheimearchivet.

Statholder, og tilstaaer at have lovet ham en Ulveskinds-Kjortel, saa god som 20 Gylden, og en Skjjenk af Electus Mule, saa god som 20 Gylden, som han forpligter sig at betale St. Mortens Dag førstkommende. — I Løbet af de tvende Aar, Hr. Henrik Gjøe skal have opholdt sig udenfor Danmark, udstedte David Beer ¹⁾ en Qvittering, dateret den 9de Mai 1525, til Hr. Henrik Gøye, Ridder, for 330 Gylden, som denne havde betalt ham paa Henrik Povischs Vegne. Ganske blottet for Penge har Henrik Gjøe æltsaa dengang ikke været, maaskee har denne Udbetaling været Afdrag paa hans Gjæld. De fulde to Aar har vist Henrik Gjøe ikke været ude af Landet, da han før dette Tidsløbs Ende har været Lehnsmænd paa Vordingborg, hvilket jeg seer af et Vidne fra Hammer Herredsting, dateret 1ste Januar 1526 ²⁾, om at Peer Nielsen i Vitinge forlangte et Vidne paa Hr. Henrik Gjøe, Ridder, Embedsmænd paa Vordingborgs Vegne, om Niels Gøde, der boede i Rengge, nogen Tid var nødt eller trængt af Hr. Henrik Gjøe eller nogen af hans Fogeder til at skjøde ham hans Bondegods og Gaard, hvori han boede i Rengge. Tolv Dammænd vidnede da, at Niels Gøde ei nogentid var nødt eller trængt af Hr. Henrik Gøye eller nogen af hans Fogeder til at skjøde eller afhænde ham paa Kongens Vegne den Bondegaard og dens rette Tilliggende i Rengge, som Niels Gøde selv iboede. — Senest mod Slutningen af Aaret 1525 er nok æltsaa Hr. Henrik Gjøe draget tilbage til Danmark, og har maaskee ved samme Tid han fik Vordingborg Lehn ogsaa faaet Rømebæks-

---

¹⁾ Samme Sted.

²⁾ Samme Sted.

holm, hvilke tvende Lehn han, for deres nære Beliggenhed, let kunde styre sammen; men Disk og Dug har han vel oftest holdt paa Vordingborg, hvortil han lod Viin og Vare komme til sin Huusholdning, hvilket jeg seer af et Brev til ham fra Frans van Husen (rimeligviis Handelsmand) dateret Kjøge den 23de Mai 1532¹⁾, som sender Hr. Henrik Gjøre 3½ Anker Viin (hvert Anker til 28 Mark), og skriver, at Vognmanden skulde have for at befordre Vinen 3 Mark og fri Fortæring i Vordingborg og Vindbyholt. Tillige skriver han i Brevet om nogle Vare Hr. Henrik Gjøre skulde have med et Skib, som kom fra Travemünde, og ender med, at Betalingen kunde Hr. Henrik Gjøre efter Behag udrede enten i Vordingborg eller i Kjøge. — Det samme Aar 1532 St. Olafs Dag, erklærede Hr. Henrik Gjøre i Kjøbenhavn for 7 Adelsmænd²⁾, at han stod ved det Brev, han tidligere havde givet Hr. Johan Oxe paa Gisselfeldt. Rimeligviis har han givet Hr. Johan Oxe Skjødebrev paa Gisselfeldt for en Sum Penge i den betrængte Tid, da han kæmpede for Kong Christian, og dette Skjødebrev, søgte nu Johan Oxe Stadfæstelse paa. For de 7 Adelsmænd erklærede Hr. Henrik Gjøre, at om han kunde faae 20,000 Gylden for Gisselfeldt Gaard og Gods, vilde han dog aldrig sælge det til andre end Hr. Johan Oxe, som han alt havde solgt det til, og aldrig skulde det spørges om ham, at han nogen Tid vilde give Brev imod sine Breve. Det var alt nok, han havde saa skilt sig af med forskrevne Gaard og Gods, han vilde ikke skille sig ved Æren.

Sin jordlige Eiendom tilsatte saaledes denne høi-

¹⁾ Efter Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet.

²⁾ Gl. Danske Magazin T. 2.

hjertede tapre Mand i en frugtesløs Kamp for sin Herre og Konge, medens hans Broder, Hr. Mogens Gjõe, som havde skarpe Øine for Kong Christians store Feil og Skrøbeligheder, og strax vendte sig imod ham, blev rigere og anseeligere end nogen anden Adelsmand i Danmark. — Til sin Død vedblev Hr. Henrik Gjõe at være Lehnsmand paa Vordingborg og Rønnebæksholm og havde det sidste Aar han levede, 1533, kjøbt en Gaard i Næstved af Præsten, Hr. Hans Bernedsen¹⁾, som dette Aar, den 16de Februar, qvitterede Hr. Henrik Gjõe, Ridder, Høvedsmand paa Vordingborg, for 10 Mark Penge, 1 Pd. Byg og 1 Pd. Rug, som var Gaardpenge for hans Gaard i Næstved, hvilken han havde tilsagt Hr. Henrik Gjõe ved sit aabne beseglede Brev. Den 3die Mai 1533 døde Hr. Henrik Gjõe og blev begravet i Vordingborg²⁾, altsaa er han vel ogsaa død der og ikke som Hofmann mener i Lybek. Hans Trofasthed mod Kong Christian blev ham kun til Ulykke her i Verden, men maaskee har dog hans Enke, Fru Elline Godov, haft saamegen Gavn heraf, at hun i den skrækkelige Tid, da Grev Christopher regjerede her i Sjælland, ikke er bleven saa haardt medtaget, som mange andre af den danske Adel. Vist er det, at Grev Christopher af Oldenburg det samme Aar han kom her til Landet, 1534, udstedte en Befaling til Bønderne og Almuen paa Rønnebæksholms Gods og Lehn, at de skulde gjøre Fru Elline, Henrik Gjøes Efterleverske, det Arbeide, som de vare hende pligtige og af Arilds Tid havde gjort.

Fru Elline, Henrik Gjøes Efterleverske, havde

---

¹⁾ Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet.

²⁾ Hvitfeldt Side 1393.

altsaa beholdt Rønnebæksholms Lehn efter Mandens Død. Fra 11te Juli 1533 haves et Brev til Fru Elline Hennings Datter fra Fru Mette Gjøe¹⁾, Hr. Johan Oxes til Nielstrup, dateret Kjøbenhavn, hvori hun skriver, at Fru Elline kommer til at beholde Rønnebæksholms Lehn, som hendes afdøde Mand havde haft og 3 Læster Korn dertil. Hun skrev tillige, at Axel²⁾ kom vist til hende og vilde underrette hende udførligere derom, samt at hvad Hr. Johan og hun selv kunde gjøre for hende, vilde de altid være villige til med Raad og Daad. Det er som sagt sandsynligt, at Fru Elline i den strenge Tid Grev Christopher regjerede her i Landet, ikke har haft det saa slemt som mange andre af hendes Lige, men i en Række af Aar har hun lidt og stridt for at holde sammen paa sine Eiendomme til sig selv og sine Børn. 1533³⁾ den 5te October fik hun et skriftligt Beviis fra Præsten Hr. Hans Bernedsen, Capellan til St. Peders Kirke i Næstved, om at han vilde møde i Næstved Søndag næst for St. Simon og Judæ Dag med 4 Mænd, som var Prioren i Sortebrødre Kloster, Jep Pillegaard, Borgemester i Næstved, Jens Peersen, Raadmand, og Oluf Peersen, Borger samme Sted, med Fuldmagt paa hans Vegne at lade den Gaard, han iboer, følge hende, efter det Brev, han havde givet Hr. Henrik Gjøe og hans Arvinger derpaa. Af et Brev, dateret Odense den 26de Mai⁴⁾ 1538, fra Jørgen Qvitzou til Fru Elline, Hr. Henrik Gjøes Efterleverske, seer man Fru Elline gjorde Indførsel

1) Fru Mette Gjøe var en Datter af Rigshofmesteren Mogens Gjøe, Henrik Gjøes Broder.

2) Axel Gjøe, Fru Mettes Broder.

3) Topographiske Saml. paa Geheimearchivet.

4) Samme Sted.

i Kieldstrup og i den Anledning giver han hende gode Raad og beder hende komme til Lolland strax efter Pindse, hvor hun da vil træffe ham i Maribo hellig Trefoldigheds Søndag, og vil han da give hende Oplysninger om denne og andre Sager hende velkommende. Hvad hendes Penge angik, som hun havde skrevet til ham om, da vilde han ikke have dem, men lade alting henstaa til de traf sammen. Han ender med at sige hende, at Peder Oxe har paa hendes Børns Vegne udtaget en Stævning over Hr. Mogens Gjõe. Heraf sees, at Fru Elline havde Trætte med Hr. Mogens Gjõe og denne Trætte var nok om en Deel Gods paa Lolland. I denne Anledning fik Fru Elline et fuldt Landstingsvidne af 12 Mænd, udstedt fra Lollands Landsting den 28de Januar 1540, hvoraf man seer, at dette omtvistede Gods bestod af mere end 8 Gaarde ¹⁾. At Fru Ellines Husbonde og hendes Morbroder Knud Gjõe havde solgt og pantsat en Deel Gaarde, som var af hendes rette Arvegods, seer man af nogle Breve fra Kong Christian den 3die til Peder Oxe, men af disse fremgaaer det ogsaa, at hun havde faaet en kongelig Dom for, at de omtalte Gaarde atter skulde udlægges hende. Christian den 3dies første Brev ²⁾ i denne Anledning er dateret 17de Marts 1540 og er et kongeligt fem Dages Brev til Peder Oxe, som inden 5 Dage efter at dette Brev var læst paa Sjællands Landsting, skulde udlægge Fru Elline sit rette Arvegods. Det andet Brev er dateret 25de Marts 1540 ³⁾ og er ligeledes til Peder Oxe, om inden 10 Dage efter Brevet

---

¹⁾ Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet.

²⁾ Samme Sted.

³⁾ Samme Sted.

var læst paa Landstinget, at udlægge Fru Elline Hr. Henrik Gjøs Efterleverske, efter den kongelige Doms Lydelse, hendes Gaarde, som hendes Husbonde, Hr. Henrik Gjõe og hendes Morbroder, Knud Gjõe, havde solgt og pantsat af hendes rette Arvegods, som var en Deel Gaarde i Baarse, Tybjerg, Ringsted og Valborg Herreder; eftersom han derom var lovlig paamindet tilforn. Endnu haves et kongeligt Brev af 12te April 1540 ¹⁾ til Peder Oxe, om strax at udlægge Fru Elline dette Gods. — Efter alle disse kongelige Breve formoder jeg da, at Fru Elline endelig har vundet Seir og tilsidst har faaet sit rette Arvegods tilbage. Men mange Aar efter denne Tid blev ogsaa hun krævet af sin Frænde, Axel Fikkese, for en Part af Skjørringe, som hendes afdøde Husbonde, Hr. Henrik Gjõe, havde kjøbt af Hans von Mehlen, men som denne ikke havde været berettiget til at sælge. Herom skrev Fru Elline den 23de Sept. ²⁾ 1550 et Brev til Axel Fikkese, hvori hun tilbyder sig at gjøre ham Fyldest efter deres Venners og Frænders Udsigende, og vil hun

¹⁾ Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet.

²⁾ Samme Sted. Slægtskabsforholdet mellem Fru Elline og Axel Fikkese var saaledes som vedføjede lille Stamtavle viser.

Palle Andersen (Ulfeld) til Skjørringe.

Regisse Palles Datter, gift m. Oluf Pedersen (Godow)	Ellen Palles Datter, gift 1) Peer Peersen (Fikkese), 2) Hans von Mehlen.
Henning Olu fsen til Skjørringe.	Axel Fikkese til Broholm 1550. 23. Sept.
Elline Hennings Datter, gift m. Hr. Henrik Gjõe.	

altid vise sig imod ham, som om hun var hans egen Søster. Dette Brev har Fru Elline skrevet paa Svenstrup, som hun havde arvet efter sin Fader, og hvor hun ved den Tid har haft Bolig. Allerede 1537 havde hendes Søn, Eskild Gjõe, Rønnebæksholms Lehn, saa fra den Tid har hun maaskee levet paa sin Fædernegaard Svenstrup ¹⁾, men om hun er død her eller om hun, som Hofmann anfører, siden blev gift med Grev Hans af Mansfeld, veed jeg ikke. Hvis saa er, at hun efter 1550 atter har giftet sig, maa hun vist dengang have været en temmelig aldrende Kone.

Efter sin Moder havde, som sagt, Eskild Gjõe til Skjørringe, Rønnebæksholms Lehn 1537, ved hvilken Tid han vel har været en ung Mand ²⁾. Meget længe beholdt han ikke denne Gang Lehnet, da Axel Urne 1545 havde det, som dog kun var Lehnsmand paa Rønnebæksholm meget kort, da hans Eftermand her allerede nævnes 1547. Axel Urne var en Søn af Knud Urne og Ingeborg Walkendorf; i sin Ungdom studerede han og blev 1529 immatrikuleret ved Kjøbenhavns Universitet, reiste senere udenlands og studerede i Frankrig og Tydskland. Da han kom hjem, skal han have gjort god Tjeneste ved Kjøbenhavns Beleiring ³⁾. Den Beleiring, som

¹⁾ Svenstrup i Veilø Sogn blev nedbrudt af Knud Tott til Gavnø.

²⁾ 1544 nævnes i Danske Atlas en Eskild Gjõe, som lik Hundslund Kloster for 3000 Rinske Gylden i Pant og Forlehning, med Forpligtelse at han skulde sørge for de Jomfruer, som der var eller kom i Klosteret, men denne Eskild Gjõe er maaskee en Søn af Mogens Gjõe til Gunderslevholm og Krænkerup.

³⁾ I en Anmærkning hos Hofmann i hans „Danske Adelsmænd“, menes dette at være en Feiltagelse, hvilket be-

han har været med ved, har vel været den som overgik Kjøbenhavn 1536, da Christian den 3die beleirede Byen, som forsvaredes af Grev Christopher af Oldenborg, og ventelig har da Axel Urne været blandt de Beleirende under Christian den 3die. Han arvede Søbygaard i Fyen efter sin Fader og eiede Aasmark og Raarup¹⁾, var Danmarks Riges Raad og Kantsler. Som saadan har jeg fundet ham nævnt 1568—1570 i en Sag om noget Gods, som Hvitfelterne havde frataget St. Laurencii Vicarie i Roeskilde²⁾. To Gange var Axel Urne gift, første Gang med Anne Rosensparre, Jens Datter, og anden Gang med Birte Rud, Datter af Knud Rud til Vedby. Om hans første Hustru, Anne Rosensparre, stod tidligere i Hellig-Geistes Kirke i Kjøbenhavn et latinsk Vers af Jens Jørgensen Saadolin Viberg, og over Axel Urne, som efter Hofmann skal være død 1578, er eller var en latinsk Gravskrift i Søby Kirke³⁾.

Efter Axel Urne havde Kjøbenhavns Lehnsmand, Peder Godske til Lidemark, Rønnebæksholm i Forlehnning. 1547 fik han Brev ad gratiam paa Rønnebæksholm, det vil sige saalænge indtil Kongen anderledes til-

grundes paa, at Axel Urne († 1578, som var 80 Aar før Kjøbenhavns Beleiring -- hermed menes Beleiringen under Fred. d. 3.), ikke kunde have været med ved denne længe efter sin Død, hvilket følger af sig selv; men derimod kan han have været med ved Kjøbenhavns Beleiring 1536.

- ¹⁾ Efter hans Gravskrift i Marmora Danica. Aasmark paa Lolland er det nuværende Knuthenborg.
²⁾ Gl. Danske Magazin.
³⁾ Marmora Dan. T. 1. p. 244.

sigendes vorder ¹⁾). 1553 fik han Rønnebæksholms Forlehnning paa Livstid og fik dertil lagt 4 Gaarde og en jordegen Bonde i Boyde, to Gaarde i Grevens Vænge, en Gaard i Borup, samt tre Gaarde i Vandløse, Draffuerop og Greve. — Af Udskriften af nogle gamle Documenter henhørende til en Proces, som findes paa Rønnebæksholm, sees, at endnu halvhundrede Aar efter Peder Godskes Tid erindredes han her af gamle Folk, hvilket tyder paa, at han oftere maa have opholdt sig paa dette Sted og været kjendt af Almuen heromkring. — Peder Godske til Lidemark, en Herregaard i Bjeverskov Herred, som nu er Bøndergaarde, holdt i Grevensfeides Tid med Christian den 3die og havde da Roeskilde Biskoppers Slot Hjortholm inde, som han, medens Grev Christopher belagde Slottet og beleirede det fra alle Sider, forsvarede med megen Tapperhed og Udholdenhed, og overgav det ikke, før Murene var ganske nedskudte paa den ene Side. Baade Kjøbstedsmænd og Bønder fra hele Sjælland hjalp Greven ved denne haarde Beleiring, men endelig Philips og Jacobs Dag maatte Peder Godske overgive Slottet. Roeskilde Biskop og Capitlet gav derefter i samme Aar, 1535, Peder Godske et aabent Brev, hvori de takkede ham, at han, som en ærlig Mand, havde holdt Slottet saa længe, saa det ikke kunde holdes længer. — Siden, da Christian den 3die sad fast paa Danmarks Throne, blev Peder Godske forlehnet med Fuglebjerg og Haldager, som i gamle Dage en Tid var et af Kronens Lehn ²⁾). Han fik dette Lehn efter Marqvard Tidemand og Erik Rosenkrands var hans Eftermand, men hvilke

---

¹⁾ Beckers Herregaarde.

²⁾ Danske Atlas.

Aar han havde det, veed jeg ikke. 1547, samme Aar som Peder Godske fik Rønnebæksholms Lehn, havde han ogsaa Abrahamstrup Lehn, men den vigtigste Forlehning han havde var dog Kjøbenhavns Lehn, som han beholdt til sin Død¹⁾. I Biskop Harboes Fortale til Zwergii sjællandske Cleresi, anføres hans Død at være indtruffen i Begyndelsen af Aaret 1556, men i Beckers danske Herregaarde sættes den til den 8de April 1557, og er dette sidste rigtigt²⁾, saa maa han have afstaaet Rønnebæksholms Lehn Aaret før sin Død, da dette den 29de Febr. 1556 blev forlehnet til Bjørn Saxtrup³⁾. Medens Peder Godske var Lehnsmand paa Kjøbenhavns Slot, kom i Kongens Fraværelse Johan a Lasco med halvandet hundrede Mennesker af den reformeerte Bekjendelse, fra England til Kjøbenhavn med 2 danske Skibe. Disse Folk flygtede for den catholske Dronning Maries Forfølgelser og vilde forsøge her i Danmark at faae Lov i Fred at dyrke deres Gud som de syntes om det, hvilket imidlertid ikke lykkedes. I Anledning af disse mange fremmede Menneskers Ankomst til Kjøbenhavn, havde Peder Godske, som ved den Tid laa syg af et Beenbrud, en Deel Uleilighed og Skriveri til Kjøbenhavns Magistrat og til Kongens Secretair, Corfitz Ulfeld, og Brevene er daterede fra Høringsholm, hvor han laa

¹⁾ Ogsaa med Ørckrog blev Peder Godske 1555 forlehnet.

²⁾ Denne Angivelse af hans Dødstid synes ikke at kunne være rigtig, da D. Palladius i en Bog han udgav den 4de Marts 1556, omtaler den salige Peder Godske, Befalingsmand paa Kjøbenhavns Slot. „hvis Legeme nu i Dag (anden Dag efter Matthiæ Apostels Dag) er begravet“. (See herom Harboes Fortale til Zwergii Sjl. Cleresi).

³⁾ Beckers Herregaarde.

syg. Hr. Peder Gødske ¹⁾ var i sin Tid bekjendt for stor Troskab mod sin Konge og Aarvaagenhed i sit Embede, hvorfor han ogsaa var elsket af Kongen og agtet af Alle. Han var en Ven af Sjællands første lutherske Biskop, Peder Palladius, som tilskrev ham sin Historie om Vor Herres Jesu Christi Forklarelse paa Thabors Bjerg, der udkom i Kjøbenhavn 1555. Ogsaa efter hans Død roste Palladius ham meget for hans Nidkjerhed i at hæmme Laster og Forargelser, og siger, at han beviste sig i Øvrighedsembedet som en from christen Mand ²⁾.

Efter Peder Gødskes Tid forlehned Kong Christian den 3die den 29de Febr. 1556 sin Mand og Tjener, Bjørn Saxtrup, med Rønnebæksholm ³⁾, som han beholdt i nogle Aar, dog kan han ikke have haft dette Lehn længer end til 1561, da Kong Frederik den 2den overdrog Rønnebæksholm med tilliggende 25 Gaarde og 3 Huse afgiftsfrit for Livstid til sin Herold, Claus Fonthein eller Funthein, som havde opladt Kongen Farum, hvorpaa han havde Livsbrev. Om disse to sidste Lehnsmænd paa Rønnebæksholm kan jeg intet fortælle, da jeg slet intet har fundet om deres Liv og Levnet. Mange Aar har Claus Fonthein ikke haft Rønnebæksholm, da Eskild Gjøe til Skjørringe atter 1567 havde

---

¹⁾ Biskop Harboes Fortale til Zwergii Sjl. Cleresi.

²⁾ Palladius siger ogsaa han hjalp til at afskaffe den Fastelavns Djævel inden for Kjøbenhavns Porte. som de noget nær i 20 Aar havde prædiket imod, hvilken Roes vel vil sige saa meget som, at han hjalp den lutherske Biskop at kue de catholske Fastelavnsløier, som de dog ikke fik Bugt med, da de endnu den Dag i Dag ikke er ganske afskaffede.

³⁾ Beckers Herregaarde.

det i Pant og dette Aar den 10de Juli ¹⁾ fik Brev ad gratiam paa at beholde Kronens Ugedagsmænd, saamange som ligge og tjene til Rønnebæksholm og han nu i Væрге har, fri for Kongeskat. Denne Eskild Gjõe til Skjør- ringe, Henrik Gjøes og Elline Godovs Søn, var 1569 Befalingsmand paa Nyborg. Han var gift med Sibille Gyldenstjern, Mogens Datter, hvem Kong Frederik den 2den den 9de April 1571 anmodede om at ombytte Rønnebæksholms Lehn med andet Gods, saa kun til denne Tid har Eskild Gjõe haft Rønnebæksholm, som strax efter ophørte at være et kongeligt Lehn, da Frederik den 2den skjænkede det bort. Eskild Gjõe døde den 23de December 1573, men hans Hustru, Sibille Gyldenstjern, døde først den 11te Marts 1611 ²⁾.

Blandt disse mange Lehnsbesiddere, Rønnebæksholm har haft, har nogle været i Slægt sammen, saa det næsten ligesom arveligt er tilfaldet disse Slægtninge. Rigtignok har andre Lehns mænd ogsaa været i Besiddelse deraf, men bestandigt fra og til fik dog en eller anden af disse Slægtninge det igjen. Saaledes havde 1484 Povl Hendriksen i Tydebjerg det, han var gift med Cecilia Anders Pedersen Basses Datter; hans Hustrues Søskendebarn, Henning Olsen af Svenstrup, havde det 1482—87, hvis Datter, Fru Elline Godov, med sin Husbonde, Hr. Henrik

¹⁾ Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet.

²⁾ Efter Hofmanns Stamtavle er Eskild Gjõe først død 1573. saa har jo, som det synes, hans Hustru endnu i hans Levetid været i Besiddelse af Rønnebæksholm. Efter hans Gravskrift i Falkerslev Kirke paa Falster døde han den 25de Decbr. 1573 Kl. 9 om Aftenen.

Gjøe, længe havde Rønnebæksholm, baade medens Manden levede og i sin Enkestand. Efter dem havde deres Søn Eskild Gjøe Lehnnet to Gange.

Rønnebæksholms Eiere.

Efter at Kong Frederik den 2den fra Sybille Gyldestjern havde faaet Rønnebæksholm imod at give hende andet Gods, skjænkede han, med Rigsraadets Samtykke, dette samme Aar, 1571 den 16de Juni, til sin Mand og Raad, Licentiatius juris Caspar Paslich Rønnebæksholms Hovedgaard med 28 Gaarde og 6 Huse¹⁾. Caspar Paslich var af tysk Herkomst og var traadt i dansk Tjeneste 1557. Som en dygtig Statsmand Frederik den 2den ofte brugte til diplomatiske Sendelser, erhvervede han sig Kongens og Raadets Yndest, og blev af dem vel aflagt²⁾, først med et Decanat i Roeskilde, fri Bolig i Kjøbenhavn, samt Kost til 3 Mand og Foder til 3 Heste, hvortil i Aaret 1567 kom Bevilling for hans Hustru at beholde Decanetet to Aar efter hans Død. Dernæst skjænkede Kongen ham til Arv og Eie, Aaret før han fik Rønnebæksholm, Jersløv Hovedgaard i Sjælland med 15 Gaarde i Jersløv By. Han var Kong Frederik den 2.s tyske Secretair og blev, som sagt, brugt oftere i diplo-

---

1) Skjødet fra Frederik den 2den og Danmark Riges Raad findes paa Jettehøi ved Gisselfeldt, blandt Holmegaards Archiv.

2) Beckers Herregaarde.

matiske Ærinder. Saaledes blev han 1564 sendt med Jørgen Rosenkrands i Anledning af Stridighederne med Sverrig, til Churfyrsten af Brandenburg, Churfyrsten af Saxen og til Keiseren. I dette Ærinde drog de ud i August Maaned, var hos Churfyrsten af Brandenburg den 24de September, hos Churfyrsten af Saxen den 3die October og reiste fra Wien den 12te November, efter at have forhandlet Sagerne med Keiseren personligt og alene, samt veltilfredse med hans Svar¹⁾. Ogsaa 1567 og 69 forhandlede han tillige med Jørgen Rosenkrands og andre danske Herrer i Odense med Fyrsterne af Slesvig og Holsteen om deres Lehns Modtagelse. 1582²⁾ sendte Dronning Elisabeth af England Hosebaandsordenen til Kong Frederik den 2den af Danmark og med dette gamle anseete engelske Ridderbaand landede den 22de Juli ved Helsingør, Peregrine Baron af Willoughby og Eresby af ældgammel engelsk Adel og Søn af Hertuginde af Suffolk, Gilbert Dethik, Ordenens første Vaabekonge, om hvem Caspar Paslich i en Beretning, han har affattet om denne Overlevering af Ridderbaandet, siger: „Der gute alte ehrliche Mann, den sie den Wäppenkoning des ritterlichen Orden nennen“, samt Herolden Robert Glover Somersæt og andet Følge. Disse Herrer skulde beklæde Kongen med Insignierne og optage ham i Ordenen. Men før Kongen paa Kronborg blev optaget blandt Hosebaandsordenens Riddere, sendte han forskjellige Commissairer, som tildeels skulde underrette de engelske Herrer om, at han paa ingen Maade vilde iføre

---

¹⁾ Jørgen Rosenkrandses Levnet, skrevet af ham selv. Gl. Danske Magazin, 4de Bind.

²⁾ Ny danske Magazin, 4de Binds 4de Hefte.

sig den fuldstændige Ordensdragt eller aflægge nogen Ordensed og tildeels skulde faa at vide, hvorom de, foruden at overbringe Ridderordenen, vilde tale med Kongen. Blandt disse Commissairer var ogsaa Caspar Paslich, der, som sagt, senere indgav en Beretning om hele denne Sag. — Da det erfarede, at de engelske Gesandter ogsaa vilde underhandle om Øresunds-Tolds Nedsættelse og om at faa løst de Baand, som fra Danmarks Side lagdes paa den nye Handelsseilads om Nordcap, blev atter Caspar Paslich med Cantsler Kaas og Borggreven af Dohna brugt ved Underhandlingerne om disse Sager, som dog først næste Aar 1583 i Juni blev ordentlig forhandlede i Haderslev med den engelske Gesandt Johan Herbert. Den 13de August skete den høitidelige Overlevering af Ordenen paa Kronborg Slot og derefter blev givet en glimrende Hoffest, som endte med et kunstigt Fyrværkeri, og nogle Dage efter reiste de engelske Herrer hjem igjen. — Foruden disse diplomatiske Ærender, som jeg har fundet Caspar Paslich blev brugt til, har han sikkerlig ofte haft lignende Sager at afgjøre, som jeg intet veed om. Maaskee har det været en diplomatisk Sendelse, der forestod det samme Aar 1582, som han i den ovenfor omtalte Beretning, der er dateret den 22de Aug., taler om, idet han berører sin nær forestaaende Reise til Tydskland. Dog er det ligesaa mueligt, denne Reise var i Anledning af hans egne Sager, da han sikkerlig har haft en Eiendom i Tydskland, eftersom der paa den Ligsteen, som antages for hans, staaer at han eiede foruden Rønnebæksholm ogsaa Lidow, som vel ligger i Tydskland. — Med Hastrup By var Caspar Paslich forlehnet og havde, som Lehnsmand heraf, 1590 en Trætte med Lauge Beck til Førsløv og Beldringe,

om Markeskjellet mellem Beldringe og Hastrup Jorder, og fik Lehnsmændene paa Vordingborg, Christopher Walkendorff den 23de Novbr. 1590 kongelig Ordre, underskrevet af Niels Kaas og Jørgen Rosenkrands, at være tilstede ved Oldingegangen, som skulde afgjøre Trætten, for at paasec, Kronens Eiendom ikke skulde lide Skade ¹⁾. Paa Rønnebæksholm, hvor Caspar Paslich vist har opholdt sig en Deel, har han været en ordentlig og i visse Maader streng Herre, saaledes seer jeg af et Tingsvidne fra 1599 at en gammel Mand, som i fire Aar boede i Møllen i Caspar Paslichs Tid, vidnede, at dengang blev der holdt meget strængt over, at ingen maatte bryde Mai i Lunden ²⁾ og skete det alligevel, saa maatte han pante dem, som gjorde det imod Forbudet.

Caspar Paslich var gift med Fru Judit Folmers Datter ³⁾, hvis Vaaben var en Ørneflugt i Skjoldet og en Ørneflugt mellem to Vesselhorn paa Hjelman. Om hun var tysk eller af en dansk Familie, hvis Skjoldemærke jeg ikke kjender, veed jeg ikke. Den 22de Octbr. 1597 ⁴⁾ skal Caspar Paslich være død, og blev begravet i St. Peders Kirke i Næstved, hvor hans Ligsteen endnu ligger. Denne er en stor graalig Steen med Paslichernes Vaaben indhugget lige paa Midten og derunder staaer: „Hir rowet Casper Paselick auf Lidow und Rennebecksholm erbffen ⁵⁾

¹⁾ Ny Dansk Magazin 1ste Bind 6te Hefte, kongl. Breve og Befalinger til Christopher Walkendorff fra 1558 til 1600.

²⁾ Det var en lille Skov som laa vest for Møllen.

³⁾ Folmers Datter kaldes hun i Bentzons Stamtavler og ved hendes Vaaben i Rønnebæk Kirke stod ogsaa I. F.

⁴⁾ Beckers Herregaarde.

⁵⁾ Dette sidste Ord betyder rimeligviis Erbherr og da staaer der ikke som det synes erbssen, men erbhher. Dersom

1599. Hvorledes her kan staae 1599, da han skal være død 1597, forstaaer jeg ikke. For selv om Stenen først to Aar efter hans Død blev lagt over Graven, skulle man dog troe, at hans Dødsaar var blevet angivet derpaa, og ikke det Aar, i hvilket Stenen blev lagt.

Efter Caspar Paslichs Død sad hans Enke Fru Judit med sine to Sønner Frederik og Claus Paslich paa Rønnebæksholm og de eiede, som det synes, nogle Aar i Fællesskab denne Eiendom, men fra 1601 nævnes kun Frederik Paslich som Rønnebæksholms Eier. Maaskee er Fru Judit og hendes Søn Claus Paslich¹⁾ ved den Tid døde, og Frederik Paslich blevet ene Herre paa Rønnebæksholm, som han, saavidt jeg formoder af de faa Efterretninger, jeg har fundet om ham, har styret godt. I Grændsestridighederne mellem Herlufsholm og Rønnebæksholm, i hvilken Næstved ogsaa blev indblandet, som i Aarhundreder fra og til er bleven ført, var Frederik Paslich virksom og søgte at hævde sin Ret ligeover for sine Modstandere. Medens han eiede Rønnebæksholm nævnes af ham i Documenter Grændsestridighederne vedkommende, hans Dyrehave ved Gaarden, som var omsat med Enebærstager. Om Frederik Paslich har anlagt denne Dyrehave, eller om den allerede har været der i Lehnsmandenes Tid, veed jeg ikke. Paa Rønnebæksholm levede Frederik Paslich og døde rimeligviis ogsaa her, men i sine

---

Caspar Paslich havde haft en Søn, som hed Caspar, da kunde denne Steen maaskee være lagt over ham, som da var Arveherre til Lidow og Rønnebæksholm.

¹⁾ Da Familien eiede Lidow i Tydskland, kunde Claus Paslich muligviis have faaet den Eiendom, og dersom Fru Judit var af tydsk Herkomst, er hun maaskee draget med Sønnen til sin Hjemstavn.

tidligere Dage har han maaskee færdedes mange andre Steder i Verden og har vel ogsaa opholdt sig i Kjøbenhavn, hvor han kort efter sin Faders Død eiede et gammelt Huus med en Have udenfor Nørreport, som han 1599 solgte til Peder Andersen, Byfoged i Kjøbenhavn¹⁾. Han var gift med Magdalene Acheleie Gabriels Datter, hvis Vaaben tillige med hans, var malet i Rønnebæks Kirke, og havde fem Sønner²⁾ og to Døttre. Sønnerne vare: Claus Paslich, som 1630 eiede Grevensvænge; Caspar Paslich, som nok døde før Moderen. En Søn, hvis Vaaben stod i Rad med de andre Børns i Rønnebæks Kirke, og hvis Navn begyndte med Bogstavet G. Maaskee hed han Gabriel efter sin Morfader. Endnu en Søn, som var død 1637. Og Knud Paslich, som eiede Rønnebæksholm. Døttrene vare: Elsebeth Paslich³⁾ som giftede sig med Magister philosophiæ Andreas Lange-

¹⁾ Hofmans Fundatssamling T. X. S. 357.

²⁾ Frederik Paslich har haft i det mindste fem Sønner, da i et Brev. dateret den 20de Novbr. 1637 til Otte Brahe Pedersen og Niels Trolle om at være tilstede ved Skifte efter Fru Magdalenes Sønner. omtales, at Skiftet er efter Fru Magdalenes tvende Sønner og deres Brødre. Dette viser altsaa, at der var død fire af Frederik Paslichs Sønner, og dengang levede hendes Søn Knud, altsaa har Frederik Paslich i det mindste haft fem Sønner.

³⁾ Jeg antager, at denne Elsebeth Paslich gift med Mag. Andreas Langebek, var en Datter af Frederik Paslich og ikke en Søster til ham, da jeg synes Tiden, hvori hun og hendes Mand levede, passer bedre derefter. Dette Navn Elsebeth stod ogsaa i den Stol i Rønnebæks Kirke, hvor de andre af Frederik Paslichs Børns Navne stode, hvoraf jeg altsaa formoder, han har haft en Datter af dette Navn.

bek, som har udgivet forskjellige Skrifter og i sine unge Aar reiste udenlands, 1622 blev Conrector ved Kjøbenhavns Skoler, siden Rector i Slagelse og endelig Sognepræst i Kallehave, hvor han døde 1645 ¹⁾). Og Margrethe Paslich, som eiede en Gaard i Sipperup, og blev gift den 9de Decbr. 1649 med Henning Sparre ²⁾). Henad Eftersommeren 1627 døde Frederik Paslich, den 18de Septbr. samme Aar blev hans Bo paa Rønnebæksholm registreret, og Dagen efter, (den 19de Septbr.) holdt Palle Rosenkrands, Befalingsmand paa Vordingborg, og Niels Trolle til Trollholm, Skifte og Deling paa Rønnebæksholm, mellem hans efterladte Hustru og Børn. I den Ordre om at skifte og dele efter Frederik Paslich til Palle Rosenkrands og Niels Trolle, som er dateret Kjøbenhavn den 4de Sept. 1627 og underskreven af Claus Daae, Just Høgh og Frantz Ranzow, der findes i sjællandske Tegnelser paa Geheimearchivet, formaner de til, om mueligt at faae Arven deelt i Mindelighed. Efter denne Deling er Fru Magdalene Acheleie bleven boende paa Rønnebæksholm med sine dengang umyndige Børn, og den ældste af Sønerne, Claus Paslich, som for sin Deel havde faaet Grevensvænge, var 1630 myndig og modtog da af Torben Gabrielsen til Krængerup, der havde været Værge for ham og hans Søskende, Værgemaalet over sin egen og

---

¹⁾ Fra dem nedstammer den lærde Historiker Etatsraad Jacob Langebek, som var en Søn af Frederik Langebek Præst i Skjoldborg og Kallerop i Aalborg Stift, hvis Fader var M. Jacob Langebek, Stiftsprovst i Aalborg, der var en Søn af M. Andreas Jacobsen Langebek, gift med Elsebeth Paslich. See Worms Forfatterlexicon.

²⁾ Efter Rønnebæks Kirkebog.

sine Søsken des Formue¹⁾. 1637 den 20de November var Claus Paslich og i det mindste tre af hans Brødre døde, da i sjællandske Tegnelser findes en Befaling, udstedt i Odense, denne Dag, til Vincens Bille og Niels Lykke, hvori staaer, de skulle være tilstæde, naar Skifte og Deling skulde foretages efter tvende af Fru Magdalenes Sønner og deres Brødre. Heraf sees ogsaa, at Vincens Bille skulde paatage sig Værgemaalet for Knud Paslich, Fru Magdalenes Søn, og af et Brev, som findes samme Sted til Niels Lykke til Harrestedgaard, sees, at han blev anmodet om at være Jomfru Margrethe Paslichs Værge, medens Skiftet stod paa. Efter Claus Paslich og hans afdøde Brødre var nok en betydelig Gjæld, som Knud Paslich ikke vidste at betale paa anden Maade, end ved at afhænde noget af sit Jordegods, hvilket han kort efter Brødrenes Død søgte om Tilladelse til, da han nok ved den Tid ikke var fuldmyndig. Den 20de Novbr. 1637 fik han den attraaede Bevilling til at sælge med sin næste Slægts Raad og Santykke, og han solgte da til Pros Mund til Birkesvold, Befalingsmand paa Island, noget Gods, da Mund var den, som havde meest at fordre efter de afdøde Brødre og havde haft en af deres Gaarde med noget Jordegods i Pant for en anseelig Sum, han havde forstrakt dem med. Saaledes begyndte Paslicherne at miste deres Eiendomme i denne Egn, og ikke længe efter eiede Knud Paslich intet mere af det Gods hans kloge Farfader havde faaet og hans dygtige Fader havde fredet om. — Endnu

---

¹⁾ I Sjællandske Tegnelser har jeg seet en Befaling til Chr. Grubbe til Lystrup og Holger Lindenov at være tilstede, naar Torben Gabrielsen fra sig leverede til Claus Paslich hans og hans Søsken des Værgemaal, dateret Kbhvn. d. 21de Juli 1630.

sad Fru Magdalene Achleie paa Rønnebæksholm, hvor hun blev til Slutningen af Aaret 1650, ved hvilken Tid hun endnu nævnes i Rønnebæks Kirkebog, som Frue paa Rønnebæksholm; men efter den Tid har jeg ikke fundet hendes Navn nævnt. Maaskee er hun i det næste Aar flyttet derfra eller død, dog er hun neppe død paa Rønnebæksholm, da hun ikke staaer anført blandt de Døde i Kirkebogen.

I Aaret 1650 nævnes i denne Kirkebog som Fadder til et Barn Velb. Jomfru Thale Mund og Velb. Johan Mund fra Rønnebæksholm, saa uagtet Knud Paslich efter Beckers Herregaarde eiede Rønnebæksholm endnu 1655 og 58, synes det som om Munderne allerede 1650¹⁾ har været Medciere af Gaarden og haft Bolig der. Vist er det efter Rønnebæks Kirkebog, at begge Familierne en Tid har boet paa Stedet, maaskee Paslicherne da har boet i den gamle Hovedbygning og Munderne dengang har bygget til Porthuset²⁾ og indrettet det til Beboelse. Rimeligviis har Knud Paslich været en daarlig Huusholder, ligesom hans ældre Brødre og har da vistnok traadt i deres Fodspor, og laant flere og flere Penge af Munderne, som allerede ved at forstrække Paslicherne med Penge havde faaet en af deres Gaarde og nu sikkerlig paa lignende Maade fik Rønnebæksholm. At Knud Paslich efter sine Brødres Død, da han blev myndig, har eiet Rønnebæksholm er vist, men uvist er det, hvorlænge han

¹⁾ Efter Danske Atlas T. III, skal Fru Edele Urne 1642 have eiet Rønnebæksholm, hvilket vel kun vil sige, at hun dengang har haft Penge staaende i Gaarden.

²⁾ Den midterste Deel af den nordre Muur i den nuværende Hovedbygning synes at være en Deel ældre end Fortsættelsen af Muren mod Øst og Vestenden.

har ciet denne Eiendom ene, og hvorlænge Fru Edele Urne og hendes Børn har været Medciere deraf. I Mandtal over Adelen i Danmark og Norge 1655, som er trykt i Sulms Samlinger til Danmarks Historie, anføres „Knud Parslich til Rønnesholm“ (hvilket betyder Rønnebæksholm) og „Edel Urne Pros Munds til Greffuensninge,“ men derfor kan jo Edele Urne og hendes Børn gjerne have været Medeiere af Rønnebæksholm. Hverken i Rønnebæks eller i Næstved St. Peders og St. Mortens eller Olstrup Kirkebøger nævnes Knud Paslich eller hans Frue efter Aaret 1647, saa efter den Tid har de maaskee ikke opholdt dem stadigt paa Rønnebæksholm. Med Olive Nettelhorst, Datter af Gerløf Nettelhorst til Aas i Norge og Anne Duc, var Knud Paslich gift og levede en Tid med hende paa Rønnebæksholm, hvor vel to af deres Børn bleve fødte, nemlig Frederik Paslich, som maaskee af en Feiltagelse er indskrevet som døbt i Olstrup Kirkebog 1645, (men ogsaa anført blandt de Døbte i Rønnebæks Kirkebog) med Fru Pernille Marsuin¹⁾ til Gudmoder og Velb. Otte Brahe²⁾, Jomfru Margrethe Paselich, Mogens Ras i Næstved, Henning Knudtzøn, Jacob Muerk, Anne Hr. Nielses og Abell, Lars Hornemands til Faddere. Og Gerlo Paslich, som blev hjemmedøbt og Daaben confirmeret i St. Peders Kirke i Næstved den 9de November 1646, med Jomfru Margrethe Paslich

---

¹⁾ Pernille Marsuin (en Datter af Otto Marsuin og Mette Brahe) gift med Lave Bille til Havrelykke og Olstrupgaard, hvor Pernille Marsuin har opholdt sig i længere Tid.

²⁾ Maaskee Otte Brahe til Næsbyholm.

til Gudmoder og M. Johan i lille Næstved og Hr. Jens i Rønnebæk til Faddere ¹⁾).

Fra 1650 regner jeg altsaa at Fru Edele Urne, Pros Munds Efterleverske med hendes to Sønner Johan og Niels Mund, samt Datteren, Thale Mund, har boet paa Rønnebæksholm. Allerede 1652 mistede Fru Edele Urne sin ældste Søn Johan og sad saa tilbage med Sønnen Niels, som endnu 1657 var saa ung, at han havde Skolemester, der dengang tilligemed ham stod Fadder i Rønnebæks Kirke, og Datteren Thale, som nok har været noget ældre end Broderen. Hvorlænge Fru Edele Urne levede, veed jeg ikke, da hun ikke er anført blandt de Døde i Rønnebæks Kirkebog, men endnu 1659 nævnes hun i St. Peders Kirkebog, hvorimod hun rimeligviis 1672 har været død, da dette Aar hendes Sønnesøn blev døbt i Rønnebæks Kirke og ikke hun, men Datteren Thale bar Barnet. — Denne Datter blev nok gift 1670 med Jochum Christopher Steensen, som med hende fik Grevensvænge. Medens Fru Edele Urne levede paa Rønnebæksholm, har hun, saavidt jeg kan skjønne, ført et anseeligt Huus og holdt meget Tjenerskab, hvorfor i Rønnebæks Kirkebog ogsaa ofte nævnes Fru Edeles Tjenere, Fru Edeles egne Piger, Fruerpiger og Fadeburskvinder ²⁾ fra Rønnebæksholm. Ogsaa Herskabet paa Rønnebæksholm har i den

¹⁾ De to sidste, Præsterne i lille Næstved og i Rønnebæk.

Efter en Stamtavle af Bentzon, som findes i Geheimearchivet, men som maaskee ikke er ganske paalidelig, skal Knud Paslich have haft en Deel flere Børn, end disse to.

²⁾ Omtrent ved denne Tid har jeg fundet i Olstrup Kirkebog Benævnelsen Mælkeedeie for hvad vi nu kalde Meierske.

Tid været talrigere end Fru Edele og hendes egne Børn, da hun havde Slægtninge af sig, sædvanligviis unge Piger, i sit Huus. Jeg tænker mig, at Fru Edele har været en dygtig Huusmoder, som har forstaaet at oplære sine unge Slægtninge til at blive ligesom hun selv, dygtige i al Huusgjerning. Allerede fra 1646 til 1655 har Jomfru Bente Urne, en Datter af Edele Urnes Broder Claus Urne til Fjellebro og Hilleborg Mormand, rimeligviis været temmelig stadig paa Rønnebæksholm hos Fru Edele ¹⁾. 1658 var ligeledes Jomfru Anne Urne ²⁾ hos Fru Edele paa Rønnebæksholm og 1672 nævnes i Rønnebæk Kirkebog Jomfru Magdalene, som var paa Rønnebæksholm.

Som eneste levende mandlige Efterkommer, arvede Pros Munds og Edele Urnes Søn, Niels Mund Rønnebæksholm og besad det i en lang Række af Aar, maaskee endogsaa i over 60 Aar, ganske vist over 50 Aar. I denne lange Tid sad Niels Mund ikke stille paa Rønnebæksholm, uagtet han meget ofte har opholdt sig paa Stedet; da hans Familie der var bosat; men tjente i Armeen ved

-
- ¹⁾ Senere blev Bente Urne gift med Henrik Rosenvinge til Lystagger og nævnes 1673 i Rønnebæks Kirkebog som Frue paa Lystagger. Efter Henrik Rosenvinges Død giftede hun sig atter med Philip Joachim Barstorff og gav 1669 til Frue Kirke i Kjøbenhavn en Lysekroner, som blev ophængt i St. Rochi Capel. Dengang var hun gift med P. J. Barstorff, altsaa maa Henrik Rosenvinge være død før 1669. Ogsaa 125 Species-Dalere gav hun til Frue Kirke. (Efter Jonges Kjøbenhavns Beskrivelse).
- ²⁾ Efter Rønnebæks Kirkebog. Senere blev denne Jfr. Anne Urne, som var en Datter af Edele Urnes Broder Folmer Urne til Lyndrum og Anne Dyre, gift med Hartvig Otto Pedersen von Deden.

Cavalleriet og havde 1682 Compagni i Næstved, var 1684 Ritmester, 1687 Major ¹⁾, 1700 Oberstlieutenant ²⁾, 1708 Oberst ³⁾ og 1710 Brigadier ⁴⁾. Rimeligviis har altsaa Niels Mund været med i Christian den 5tes Krig mod Sverrig og vist er det, at han deeltog i Frederik den 4des Krig med Sverrig og var med i Hæren i Skaane 1710, da General Reventlow slog de Svenske ved Taarsbro den 23de Januar, og hans Svoger, den tappre Jørgen Rantzow, blev saaret og slaadet af den svenske General Magnus Steenbock ved Helsingborg den 10de Marts. Da den danske Hær kort efter dette Slag drog tilbage til Danmark, var den gamle Niels Mund med, hvilket jeg seer af en Skifteprotocol, som findes paa Rønnebæksholm, hvor i Skiftet efter Brigadierens Kammertjener, som vist er kommen syg hjem fra dette Tog og døde paa Rønnebæksholm den 28de Marts 1710 ⁵⁾, omtales at han førte Brigadierens Tøj med sig tilbage fra Skaane. Jeg veed forresten intet om, i hvilke Slag Niels Mund har været med, om han med sine to berømte Svogre Jørgen og Johan Rantzow har fulgt med de danske Hjelpetropper, som blev sendt Keiseren, og da har været med ved Hochsted og Oudenarde, eller om han paa sine gamle

---

¹⁾ Efter St. Peders Kirkebog i Næstved.

²⁾ Samme Sted.

³⁾ Samme Sted.

⁴⁾ Efter en Skifteprotocol paa Rønnebæksholm

⁵⁾ Af hans Efterladenskaber kan man see, at det meste en Kammertjener i den Tid eiede, var Kniplings Manschetter, Netteltdugs „Klude“, hvide Strømper, Spænder, samt Hirschfængere og Kærder; dog fandtes ogsaa efter ham en Bog med den Titel: „Historisk Beskrivelse om det Evige Lifs Hemmelighed“.

Dage endnu har fulgt med den danske Hær, som 1711 under Svogeren Johan Rantzows Anførsel, heldigt overvandt Svenskerne ved Wismar. Fra Niels Munds senere Aar findes endnu paa Rønnebæksholm en Skifteprotocol og en Fæsteprotocol, af hvilke man seer, at han har ladet disse føre ret ordentligt¹⁾, som han nok i det Hele har styret sine Eiendomme nogenlunde godt og søgt at udvide dem, og slaact sig skikkeligt igjennem, hvorimod det synes som om hans Enke og Børn efter hans Død ikke have styret deres Sager ordentligt. Af Skifteprotocollen seer man, at i hans Tid var det ofte saaledes, at ved Skifterne efter Gaardmand var Boerne neppe store nok til at betale Gjelden; men Indboet synes at have været ligesaa godt som nu, og der var nok baade i Stuen, Kamret og Stegerset. 1701 udstedte Niels Mund en Obligation paa 150 Rigsdaler, som hans Fader havde givet til de Fattige i Rønnebæks Sogn²⁾ og til Kirken i Rønnebæk gav han og hans sidste Frue Altertøi og Bog³⁾. At han foruden Rønnebæksholm skal have cjet Fuglebjerregaard, før Doctor Masius fik den, staaer i Danske Atlas. — Uagtet det efter det før omtalte Skifte efter hans Kammertjener Iver Espensen Stub, synes som om Niels Mund har været noget streng til at fordre sin Ret, saa antager jeg dog efter Ytringer i Skifteprotocollen, at han har været anseet for en retsindig og velvillig Mand og i det Hele været godt liidt i Egnen om Rønnebæksholm, hvor han i en saa usædvanlig lang Aarrække har været kjendt. 1644 døde Niels Munds Fader, og om

¹⁾ Kun de allersidste Aar af hans Liv er de slet ikke førte.

²⁾ Efter Rønnebæk og Olstrup Embedsbog.

³⁾ Efter Danske Atlas.

han, som der staaer paa en Stamtavle over hans Familie som findes paa Geheimearchivet, er født dette samme Aar ¹⁾, saa har han levet sine første Barndomsaar under Kong Christian den 4des Regering, og da han skal være død den 16de October 1723 ²⁾ døde han i sit 80de Aar og oplevede endnu Kong Frederik den 5tes Fødsel den 31te Marts 1723.

Niels Mund var første Gang gift med Birgitte Marie Steensen, som i Rønnebæks Kirkebog første Gang nævnes som Frue paa Rønnebæksholm 1671. Hun var en Datter af den tappe Vincents Steensen til Steensgaard og Ege-lykke, som blev skudt 1659, da han mandigt forsvarede Langeland imod de Svenske, og Fru Anne Holck. Fru Birgitte Marie Steensen boede paa Rønnebæksholm og nævnes ofte i Rønnebæks Kirkebog, hvor hun ogsaa staaer anført som begravet den 14de Mai 1694. Med Birgitte Marie Steensen havde Niels Mund flere Børn. Vincents Mund staaer anført i Rønnebæks Kirkebog som begravet den 29de October 1675, og har vel, antager jeg, været en Søn af Niels Mund og Birgitte Marie Steensen og har da været opnævnt efter hendes Fader. Deres anden Søn Pros Mund blev døbt i Rønnebæks Kirke den 15de Sept. 1672 og nævnes samme Sted som Fadder 1695. Han var Capitain 1701 ³⁾ og kom til Italien. Rimeligviis er han gaaet med de danske Hjelpetropper og har tjent under Johan Rantzow i Braband, og Italien, og der har

---

¹⁾ I Næstved St. Mortens Kirkebog staaer 1648 anført som Faddere til et Barn Matthiis, Skolemester paa Rønnebæksholm og Velb. Niels Mund, som, om han var født 1644, allerede som 4 Aars Barn stod Fadder.

²⁾ Beckers Herregaarde.

³⁾ Efter Stamtavlen i Geheimearchivet.

han vel, som saa mange andre Danske, dengang faaet en hæderlig Død. Niels Munds og Birgitte Marie Steensens eneste Datter Edele Urne Mund blev døbt i Rønnebæks Kirke den 2den Decbr. 1675, og ægteviet samme Sted den 19de August 1695 til Erik Wind til Øllingsø¹⁾. Efter hans Død giftede hun sig med Erik Lauritsen Storgaard, Landsdommer paa Lolland, som ikke levede længe sammen med hende, hvorpaa hun 3die Gang giftede sig den 4de Sept. 1715 med Cancelliraad Jørgen Rudolph Müller. Denne Edele Urne Mund skal en Tid før 1697 have ejet Fogedbygaard i Fogedby Sogn, som hun vel solgte efter at være bleven gift med sin første Mand. Niels Mund og Birgitte Marie Steensens Søn, Henrik Rosenvinge Mund²⁾ blev døbt i Rønnebæks Kirke den 14de Febr. 1677. Han var 1701 Cornet og kom til Braband, hvorhen han nok er kommen med de danske Hjelpetropper og har tjent under Johan Rantzau og er da faldet der i et Slag, ligesom Broderen rimeligviis faldt i Italien. — Anden Gang giftede Niels Mund sig med Dorthe Rantzow, som første Gang nævnes i Rønnebæks Kirkebog 1695 den 23de Juni, som Frue paa Rønnebæksholm. Hun var en Datter af Frans Rantzow til Estvadgaard og Hille Urne, og Halvsøster til de to

-
- 1) Han var en Søn af Cantsler Holger Wind og Margrethe Gedde og døde 1710. Hans to Børn Holger og Birgitte Marie ere døbte i Rønnebæks Kirke. Altsaa har Erik Wind og Edele Urne Mund vist ofte opholdt dem paa Rønnebæksholm.
- 2) Han blev rimeligviis opkaldt efter Bente Urnes, Niels Munds Søkendebarns Mand, Henrik Rosenvinge til Lystagger. Det var denne Bente Urne, som en Deel Aar havde opholdt sig paa Rønnebæksholm.

tapre og berømte Brødre Jørgen og Johan Rantzow. Efter Fru Dorthe Rantzow har den Vei, som gaaer fra Rønnebæksholms Have over Engen til Skytteskoven, faaet Navn, men kaldes nu i daglig Tale Ransgangen. Man antager, at hun har anlagt denne Vei ud over Søen, som dengang hun levede, var, hvor nu Engen er. Med Dorthe Rantzow havde Niels Mund to Sønner. Johan Rantzow Mund døbt i Rønnebæks Kirke den 4de Mai 1696 ¹⁾. Han blev Capitain af Infanteriet og stod ved det vestre Sjellandske Nationalregimente, men har nok opholdt sig ofte paa Rønnebæksholm hos sin Moder, da han jævnligt nævnes i Rønnebæks Kirkebog. Efterat han havde giftet sig med Marie Cathrine von Lützw ²⁾, boede hans Frue nok ogsaa paa Rønnebæksholm, da hun i Kirkebogen nævnes som Capt. Munds Frue ³⁾ paa Rønnebæksholm.

Rimeligviis har det været Familiens Mening, at Johan Rantzow Mund, som den ældste levende Søn, skulde have

-
- ¹⁾ Han blev holdt over Daaben af Fru Sophie Amalie Friis, Brigadier Johan Rantzows Frue.
- ²⁾ Marie Cathrine Lützw var en Datter af Frederik von Lützw og Dorthea von Harstall. Hun var sødt 1699 og døde 1747. Med Lieutenant Holger Wind, som døde 1717, var hun forlovet, da han døde, men giftede sig senere med Capitain Johan Rantzau Mund. Hendes Søster Christiane von Lützw, sødt 1709, var første Gang gift med Capitain Niels Wind † 1733, og anden Gang med Commandeur D. Mühlenporth † 1746.
- ³⁾ I de første Aar af det attende Aarhundrede blev det Skik i Rønnebæk, som vel alle vegne i Landet, at kalde Hustruene efter deres Mands Titel og Navn og ikke med deres eget Døbe- og Stammenavn, hvorfor fra den Tid Kirkebogen ikke er til saamegen Oplysning, som fra det foregaaende Aarhundrede.

Rønnebæksholm, men det blev der intet af. Om Fru Dorthé Rantzow og hendes Sønner have været daarlige Huusholdere, eller om Tiderne var saa besværlige, at de selv ved en nogenlunde ordentlig Huusholdning er bleven forarmede, veed jeg intet bestemt om; men saameget veed jeg, at Erik Winds og Fru Edele Urne Munds Søn, Lieutenant, senere Capitain af Søetaten Niels Wind, gjorde Fordring paa nogle Penge, som Brigadier Munds Enke og Arvinger skyldte ham, (maaskee har det været hans Moders Arv, som har indestaaet i Rønnebæksholm), og da de ikke kunde betale denne Gjæld, gjorde han Indførsel i Gaard og Gods og lod Rønnebæksholm sælge den 23de Januar 1727 imellem 3 og 8 Slet om Eftermiddagen ved 3die Auction, som afholdtes i Viinhandler Sohels Gaard paa Amagertorv i Kjøbenhavn¹⁾. Den højest Bydende blev da Capitain Johan Rantzow Mund, som kjøbte Rønnebæksholm for 21,020 Rigsdaler i Croner og Courant, hver Rigsd. til 96 Skill. Dansk. Som Cautionist fremstillede han paa Auctionsstedet Capitain Christopher Tage.

Kun til Dagen efter, nemlig til den 24de Januar, var Capitain Johan Rantzow Mund Rønnebæksholms Herre. Denne Dag skrev han nemlig til Auctionsdirecteuren en Erklæring om, at det var paa Capitain Christopher Tages Regning og efter hans Begjering og givne Commission, at han havde kjøbt Rønnebæksholm, og bad derfor Auctionsdirecteuren, at udfærdige Auctions - Skjødet paa dette ovennævnte Gods paa Hr. Capitain Tages Navn og ikke

---

1) Dette har jeg af Documenter, som findes i Archivet paa Rønnebæksholm. Johan Sohels Gaard er den smukke gamle Gaard paa Amagertorv, som endnu staaer, og tilhører Urtekræmmer Schoustrup.

paa hans. Hvorledes Capitain Tage fik Johan Rantzow Mund til at afstaae sig Rønnebæksholm, veed jeg ikke, men hos de Gamle i Sognet lever den Forestilling endnu, at det skal ikke være gaaet rigtigt til, da Capitain Tage fik Rønnebæksholm, og en gammel Mand har fortalt mig, at han skal have narret Capitain Johan Rantzow Mund¹⁾ den fra og derfor var Tage heller aldrig, efter han havde faaet Gaarden, gode Venner med Mund, som nok skal være flyttet fra Rønnebæksholm til Næstved. Og det fortælles, at da Capitain Mund sidste Gang red ud fra Rønnebæksholm ad Næstved Vejen og kom henad Halvgaaensbrinken²⁾, skal Capitain Tage have staaet bag Rønnebæksholms Længer, nede ved Søen og skudt sin Bøsse af efter ham; men Kuglen peeb lige forbi hans Øre, og da Capitain Tage mærkede, Skuddet var forfejlet, stampede han med Foden i Jorden og sagde: „Havde Skuddet ramt Dig, som jeg vilde, skulde Du aldrig mere gaaet paa det grønne Græs“. Men Capitain Johan Rantzow Mund slap bort med Livet, dog havde han nok kuns en simpel Lykke her i Verden, da han senere skal være kommen i Fængsel paa Munkholm, hvor jeg troer, han sad til sin Død, af hvad Grund veed jeg ikke.

Frants Mund, som var Niels Munds og Dorthe Rantzows anden Søn, blev døbt i Rønnebæk Kirke 1697. Han skal i sin Ungdom have været Jagtjunker, men nok have ført et

¹⁾ Johan Rantzow Munds Navn mindedes den gamle Mand ikke, men fortalte kun, at Capitain Tage narrede den forrige Eier og hans Familie Rønnebæksholm fra, og han kaldte J. R. Mund kun, „ham, som havde Stedet“.

²⁾ En Bakke paa Næstved-Vejen, som maaskee kaldes saaledes, fordi den ligger omtrent midtvejs mellem Rønnebæk By og Næstved.

temmelig letsindigt Liv og maatte den 14de November 1727¹⁾ gifte sig med Ide Helle Margrethe Krag²⁾, som da var Enke efter Baron Jens Juel Wind, og som, da hun førte et slet Huus i sin Enkestand, fik Kgl. Ordre at gifte sig med Frants Mund. Senere skal Frants Mund have været Justitsraad og levet med sin Hustru i megen Fattigdom, til han endelig fik et Embede i Bergen i Norge, hvor han, efter at have levet der en Deel Aar, skal være død.

Den 29de Januar 1727 fik Capitain Christopher Tage Skjøde paa Rønnebæksholm med tilliggende Gods og tog derefter Bolig paa Stedet. Christopher Tage var en Søn af Hr. Hans Olufsen Tage³⁾, som var Sognepræst i Svanninge i Fyen, og Dorthea Christens Datter⁴⁾. I Eggen om Rønnebæksholm har jeg hørt fortælle, at han i Krigens Tid skal have tjent sig op og faaet nogen Formue. Dengang han købte Rønnebæksholm, var han Capitain ved Prinds Carls Regiment og har vel neppe tidligere givet sig af med Landvæsen eller Godsbestyrelse, men blev dog en meget dygtig Bestyrer af Rønnebæksholms Gaard og Gods og har selv taget virksom Deel

1) Efter Hofmans Stamtavle.

2) Hun var en Datter af Baron Frederik Krag til Steensballegaard og Griffenfelds Datter Charlotte Amalie.

3) Hr. Hans Olufsen Tage skal være født i Assens og ordineret den 23de August 1682 efter Hr. Jacob Hansen Køppen, hvis Enke han ægtede, ifølge en Beretning fra ham selv i Odense Bispesearchiv af 1690.

4) Hendes Broder var Jens Christensen, Amtsforvalter i Ribe og Eier af Steensgaard. Denne, som de øvrige Efterretninger om Christopher Tages Forældre skylder jeg Hr. Pastor Alfred Meinert. Katechet ved Vor Frelzers Kirke paa Christianshavn.

med i Forretningerne, saa at han endogsaa imellem selv udførte Skifteforvalterens Arbejde. I sin Tid fik han Hovedgaardens Jorde udskilte fra Rømebæk Byjorde, med hvilke de havde ligget i Fællesskab fra gammel Tid. Dette veed de gamle Bønder endnu at fortælle om, og uagtet de maa tilstaae, at det var meget rigtigt han fik Gaardens Jorde udrebede fra Byens, saa synes de dog ikke rigtig godt om denne Adskillelse og sige, at Capitain Tage var dog en streng Herre, som vilde have sit for sig selv. Da Capitain Tage modtog Rømebæksholm 1727, var Dyrehavsmarken endnu Skov og Dyrehave, men i hans Tid er rimeligviis Skoven lugget bort og han har gjort Jorden til Pløieland, hvilket vistnok har forbedret Eiendommen, men neppe forskjønnet den. Alligevel har Capitain Tage haft Sands for at forskjønne Gaarden og har enten ombygget Hovedbygningen eller givet den en Hovedreparation, saa den efter de Tiders Smag har været smukt udstyret, hvilket man endnu paa enkelte Steder kunde see, da Gaarden atter, efterat Hr. Harald Toft havde kjøbt den, blev istandsat; især har Værelserne vist været smukt malede, og Dørene og Panelet haft stærke Farver med forgyldte Forziringer. Denne Hovedreparation eller Ombygning har Capitain Tage ladet foretage 1734 og da indsat den Steen med Indskrift, jeg tidligere har omtalt. Laden, som endnu staaer, og rimeligviis ogsaa den Bygning ligeoverfor den, ere fra Capitain Tages Tid, som lod dem opbygge efter at de tidligere Ladegaards-Bygninger 1742 var brændte. 1740 kjøbte Capitain Tage af Kong Christian den 6te noget Bøndergods af det kongelige Strøgods og lagde det under Rømebæksholm. Det bestod ialt af 23 Td. 2 Fdk. Hartkorn Ager og Eng og 1 Skp. 2 Fdk. Skovskylde,

hvorfor han betalte 1,758 Rdl. 49 Sk. Kourant. — Da Capitain Tage 1750 solgte Rønnebæksholm, drog han derfra til Sortebrødregaard ved Næstved, hvor han 1751 boede som Oberstlieutenant. Senere skal han være flyttet til en anden Herregaard. — Noget godt Lov har Capitain Tage ikke blandt Almuen ved Rønnebæksholm, der anseer ham for at have været en streng og paaseende Herre, som selv stod ved Ladedøren med sin Pidsk tidlig om Morgenen, naar Hovbønderne kom, og det fortælles, at naar der blev tærsket i Laden, sagde han: „Med Slag er Sæden kommet i Huus og med Slag skal den atter komme ud.“ Har Capitain Tage ogsaa strængt forlangt, hvad hans var og nøie paaseet, at han fik gjort sit Arbejde ordenligt, saa har han dog været en godgjørende Mand mod sine Slægtninge. Saaledes havde han efter sin Broder Hr. Jacob Tage's Død, som havde været Sognepræst, først i Søby, derefter i Flødstrup i Fyen, hans Enke Ide Schurmann i sit Huus, hvor hun døde 1743 ¹⁾. Ligeledes døde hans Halvbroder Studiosus Diderik Jacobsen Køppen hos ham paa Rønnebæksholm og blev begravet i Rønnebæk den 24de Mai 1730, noget over 50 Aar gammel. Ogsaa hans Brodersøn Johannes Tage ²⁾ tog han til sig, da han som fattig theologisk Kandidat intet havde at leve af og hans egen Broder Hr. Christian ³⁾

¹⁾ Efter Rønnebæks Kirkebog. blev hun den 12te Febr. 1743 begravet i Rønnebæk.

²⁾ Efter Curricula Vitæ paa Bispearchivet.

³⁾ I Rhodes Lollands Beskrivelse omtales en Lieutenant Christian Tage, som efter han havde taget Afsked fra Krigstjenesten, boede paa Mogenstrup Mølle i Sjælland, hvis Datter Fr. Christine Tage 1760 giftede sig med Hr. Berthel Herman Grube, dengang residerende Capellan

Tage var hos ham som Forvalter i flere Aar. Som det synes har Capitain Tage heller ikke ført noget særdeles sparsommeligt Huus, da han baade holdt Informator og Lærerinde til sine Børn og der i hans Tid blev holdt Laquai paa Rønnebæksholm. — Capitain Christopher Tage har vistnok, medens han boede paa Rønnebæksholm, været to Gange gift, først med Fru Lisbeth Bruun, hvis Navn, tilligemed hans, staaer paa Stenen paa Rønnebæksholms Muur med Aarstallet 1734, dernæst med Fru Kirstine Bruun, som døde paa Rønnebæksholm 35 Aar, 2 Maaneder, 3 Uger og 5 Dage gammel, og blev begravet den 28de Marts 1736¹⁾. Med sin første Hustru havde Capitain Tage Børn, af hvilke disse efterfølgende blev døbte, medens han boede paa Rønnebæksholm: — Anne Cathrine, døbt 8de November 1728, døde samme Dag henad Aften; Diderik Christian døbt 3die Mai 1730, død 10de Mai 1730; og Christiane døbt 1732, begravet den 21de September 1733. Foruden disse i deres spæde Barndom døde Børn, nævnes endnu i Rønnebæk Kirkebog efterfølgende, som kunde være Capitain Tages Børn: 1728 Jomfru Christenze Tage paa Rønnebæksholm; 1733—34 Sr. Christian Tage²⁾ som maaskee dog var Capitainens Broder af dette Navn, der var paa Rønnebæksholm; men da ved Siden af ham nævnes Erik Bruun Informator paa Rønnebæksholm, synes det rimeligere, at denne Christian har været Capitainens Søn, som Jens

---

til Præstø og dets to Annexer Skibbinge og Joenshoved, senere Præst i Everdrup og 1770 Præst i Maribo.

1) Efter Rønnebæks Kirkebog.

2) Maaskee var det Capitain Christopher Tages Søn, som boede 1760 i Mogenstrup Mølle.

Hersom i to Aar var Informator for og bragte saa vidt, at han 1736, da Hersom blev Præst, skulde være Student; 1741—42 Jomfru Dorothea Birgitte Tage, som 1744 den 9de October blev paa Rønnebæksholm ægteviet til velædle og velbaarne Hr. Capitainlieutenant Jacob Nicolai Holst.

1750 solgte, som sagt, Capitain Christopher Tage Rønnebæksholm til Jens Müller, Oberstlieutenant af Cavalleriet, som den 2den November 1750 udstædte det første Fæstebrev, men den 11te Decemder samme Aar blev først Skjødet paa Gaard og Gods udstedt til ham. Denne Jens Müller var født 1698¹⁾ og gift med Barbara Marie Munthe, en Datter af Geert Munthe, Oberst, og hans 3die Hustru Kirstine v. Unger. Hun var født 1729²⁾ og døde 1802. Med hende havde han en Datter ved Navn Gerhardine Kirstine Müller, som blev døbt i Rønnebæks Kirke 1753 og baaret til Daaben af sin Mormoder Oberstinde Kirstine Munthes. I tre Aar eiede Oberstlieutenant Müller Rønnebæksholm, døde der 1753 og blev begravet den 6te Juli i Capellet ved Rønnebæks Kirke. 55 Aar gammel. I de tre Aar Oberstlieutenant Müller ejede Rønnebæksholm, var der to Gange Bryllup paa Gaarden blandt Herskabet; rimeligviis var hver Gang Bruden en Slægtning af Gaardens Frue. Ved det første Bryllup den 30te September 1751, blev Frøken Ide Sophie Unger ægteviet til Sr. Herman Otto Wiurenfeldt. Anden Gang der i dette Herskabs Tid var Bryllup paa Gaarden.

---

¹⁾ Efter Rønnebæk Kirkebog.

²⁾ Efter Lengnicks Stamtavle over Muntherne var hun født 1729 og døde 1802, men efter en Stamtavle tilhørende Familien Waltersdorff, var hun født 1726.

var det Frøiken Kieldiana Juditte Margrethe Sehested¹⁾, som den 24de August 1752 blev ægteviet til Hr. Capt. Peter Severin Weibye.

Ikke længe efter dette Bryllup, var atter Bryllup paa Rønnebæksholm og dette tredie Bryllup, som var det sidste blandt Herskaberne paa Rønnebæksholm, som blev fejret paa Gaarden, stod den 23de August 1754 mellem Oberstlieutenant Müllers Enke Fru Barbara Marie Munthe og Hr. Ritmester af Cavalleriet Christian Waltersdorf, som var en Søn af den tidligere omtalte Major Waltersdorf, der boede i Rønnebæk By. Det første Fæstebrev, Ritmester Waltersdorf udstedte, er dateret 3die November 1754 og det sidste 12te October 1755. Kun lidt over et Aar cjede Ritmester Waltersdorf Rønnebæksholm. Senere blev han Major og døde den 31te Decbr. 1800. Hans Børn med Barbara Maria Munthe vare, efter en Stamtavle Familien Waltersdorf ejer, disse: 1) Ernst Friderik Waltersdorf, fød 1755 i April Maaned, død den 13de October 1820. Han blev Stork. af Danneb. og D. M., Storkors af Æreslegionen, Generallieutenant, dansk Gesandt i Paris og Lehns greve; den 11te Mai 1787 giftede han sig med Jomfru Sara Heyliger Kortrigh,

---

¹⁾ Paa den Hofmanske Stamtavle over Familien Sehested nævnes Kield Krøgh Sehested, hvis 3die Kone var Anne Margrethe Unger, men ved ham staaer, at han havde ej Børn, og dog synes jeg det er rimeligt, at denne Kieldiane Juditte Margrethe Sehested var hans og hans 3die Kones Datter. Hun kunde da være opkaldt Kieldiana efter sin Fader, Juditte efter sin Faders Moder. Jytte Krøgh, og Margrethe efter sin egen Moder Margrethe Unger, som rimeligviis har været en Slægtning af Barbara Marie Munthe, hvis Moder var Kirstine Unger.

som var Datter af en Planter paa St. Croix og døde 1839. 2) Frederikke Waltersdorf født 1757 død 179(?) ugift. 3) Christian Waltersdorf født 1758 den 16de August, død 1813 den 18de Februar. Han blev Kammerherre og Commandeur i Søetaten og var gift med Jomfru Marie Sophie Schaeffer, som døde 1813. 4) Hedevig Waltersdorf født 176., død 18.. ugift. 5) Julie Hilleborg Waltersdorf født 176., død 18., gift med Major Kortright; og 6) Ulrikke Waltersdorf født 176., død 18., gift med Major Bentzen(?), som døde 1819 den 19de Septbr. i Slesvig.

Den 24de November 1755 udstedte Ritmester Christian Waltersdorf Skjøde paa Rønnebæksholm Gaard og Gods i Sorø, til Hs. Excellence Geheimeraad Carl Juel. Gaarden blev da solgt med Inventarium og Meubler, saaledes som samme forefandtes ved Kjøbets Slutning. Geheimeraad Carl Juel, som var Overhofmester ved Sorø Academie, Ridder af D., Seraphimordenen og de l'union, samt, da han købte Rønnebæksholm, Amtmand over Sorø og Ringsted Amter, opholdt sig meget sjældent paa Rønnebæksholm¹⁾, som han lod styre ved en Forvalter C. Gjellerup, der, som det synes, har været en dygtig Bestyrer. Navnlig tog i hans Bestyrelsestid den Aarhundreder gamle Trætte om Grændsen mellem Rønnebæksholm, Herlufsholm og Næstved, en for Rønnebæksholm heldig Vending. Det første Fæstebrev som er udstedt, medens Geheimeraad Juel ejede Gaarden, er dateret 30te April 1756 og det

---

1) At Geheimeraaden dog engang imellem var paa Rønnebæksholm med sin Frue, Christine Lovise Henriette von Schleinitz, slutter jeg deraf, at en gammel Kone i Rønnebæk har fortalt mig, at Geheimeraad Carl Juels Frue bar hendes Farbroder over Daaben.

sidste 1758. Dog solgte han ikke Rønnebæksholm før 1761, og var da Stiftsbefalingsmand over Fyens Stift, samt Amtmand over Odense, Dalund, St. Knud og Rugaard Amter. Carl Juell var en Sønnestøn af den berømte Niels Juell og en Søn af Knud Juell til Taasinge og Elisabeth Knuth. Han arvede 1766 Taasinge efter sin ældre Broder Niels og var første Gang gift med Christiane Lovise Henriette von Schleinitz, som døde medens han ejede Rønnebæksholm den 12te August 1756. Anden Gang blev han 1762 gift med Amalie Christiane von Raben¹⁾. Kun til 1761 ejede Carl Juell Rønnebæksholm. Dette Aar solgte han Gaard og Gods til Cancelliraad Peter Collet. Skjødet er dateret Odense den 11te Juni 1761.

Peter Collet var en Søn af Peder Collet²⁾, Kjøbmand i Christiania og Anne Cathrine Peders Datter Rosenberg. Medens Cancelliraad Peter Collet ejede

-
- ¹⁾ Paa den Hofmanske Stamtavle over Juellerne, staaer som Carl Juells to Sønnere nævnte, Niels Juell født 1765 den 7de April og Knud Juell f. 1766 den 6te December, men Carl Juells ældste Søn hed nok ikke Niels, men Frederik Han blev S. K. og D. M., Generallieutenant, Kammerherre, Patron for Roeskilde Kloster og Herre til Taasinge, og var gift med Lovise von Warnstedt, som døde paa Wedelsborg den 20de Febr. 1835. Carl Juells anden Søn hed Knud Frederik Juell, var født 1766 den 6te Decbr., blev S. K. Kammerherre, Oberst, Generaladjutant, Gesandt i Paris og Stamherre til Juellers. Han var gift med Comtesse Frederikke Knuth Gyldensteen, men havde ingen Børn.
- ²⁾ Peder Collet, Kjøbmand i Christiania, var en Søn af James Collet, som var født i London og kom til Norge 1683, hvor han nedsatte sig i Christiania og drev en betydelig Handel. Han skal have været af en fornem engelsk Slægt, som førte i Skjødet 3 Hinder med en

Rønnebæksholm, mageskiftede han med Kammerherrinde Trolle til Holmegaard noget Gods, bestaaende af to Gaarde og et Huus i Brandeløv med nogen Skov og en Gaard i Pederstrup, hvorfor han igjen fik tre Gaarde i Rønnebæk, to Gaarde i Sipperup og et Stykke Skov af Styrlinge Skoven. Men da det Gods, som Kammerherrinde Trolle fik, ikke var fuldt saa meget, som det hun gav, fik hun endnu af Collet 75 Rd. 2 Mk. 13 Sk. dansk Courant. — Kun til Begyndelsen af Aaret 1763 levede Cancelliraad Peter Collet, rimeligviis er han død i Januar Maaned dette Aar, da han blev bisat i Capellet ved Rønnebæk Kirke den 31te Januar 1763. Han skal være født den 11te December 1729 og var altsaa i sit 34te Aar, da han døde og ejede kun Rønnebæksholm paa 2det Aar, hvorfor jeg heller ikke i Fæsteprotocollen finder noget Fæstebrev udstedt af ham. Peter Collet døde ugift, hvorfor hans Søskende efter hans Død ejede Rønnebæksholm i Fælleskab, til hans Broder Johan Collet købte Eiendommen af de andre Arvinger. Kjøbet blev sluttet den 1ste Mai 1764, og Skjødet er dateret Christiania den 24de November 1764. Men rimeligviis har han strax efter Broderens Død styret Rønnebæksholm, da 1763 Fæstebrevene blev udstedte i hans Navn. Han var, medens han ejede Rønnebæksholm, Committeret i det Vestindiske og Guineiske Rente- samt General-Toldkammercollegie, og var en udmærket dygtig Bestyrer af Eiendommen. 1771¹⁾ forøgede han den med Raadmandsvænget, som

---

Sparre imellem dem, og som i Aarhundreder havde levet i England, og skal, saa fortæller Sagnet, være kommet der til Landet med Kong Vilhelm Erobrer.

¹⁾ Den kongl. Confirmation paa Kjøbet er dateret 1773.

han kjøbte af Næstved Magistrat og lagde under Hovedgaarden. Den 5te Febr. 1776 fik han af Kong Christian den 7de Skjøde paa Rønnebæk Sogns Kongetiende med Tiende Hartkorn 23 Td. 3 Skp. — Medens Johan Collet eiede Rønnebæksholm, skal her i Landet have raset en slem Qvægsyge, jeg troer det var i Aaret 1769, og den skal have bortrevet 200 St. af Rønnebæksholms Besætning, men da Collet skal have været en meget velhavende Mand, ødelagde dette ham ikke. En gammel Mand, som fra sine Drengear kan erindre Collet og hans Frue, siger, at bedre Herremænd end han var ved Bønderne, havde de længe ikke kjendt paa Rønnebæksholm. Han gav dem Sæd, naar de manglede og hjalp dem paa alle Maader, og hans Frue tog sig meget af Børnene, som et Par Gange om Aaret kom op paa Gaarden og blev overhørte af hende i deres Catechismus og anden Læsning, og de flittigste iblandt dem fik da Belønninger og efter Overhørelsen fik de alle et rigtig godt Middags-Maaltid.

Johan Collet til Rønnebæksholm var født 1734 den 12te Febr.¹⁾ og var gift med Elisabeth Ramus, en Datter af Jubellærer Christian Ramus, Biskop i Fyen og Elisabeth Holst²⁾. Efterat Johan Collet havde solgt Rønnebæksholm, skal han have mistet en Deel af sin Formue og døde først 1808 i Norge. Efter Rønnebæk Kirkebog havde han efterfølgende Børn: 1) Peter Collet, døbt 4de Juli 1767. Han blev Assessor i Hof- og Stadsretten, men uagtet hans Vandel for Mennesker var ustraffelig og uplettet, blev han for sin Anmeldelse af Birckners Bog om Trykkefriheden, uden Lov og Dom ved en kongelig

¹⁾ Efter Stamtavlen hos Giessing.

²⁾ Samme Sted.

Resolution afsat fra sit Embede uden Pension, paa sin Bryllupsdag. Senere opholdt han sig i Vestindien, hvor han døde¹⁾. 2) Matthias Collet, hjemmedøbt, begravet i Capellet ved Rønnebæk Kirke den 25de Juli 1768. 3) James Collet, døbt 2den Novbr. 1769. 4) Anne Cathrine Magdalene Collet, døbt 23de Novbr. 1770. 5) Jonas Collet, døbt 4de April 1772, død 1851²⁾, som Statsraad i Norge og Ridder af Seraphimerordenen. Han var gift med Maren Kirstine Collet f. 1777 som endnu lever og er en Datter af Peter Collet³⁾ til Budskerud og Johanne Ancker⁴⁾. 6) Johan Collet, døbt den 27de Decbr. 1773, begravet i Capellet ved Rønnebæk Kirke den 26de Febr. 1774. 7) Johan Collet, døbt 1ste April 1775 død 1829, som Amtmand i Budskeruds Amt i Norge. Han var gift med Christiane Stockfleth, som døde 1829.

1777 udstedte Johan Collet det sidste Fæstebrev paa Rønnebæksholm og dette samme Aar solgte han ogsaa Eiendommen den 5te Mai til Generalkrigscommissair, Kammerherre Magnus de Beringskjold, for 42,800 Rd. dansk Courant. Skjødet blev udstedt den 18de Juni 1778. Som Bestyrer af Rønnebæksholm veed jeg intet

-
- 1) „Bidrag til den danske Literaturs Historie“ af N. M. Petersen. Peter Collet skal have været gift 2 Gange og den ene af Konerne var nok af Familien Weckede.
- 2) Ved hans Jordeførd sang Welhaven:
 Han havde nok af jordisk Ære,
 Og Folket vidner om hans Daad.
- 3) Denne Peter Collet var en Broder til Peter og Johan Collet, som eiede Rønnebæksholm.
- 4) I Stamtavlen hos Giessing kaldes hun Henrica Christophers Datter Ancker, men efter en Opskrift fra Familien hed hun Johanne Ancker.

at sige om Beringskjold ¹⁾). Han havde Eiendommen for kort Tid til at gennemføre nogen ordentlige Forbedringer, men som Bøndernes Herre er han ilde bekendt her i Egnen. De Gamle fortælle endnu om Fængslet, som de kaldte Hullet, der var nede i de gamle Kjældere, der nu er tilkastede, hvor saamange i den „gale Kammerherres-Tid maatte sidde, og om Træhesten, som stod nede i Ladegaarden ved Posten, der ikke saa sjelden blev benyttet; men allergrueligst synes de dog det var, at den „gale Kammerherre“ engang satte Mølleren til at ride Træhest, hvad da ogsaa Kammerherrinden, som Folk heromkring sige, var en rigtig god Kone, synes var altfor galt, saa hun saa længe formanede sin Mand, til Mølleren slap ned af Træhesten. Hun var, fortælles her, den eneste, som havde nogen Magt over sin strænge Mand, og ofte, naar han lukkede Vinduet op og raabte ²⁾) og skjændte ned i Ladegaarden, saa hans vrede Stemme kunde høres vidt omkring, fik hun ham talt tilrette og fik lokket ham bort fra Vinduet. Han skal have været meget stærk og tog derfor haardt fat, men saa stærk han end var, skal han dog engang have fundet sin Overmand i Hans Peersen, en meget stærk Husmand, som gik i Stalden. Denne Mands Datter har fortalt mig, at en Dag kom Kammer-

---

¹⁾ At han lod foretage nogle Smaasforandringer, som at flytte Skyttehuset, der laae Vest for Skoven, hen Øst for den, omtrent hvor det ligger nu, erindrer jeg, at have hørt.

²⁾ Saa gruelig en Forestilling har Folk her om Beringskjolds Stemme, saa en gammel Mand har fortalt mig, at naar han var rigtig vred, saa raabte han saa høit, at man kunde høre hans Stemme næsten op til den store Mølle udenfor Næstved.

herren ned i Stalden til hendes Fader og begyndte, som han sædvanlig gjorde, at skjælde ham ud og tog ham i Brystet og vilde slaae ham, men Hans Peersen, som ikke synes om at tage imod Prygl, skubbede ham fra sig. Kammerherren greb da fat i Skulven og vilde tage den fra ham for at slaae ham med den, men Hans Peersen sagde: „Jeg tager ikke imod Hug af Jer,“ og brødes saa med ham om Skulven, som Kammerherren ikke havde Kræfter til at tage fra ham, og da han mærkede, at hans Kræfter ikke slog til her; blev han ganske stille og betænksom og gik sin Vei, men næste Dag blev Hans Peersen kaldt op til ham og da denne noget nedslaaet over hvad det skulde blive til for ham, gik ind ad Døren, reiste Kammerherren sig og sagde til ham: „Er der nogen Ting Du ønsker, at jeg skal forære Dig?“ Hertil Hans Peersen strax sagde: „Jo mange Tak, jeg trænger meget til et Par Skindbuxer!“ „Dem skal Du faae,“ svarede Kammerherren, og næste Dag fik Hans Peersen et Par deilige Hjorteskins Beenklæder, som hans Datter siger han havde til sin Død.

Denne Magnus Beringskjold, som før han blev adlet hed Bering eller Bjerring, nedstammede fra den bekjendte Vitus Bering¹⁾, som i Frederik den 3des Tid var Professor ved Kjøbenhavns Universitet og blev født i Horsens omtrent Aar 1720²⁾. I sin Barndom gik han en Tid i Kallundborg Latinskole under den tyrannisk strænge Rector Abildgaard³⁾ og blev Student fra Horsens Skole⁴⁾.

¹⁾ See „Bidrag til Beringskjolds Levnet“ 1ste Deels 2det Hefte af J. K. Høsts Hefteskrift for Politik og Historie.

²⁾ Han var Frænde til den navnkundige danske Verdensomseiler i russisk Tjeneste Bering.

³⁾ Badens C. 7des Aarbog.   ⁴⁾ Beckers Herregaarde.

Medens han i sine Studenteraar opholdt sig i Kjøbenhavn, havde Kong Frederik den 5te givet strænge Forbud om ikke at indføre udenlandske Silketøier eller andre Klædningsstoffer, og da Hoffets Damer derfor var i Forlegenhed med hvorledes de skulde faae disse Sager til deres Paa-klædning, tilbød Bjerring dem, at skaffe dem, hvad de ønskede ¹⁾. Han rejste da til Hamborg og kjøbte her og fra andre Steder en saa betydelig Deel af disse Varer, saa de fyldte flere Vogne, hvormed han rejste afsted og kom lykkelig til Nyborg og gjennem Sjælland hermed; men at faae Vognene ind gjennem Kjøbenhavns Port, var ingen let Sag. Dog lykkedes ogsaa dette for ham, derved, at han udgav sig for Hamborgs agende Post, som hver Time ventedes og saaledes kom han uden Visitation, ind i Byen, da en Toldbetjent dengang altid gik ind til Postgaarden, for der at undersøge, hvad der var med Hamburgerposten. Men denne Gang var der ingen agende Post kommen til Postgaarden, da Toldbetjenten kom der, og Bjerring havde imidlertid lykkelig bragt sine indsmuglede Sager i Sikkerhed. Senere skal han have drevet Urtekramhandel, men gik Fallit, fik en Sum Penge af en Student ved Navn Sejersbøl og kom lykkelig ud af Landet, uagtet han blev forfulgt af Politiet ²⁾. Efter den Tid tumlede han sig meget om i Europa, besøgte Sverrige, England, Polen, Preussen, Østerige, Rusland og flere Lande. I Meklenborg giftede han sig 1749 med Marie Christine von Cappeln ³⁾ født 27de August 1724, en adelig

¹⁾ C. 7des Aarvog.

²⁾ I Sechers Danske Herregaarde staaer, at han oprettede en Handel i Lybek, men spillede Bankerot.

³⁾ Efter „Bidrag til Beringskjolds Levnet,“ var hans Hustru Marie Christine von Cappeln en adelig Dame, som han giftede sig med i Meklenborg. Efter Esaias Fleischers

Dame, som senere fulgte ham til Danmark og var ham en trofast Hustru. — Hvormed han har gjort sig fortjent, saa at han 1751 eller 1753 blev i Wien adlet med Navnet Beringskjold, veed jeg ikke ¹⁾. I Aaret 1762 var han i Rusland og skal have drevet Handel der ²⁾, hvor han tillige skal have gjort Bekjendtskab med Grev Rantzau Ascheberg og skal have deltaget i Sammensværgelsen mod Keiser Peter den 3die som medførte dennes Afsættelse og Død. Da Danmark netop dengang stod paa Nippet til at faae Krig med Ruslands Keiser, opvakte den Efterretning om hans Død, Beringskjold som Coureer den 21de Juli 1762 bragte til Danmark, saa stor Glæde, især ved Hoffet, saa han strax fik Titel af Generalkrigscommissair og en aarlig Pension af 900 Rd. Beringskjold havde nu atter seet Danmark,

---

Liv og Levnets Beskrivelse, udgivet af ham selv 1785 var Beringskjolds Frue en Halvsøsters Datter af Fleischers Kone, som var en Datter af Præsten Hr. Anders Held i Hvalsøe. Efter Documenter, som findes her paa Rønnebæksholm, skrives hendes Navn Marie Christine von Cappeln. Efter Paludans Beskrivelse over Møen, ligger i Damsholte Kirke, som er Sognekirken til Marienborg, en Liigsteen over Beringskjolds Svigermoder Oberstlieutenantinde von Cappeln, død den 16de Juni 1770.

- 1) I Beckers Herregaarde ved Rønnebæksholm, staaer, at han blev adlet i Wien. I Sechers Herregaarde ved Marienborg, staaer, at han af Regjeringen i Kiel, det vil sige, af den russiske Storfyrste, fik Udnævnelse til Hofraad og Adelsbrev.
- 2) Han skal oftere have været i Rusland, men da han 1762 var der, blev han mistænkt for at være Spion, baade for Danmark og Rusland, og skal i den Anledning engång i Königsberg kun ved en Forklædning være undgaaet Fængsel og Galgen.

som en ganske anderledes anseelig Person, end da han reiste herfra. Som en formuende Mand drog han nu tilbage til sit Fædreland og købte 1769 ¹⁾ en Deel Gods paa Møen og byggede Marienborg, som han kaldte saaledes efter sin Hustru. Her blev han, maaske tildeels ved sin egen Ufredelighed indviklet i en Deel Retssager, som, da han havde den mægtige Strucensee til Modstander, gik ham imod ²⁾; misfornøiet hermed skal han en Tid have opholdt sig i Sverrig og der staaet i et nøie Bekjendtskab til Kong Gustav den 3die og

¹⁾ Efter Beckers Herregaarde købte Beringskjold 1769 Gods paa Møen, som blev kaldt Marienborg, efter hans Kone. Dette Møenske Gods, som 1769 blev solgt for 83,065 Rd. 85 Sk., var efter Danske Atlas T. VII p. 957, Nyegaard i Damsholte Sogn, men som Kjøber heraf, staaer, efter de udfærdigede Skjøder, anført Baron Niels Gyllenstjerne og i Esaias Fleischers Levnets Beskrivelse staaer fortalt, at Fleischer og Beringskjold i Forening købte denne møenske Gaard Nyegaard (senere kaldet Marienborg) og Gods tilligemed 6 Kirker og endeel Skovgods, En Tid efter Kjøbet flyttede Beringskjold selv til Møen og indviklede sig i Processer, saa Fleischer blev kjed af at eie dette Gods i Fælleskab med Beringskjold og gik ud af Compagniskabet, saa at Beringskjold blev ene Eier. Ogsaa i Jylland havde Beringskjold købt af det kongelige Gods (nogle Aar før det møenske blev solgt) Søbygaard for 36,800 Rd. og Kalbygaard for 30,730 Rd.

²⁾ Strucenses Had til Beringskjold skal være gaaet saa vidt, at da denne ikke kunne opfylde de ved Kjøbet af det Møenske Gods, fastsatte Vilkaar, blev der udstedt en Cabinetsordre til ham, om at forlade Gaarden, men da han ikke adlød, maatte Amtmanden i Juli 1771 sætte ham fra Eiendommen, som han først i Marts 1772 fik tilbage.

maaske allerede da, som det fortælles, lagt Planer til at forene de tre nordiske Riger under een Krone. At han vedligeholdt denne Forbindelse med den svenske Konge, endogsaa efter at han boede paa Rønnebæksholm, har gamle Folk her i Egnen fortalt mig, og da han ikke vovede at sende sine Breve til Kong Gustav med Posten, havde han et Bud, som hemmeligt bragte Brevene til Stokholm. Dette hans meget betroede Bud var den Mand, som kaldtes Degneskrædderen, og som boede i et Hus i Rønnebæk nær ved Kirken. Rimeligviis har disse svenske Forbindelser ogsaa bidraget deres til at gjøre Beringskjold mistænkelig i Regjeringens Øine, som sikkerlig ogsaa har haft Grund til at antage ham for en Mand, der stadig var indviklet i farlige politiske Planer. — Medens han boede paa Marienborg, havde Herredsfoged Dorph fra Stege en Deel at afgjøre med ham i Anledning af hans ikke ubetydelige Retssager og kom derfor ofte til ham, og fra dennes Familie har jeg hørt, Dorph fortalte, der altid var udbredt en vis Hemmelighedsfuldhed over Beringskjold; man ahnede, at han havde store vidtomgribende Planer, men hvori disse bestod, vidste ingen. Dog skal han dengang have haft Tid til at beskæftige sig med andet end disse Planer, for imellem, naar Dorph kom til ham i hans Værelse, fandt han ham meget fordybet i Læsning af den hellige Skrift; men Ro havde han aldrig paa sig og længe ad Gangen opholdt han sig ikke paa Marienborg. Engang medens han boede der, maatte han reise bort fra Landet i længere Tid, hvorfor han ikke kunde blive hjemme, vidste ingen. Endelig kom han tilbage til sin Hustru paa Marienborg, men det blev længe holdt hemmeligt, at han var der. Gardinerne blev nedrullede og han gik ikke ud af sin Stue; men efter

en Tids Forløb kom han frem igjen, gik omkring, tog til Stege og bød Folk derfra og fra Eggen til sig paa Marienborg. Saaledes var der en Dag Middagsselskab paa Marienborg og som de alle var samlede og fornøjede dem, kom en gammel Tjener, som nok havde fulgt ham fra Rusland, ind og hviskede noget til Beringskjold, som strax kaldte sin Kone ud og hurtig forlod Gaarden, saa Gjæsterne ikke saae ham mere; men flere af dem havde seet, at lidt før Tjeneren kom ind i Stuen, var en militair Rytter kommen i flyvende Fart ind paa Gaarden og man meente at have kjendt, det var en af Eichstedts Ryttere, som vel skulde advare Beringskjold for en truende Fare. Efter denne Udflugt kom Beringskjold atter tilbage, men boede, efter at have solgt Marienborg, nogen Tid i Vordingborg, til han kjøbte Rønnebæksholm og flyttede dertil. — Blandt de med Struensees Ministerium Misfornøjede var ogsaa Beringskjold, som med den ham fra Rusland nøjere bekendte Grev Rantzau Ascheberg, sluttede sig til Enkedronningen Juliane Marie og arbejdede paa alle Maader, for at udbrede Misfornøjelse med den bestaaende Regjering, hvilket ogsaa lykkedes godt for ham. Han havde dengang lejet Værelser hos en Madame Beck i et Huus i Vimmelskaflet ved Siden af Petersens Jomfrukloster; her samledes Lederne for Sammensværgelsen mod Struensee og herfra brød nok Uvejret løs om Morgenen tidlig den 17de Jan. 1772 ¹⁾. Beringskjold, som i nogen Tid havde opholdt

---

¹⁾ I Beckers Herregaarde anføres, at Sammensværgelsen gik ud fra Beringskjolds Huus i Vimmelskaflet ved Siden af Petersens Jomfrukloster, men i Barfods Fortællinger af Fædrelandets Historie staaer, at de Sammensvorne samledes hos Guldberg i Huset ved Siden af Petersens Jomfrukloster.

sig i Kjøbenhavn for at forberede Alt til det store Udbrud gik en Dag paa Gaden og mødte en ung Student han kjendte, som han gik hen til og spurgte, om han vilde fortjene nogle Penge, og da Studenten ikke havde noget herimod, tog han ham hjem med sig i sin Bolig i Vimmelskiftet, lukkede ham ind i en Stue, hvor han blev sat til at afskrive alle Arrestordrene mod dem, som skulde fængsles. Studenten blev noget ængstlig ved saaledes at lukkes inde ved dette uhyggelige Arbeide, men han maatte blive der, til han var færdig dermed, og rimeligviis er han vel neppe sluppet ud, før disse Arrestordre var benyttede ¹). Da Alt, denne Sag vedkommende, var gaaet efter Ønske og det Parti, Beringskjold havde sluttet sig til og arbeidet for, var kommet til Magten, blev han Kammerherre ²), men blev kort efter forviist fra Hoffet,

-
- 1) Rigtignok beskyldes Beringskjold for at have været saa uforsigtig, at Rygtet om Sammensværgelsen kom for Grev Brandt, og at alt derved nær var bleven forraadt, saa maaskee Studenten dog er sluppet ud for tidligt.
- 2) Mærkeligt er det, at han først blev sat i Statskalenderen som Kammerherre fra 17de Januar 1772, men i Kalenderen for 1776 og de følgende Aar, som Kammerherre fra 14de Sept. 1775. (Efter „Bidrag til Beringskjolds Levnet.“) Foruden at Beringskjold fik Kammerherrenøglen, blev ogsaa den Gunst viist ham, at, da der den 15de Juli 1775 blev udstedt nyt Skjøde paa det Møenske Gods, fik han Afdrag af 20,000 Rd. i den oprindelige Kjøbesum, fordi Godset havde været ham betaget fra Juli 1771 til Marts 1772. I Sechers Herregaarde staaer, at dette Skjøde fra 1775 blev udstedt til Baron Niels Gyllenstjerne; i Danske Atlas Tom 7, staaer, at til det Møenske Gods Nygaard, som 1769 blev solgt, var efter Skjødet Baron Niels Gyllenstjerne Eier.

fordi han ansaaes for en farlig Mand, der baade havde Mod og Lyst til at lede Sammensværgelser. Maaske har ogsaa hans Forhold til den svenske Konge dengang vakt Mistanke imod ham. Han trak sig da tilbage og levede først en Tid i Vordingborg, hvor han gjorde Opsigt ved paa en glimrende Maade at høitideligholde Kongens Fødselsdag ved en fredobbelt Fest. I sit eget Huus gav han et stort Bal for Egnens fornemme Folk og Byens Honoratiores, som varede til Kl. 8 om Morgenen. For Borgerskabet gav han en Fest paa Viinhuset, de Fattige lod han beværte paa et Værtshuus, og for den lærde Skoles Disciple havde han foranstaltet en Fest paa et fjerde Sted i Byen. Men hverken disse Fester eller hans Skrivelser til de forskjellige Magthavere, fra Helsingør, hvortil han reiste nogle Gange, under Hoffets Ophold paa Fredensborg, hjalp til at hæve hans Forviisniug fra Hoffet. Efter at Beringskjold havde kjøbt Rønnebæksholm, boede han her, men kjøbte tillige Sparresholm og Sortebrødregaard ved Næstved. Under hans Ophold paa Rønnebæksholm skal han oftere være bleven anmodet om at hjælpe til at styrte det Guldbergske Ministerium og bringe Kronprindsen til Regjeringen, hvilket han skal have negtet og meent, at han nu var for gammel til at indlade sig paa noget saa vanskeligt. Imidlertid skal de hemmelighedsfulde Besøg, han i den Anledning havde paa Rønnebæksholm, have givet Anledning til hans Fængsling. Det fortælles nemlig, at hans ældste Søn Thomas skal have været ængstlig ved disse Besøg og skrevet derom til sin Kone Louise Sophie Comtesse Wedel Jarlsberg, som dengang opholdt sig ved Hoffet, og hun skal da, maaske imod Mandens Villie, have viist Guldberg Brevet, forat sikre sig og sine, dersom Svigerfaderen indlod sig

paa Sammensværgelser mod Regjeringen. Amtmand Bjelke modtog da om Aftenen den 5te Juni 1781 Kl. 11 i Regimentsquarteermester Schiøts Værelse i Næstved, Kongens Cabinets-Ordre, stilet foruden til Amtmanden, ogsaa til Regimentsquarteermester Schjøt og Byfoged Wulff, og dateret Fredensborg den 4de Juni 1781, om at forsikre og bemægtige dem Kammerherre Beringskjolds Person, Papirer og Brevskaber. Den næste Morgen tidlig holdt de tre Herrer Raad om, hvordan de skulde faae Bering-skjold af hans Gaard Rønnebæksholm, for at fængsle ham et andet Sted, da de derved haabede, lettere at bemægtige dem hans Papirer, og de blev da enige om, at Bjelke skulde skrive til Beringskjold, som følger:

Pro Memoria!

Fra det kongelige Rentekammer er til mig indløben Skrivelse under 2den hujus, om nøjere at undersøge Beskaffenheden af de øde Gaardsjorder, saavel deres Højvelbaarenheds Gaard i Boerup, som Hr. Doctor Buchhaues øde Jorder fra Aaderup Marker. Og da jeg ikkuns agter at opholde mig her denne Gang een Dags Tid, men dog ønskede desangaaende at tale mundtlig med Deres Højvelbaarenhed, saa er jeg tjenstligst bedende, at højstærrede Herr Kammerherre i Dags Formiddag ville beære mig med Deres Nærværelse, hvis Lejligheden det tillader, hvorom jeg med Budet tilbeder mig et Par Ord.

Næstved, den 6te Juni 1781.

Bjelke.

Til Herr Kammerherre de Beringskjold.

Kl. 8 om Morgenen sendte Bjelke dette Brev ud til Rønnebæksholm og fik det Svar, at Beringskjold ganske

vist vilde komme. Kl. lidt over 12 kom han til Næstved og imidlertid havde Bjelke, Schjot og Wulf samlet 4 af Byens haandfaste Borgere med skarpladte Bøsser, ogsaa Schjot havde en skarpladt og opspændt Pistol i Beltet og Bjelkes og Schjots Tjenere var ligeledes kaldte til Hjælp. Bjelke modtog Beringskjold og ledte ham ind i Stuen, hvor han strax oplæste Kongens Arrestordre for ham. Beringskjold hørte herpaa uden mindste tilsyneladende Modfaldenhed, men beraabte sig paa sin gode Samvittighed, som beroligede ham. Da Beringskjolds Lommer var efterscete og to smaa Nøgler fundne, som han sagde var til et Skab og et lille rødt Skriin, som stod i hans Skriverkammer, blev han ført til Næstved Byes Raadstue, og der blev, efter kongelig Befaling, givet Ordre til Byfogderne og Postmestrene i Næstved og Ringsted, at de paa hvert Sted skulde eftersee Brevene og derfra tage hvert et Brev til Rønnebæksholm, som de hver Postdag i Convolutte skulde sende til Kongen selv under begge deres Segl, og dette skulde de vedblive at gjøre otte Postdage efter Kammerherre Beringskjolds Heftelse. Da alt dette var besørget mundtlig i Næstved og skriftlig i Ringsted, kjørte Bjelke og Schjot med deres Tjenere til Rønnebæksholm, for i Beringskjolds Gjemmer at samle alle hans Breve og Papirer, hvilket imidlertid ikke lykkedes. Det fortælles nemlig¹⁾, at den Dag, Beringskjold blev fængslet, var han kjørt til Næstved i en lille Vogu med

---

¹⁾ Denne Fortælling har jeg hørt af en meget gammel Mand, som, da han døde i et af Krigsaarene, vistnok enten 1849 eller 50, var 94 eller 96 Aar gammel. Han boede i et af Rønnebækshusene bag Bankerne og vi kaldte ham gamle Svend. Da Beringskjold blev fængslet, tjente han ham her paa Rønnebæksholm som Staldkarl.

sin Jæger, (som nok var den samme gamle Tjener, der havde fulgt ham fra Rusland), og denne mærkede snart, hvordan det gik hans Herre; derfor løb han ud over Marken til Rønnebæksholm og bragte hans Frue og Sønnen Ditlevs Kone Efterretning om, hvad der var skeet i Næstved, hvorfor disse to skal, før Øvrigheden kom for at lægge Beslag paa Beringskjolds Papirer, have opbrudt hans Gjemmer og baaret alle hans Papirer ud paa Skorstenen, hvor de brændte dem, saa at intet, som kunde vidne imod ham, skal være fundet paa Rønnebæksholm¹⁾. — Alligevel blev Beringskjold ført til Castellet, hvor han sad i et Par Aar under streng Opsigt, men dog fik han Lejlighed i denne Tid, at sende sin stakkels Kone et Brev, som er bleven opbevaret²⁾ og hvoraf jeg her vil gjengive et lille Uddrag, da jeg synes, man derved ret godt faaer at see, hvordan baade hans indvortes og udvortes Tilstand var. Det begynder saaledes: „Allerbedste „eneste Veninde paa Jorden for mig! Ei noget synes „tungt for ægte Kjærlighed, Trofasthed er den Dyd, man „ei bør blues ved; ja ikke Døden selv kunde holde mig „fra at give hende Underretning om Guds uendelige „Godhed og Menneskenes utrolige Uretfærdighed og „Ugudelighed mod mig nu næsten to Aar, mindre en „Maaned og nogle Dage. Jeg er saa vel paa Sjælens

1) Den samme Dag, Beringskjold blev fængslet i Næstved, havde Herredsfoged Dorph fra Stege, som i en Forretningsreise havde været i Næstved, spist Frokost hos Beringskjold paa Rønnebæksholm, og da Dorph kom til Stege og hørte, at Beringskjold var arresteret, kunde han neppe tro det.

2) See „Bidrag til Beringskjolds Levnet“ 1ste Deels 2det Hefte af Politik og Historie.

„Vegne, saa jeg aldrig har været bedre min Livstid, og paa Legemet har jeg i 12 Aar ei været bedre eller friskere. Gud viser sin Almagt daglig mod mig til mine Fjenders Hævn og Vanære; det er utroligt, hvad jeg har lidt og lider, og uden Guds overordentlige Almagt kunde det ei udstaaes, og nu er Alt Intet“ — Han fortæller derefter om sine Sygdomme, som hans uretfærdige Fjender glædede dem ved skulde blive hans Død, og siger da: „Men Guds Villie var ei som mine Fjenders Ønske og Haab, saa Gud har sparet mig Livet til Datum, enten til at lide mere Ondt, hvortil jeg er villig, om det er Guds Villie, som alene er min Begjering, og ønsker, at den opfyldes paa mig eller og, om han har bestemt mig Livet, for at see hans retfærdig Gjengjeldelsesret i denne Verden, for al mod mig forøvet uhørt Uretfærdighed, hvilket vist kommer, enten i denne eller i den anden Verden, og som jeg hverken ønsker eller beder om.“ — Han fortæller saa videre, hvordan det er gaaet med hans Sag og mener, at alle Anklagerne mod ham er gjendrevne af Colbjørnsen, som førte godt hans Sag, men han klager over nogle af Vidnerne mod ham og siger, han erfarede, „med en dødelig Smerte,“ hvor nær forbundne med ham Vidnerne, Angiverne var, og siger, at han blev tilbuden Kongens Naade under en vis Betingelse, han ikke vilde opfylde. — I den Maaned, han skrev, var ham forkyndt Kongens Resolution, hvis Hovedindhold var, at han sin Livstid skulde blive i Fængsel, som en for Staten urolig Mand. Paa denne kongelige Resolution havde han skrevet noget paa den anden Side og sluttet med Propheten Sakariæ Ord: „Herren skal see og randsage.“ — Efter at have fortalt dette, skriver han: „Gud har givet mig Styrke til at taale Alt, og han ud-

„fører vist alting til sit Navns Ære, som det Bedste; jeg har aldrig nogen bedrøvet Time, uden naar jeg tænker paa min jordiske Engel. Jeg bærer ingen Had til mine Fjender; jeg har lidt og lider utrolig ondt, men det gjør mig alt Intet. Jeg har ofte og mange hundrede Gange bedet Gud, om det ei var ham imod, bedet, han da vilde lægge min Engels Kors paa mig og, da jeg troer at bære Alt og langt mere med Guds Bistand. Jeg beder daglig godt for mine Fjender. — Vær ubekymret Alle for mig, om I ei vil beskæmme min Ære, som er mig kjærere end Livet.“ — Han fortæller saa, at de tog Kammerherrenøglen fra ham, som han ikke agter stort paa, og siger sin Kone Besked om forskjellige Ting i Anledning af, hvordan han mener, hun kan faae Bud til ham. Helst saae han, hun selv kom til Kjøbenhavn, men, dersom hun ikke maatte og man kunde tro Sønnen Ditlev, bad han om, at lade ham reise, dersom han maatte. — Han siger ogsaa i Brevet disse Ord: „Langt fra jeg vil gjøre nogen Lignelse mellem mig og Frelseren. Men alle dem, i det mindste de Fleste, jeg har gjort bedst imod i Verden, har forenet sig til min Undergang efter deres Tanker.“ Mod Slutningen af Brevet siger han: „Jeg ligger slet, har nu næsten intet Linned, enten paa Krop, Hoved eller Fod, saa er jeg dog stedse inderlig glad, som meldt, og fornøiet med Guds Villie og siger, Hjertet fører dette Skildt midt i Døden: som Du vil.“ Og slutter saa med: „Gud velsigne hende baade i Liv og Død for hver en Dag vi har været sammen.“ — Dette Brev skal endelig være kommet til Kammerherrinde Beringskjold ved at en Kjøbmand i Næstved flyede det til Mad. Buch, Forpagterkone paa Rønnebæksholm, og hun gav det til Kammerherrinden,

som havde været meget syg og blev det endnu mere efter den 3die Maj 1782 at have modtaget dette Brev, hvorfor hun sikkerlig af Schjöt, som plagede hende med at passe paa hende, maatte lide meget, uagtet hun forsikrede, ikke at have læst mere end de første Linier deraf. — Strax efter Beringskjolds Fængsling flyttede hans Hustru til Sortebrødregaard ved Næstved og henlevede her sin Tid i stor Bekymring over Mandens Ulykke, og plaget af Regimentsquarteermester Schjöt, døde hun endelig i Begyndelsen af Juni Maaned 1783 af Sorg over al den Elendighed, som havde ramt hendes kjære Husbonde. Imidlertid var Beringskjold bleven ført til Munkholm, hvorfra han, ved den kort efter paafulgte Forandring i Regjeringen, søgte om en Revision af sin Sag, men opnaaede den ikke. Noget bedre fik han det dog, da han fik Tilladelse til at gaae omkring i Fæstningen og komme i Selskaber, og det blev paalagt hans Søønner at udbetale ham en Deel af Renterne af den Capital, som ved deres Moders Død var tilfaldet dem. — Senere blev han flyttet til Bergenhuus Fæstning, hvor han havde en Deel Stridigheder med Commandanten. Medens han sad her, skal en Skipper fra Stege, som kom til Bergen, have faaet Tilladelse at komme ind til ham og han saae ham da sidde og skrive i en stor Bog, og paa denne Bog lagde han sin Haand og sagde til Skipperen: „Naar jeg er død og borte, skal denne aabenbare meget og forsvare mig“¹⁾). Men hvad end Bogen har indeholdt, saa er den aldrig kommen frem for Dagens Lys. — I 12 Aar var han Fange paa Munkholm og Bergenhuus, men fik 1795 Lov til under Opsigt at leve i Stavanger, hvor han døde 1803. —

¹⁾ Denne Fortælling har jeg hørt fra Dorphs Familie.

Ved en Cabinetsordre af 9de Juni 1781 blev Marie Christine von Beringskjold, født von Cappeln, gjort raadig over Rønnebæksholms Gaard og Gods, som hun den 4de Februar 1782 ¹⁾ solgte til sin Søn Ditlev von Beringskjold, for 47000 Rd. — Foruden denne Ditlev Beringskjold, som var den yngste Søn, havde Magnus Beringskjold og Christine von Cappeln endnu en Søn, den tidligere omtalte Thomas Beringskjold, som ciede Sparresholm, var Kammerherre og Generaladjutant. Begge disse Sønner fik efter Faderens Fængsling Forhøielse i deres Rang ²⁾ og 1783 Tilladelse at aflægge deres Faders Navn Beringskjold og autage Navnet Wedel-Sparre. Paa den ældste Søn Thomas hviler en Mistanke om, at han var med at forraade sin Fader og heller ikke Ditlev gik ganske fri for denne Mistanke, men intet vist herom veed man. Paa Rønnebæksholm er Kammerherre Ditlev Wedel-Sparre bekjendt som en mild og god Herre. Han forøgede Godset lidt, idet han af Hr. Knud Lind til Grevensvænge købte 1788 to Gaarde og et Huus med Haveplads i Steenstrup og forskønnede Gaardens Omgivelser meget ved at grave Parken i Haven og ved Forpagtergaarden, paa hvilke Steder tidligere var næsten ufremkommeligt, og ved at plante Castanialleen og lægge Opkjørselen nogenlunde lige for Hovedbygningen, samt ved at lade Haven holde smukt og plante i denne gode Frugttræer, af hvilke nogle endnu bære god Frugt. Forpagterboligen, Meieriet og Staldlængen, som hans Fader havde begyndt at opføre, fuldendte Kammerherre Wedel-Sparre. 1798 ³⁾

¹⁾ Skjødet er dateret den 11te Decbr. 1782.

²⁾ Ditlev var først Kammerjunker, derefter Conferentsraad og tilsidst Kammerherre.

³⁾ Skjødet er dateret den 21de Decbr. 1798.

solgte Kammerherre Ditlev Wedel-Sparre Rønnebæksholm til Ritmester Grev Moltke for 85000 Rd. og flyttede derefter til Næstved, hvor han boede i den nuværende Postgaard paa Torvet, til han senere flyttede derfra til en Gaard paa Landet. De Gamle heromkring, som endnu mindes ham med Kjærlighed, sige, han flyttede til en Gaard henad Ringsted Siden til. Han var gift med en Frøken Halmann fra Kjøbenhavn¹⁾ og havde med hende 4 Børn, 2 Sønner og 2 Døttre, som nævnes i Rønnebæk Kirkebog. Den ældste Søn Hans Henrik døde paa Rønnebæksholm 1785, da han var 6 Aar gammel. Hans Liig blev ført til en Familiebegravelse i Kjøbenhavn, og den yngste Søn Magnus Frederik de Wedel-Sparre²⁾ blev 1797 confirmeret i Rønnebæk Kirke. Den ældste Datter Margrethe³⁾ Christiane Elisabeth, staaer anført i Rønnebæks Kirkebog som døbt den 2den Juli 1784. Den yngste Datter Lovise Hansine Henriette staaer samme Sted anført som hjemmedøbt den 5te Juni 1793.

Ritmester (senere Oberst) Kammerherre Grev Joachim Moltke, som 1798 købte Rønnebæksholm, var en Søn af Grev Christian Magnus Moltke til Nør, S. K., General og Kammerherre og Frederikke Elisabeth Reventlau. Han var født den 4de Juli 1769, tjente først som Officier ved Cavalleriet, senere ved Landeværnet og boede, fra det Aar han købte Rønnebæksholm, her og

¹⁾ Hun var en Datter af en Etatsraad Halmann, som nok var i Generalitets-Collegiet.

²⁾ Familien er uddød, saa Magnus Frederik Wedel-Sparre er vist død ugift.

³⁾ Den ene af Kammerherre Wedel-Sparres Døttre, jeg troer Margrethe, var gift med Teilmann, som blev Hofjægermester.

i sin Gaard i Kjøbenhavn til sin Død paa Rønnebæksholm den 15de Juni 1820. Han var en dygtig og ordentlig Bestyrer af Rønnebæksholm og fik i sin Tid lagt den saakaldte Niels Niels Gaards Jorde af Rønnebæk ind under Hovedgaarden. Capellet ved Rønnebæk Kirke lod han indrette til sin Familiebegravelse, og her blev han selv den første, som blev begravet. Han var gift med Eline Cathrine Neergaard, en Datter af Etatsraad Jens Brun Neergaard til Svenstrup og Mierløse og Anne Marie Møller. De havde sammen 3 Sønner, som er anførte i Rønnebæk Kirkebog blandt de Døbte. 1801 den 23de Juli blev deres første Søn Magnus Jens Godske hjemmedøbt. 1803 den 14de Juni blev deres anden Søn Adam Gotlob Ditlef hjemmedøbt¹⁾, og 1805 den 12te Juli blev deres 3die Søn Peter Adolph, som tidligere var hjemmedøbt, baaret i Kirke. Efter Grevens Død eiede hans Enke, Grevinde Moltke, Rønnebæksholm i 10 Aar og lod Gaard og Gods opbyde til Auction den 17de Septbr. 1830.

Universitetsforvalter, Kammerraad Thomas Ludvig Grüner, blev da for 92,100 Rd. r. S. Eier af Rønnebæksholm²⁾, som han i 10 Aar beholdt, men aldrig stadig beboede. Den 16de Juli 1840³⁾ solgte han atter Gaard og Gods for 135,000 Rd. til Hr. Harald Toft, som i den korte Tid han eiede Rønnebæksholm, styrede det udmærket godt, fik en Deel Jorder lagt under Hovedgaarden, ordnede mange forviklede Sager, afskaffede Hoveriet og ombyggede

¹⁾ Han var, staaer der i Kirkebogen, født den 15de Mai 1803.

²⁾ Kjøbecontracten er dateret den 9de Octbr. 1830 og Skjødet den 10de Decbr, 1831.

³⁾ Skjødet er dateret den 4de Septbr. 1841.

Hovedbygningen. Han var en Søn af Hr. Peter Nicolai Toft, som først var Overretsprocurator i Kjøbenhavn, senere Byskriver i Thisted⁴⁾ og Juditte Estrup. Harald Toft, som var opdraget paa Sorø Academi og der var bleven Student og havde taget anden Examen med bedste Character, tog senere latinsk juridisk Examen, ligeledes med bedste Character og tænkte paa at blive Embedsmand; men fik paa en Udenlandsreise i Paris en hæftig Brystbetændelse, som ved et senere Ophold i Italien efterlod en Brystsvaghed, der gjorde ham mindre skikket til et stillesiddende Liv, hvorfor han efter sin Hjemkomst til Danmark købte Rønnebæksholm, som han kun eiede halvandet Aar til sin Død den 24de Novbr. 1841. Han giftede sig den 9de Juni 1840 med Anne Marie Elise Carlsen, en Datter af Hr. Christen Carlsen til Gammelkjøgegaard og Else Margrethe Nyhuus. Af den korte Tid, de var gifte, levede de kun 9 Maaneder paa Rønnebæksholm, som efter Harald Tofts Død tilfaldt hans Enke, i hvem en mere end almindelig Begavelse var forenet med en for en Kvinde usædvanlig Udvikling og med et ædelt, mildt og kjærtigt Hjertelag, som tiltalte de fleste Mennesker, hvorfor hun ogsaa, medens hun sad Enke paa Rønnebæksholm, havde megen Indflydelse paa Almuesfolk, især paa den christelig opvakte Deel af Almuen, som hun stod i Forbindelse med over det hele sydlige Sjælland. Ved Bestyrelsen af sin Eiendom satte

---

⁴⁾ Peter Nicolai Toft var en Søn af ... Toft til Ullerup i Thy og Agnete Brorson, en Broderdatter af Psalmedigteren. Som ung Mand var Peter Nicolai Toft i en meget god Stilling, som anseet og søgt Overretsprocurator, men led saa meget af Hjemvee efter Thy, at han drog til Thisted som Byskriver.

hun med Kraft og Dygtighed igjennem, hvad hun vilde og gik og kjørte meget omkring paa Godset og i Skovene. for selv at see efter. Med Harald Toft havde hun en Datter, som blev født efter hans Død, den 17de Febr. 1842 og ved Daaben i Rønnebæks Kirke kaldet Haralda Juditte Johanne Margrethe. — Den 24de October 1851 giftede Marie Carlsen, Enke efter Harald Toft, sig med Nikolai Frederik Severin Grundtvig, hvis Liv og Virksomhed for sit Folk og Fædreland, som dansk Mand. Præst og Psalmedigter, er for bekjendt og for lidt bundet til Rønnebæksholm, til at jeg her tør forsøge at tegne et Omrids deraf. Den 15de Mai 1854 blev deres Søn Frederik Lange Grundvig født i Kjøbenhavn og ikke fuldt 2 Maaneder derefter døde Marie Carlsen, den 9de Juli savnet af Mange og velsignet af sine Nærmeste¹⁾. Hun tilbød Bønderne paa Rønnebæksholms Gods deres Gaarde, først til Arvefæste, derefter til Eiendom paa usædvanlig billige Vilkaar, men kun lidt over Halvdelen af Bønderne modtog dette Tilbud. Før hendes Giftermaal med N. F. S. Grundtvig overdrog hun ved et Gavebrev Rønnebæksholm til sin Datter af første Ægteskab, men forbeholdt sig selv at styre Eiendommen. Efter hendes Død har hendes Broder Hofjægermester Hans Carlsen til Gammelkjøgegaard styret Rønnebæksholm for sin Myndling Haralda Toft, som dette Aar 1860 har opnaact sit 18de Aar.

---

¹⁾ Hun blev begravet paa en Familiekirkegaard ved Gammelkjøgegaard, hvor hun havde ønsket, at hendes Legeme skulde hvile i et Capel over Jorden til Opstandelsens Morgen.

Kapitel VII.

Grevensvænge.

I Rønnebæk Sogn ligger, foruden Rønnebæksholm endnu en Herregaard, som kaldes Grevensvænge, hvis Bygninger er Bindingsværk. Den ligger smukt i Neden-sognet mellem to smaa Skove og er mod Nord omhegnet, som i en Halvkrands, af de høie Banker. Paa det Sted, Gaarden nu ligger, har den neppe ligget meget længe, maaske kun henimod halvtrediehundrede Aar, og det Navn, den nu bærer, har den sikkerlig arvet efter en Bondeby, som i Midten af det sextende Aarhundrede endnu var til og kaldtes Grevensvænge¹⁾. Lehnsmanden paa Rønnebæksholm Peder Godske fik da, nemlig 1553, lagt til Lehnmet blandt andet Gods, to Gaarde i Grevensvænge, som altsaa dengang har været en Bondeby, hvis Jorde senere er komne sammen under eet og udgjøre nu en Deel af Herregaarden Grevensvænges Jorde. Den øvrige Deel af Hovjorden er kommen fra en allerede i Middelalderen omtalt Gaard, som laa i Vesteregisborg Sogn, ikke langt fra den Plads, hvor Herregaarden Grevensvænge nu ligger. I Jonges Chorographi over Danmark udgivet 1777, nævnes denne Gaard Skovmøllegaarden, som endnu dengang var til, som en lille Gaard²⁾, og det bemærkes, at 10 Tdr. af dens Hartkorn da laa under Grevensvænge. Ved denne gamle Skovmøllegaard har foruden Jordene og Skoven ogsaa været en Vand-

¹⁾ Beckers Herregaarde.

²⁾ Nu er der bygget Huse paa den lille Skovmøllegaards Jorde.

mølle, der vistnok her, som ved mange andre af Middelalderens Gaarde, ikke har været en ganske ringe Deel af Eiendommen. Men allerede ved 1370, da denne Gaard tilhørte Roeskilde Biskopper¹⁾, var den i Aftagende, og det bemærkes i Fortegnelsen over Roeskilde Biskoppers Indtægter, at i gammel Tid var den ansat til 12 Mark, men nu stod den øde. Om den siden den Tid har staaet øde, veed jeg ikke, men med denne Beretning staaer en Fortælling, jeg har hørt af den ældste Mand i Sognet, i god Samklang. Han fortæller nemlig, at engang i ældgammel Tid boede der et Herskab²⁾ ude paa Skovmølle-gaarden, som laa hvor nu Skovmøllehusene ligger, men dette Herskab maatte flytte derfra, da saadan noget grueligt Djævelskab havde sat sig fast i Skoven ved Gaarden og paa mange Maader bragte Fortred og Ulykke over Gaardens Folk. Siden den Tid, sagde den gamle Mand, har Gaarden aldrig været beboet og det er allerede længe, længe siden den gamle Gaard blev nedrevet, men det slemme Djævelskab mindes Folk endnu, og et lille Stykke Skov ved Grevensvænge kaldes endnu efter det Djævelkrogen, og den ene af Gaardens Marker Djævelkrogsmarken. At der ved denne Gaard i gammel Tid skal have staaet en Kirke, fortæller gamle Folk her i Egnen, og til denne Kirke, siger de, hørte Sipperup By, hvorfor Sipperuperne havde deres Kirkevei ud over deres egne og Grevensvænges Marker. Levninger af denne gamle Kirkevei fandtes endnu i Begyndelsen af dette Aarhundrede paa den Gaards Lod i Sipperup, som den ældste Mand i Sognet dengang havde i Fæste. Umueligt er det jo

1) Script. r. D. T. 7, p. 9.

2) Maaske har der boet Herskab paa Gaarden, før den kom til Roeskilde Biskopper.

ikke, at medens Skovmøllegaarden og dens Eiendomme hørte under Roeskilde Bispestol, ved Gaarden kan have ligget en Kirke eller et Capel, og at Folk fra den nærliggende By Sipperup har søgt derhen til Gudstjenesten. Den Vei, som der i Begyndelsen af dette Aarhundrede fandtes Spor af, kan da baade have været Vei til Kirken og til Gaarden.

Dersom Skovmøllegaarden lige til Reformationstiden har tilhørt Roeskilde Bispestol, er den jo, ligesom det andet gejstlige Gods, dengang tilfalden Kongen og er maaske da fra Kronen kommen i Familien Paslich's Eje. — 1630 ejede Claus Paslich Herregaarden Grevensvænge. Hans Fader døde 1627, og dengang var Claus Paslich rimeligviis meget ung, da han først, som tidligere anført, 1630 overtog sine umyndige Søskendes Værgemaal. Grevensvænge er da rimeligviis ikke af ham oprettet til Herregaard, men af hans Fader Frederik eller Farfader Caspar Paslich, som fik Rønnebæksholm af Kongen. Vist er det, at 1553 ¹⁾ var der en Bondeby, som kaldtes Grevensvænge, 1630 ²⁾ var der en Herregaard, som kaldtes Grevensvænge, og nu er der ingen Bondeby af dette Navn, men kun en Herregaard. Rimeligt er det, at Familien Paslich har faaet Bondebyen Grevensvænge og Skovmøllegaarden ved Kjøb eller Gave og under den ene af Byens Gaarde har samlet de andre Gaardes ³⁾ Jorde med en

¹⁾ See Beckers Herregaarde om Rønnebæksholm.

²⁾ See Sjællandske Tegneiser.

³⁾ Bondebyen Grevensvænge har kun været en lille By, da Herregaarden Grevensvænges største Deel af Hartkorn er kommet fra Skovmøllegaarden. Grevensvænge havde i Slutningen af forrige Aarhundrede lidt over 14 Tdr. Hartkorn: af dem var de 10 Tdr. Hartkorn fra Skovmøllegaarden.

Deel af Skovmøllegaardens Jorde og at den nuværende Herregaard Grevensvænge altsaa skylder denne Familie sin Oprindelse. 1630 ciede, som sagt, Frederik Paslichs Søn Claus Paslich Herregaarden Grevensvænge og har han faaet den lige efter sin Faders Død 1627, saa har han eiet den omtrent i en halv Snees Aar, da han rimeligviis allerede 1637 var død og var en af Fru Magdalenes¹⁾ dengang afdøde Sønner, eller en af deres Brødre, efter hvilke der da holdtes Skifte og Deling. Denne Claus Paslich og hans 1637 afdøde Brødre, har nok ikke været de bedste Huusholdere, men har været i stor Gjæld og laant Penge af Admiral Pros Mund, og for en anseelig Sum, han havde forstrakt dem med, var en af deres Gaarde²⁾, rimeligviis Grevensvænge, med noget Jordegods givet ham til Pant, hvorfor deres efterlevende Broder. Knud Paslich, har været nødsaget til at erhverve kongelig Tilladelse til, med sin næste Slægts Raad og Samtykke, at sælge noget af Jordegodset, for at betale Gjælden, som var efter de afdøde Brødre³⁾. I Begyndelsen af Aaret 1638 har, efter denne Tilladelse, Admiral Pros

-
- 1) Efter Sjællandske Tegnelse, da der i Befalingen til Vincens Bille og Niels Lykke, om at være tilstedede ved Skiftet og Delingen, staaer. at dette var efter Fru Magdalenes tvende Sønner og deres Brødre, falder man let paa, at der har været i det mindste to Sønner af Frederik Paslich, til hvilke Fru Magdalene ikke har været Moder, og heraf maa man da atter slutte, at Frederik Paslich har været gift, før han fik Fru Magdalene.
- 2) Heraf synes jeg, man kan forstaae, at disse Brødre har haft flere Gaarde, men det lader, som om de i Fællesskab har eiet Grevensvænge og de andre Gaarde.
- 3) Efter Sjællandske Tegnelse. Bevillingen er dateret 20de Novbr 1637.

Mund, som var den, der havde meest at fordre, efter Knud Paslichs afdøde Brødre, købt en Deel af deres efterladte Jordegods, som han havde i Pant, og saaledes er Admiral Pros Mund kommen i Besiddelse af Grevensvænge, hvortil han 1642 ¹⁾ skrev sig.

Allerede 1640 har Pros Mund rimeligviis beboet Grevensvænge, da der dette Aar i Næstved St. Peders Kirkebog staaer nævnt en Anders Jyde, der døde under Philippi Bardskjærs Haand, som var Pros Munds Tjener. Da Knud Paslich var ung og hans Moder og Søster havde Deel i det Gods, Pros Mund havde købt, begjerede denne sidste en kongelig Befaling til Otto Brahe og Niels Trolle om, at de skulde undersøge, hvorvidt Knud Paslich, hans Moder og Søstre var skete saa fuldkommen Skjel og Fyldest for det Gods, Pros Mund havde afkøbt dem, som det sig burde, og tillige tilbød han sig at udbetale dem, hvad videre Værd, Godset kunde være i, efter disse to Mænds Mening ²⁾. Saaledes fik Pros Mund Grevensvænge for den fulde Værdi, hvori denne Eiendom dengang var, og benyttede ikke den forrige Eiers Pengeforlegenhed til at berige sig. Til sin Død 1644 eiede Pros Mund Grevensvænge, og naar han drog ud paa Havet, for at kæmpe for sit Fædreland, boede hans Hustru og Børn her, til de senere flyttede til Rønnebæksholm. Pros Mund ³⁾ var

---

¹⁾ Danske Atlas T. III.

²⁾ Efter Sjællandske Tegnelser. Befalingen til Otto Brahe og Niels Trolle er dateret den 29de Januar 1638.

³⁾ Mund hed paa gammeldansk den Sum Penge, Manden gav sin Bruds Fader eller Værge, naar han fæstede hende, (hvilken Sum han fik tilbage i Udstyr med hende). Om Familie-Navnet Mund har sin Oprindelse fra denne gammel-nordiske Sædvane, veed jeg ikke,

rineligviis født i Norge og var en Søn af Niels Mund til Birkesvold og Ingeborg Pros Datter ¹⁾. Han var Befalingsmand paa Island, men til Søes vandt han sine Laurbær, og i den for Danmark ulykkelige Krig, som Christian den 4de førte for sine Troesfæller mod Keiseren, udmærkede han sig meget. Han var 1627 Skibshøvedsmand og blev dette Aar den 28de Marts udsendt som Udligger i Store Belt, hvor han maatte passe paa, at ingen Fremmed løb igjennem uden at betale Told, og havde Ordre, at fratage de lybske og hamborgske Skibe alt Krudt, paa det nær, de selv til Nødtørft havde Brug for, om de førte Skyts, men efter en af ham udstedt Recipisse til Rentekammeret, fik de siden efter det Krudt betalt. Mod Slutningen af Aaret 1627 besatte de keiserlige Tropper under Tilly og Wallenstein Jylland og denne sidste begyndte at samle Skibe til en Flaade, hvormed han vilde beherske Østersøen og erobre Danmark, men de Skibe, han i Wismar Havn fik samlede, blev af Pros Mund, som i Aaret 1628 var Underadmiral og førte den Escadre, som bevogtede Pommerns og Meklenborgs Kyster, opbrændt og Wallensteins Planer derved tilintetgjorte. I denne Post, som Bevogter af Nordtydslands Kyster, udviste Pros Mund stor Dygtighed; han ødelagde først Havnen ved Warnemünde med de Transportskibe, som der var, adsplittede og ødelagde derefter en fjendtlig Escadre med Transportskibe, bestemt til Tropper, som paa Lolland skulde gjøre Landgang. Foruden de Skibe, han brændte i Wismars Havn, ødelagde han alle de

---

men i Skjoldet førte denne Familie to Hænder, der holdt sammen om en Lilie.

¹⁾ Efter en Stamtavle, som findes paa Gehcimearchivet.

armerede Skibe, Wallenstein sendte ud ved disse Kyster, og undsatte Stralsund, da det blev belciret, saa Danmark skyldte tildeels hans Mod og Tapperhed dets Befrielse fra de tydske Troppers Landgang paa Øerne, og fra at Wallenstein fik iværksat sine mod Danmark vendte Erobringsplaner. 1631 den 16de Juli fik Pros Mund Ordre som Admiræl med Svancen og Gribben at opholde sig paa de norske Strømme ¹⁾, som han skulde holde ryddelige for fremmede Fribyttere og Fiskere. Stridighederne med Hamborg, der var udbrudte 1630 over Elbtolden, som de ikke vilde give, selv efter at Christian den 4de havde vundet Seir over deres 30 Skibe store Flaade, havde til Følge, at Kongen stadig maatte have Øie med Hamborgerne og sende paalidelige Følk derned, før at bringe dem til at svare Tolden, hvorfor Pros Mund ogsaa her 1633 maatte ligge med en Escadre paa Elben. Endnu engang i Christian den 4des Tid blev der lagt Planer til at erobre Danmark. De Svenske under Torstenson brød 1644 i Januar gjennem Holsteen og Sønderjylland ind i Nørrejylland, som de snart havde bemægtiget sig lige til Skagen, og en anden svensk Hær erobrede paa samme Tid Skaane, saa kun Øerne var tilbage, som Torstenson tænkte ved Hjælp af en ventet Flaade, snart at faae erobret; men Christian den 4de fik hurtig sat Fyen i Forsvarsstand og seilede ud med den danske Flaade, for at forhindre Svenskerne fra at sætte Tropperne over til Øerne. Da den danske Flaade havde truffet Louis de Geers hollandske Flaade, som skulde hjælpe Svenskerne, og nødt den til at vende tilbage til Holland i Slutningen

---

¹⁾ Efter en Anmærkning paa Klevenfeldts Stamtavle i Geheimearchivet.

af Mai 1644 traf den atter den 1ste Juli den svenske Flaade, som var 46 Skibe stærk og anførtes af Admiral Klas Flemming. Den danske Flaade havde kun 39 Skibe, da det denne Dag kom til det store og blodige Slag paa Kolberger Heide ved Femern, som varede i 10 Timer, til Nattens Mørke endte Kampen. I dette mærkværdige Slag førte Pros Mund, som Viceadmiral, den Escadre, paa hvilken Kongen selv var, og kort efter Slaget blev han udnævnt til Admiral og sendt ud for at krydse mellem Femern, Lolland og Langeland med en lille Flaade paa 3 Linieskibe og 14 Fregatter og Galleier. Imidlertid var Louis de Geers hollandske Kjøbmandsflaade, efter at være istandsat, atter kommen ind i Østersøen, hvor den i Begyndelsen af October forenedes med den svenske, og disse to Flaader, som udgjorde en betydelig Styrke¹⁾, angreb den 13de October Pros Munds lille Flaade, som endnu var svagere derved, at meget af Mandskabet var i Land, da ingen troede andet, end at den svenske Flaade var hjemme i Havn. Den største Deel af Pros Munds Skibe søgte hurtigt at undfly den ulige Kamp, men han selv med sine tre Orlogsskibe forsvarede sig med det største Heltemod. De Svenskes Angreb paa hans eget Skib Patientia blev kastede tilbage og det svenske Admiralskib maatte i ynkelig Forfatning trække sig ud af Kampen. I fem Timer kæmpede Pros Mund sin ridderlige Dødskamp; hvergang et Skib blev kastet tilbage, strømmede nye frem imod ham, og endelig maatte han bukke under for den uhyre Overmagt, men Skridt for Skridt forsvarede han og hans Mandskab deres Skib,

---

¹⁾ I Fabricius' Danmarkshistorie angives den forenede svensk-hollandske Flaade at have været 64 Skibe.

da Fjenden entrede og hug ned for Fode. Saaledes vandt Pros Mund Heltedøden efter et hæderligt og berømmeligt Liv, og hans Liig blev kastet i Bølgerne; men Efterretningen om hans Død og Flaadens Ødelæggelse gik den gamle Kong Christian meget nær til Hjertet.

Pros Mund var, som jeg tidligere har anført, gift med Edel Urne, en Datter af Johan Urne til Valsø og Thale v. Mellem. Deres Navne og Vaabner findes med Aarstallet 1643 paa de to Messinglysestager, de gav til Rønnebæk Kirke, som endnu bruges. Edel Urne, som boede i Pros Munds Levetid paa Grevensvænge og senere paa Rønnebæksholm, efterlod disse to Eiendomme til sine Børn, saaledes at Sønnen Niels fik, som tidligere er fortalt, Rønnebæksholm, og Datteren Thale Mund fik Grevensvænge.

Denne velbaarne Jomfru Thale Mund nævnes første Gang i Rønnebæk Kirkebog, som Fadder til et Barn, 1650, men om det er rigtigt, at hendes Broder Niels er født samme Aar, Faderen døde, da maa Thale rimeligviis have været ældre end han. De følgende Aar nævnes Jomfru Thale Mund ofte baade i Rønnebæk Kirkebog og Næstved St. Mortens og St. Peders Kirkebog¹⁾. I denne sidste nævnes Thale Mund, som Frue 1670, hvorimod hun i Rønnebæk Kirkebog 1670 den 27de November endnu kaldes Jomfru, men 1671 den 29de Januar skrives hun Fru Thale Mund. Hun har altsaa rimeligviis i Slutningen af 1670 haft Bryllup med Jochum Christopher Steensen, som med hende fik Grevensvænge. Omtrent

---

¹⁾ I St. Peders Kirkebog har jeg seet, at Thale Mund 1658 stod Fadder til et Barn tilligemed „Peder Siuff“, som dengang var Rector ved den latinske Skole i Næstved. (I Kirkebogen staaer Peder Siuff „Latin Scholemester“).

paa samme Tid, maaske ganske samtidigt, havde hans Søster Birgitte Marie Steensen Bryllup med hendes Broder Niels Mund, og dengang har de vel deelt Arven imellem dem; tidligere synes det, som om de i Fællesskab med Moderen har haft Eiendommene sammen, da Thale Mund flere Gange skrives Jomfru Thale Mund til Rønnebæksholm.

Med Thale Mund fik altsaa Jochum Christopher Steensen Grevensvænge, som han eiede 1670¹⁾ og med sin Hustru beboede, som det synes, temmelig stadigt²⁾. Han var en Søn af Vincentz Steensen til Steensgaard og Egelykke og Anna Holck, og har maaske i sine unge Aar opholdt sig en Tid i Jylland og eiet Gods der, eller dog været godt kjendt oppe i Thy, hvilket jeg slutter deraf, at efter Danske Atlas Tom. V fik han af Kong Christian den 5te 1671 Befaling at sørge for at Hundstrup Kirketiende kom tilbage til Kølbygaard³⁾. I 34 Aar boede han paa Grevensvænge, men blev til sin Dødsdag aldrig kaldt andet end Junker Steensen⁴⁾, endskjøndt han blev 67 Aar gammel⁵⁾. 1704 døde han og blev den 16de April

---

¹⁾ Danske Atlas T. III.

²⁾ De nævnes begge meget ofte i Rønnebæk, som ogsaa i Nabo-Sogness Kirkebøger.

³⁾ Efter en Stamtavle over den Steensenske Familie, jeg er i Besiddelse af, findes ingen anden af dette Navn end Jochum Christopher Steensen til Grevensvænge, altsaa antager jeg, Christian den 5tes Befaling har været til ham.

⁴⁾ Dette har jeg seet af et Tingsvidue fra 1708, hvori omtales et Stykke Jord af Rønnebæk Kirkegaard, som salig Junker Steensen havde haft i Brug og svaret Præsten Afgift af.

⁵⁾ Efter Lengnicks Stamtavle over denne Slægt, var han født 1638, men i Rønnebæk Kirkebog, hvor han nævnes

begravet i Rønnebæk. Paa Steensgaard, som i over halvtrediehundrede Aar har været i Steensønernes Slægt, skal hænge et Portrait af Jochum Christopher Steensen til Grevensvænge ¹⁾ med en Hund ved Siden, som skal have reddet hans Liv ²⁾. Hvorlænge Fru Thale Mund levede, veed jeg ikke, da jeg i Rønnebæks Kirketavler ikke har fundet hende blandt de der begravede, men 1687 gav hun og hendes Mand 3 Tavler til Kirken i Rønnebæk og 1689 nævnes hun endnu sidste Gang i Kirkebogen.

Jochum Christopher Steensen og Thale Mund havde tre eller fire Døttre: Sophie Amalie, døbt den 20de Mai 1673 i Rønnebæk Kirke; baaret til Daaben af

blandt de Begravede, staaer, at han blev begravet den 16de April 1704 og var, da han døde, 67 Aar gammel.

- ²⁾ Efter Beckers gamle Borge, hvor han af en Feiltagelse kaldes Jochum Christensen Steensøn, der ciede Grevensvænge.
- ¹⁾ Han har altsaa, efter dette Sagn, været nærved, voldsomt at miste sit Liv, ligesom 4 af hans Brødre gjorde. Af disse 4 Brødre var Eiler Steensen Forskjærer hos Churfyrsten af Saxon, men blev den 10de Januar 1678 paa en Jagt revet ihjel af et Vildsviin. Henrik Steensen var Page hos Kong Christian den 4de og fulgte Kongen paa Skibet Spes til Bergen, hvor han om Natten den 25de Juni 1641 faldt igjennem en Luge paa Dækket ned i Rummet og slog sig ihjel. Christian Ulrik Steensen var Ritmester i Spanien, kom hjem, og blev den 23de Sept. 1660 overfaldet paa Kjøbenhavns Gade og ihjelslaget; og Hans Detlev Steensen, som var Oberst over det Nørrejydske Regiment til Hest, blev den 16de Sept. 1677 skudt ihjel af en Kugle ved Christianstads Beleiring.

Fru Bente Urne ¹⁾ til Lystagger, og med Erik Steensen, Erik Herlufson af Fuglebjerregaard og Fru Birgitte Marie Steensen af Rønnebæksholm til Faddere. Som ung Pige nævnes Sophie Amalie Steensen ofte i Rønnebæk Kirkebog og den 22de Juli 1694 ²⁾, blev hun viet i Rønnebæk Kirke til Wulf Frederik von Lehsten, Ritmester under Generalmajor Numsens Regiment ³⁾. Han kom til Brand og har, ligesom Niels Munds Søner fra Rønnebæksholm, fulgt med de danske Hjælpetropper derover og fandt, ligesom de, sin Død i fremmed Land ⁴⁾, da

-
- 1) Bente Urne, Philip Joachim Barstorps, Erik Steensen, en Broder til Jochum Christopher Steensen, som eiede først Lystagger, tik siden Frydendal. Erik Herlufson til Fuglebjerregaard var en Søn af Herluf Eriksen, som var en naturlig Søn af Erik Valkendorff, som skrev sig til Glorup og var Lehnsmand paa Høistrup.
- 2) Efter Rønnebæk Kirkebog. Hvorefter ogsaa anføres som ægteviede, medens Jochum Christopher Steensen eiede Grevensvænge: Anne Maglene Kruse paa Grevensvænge og Velb. Ulrik Frederik Ulfeldt. Hun var en Søsterdatter af Jochum Christopher Steensen. en Datter af Tyge Kruse til Balle og Else (eller Margrethe) Steensen. Han var en Søn af Corfits Ulfeldts Broder, Flemming Ulfeldt og Anne Elisabeth von der Græben.
- 3) Efter en Stamtavle over Familien Steensen, jeg har.
- 4) Paa Peerderheden. da de Allieredes Armeé under Marlboroughs og de Franske under Bourgognes Commando. stod ligeoverfor hinanden. Den 23de August 1702 begyndte Kl. 3 om Efterm. en heftig Kanonade. som varede til Kl. 8. Dengang borttog en Kanonkugle Major Schwanenwedels og Ritmester Lehstens Hoveder, ligesom de toge en Priis Tobak. De stod Begge ved 2det Sjællandske Cavalleriregiment under Marlboroughs Commando.

han 1702 blev skudt i Braband ¹⁾). Med Ritmester Lehsten havde Sophie Amalie Steensen en dødfødt Datter, som blev begravet i Rønnebæk 1695. Aaret efter hans Død giftede hun sig atter og blev viet i Rønnebæk den 27de Decbr. 1703 til Ritmester Henning Landorph. Med ham levede Fru Sophie Amalie Steensen paa Grevensvænge, som de efter hendes Faders Død vistnok har eiet en Tid ²⁾), da i Rønnebæk Kirkebog 1706 nævnes Ritmester Landorphs Frue paa Grevensvænge. Senere solgte de Grevensvænge og flyttede til Lolland, hvor de boede paa en Bondegaard i Vestenskov ³⁾). Medens de boede her, gav Henning Landorph, som dengang var Major, og hans Hustru Sophie Amalie Steensen den 27de Mai 1717, 200 Rd. til et Fattighuus ved Vestenskov Kirke ⁴⁾). Naar de døde, veed jeg ikke, men at de Begge ligge begravede i Vestenskov Kirke, seer jeg af Rodes Lollands Historie. — 1675 den 19de Decbr. blev døbt

¹⁾ Efter en Stamtavle over Familien Steensen. Efter Adelslexicon var Familien von Lehsten mecklenborgsk, og efter den har 1584 Joachim von Lehsten været Hofmester hos Dronning Sophie og Lehnsmand paa Frederiksborg.

²⁾ Efter et Tingsvidne fra 1708, som findes paa Jettehøi, blandt Holmegaards Archiv, har jeg seet, at dengang drev Jørgen Suartz Jordene ved Grevensvænge, altsaa har de været bortforpagtede.

³⁾ I Slægt med Etatsraad Hans Landorph, som blev adlet 31te Decbr. 1734, har vist Henning Landorph været, da han lod Hans Landorphs Stiffader, Hans Daniel Ahlefeldt til Baadesgaard, underskrive til Vitterlighed hans Gavebrev paa 200 Rd. til Vestenskov Hospital.

⁴⁾ Hofmans Foundationer T. VI.

i Rønnebæk Kirke en Datter af Jochum Christopher Steensen til Grevensvænge og kaldet Anna Holck, hun blev baaret af Fru Birgitte Marie Steensen og havde til Faddere Velb. Otto Krabbe til Holmegaard og Velb. Jørgen Billes Frue i Næstved ¹⁾. Rimeligviis er det denne Datter af Jochum Christopher Steensen, som i Rønnebæk Kirkebog staaer anført som begravet den 21de Januar 1676. Jeg kunde læse hendes Navn Anne, men det næste Navn, som jeg troer var Holck, kunde jeg ikke tydeligt see, dog er det nok Anne Holck, født 1675, som er død 1676. Rigtignok havde Jochum Christopher Steensen endnu en Datter ved Navn Anne Holck, som døde 1694 og blev begravet den 22de Decbr.; men da der ved hende staaer anført i Kirkebogen, at hun var 18 Aar, da hun døde, maa hun jo være født 1676 og er da vel opkaldt efter sin samme Aar, som lille Barn afdøde Søster. I Kirkebogen staaer endnu nævnt en Fru Birgitte Margrethe Steensen, som den 28de Mai 1697 blev ægteviet i Rønnebæk til Lieutenant Ditlev Vilhelm Drauchau, men om hun var en Datter af Jochum Christopher Steensen og Thale Mund, veed jeg ikke. Var hun det, har hun maaskee været den ældste, da hun var Enke 1697, eftersom hun kaldes Frue, da hun blev ægteviet til D. V. Drauchau ²⁾. — Som jeg ovenfor har sagt, eiede nok Henning Landorph og Sophie Amalie Steensen,

¹⁾ Jørgen Billes Frue i Næstved var maaskee Regitse Beck (Datter af Lave Beck og Margrethe Grubbe), som var gift med Jørgen Bille til Dybæk, en Søn af Lave Bille til Olstrupgaarden og Pernille Marsviin.

²⁾ Jochum Christopher Steensens Broder Henrik Steensen til Steensgaard og Egelykke, havde med Mette Gotfrieds Datter en Datter, som hed Margrethe; men er det rigtigt,

Grevensvænge, men solgte den nogle Aar efter Jochum Christopher Steensens Død til Baron Wedel, hvis Hustru 1711 nævnes i Kirkebogen, som Baronesse Wedel paa Grevensvænge. Hvem denne Baron Wedel var en Søn af, veed jeg ikke, hans Døbenavn staaer ikke nævnt i Kirkebogen, og paa Grevensvænge er slet intet Archiv; men efter en temmelig ufuldstændig Stamtavle over denne Slægt, jeg har faaet fra Familien, kunde han være, om han ellers er blandt de paa denne Tavle nævnte, Baron Carl Ludvig Wedel, dansk Oberst, født i Braband, en Søn af Frederik Vilhelm Grev Wedel til Wedelsborg, død 1707, og Christiane Sophie Sehested¹⁾. Hvem Baronesse Wedel paa Grevensvænge er, staaer heller ikke nævnt i Kirkebogen; maaske var hun en Viereck, da jeg af Skiftet efter den gamle Frøken Viereck, som døde i Rønnebæk 1750, seer, at hendes Broderdatter var gift eller havde været gift med en Baron Wedel²⁾.

Fra 1711 har altsaa Baron Wedel eiet Grevensvænge, maaske endnu tidligere, og efter Dansk Atlas Tom. III solgte han denne Eiendom 1719 til Christian Frederik Paludan, hvilket jeg dog neppe kan antage, da hans lille Datter 1721 blev døbt og i Rønnebæks Kirkebog

---

som der staaer paa Lengnicks Stamtavle over denne Slægt, at denne Margrethe Steensen er født 1691, kan hun ikke have holdt Bryllup 1697 og endnu mindre dengang have været Enke.

- 1) Hun var en Datter af Grev Hannibal Sehested og Kong Christian den 4des Datter Christiane.
- 2) Dette bestyrkes ogsaa derved, at Sophia Augusta von Vierege, Datter af Oberst v. Vierege i Aaret 1717 havde Bryllup med Christopher Frederik von Roepstorff paa Grevensvænge. S. A. v. Vierege har saa rimeligviis været en Søster til Baronesse Wedel paa Grevensvænge.

kaldes Baron Wedels Datter paa Grevensvænge. Umuligt er det jo imidlertid ikke, at han 1719 havde solgt Eiendommen og at hans Familie endnu 1721 boede der¹⁾ Jeg veed altsaa ikke, om det var 1719 eller 1721 eller maaske 22, at Gaarden blev solgt af Baron Wedel, men i et af Aarene ved den Tid maa det have været.

Medens han boede paa Grevensvænge, fik han to Børn døbt, det første 1717, som var en Søn, der blev kaldet Wilhelm Gotfred, baaret af Generalinde Sehested²⁾, med Oberstlieutenant Pentz, Capitain Roepstorff, Fru Roepstorff, Baronessens Moder og 2 Søstre til Faddere. Det andet Barn var den Datter, som blev døbt 1721 den 10de Februar, som blev kaldet Frederica Augusta, baaret af Oberstinde Hoeg og havde til Faddere Oberst Galkovsky, Oberstlieutenant Rasmussen, Christian Friderik de Boiset

¹⁾ Da som sagt paa Grevensvænge aldeles ikke findes noget Archiv, saa er hvad jeg skriver om denne Gaards Eiere, tildeels fra Rønnebæks Kirkebog, Dansk Atlas og fra gamle Peer Hendriks mundtlige Udsagn, hvorfor ogsaa Tiden, naar de forskjellige Eiere har haft den, er noget usikkert angivet.

²⁾ Var Baron Wedel, som eiede Grevensvænge en Søn af af F. W. Wedel og Christiane Sophie Sehested, saa har formodentlig denne Generalinde været hans Morbroders Hustru Mette Sophie Parsberg. Med Familien Pentz var Baron Wedel da ogsaa i Slægt ved sin Mormoder's Søster, som var gift med Christian Pentz. Hvorimod Baronesse Wedel paa Grevensvænge, om hun var en Broderdatter af den gamle Frøken Viereck, som døde i Rønnebæk, var i Slægt med Roepstorfferne ved sin Søster Sophia Augusta Viereck, som 1750 skrev sig Sophie Augusta Roepstorff geb. Viereck, og dengang var Oberstinde. Rimeligviis har det været hende og hendes Mand, som her var Faddere.

og Madame Schindel paa Bekkeskov¹⁾. Heller ikke til Christian Frederik Paludan, som blev Eier af Grevensvænge, kjender jeg noget. Alt det, jeg har fundet om ham, er, at den 7de October 1722 havde han en Datter til Daaben i Rønnebæk Kirke, som Brigardierinde Mund paa Rønnebæksholm bar. Barnet blev kaldet Christiana Birgitte, og Christian Frederik Paludan kaldes Cornet. At han solgte Grevensvænge 1724 til Thomas Neergaard, staaer i Danske Atlas, men den Neergaard, som eiede Grevensvænge, hed Johan Thomsen Neergaard, og da hans Fader Thomas Neergaard døde i Slutningen af det 17de Aarhundrede²⁾, kan han ikke have kjøbt Gaarden og overladt den til Sønnen. Det var altsaa Johan Thomsen Neergaard³⁾, en Søn af Thomas Madsen Neergaard⁴⁾, som fik Grevensvænge, da han allerede var en Mand paa over halvhundrede Aar og havde voxne gamle Børn. — Johan Thomsen Neergaard var født den 15 Decbr. 1673 paa Svenstrup⁵⁾, havde 1694 været Forpagter af Snedinge, senere af Førsløv. Derefter havde han ejet Fuglebjerggaard, som han 1722 solgte til Oberkammerherre Carl

-
- 1) Rudolf Schindel eiede Bekkeskov til 1729; denne Madame Schindel har da vel været hans Hustru.
- 2) Efter Stamtavlen over den Neergaardske Familie af Teilmann.
- 3) Johan Thomesen Neergaard havde en Broder, der hed Thomas Neergaard, som eiede Vibygaard og døde 1742. Ham kunde det muligviis være, som havde kjøbt Grevensvænge 1724 og kort efter overladt den til sin Broder Johan; men det er dog rimligere, der i Danske Atlas er sat Navnet Thomas for Johan.
- 4) Efter Stamtavlen.
- 5) Hvor hans Fader var Forpagter.

von Plessen¹⁾. Grevensvænge eiede han til sin Død den 12te Januar, men imedens han eiede denne Gaard, synes det næsten, som om han fra Aar 1730 har haft Gavnø i Forpagtning og da har boet der en Tid, eftersom i Rønnebæk Kirkebog dette sidste Aar nævnes Madame Cidse Johan Thomesøns²⁾ paa Gavnø, som bar Amtsforvalter Teilmanns Datter paa Grevensvænge, hvorimod hun i tidligere Aar, som 1726—27, kaldes Johan Thomesøns Hustru paa Grevensvænge. I den Tid, Johan Thomesen har boet paa Gavnø, har hans Svigersøn, ovennævnte Amtsforvalter Andreas Teilmann, boet paa Grevensvænge og i de Aar faaet døbt et Par Børn i Rønnebæk. I de første Aar, Johan Thomesøn eiede Grevensvænge, har hans Søn Johan Neergaard, som blev Præst i Snesere, men som dengang havde Løfte paa Snesere Kald, boet hos ham og faaet to Sønner døbt i Rønnebæk³⁾. Paa Grevensvænge døde Johan Thomesøn og blev begravet den 22de Januar 1737 i Rønnebæk Kirke, hvor endnu ligger en Liigsteen med Indskrift over ham og hans Hustru Sidsel Peders Datter Wartberg⁴⁾, som var født i Kjøbenhavn den 24de Juni 1676 og døde paa Grevensvænge den 8de April 1742. I 41 Aar var hun gift med Johan Thomesøn og sad Enke efter ham i fem Aar. De havde sammen 4 Sønner og 6 Døttre, af hvilke kun efterfølgende 3 Sønner og 4 Døttre ere mig bekendte:

1) Længe efter fik atter den Neergaardske Slægt denne Eiendom, som nu tilhører Johan Thomesens Efterkommere.

2) Johan Thomesøn bliver han bestandig kaldt i Kirkebogen, uden at Navnet Neergaard er tilføjet.

3) Den første blev kaldet Mogens, den anden Johan Henrik.

4) I Kirkebogen skrives hun Cidzel eller Cidse.

Johan Neergaard, Sognepræst til Snesere, gift med Barbara Cathrine Reus; Thomas Neergaard til Vibygaard, Cancelliraad, gift med Barbara Holgers Datter Olivarius; Peter Johansen Neergaard til Ringsted-Kloster, Mierløse og Kjærup. Han eiede en Tid Tryggevelde og Alslev, som han afhændede til Oprekkeren af Grevskaftet Bregentved; gift var han fra 1741 med Kirstine Tønnes Datter Bruun. Af Døttrene: Mette Neergaard, gift første Gang med Mogens Horsenius, Forpagter paa Holsteinborg, gift anden Gang med Johan Saabye til Eskildstrup; Barbara Neergaard, gift med Johan Nicolai Prom, Sognepræst til Krummerup og Fuglebjerg; Anna Neergaard, gift den 26de Juli 1730 paa Gavnø med Andreas Teilmann, Amtsforvalter over Vordingborg Amt; og Sidsel Neergaard, gift første Gang med Johannes (Magnus) Mørck til Løvegaard og Bonderup i Taastrup Sogn, som 1745 blev Consumtionsforpagter i Vordingborg Amt; gift anden Gang med Jens Bremmer (Bræmer) til Løvegaard. —

Ingen af Johan Thomesøns Børn fik Grevensvænge, som efter Sidsel Wartbergs Død kom til Capitain Giøring¹⁾, der efter Danske Atlas beholdt den til 1757 og i den Tid boede paa Gaarden og var gift med en Broders Datters Datter af den gamle Frøken Viereck²⁾, som 1750 døde i Rønnebæk, hvorfor han ogsaa, som en af de nærmeste Arvinger, var tilstede ved Skiftet efter hende. Hans Kone var maaskee en Baronesse Wedel. 1744 fik Capitain Giøring

¹⁾ I Danske Atlas staaer, at Capitain Giøring 1741 fik Grevensvænge, men da Sidsel Wartberg døde 1742, er det, synes mig, rimeligere, at han først efter hendes Død har faaet Gaarden, som Børnene vel har solgt til ham.

²⁾ Dette har jeg seet i Skiftet efter Frøken Viereck.

til Grevensvænge døbt en Søn, som blev kaldet Hans Diderik¹⁾. Atter 1745 blev døbt Capitain Gjörings Datter og kaldet Cathrine Elisabeth, og 1749 blev døbt endnu en Datter af Capitain Gjöring, som blev kaldet Johanne Frederica²⁾. Hun blev 1767 gift med Generalmajor Gotfried Christopher v. Roepstorff og døde 1786. At Capitain Gjöring en Tid har ejet Sortebrødre ved Næstved, staaer i Danske Atlas og rimeligviis har han boet der, da han satte Bygningen istand, men om det var før eller efter han eiede Grevensvænge, veed jeg ikke.³⁾

1757 skal Generalauditeur Jens Wedderkinck have faaet Gaarden⁴⁾ og medens han boede der, er rimeligviis en Datter eller Slægtning af ham død og begravet i Rønnebæk, da jeg ved et af de i Kirken senere begravede Liig har fundet anført i Kirkebogen, at det blev nedsat over Jomfru Wedderkinck.

Af Generalauditeur Wedderkinck købte hans Svoger Hof-Apotheker Johann Gotfried Becker Grevensvænge 1767, og solgte den atter 1775, til Capitain Thomsen, som eiede den til sin Død 1776. Medens han boede her, blev en Søn af ham begravet i Rønnebæk Kirke og efter gamle Peer Hendriks Fortælling druknede Capitain Thomsen i et Vand paa Marken,

---

¹⁾ Han blev baaret af Jægermesterinde Trolle fra Holmegaard, og Capitain Tage til Rønnebæksholm stod Fadder til ham.

²⁾ Baaret af Velb. Hr. Major Walterdorffs Frue i Rønnebæk.

³⁾ Efter „Danmarks Speil“ for 1770 boede Fru Capitaininde Gjöring og Hr. Gjöring da i Næstved.

⁴⁾ Efter Danske Atlas. En gammel Mand i Sognet vidste ogsaa, at Wedderkinck havde eiet Grevensvænge.

og det blev fortalt, at Kongen havde kaldt ham til sig, og Vognen holdt allerede for Døren for at kjøre ham til Kjøbenhavn, men Capitainen var da ikke til at finde, saa den holdt i mange Timer, før de endelig fandt hans Liig i en Vandgrav paa Marken. Den 1ste Juni 1776 blev Capitain Thomsen begravet i Rønnebæk Kirke og strax efter, endnu samme Aar fik Hr. Dr. Rudolph Buchhave Grevensvænge, hvor han boede. Gamle Folk her i Egnen sige, at han var Læge ved Regimentet, som laae i Næstved og kjørte ellers meget omkring til Syge her i Egnen¹⁾. 1781 eiede Doctor Buchhave endnu Grevensvænge og havde dette Aar en Strid med Kammerherre Beringskjold, der lod bygge en lukket Stol til sin Familie i Rønnebæk Kirke, som Doctoren paastod borttog Udsigten fra Grevensvænges Stol. I denne Anledning skrev Beringskjold til Kammerherrinde Trolle²⁾ og bekyldte Doctor Buchhave for at være saa ufredelig, at ingen kunde komme ud af det med ham, men hvorvidt der var nogen Grund til denne haarde Beskyldning, veed jeg ikke. I Rønnebæk Kirkebog nævnes 4 af Doctor Buchhaves Børn. Det første, som var en Datter blev døbt 1776 den 2den Decemder og blev kaldet Anne Elisabeth³⁾. Det andet

¹⁾ 1782 var der en C. E. Schultz paa Grevensvænge, som yistnok var Forpagter der, saa Dr. Buchhave har vel neppe selv drevet Gaarden.

²⁾ I Holmegaards Archiv paa Jettehøi er Brevene denne Sag vedkommende, baade fra Dr. Buchhave og fra Kammerherre Beringskjold.

³⁾ Hun blev baaret af Conferentsraadinde von Munthe af Morgenstjerne fra Bekkeskov og Fadderne vare: Kammerherre Munthe af Morgenstjerne fra Lundbygaard, Kammerraad Collet til Rønnebæksholm, Hr. Mørck, Kjøbmand i Næstved og Frøken Riise fra Holmegaard

en Søn, som blev hjemmedøbt, kaldet Jørgen Frederik og begravet den 14de Januar 1778. Det tredie en Søn ved Navn Hans Ulrik, som blev begravet den 24de Decbr. 1778, og det fjerde atter en Søn, som blev døbt den 14de Juli 1779 og kaldet Hans Ulrik ¹⁾). Dr. Buchhaves Moder, Provstinde A. E. Buchhave, blev den 1ste Juli 1778 bisat i Rønnebæk Kirke ²⁾) og derfra ført til Herlufmagle. Naar Doctor Buchhave solgte Grevensvæрге, veed jeg ikke, men han eiede den, som sagt, 1781. Om det ellers forholder sig rigtigt, hvad en gammel Mand her i Sognet har fortalt mig, at Hr. Mauritsen fik Gaarden efter Dr. Buchhave, maa denne sidste have solgt den, enten i Aaret 1781 eller kort derefter, da Hr. Lind til Grevensvæрге nævnes i Kirkebogen 1784, og dog rimeligviis Hr. Mauritsen maa have eiet den et eller et Par Aar. Det kunde jo ogsaa være en Feiltagelse af den ovenfor nævnte gamle Mand, at Hr. Mauritsen har eiet Grevensvæрге, muelig kan han have været Forpagter paa Gaarden ³⁾). Vist er det derimod, at Hr. Knud Lind eiede og beboede den 1784. Denne Hr. Knud Lind skal efter Sigende have solgt en Deel af Bøuder-

-
- ¹⁾ Baaret af Kammerherrinde de Beringskjold til Rønnebæksholm.
- ²⁾ Hun var bosiddende i Næstved, men døde paa Grevensvæрге 71 Aar gammel, og blev Natten efter Bisættelsen i Rønnebæk, ført til Herlufmagle. Dr. Buchhaves Fader Jens Buchhave, var født i Nykjøbing paa Mors 1699, og blev Præst paa Skibet Laurvig, som reiste til Ostindien 1732. Han døde som Provst og Sognepræst til Herlufmagle og Tybjerg 1755.
- ³⁾ En Søn af denne Hr. Mauritsen var det, efter den gamle Mands Sigende, som var Capellan hos Provst Hersom i Rønnebæk.

godset bort fra Gaarden. Medens han boede der, blev to af hans Sønner døbt, den første, som blev kaldet Niels Christopher 1784, den anden kaldet Otto Christian 1788. 1791 døde paa Grevensvænge Hr. Christopher Lind 88 Aar (maaskee Eierens Fader), og blev begravet i Rønnebæk den 8de April. 1793 døde Hr. Knud Lind til Grevensvænge 46 Aar gammel og blev begravet den 16de Januar.

Efter Hr. Knud Linds ¹⁾ Død solgte Enken Grevensvænge til Hr. Grønbeck ²⁾, som vedblev at bortsælge Bøndergodset, saa da han forlod Eiendommen, hørte kun meget lidet Bøndergods dertil.

I Kirkebogen nævnes han 1796 og 1803, og solgte, efter hvad jeg har hørt, hvilket Aar veed jeg ikke, Grevensvænge til Frøken Birgitte Sophie Christiane Kaas, Stiftsdame i Vallø. Hun var en Datter af Vice-admiral Frederik Christian Kaas og hans anden Kone Edele Sophie Kaas.

Grevensvænge tillige med Fladsaagaarden eiede Frøken Kaas en Deel Aar, men solgte disse Eiendomme nogle Aar før sin Død til Hr. Engberg, som endnu eier Grevensvænge.

---

¹⁾ Hans Enke skal, efter hvad jeg har hørt, have boet paa Borupgaarden her i Sognet.

²⁾ Gamle Peer Hendrik siger, at Grønbeck var en Præsteson, var gift, da han kom til Grevensvænge, og ilyttede derfra til en Gaard henad Holbæk til.

Kapitel VIII.

Steenstrup.

Steenstrup By, som har 8 Gaarde, ligger i Neden-sognet paa Høiderne, som skraaner nedad mod Steenstrup Mose. Noget fra ligger den lille Hovedsmose Skov, men i Nærheden af den er nu aaben Mark, hvor i gammel Tid Ege- og Fyrretræer har staaet, hvis knudrede og slanke Stammer endnu aarlig i stor Mængde opgraves i Steenstrup Mose. Ved Fjorden, som fra Havet gik ind over Borup Mark hen over den nuværende store Mose, har Steenstrup By ligget beleiligt for Fiskeri og al Slags Skibsfart, og de mange Levninger af Steendysser og Høie, som endnu findes nær om Byen, minder ogsaa om at Oldtidens Folk her har haft megen Færdsel. Steenstrup og den nærliggende By Sipperup har fra gammel Tid drevet deres Jorde i Fællesskab og udgjort et Bylaug. Først i Slutningen af forrige Aarhundrede, da Steenstrup og Sipperup Jorde blev udskiftede, blev Byerne skilte ad, men dog er der endnu et stærkere Sammenhold mellem disse Byer, end mellem de andre Byer i Sognet ¹⁾.

¹⁾ Tidligere gik ogsaa en Vei fra Sipperup til Steenstrup, og de havde da fælles Næstved-Vei, men nu er Veien mellem disse Byer aflagt og Sipperuperne kjøre nu til Næstved ad en Vei, som gaar ind over Sipperup Mark til Rønnebækshusene og støder der til Steenstrupernes Næstvedvei, som tidligere gik over Axels eller Trehøvsmarken og Molt-Marken et Stykke langs Bankerne ud til Landeveien, som føre til Næstved; men nu gaar deres Næstvedvei forbi Aders Høv til høire mellem Trehøvsmarken og Steenstrup Mark til Rønnebækshusene og derfra over Rønnebæk Mark ud til Landeveien.

I Liber Donat. Monasterii Sorensis (Script. r. Dan.) staer, at Biskop Absalon havde mageskiftet noget Gods bort fra Klosteret med andet Gods, og blandt det bortkomne Gods nævnes en Gaard i Steenstrup, som dog maaskee ikke er dette Steenstrup i Rønnebæk Sogn, der i Middelalderen skreves Stenckelstorp¹⁾. I ældste Archivregistraturer har jeg fundet Stenckelstorp nævnt 1356, og der er det sikkerlig Steenstrup i Rønnebæk Sogn, som omtales. Documentet, hvori det var nævnt, var et Brev fra Sjællands Landsting om, at forskjellige velbyrdige Mænd har skjød det til Kong Valdemar og Kongedømmet til evindeligt Eie, en Deel Gods, hvoriblandt Niels Karlsøn med andet Gods ogsaa skjød det til Kongen i Stenckelstorp og i Sybbæthorp 5 Ørtis Skyld. Dette samme Aar 1356 fik Kong Valdemar endnu mere Gods i disse Egne fra Pæther Beckære²⁾, som oplod og skjød det til Kong Voldemar og Kongedømmet til evindeligt Eie en Deel Gods, hvoriblandt var (foruden Gods i Rønnebæk) i Stenckelstorp og Sybberøp 10 Ørtis Jordskyld. Ogsaa Dronning Margrethe, som i sin Faders Fodspor sanlede Jordegodset i Danmark under Kronen, fik Gods i Steenstrup 1396 af Esbern Peerssøn af Ravnstrup³⁾ og hans Hustru

¹⁾ Oftere er Steenstrup nævnt i Script. r. D., saaledes Tom. 4 p. 484 og T. 4 p. 502, men jeg troer neppe, det er Steenstrup i Rønnebæk Sogn. Ogsaa i Suhms Historie nævnes Stenckelstorp, hvis Indkomster blev skjød det af Ridder Agho Saxesen til Sorø Kloster, men om herved menes Steenstrup i Rønnebæk Sogn eller Stenckestorp i Eigby Sogn, veed jeg ikke, dog synes mig, det er rimeligt derved er meent dette sidste Sted, da Sorø Kloster i Middelalderen havde Eiendomme der.

²⁾ Efter ældste Archivregistraturer.

³⁾ Samme Sted.

Margrethe Lipps Datter, som oplode og skjødede til evindelig Eie til Dronningen en Deel Gods, hvoriblandt i Stenckelstorp 1 Gaard med 2 Øris Jordskyld. Atter 1400 fik Dronning Margrethe noget Gods i Stersthorp¹⁾ (som rimeligviis er Steenstrup i Rønnebæk Sogn, da det andet Gods Dronningen ved denne Leilighed fik, tildeels var i Byer ikke langt fra Rønnebæk Sogn.) Hun fik sig dette Gods tilskjødet af Hr. Johan Ollsøn af Syøholm, som med sin Hustru havde faaet det efter Hr. Erik Nielsen, der tilforn havde været hendes Husbond²⁾. 1410³⁾ blev gjort et Mageskifte mellem St. Peders Kloster i Næstved og Roeskilde Domkirke, hvorved foruden meget andet Gods, et Stykke Land, kaldet Magleberg, kom til Domkirken. At dette Magleberg maaskee har været den høie Banke paa Steenstrup Mark, som endnu kaldes Maglebjerg, har jeg tænkt mig, især fordi blandt det andet Gods, Domkirken ved denne Leilighed fik, nævnes ogsaa Gods i Sybberop. Rimeligviis har vel det rige St. Peders eller Skov-Kloster eiet en Deel Gods i disse Egne og Kongen har da ved Reformationen faaet dette; vist er det, at Kongen efter

¹⁾ Efter ældste Archivregistraturer.

²⁾ Erik Nielsens Fader Niels Eriksen og Jacob Nielsen af Magleby havde tilforn faaet dette Gods i Pant af Hr. Claus Kiil. (Efter Weinwichts Beskrivelse over Stevns Herred, skjødede Jacob Nielsen af Magleby, Ridder, 1346 sin Gaard i Siøholm med en stor Deel Gods til Niels Knudsen af Svanholm paa Nicolai Erichsens Lindø Vegne, som da blev Sjøholms Eier og tik alt det Gods, som var Jacob Nielsen af Magleby pantsat af Claus af Kiil, Ridder. 1391 eiede Hennike eller Hans Olufsen Søholm og havde den endnu 1411. Senere fik Basserne Søholm.)

³⁾ Script. r. D. Tom. 4 p. 397.

denne Tid har eiet Gods i Steenstrup i Rønnebæk Sogn, og at 1566 noget af dette Gods ved Mageskifte kom til Frans Banner¹⁾. Da Kong Frederik den 2den 1571 med Danmarks Riges Raads Samtykke skjenkede Casper Paslich Rønnebæksholm og en Deel Bøndergods, var blandt dette sidste 1 Gaard i Steenstrup²⁾, men 1624 fik Kongen ved Mageskifte med Roeskilde Capitel (som altsaa har eiet Gods der), atter noget Gods i Steenstrup i Rønnebæk Sogn³⁾. Efter at Grevensvænge var blevet en større Eiendom, har rimeligviis Familien Paslich og de senere Eiere af denne samlet Bøndergods dertil, saa at der midt i forrige Aarhundrede var fuldstændigt Bøndergods dertil, som dog atter mod Aarhundredets Slutning begyndte at blive splittet ad, og Kammerherre Wedel-Sparre til Rønnebæksholm købte da 1788 af Knud Lind til Grevensvænge 2 Gaarde og 1 Huus med Haveplads i Steenstrup By⁴⁾, hvorfor Kammerherren skulde betale 80 Rd. for hver Td. Hartkorn. 1833 købte Kammerraad Grüner til Rønnebæksholm ved Auction, fra Universitetet en Arvefæstegaard i Steenstrup, som fulgte med Rønnebæksholm, da Hr. Harald Toft købte Godset. Efter hvad ovenfor er anført, kan jeg see, hvorledes de 4 af Gaardene i Steenstrup er komne under Rønnebæksholm. En fik Caspar

1) Efter Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet, hvor der findes Frans Banners Gjenbr. af Aaret 1566 til Kongen paa Gods i Steenstrup i Rønnebæk Sogn (Magsk. Nr. 223).

2) Efter Kong Frederik den 2dens Skjøde til Caspar Paslich paa Rønnebæksholm og Gods, som findes blandt Holme-gaards Archiv paa Jettehøi.

3) Efter Topographiske Samlinger paa Geheimearchivet (Mageskifter Nr. 879).

4) Efter en Kjøbecontract, som findes paa Rønnebæksholm.

Paslich af Kongen 1571 tilligemed Rønnebæksholm, to kjøbte Kammerherre Wedel-Sparre og en kjøbte Kammerraad Grüner 1833. I det Tidsrum fra 1571 til 1727 medens Familierne Paslich og Mund eiede Rønnebæksholm, kom ogsaa en af Steenstrup Gaarde til Rønnebæksholm, da efter Auctionsskjødet af 29de Januar 1727, hvorved Capitain Tage fik Rønnebæksholm, fulgte med denne Eiendom 2 Gaarde i Steenstrup By. Rimeligviis har Capitain Tage, som søgte at udvide Eiendommen, tilkjøbt endnu to Gaarde i Steenstrup, da jeg af Jordebogen, som hefter ved Skjødet af 24de November 1755 fra Ritmester Waltersdorff¹⁾ til Geheimeraad Juell paa Rønnebæksholm og underliggende Gods, seer, at dengang fulgte 4 Gaarde i Steenstrup med Rønnebæksholm. Efter hvad ovenfor er anført, sees, at Kammerherre Wedel-Sparre kjøbte 2 Gaarde i Steenstrup fra Grevensvænge, men at endnu 1 Gaard i Steenstrup, medens Wedel-Sparre eiede Rønnebæksholm, blev lagt herunder, sees deraf, at i Jordebogen, som hefter ved Skjødet paa Rønnebæksholms Gaard og Gods af 11te December 1782 fra Kammerherrinde Beringskjold til Kammerjunker Beringskjold (senere kaldet Wedel-Sparre), fulgte kun 4 Gaarde i Steenstrup med Rønnebæksholm; og efter Jordebogen, som hefter ved Skjødet af 21de Decbr. 1798 fra Wedel-Sparre til Grev Moltke, fulgte 7 Gaarde i Steenstrup med Rønnebæksholm. Naar til disse 7 Gaarde

---

¹⁾ Waltersdorff eiede kun Rønnebæksholm knapt et Aar og hans Formand Oberstlieutenant Müller, som kjøbte Eiendommen af Christopher Tage, havde den kun 4 Aar. Umuligt er det derfor ikke, at han eller Waltersdorff kan have tilkjøbt de to af Steenstrups Gaarde, men rimeligt er det dog, at Capitain Tage har kjøbt dem.

i Steenstrup føies den Gaard af Byen, som Kammerraad Grüner 1833 kjøbte, saa eiede Rønnebæksholm alle Steenstrup Byes 8 Gaarde, af hvilke, medens Fru Marie Carlsen eiede Rønnebæksholm og senere, er solgte de 6, saa at nu kun 2 af Byens Gaarde høre under Rønnebæksholm.

Sipperup.

Byen Sipperup ligger Sydost for Steenstrup paa et af de høieste Steder i Nedensognet. I Oldtiden har disse to Byer ligget paa hver sin Side af Fjorden¹⁾ og da de dog vistnok fra ældgammel Tid har drevet deres Jorde i Fællesskab, antager jeg, at de ere Torper, anlagte og befolkede fra en tredie Hovedby, som vel rimeligviis har været Rønnebæk, den gamle Adelby i Sognet. Disse to Byer har da paa Baade haft Samfærdsel og været en By med fælles Jord og fælles Bylaug og Bylov²⁾. Nu er

---

¹⁾ Saavidt jeg kan see, har denne Fjord fra Havet gaet langt ind i Landet. Forbi Borup, Sipperup, Steenstrup og Rønnebæk op mod Høiderne ved Fredskoven, forbi Næstelsø, Brandløv og Bonderup, ind over, hvor Kalby ligger, forbi Olstrup og ind ved Holmegaard over Porsmosen. Paa Skraaningerne ned mod Fjorden har da Byerne Borup, Steenstrup, Sipperup, Rønnebæk, Næstelsø, Brandløv, Bonderup og Olstrup ligget, hvorefter det seer ud til, at Kalby, ligesom Rønnebæksholm, er bygget paa en Holm i Fjorden.

²⁾ Steenskilde paa Sipperup Mark og Sippekilde paa Steenstrup Mark minder endnu om det Fællesskab, der har været mellem disse Byer.

Steenstrup By den største af disse to Byer, men de gamle Folk i Egnen fortæller, at i ældgammel Tid skal Sipperup have været en stor anseelig By, som havde 10—12 Gaarde, saa maaskee dog denne By har været den tidligst anlagte. De Gamle fortæller tillige, hvad jeg tidligere har anført, at i ældre Tider søgte Sipperuperne til Gudstjeneste i en Kirke, som stod ude paa Skovmøllejorden. Rimeligviis har det været et Capel, som har ligget ved Skovmølle-gaarden, hvor Sipperuperne for Nærhedens Skyld har søgt til i de catholske Tider. Har Sipperup nogensinde været en stor By, maa det vistnok have været meget længe siden; nu bestaaer Byen kun af 6 Gaardes Jord¹⁾ og ingen mindes at have hørt om, at nogen Gaard fra Byen er henlagt til andre Steder²⁾. Ogsaa i denne By har Kong Valdemar Atterdag samlet sig Jordegods. Saaledes fik han i Aaret 1356³⁾ sig og Kongedømmet tilskjødet paa Retterthinget, en Deel Gods af Niels Karlssøn „aff Waben“, hvoriblandt i Ræchætorp⁴⁾ og Sybbæthorp 8 Ørtis Jord. Denne Niels Karlssøn, som maa have eiet en Deel Jordegods her i Egnen, har endnu samme Aar 1356 paa Sjællands Landsting tilligemed forskellige velbyrdige Mænd, tilskjødet Kong Valdemar og Kongedømmet til evindelig Eie en Deel Gods, og mellem det Gods, Kongen fik fra ovennævnte Niels Karlssøn, var i Stenckelstorp og i Sybbæthorp 5 Ørtis Skyld. Endnu

¹⁾ I Byen ligger nu kun tre Gaarde, men de to Skallegaarde skal have faaet 3 Gaards - Jorde, hvilket bliver 6 Gaarde. som Sipperup tidligere har bestaaet af.

²⁾ Efter Jonges Chorographie over Danmark udgivet 1777. var der dengang 6 Gaarde i Sipperup.

³⁾ Efter ældste Archivregistraturer.

⁴⁾ Rettestrup.

samme Aar 1356 fik Kong Valdemar sig og Kongedømmet tilskjødet til evindelig Eie en Deel Gods af Pæther Beckære, hvoriblandt i Stenckelstorp og Sybberøp 10 Ørtis Jordskyld ¹⁾). Dronning Margrethe, der, som jeg ovenfor har bemærket, ligesom hendes Fader samlede paa Jordegods, fik ogsaa i Søbberøp By 1396 fra Esbern Perssøn af Ravnstrup og hans Hustru Margrethe Iipps Datter sig og Kronen tilskjødet, blandt en Deel Gods, 1 Gaard med 1 Ørtis Jordskyld ²⁾). 1410 ³⁾) gjorde St. Peders Kloster et Mageskifte med Roeskilde Domkirke, hvorved denne sidste blandt andet Jordegods ogsaa fik i Sybberøp $\frac{1}{2}$ Bol som gav 3 Pund. Blandt det Gods, som Rønnebæk Kirke fra gammel Tid skal have eiet, nævnes i det tidligere omtalte Udtog af en gammel Kirkebog, skrevet omtrent nogle Aar efter 1564, 1 Gaard i Seberup, hvori dengang Jens Hemmingsen boede. Denne Gaard nævnes endnu 1683 i Rønnebæks Kirkebog som Kirkens Gaard, og fulgte 1687, da Otto Krabbe til Holmegaard fik Kirken, med denne, og er derefter rimeligviis bleven under Holmegaard. En Gaard af Sebberup By, som Kongen eiede og som maaskee var en af de Gaarde, Kong Valdemar fik i denne By, blev 1571 tilligemed Rønnebæksholm og en Deel Gods overdraget til Caspar Paslich. Under en af Sipperup Gaarde blev tidligere drevet mere end en Gaards Jord, og denne Gaard var det nok, som en Datter af Frederik Paslich til Rønnebæksholm 1645 eiede og beboede ⁴⁾). Denne Datter af Frederik Paslich og Fru

---

¹⁾ Efter ældste Archivregistraturer.

²⁾ Samme Sted.

³⁾ Script. r. D. T. 4 p. 397.

⁴⁾ Efter Rønnebæk Kirkebog.

Magdalene Acheleie hed Margrethe og nævnes 1637 ved Skiftet efter Fru Magdalenes tvende Sønner og deres Brødre. 1645 boede hun, som sagt, i sin Gaard i Sipperup. Den 9de Decbr. 1649 havde hun Bryllup i Rønnebæk Kirke med Velb. Henning Sparre, og levede med ham i flere Aar paa denne Gaard i Sipperup, og her blev deres Datter Birgitte Cathrine født og hjemmedøbt; men kun halvandet Aar levede hun med dem og blev begravet den 27de Mai 1652. Endnu en Søn af Henning Sparre og Margrethe Paslich blev begravet i Rønnebæk Kirke den 25de October 1656, men om han var født paa Gaarden i Sipperup eller ei, veed jeg ikke. Hans Navn nævnes ikke, hvor han er anført blandt de Begravede, maaske har hans Forældre allerede før 1656 boet i Jylland, da de i Mandtal over Adelen i Danmark og Norge 1655, i Suhms Samlinger til Danmarks Historie, anføres som boende i Jylland. Men Gaarden i Sipperup har Henning Sparre endnu eiet 1660, da dette Aar i Rønnebæks Kirkebog staaer anført en Mand af Henning Sparres Gaard, som blev begravet. Har Henning Sparre og hans Hustru allerede 1655 boet i Jylland, saa kan maaske Sønnen paa en Reise til deres Gaard i Sipperup være død og begravet her i Sognet.¹⁾ Henning Sparre²⁾ var en Søn af Emmeke Sparre til Jonstrup i Sjælland³⁾, han var født efter

-
- 1) Henning Sparre har neppe dengang boet i Jylland. Angivelsen af Provindser i Suhms Samling er ofte urigtig.
 2) At denne Henning Sparre, som var gift med Margrethe Paslich, er den Henning Sparre, som var en Søn af Emmeke Sparre og som senere døde i Aalborg, har Professor Kall Rasmussen været saa god at sige mig.
 3) Efter Bircherods historiske topographiske Dagbøger ved C. Molbech.

1618, hvilket Aar hans ældre Broder, Claus, blev født, og havde i sine unge Aar seet sig vidt om i Verden, især i Orienten¹⁾ og beklædt anseelige Krigschargen. Til Jylland flyttede han efter at have boet i Sipperup, og der er vel hans Hustru død fra ham, saa han paa sine gamle Dage ene og forladt maatte søge Tilflugt hos sin Broder, Oberstlieut. Jacob Sparre til Rostrup i Thy, hvor han fik sit Ophold til Broderens Død, den 9de December 1694. Efter den Tid var han nedsunken i den yderste Armod, indtil Biskop Jens Birkerod forbarmede sig over ham, og skaffede ham Almisse fra Aalborg Hospital. Herom skriver Biskoppen i sin Dagbog: „Den 22de August (1ste Septbr.) 1696 beneficerede jeg en gammel aflægs og fattig Adelsmand, Henning Sparre, med 2 Mark af Aalborg Hospitals Penge, ugentlig at nyde fra denne Tid at regne, og lod hannem (efterdi jeg for hans Stands Skyld ei kunde indlogere ham blandt de andre Hospitalslemmer) lægge ind udi et Kammer i Byen.“ I dette Kammer levede den gamle fattige Henning Sparre til sin Død 1697, hvorom Biskop Birkerod atter fortæller saaledes: „Den 15de (25) April 1697, om Natten Kl. 2, døde i Aalborg en gammel Adelsmand, Henning Sparre, i sit Alders 80 Aar.“²⁾ Han

¹⁾ Samme Sted. Efter Beckers Herregaarde seer jeg ved Juellund, at Henning Sparres Fader, Emmcke Sparre, eiede Vibygaard og 1618 benævntes til Jonstrup, hans Hustru var Birgitte Claus Datter (Moltke), med hvem han fik Jonstrup, som hun havde faaet efter sine Forældre, Claus Jacobsen (Moltke), som levede 1604 og Cecilie Jørgens Datter, hvis Fader, Jørgen Nielsen til Jonstrup, førte Bassernes Vaaben. Denne Jørgen Nielsen, som døde 1577, ligger tilligemed sin Hustru, Karine Daae, som døde 1557, begravet i Vollersløv Kirke.

²⁾ Blev ikke fuldt saa gammel.

var den sidste Mand her i Riget af de Sparrers ældgamle Stamme, havde i sine unge Aar betjent anseelige Krigscharger og var da in re lauta, men paa sin Alderdom kom han til Armod.¹ I en Anmærkning under dette staaer i Molbechs Udgave af Birkerods Dagbøger: „For at skaffe ham en i regard til hans Stand og Byrd skikkelig Jordefærd,“ da han selv ikke efterlod det, han kunde komme i Jordan for, skrev Birkerod til en og anden af Adelen om at give hertil et lidet Tilskud. Fru Kirstine Beck paa Vraa sendte hertil 4 Rdlr., Cancelliraad Bernt Due paa Krastrup 6 Rdlr. Birkerod har antegnet den 28de April, at han lod ham den Dag „hæderlig begrave i Botolphi Kirke, og, skjøndt han døde i Armod, fik han dog, ved min Forsorg, saa smuk og skikkelig en Jordefærd, som nogen Adelsmand af fuld gode Midler kunde ønske sig.“ — Medens Velb. Palle Rosenkrands til Glimminge var Skoleherre paa Herlufsholm og M. Povl Jensøn Colding Sognepræst og Forstander paa Herlufsholm, blev 1624 kjøbt til Klostret¹) Svenstrup Gaard med underliggende Bøndergods, hvoriblandt var Gods i Sipperup i Rønnebæk Sogn, samt i Ellevænget²) tæt derved. — 1665 skjødede Laue Bille til Hauerlöckegaard til Severin Lauritsøn til Sparresholm Olstrupgaarden med en Deel Bøndergods, hvoriblandt var en Gaard i Sipperup i Rønnebæk Sogn, som altsaa den-

¹) Saaledes kaldes Herlofsholm endnu 1624 i Liber Donationem Monasterii b. Petri Nestved & Skov-Kloster i Script. r. D., hvorfra jeg har den ovenfor meddelte Efterretning, og saaledes kalder Almuen endnu Herlufsholm.

²) Ellevænget er et Stykke Jord ved Tørvemosen, hvorpaa voxer Elle, og hvor der fra tidligere Tid har ligget nogle Huse.

gang kom fra Laue Bille til Severin Lauritsøn og rimeligviis er det denne Gaard, som 1674 atter med Olstrupgaarden kom som brugeligt Pant til Margrethe salig Lüder Stifkens Enke¹⁾, som senere fik Olstrupgaarden med dens Underliggende til Eiendom. Denne Margrethe salig Lüder Stifkens Enke var Borgerske og Indvaanerske i Kjøbenhavn, og beboede ikke Olstrupgaarden, som for hende blev bestyret af Cornelius Kohrendal, til hun 1685 solgte denne med dens Tilliggende, altsaa rimeligviis ogsaa Gaarden i Sipperup, til Otto Krabbe, til Holmegaard. Geheimeraad Otto Krabbe, som samlede meget Gods i disse Egne, havde saaledes 1687, da han med Rønnebæks Kirke fik en Gaard i Sipperup, to Gaarde i denne By, hvilke Gaarde vel ere de to Gaarde af Sipperup By, som gamle Pe'er Hendrik siger, fra gammel Tid har hørt til Holmegaard. — Da Christopher Tage 1727 kjøbte Rønnebæksholm, fulgte hermed to Gaarde i Sipperup, men da Ritmester Waltersdorff solgte Godset til Geheimeraad Juell, 1755, fulgte kun en af disse Gaarde med Rønnebæksholm, som rimeligviis i Müllers eller Waltersdorffs Tid er solgt eller paa anden Maade kommen bort. 1762 kom ved Magelæg mellem Kammerherrinde Trolle og Cancelliraad Peter Collet, to af Sipperup Gaarde til Rønnebæksholm, som fra den Tid af har eiet 3 Gaarde i Sipperup, til Fru Marie Carlsen solgte de to af disse til Selveiendom, saa at nu kun en af Sipperup Gaarde eies af

¹⁾ Efter et Document, som findes i Holmegaards Archiv paa Jettehøi, forstaaer jeg det saaledes, at Steen Andersen Bille 1674, paa Grev Hans Schacks Vegne, overdrog en Prioritet og Panteret han havde, stor 4100 Rdlr., i Olstrupgaarden, til Margrethe Lüder Stifkens Enke, som derved fik Olstrupgaarden ihænde, som brugeligt Pant.

Rønnebæksholms Eierinde. — Stuehuset af den Gaard i Sipperup, som Velb. Henning Sparre og Margrethe Paslich beboede, har nok staaet til hen i Slutningen af det attende Aarhundrede, da gamle Pe'er Hendrik fortæller, at for omtrent noget over 60 Aar siden, blev nedrevet en noget større Gaard i Sipperup, som laa hen ad mod Ellevænget, og hvorved der var en meget høi Steentrappe op til Indgangsdøren. Denne Gaard kom, efter gamle Pe'er Hendriks Sigende, til Gaunø, men skal tidligere have været Fæstegaard til Rønnebæksholm. Ved Udskiftningen fik Gaunø, som dengang skal have haft 3 Gaardes Jord i Sipperup, sin Deel af Jorden anviist ude ved Landeveien, hvor paa de 3 Gaardes Jord blev bygget de to saakaldte Skallegaarde, som nu regnes for at høre til Steenstrup Byes Gaarde, men som udgjør de 3 Gaardes Jord af Sipperup By.

Borup.

Syd for Sipperup og Ellevænget ligger den lille By Borup, hvor Landet høiner sig sydost for Steenstrup Mose. Her har den i Oldtiden, ligesom de andre Byer i Sognet, ligget nær ved Fjorden og været omgivet af Skove, som nu er forsvundne, men hvoraf endnu en Deel stod midt i det syttende Aarhundrede, da Oluf Daae fik en Gaard i Borup i Pant, med Skov paa Borup Mark, hvor Kongen forbeholdt sig Jagtrettighed¹⁾. Nu er Vandet udtørret i Steenstrup Mose, men endnu er der rindende Vand syd for Borup i Rettestrup Sø og Aa, som løber

---

¹⁾ Efter et Pantebrev af 25de Januar 1651 fra Fred. 3die, som findes i Holmegaards Archiv paa Jettehøi.

lige ved Grændsen af Rønnebæk Sogn, langs hen med Borup Jorde. Gamle Pe'er Hendrik siger, at der tidligere har været 5 Gaarde i Borup, nu er der kun 4, men af de 5 skal 2 af Beringskjold være sammenlagte til den nuværende Borupgaard, hvorunder altsaa drives 2 Gaardes Jord¹⁾. — I Suhms Danmarkshist. Tom. X. S. 649, nævnes i et Testamente, som nok er fra 1270, udstædt af Gro Gunni Wints Datter og Enke efter Esbern Vognsøn, en Gaard i Bodorp, som gives til hendes Søster Fru Botheld, Nicolai Crocks Hustru. Denne Gaard var af 100 Mark Penges Værdi; men om det er Borup i Rønnebæk Sogn eller et andet Borup²⁾, som der omtales, kan ikke sees. — 1315 gav Nicolaus Thyrbørsøn til St. Peders eller Skovkloster, for sin Sjæls Salighed, sine Godser i Botorp, for at de i Klosteret skulde holde Messer over ham, saaledes at hans Minde feiredes to Dage om Aaret. 1427³⁾ havde Siluest St. Peters eller

¹⁾ Da Jonges Chorographi over Danmark udkom 1777, var der kun 4 Gaarde i Borup. Har altsaa Beringskjold sammenlagt de 2 Gaardes Jord, maa han have gjort dette samme Aar han købte Rønnebæksholm, hvilket skete 1777 om Foraaret.

²⁾ I Suhms Historie T. X S. 4 nævnes atter Bothorp, i hvilken By den brunsvigske Hertug Otto 1241, den 23de Mai, sælger 7 Ører tilligemed noget andet Gods, for hvilket han faaer 320 Mark purt og prøvet Sølv efter Sjællandsk Vægt, af Hospitalsbrødrene i St. Hans den Døbers Kloster Antvorskov. Men det Bothorp som her nævnes, antager jeg ikke at være Borup i Rønnebæk Sogn, da det nævnes ved Siden af Gods i Ramsø, i hvilket Herred ogsaa er et Borup.

³⁾ Liber Donationum Monasterii b. Petri Nestved & Skovkloster. Om dette er Borup i Rønnebæk Sogn, eller maaske Borupgaarden i Mogenstrup Sogn, som endnu

Skovklosters Gods i Botorp i Leie for 1 Td. Smør og 1 Skil. grot om Aaret. Rimeligviis var dette Klosterghods i Borup det, som Klosteret fik 1315 af Nicolaus Thyber-søn. — 1396¹⁾ skjødede Esbern Perssøn af Ravnstrup og hans Hustru, Margrethe Jips Datter, en Deel Gods, og deriblandt en øde Gaard med 4 Ørters Jordskyld i Boothorp til Dronning Margrethe og Kongedømmet. — Efter den oftere omtalte Afskrift af en Kirkebog fra noget efter 1564, eiede Rønnebæks Kirke dengang en øde Jord paa Borup Mark, som Jens Henningsøn, der havde Kirkegaarden i Sipperup. da brugte. — En af Borup Byes Gaarde blev 1571 af Kong Frederik den Anden tillige-med Rønnebæksholm og andet Gods overdraget til Caspar Paslich. og 1589 fik Kongen Ludvig Munks Gjenbrev paa en Gaard i Borup By i Rønnebæk Sogn²⁾. — Ikke langt fra Borup By laac. i Veilø Sogn, Herregaarden Svenstrup, som tidligere eiedes af Familien Godov; til denne Gaard hørte noget Bønderghods i Borup By i Rønnebæk Sogn. som tilligemed Svenstrup Gaard, blev solgt 1624 til Herlufsholm³⁾. — Endnu i Midten af det syttende Aar-

hører til Herlufsholm, er ikke godt at vide. Samme Sted, hvor dette staaer, er oftere nævnt Gaarde i Botorp i Ramsø Herred, og Botorp i Mogenstrup Sogn, men ved det ovenfor nævnte Botorp, som ogsaa ved det 1315 anførte Botorp, staaer kun Botorp uden anden Betegnelse, saa derved kan ligesaagodt være meent Borup i Rønnebæk Sogn, som Borup i Mogenstrup Sogn, Borup i Ramsø Herred. Borup i Faxø Herred eller et andet Borup.

¹⁾ Efter ældste Archivregistratur.

²⁾ Topographiske Samlinger i Geheimearchivet.

³⁾ Efter Liber Donat. Monast. b. Petri Nestv. & Skovkloster. Senere er Svenstrup Gaard kommet til Knud Thott til Gaunø, som lod den nedbryde.

hundrede eiede Kongen Gods i Borup By og pantsatte 1651¹⁾ en Gaard der af Byen til Oluf Daae til Holmegaard for en Gjældsfordring, han havde faaet sig overdraget af Morten Pletzius, som denne havde haft paa den afdøde Konge. En af Borup Gaarde blev 1674 overdraget til Margrethe salig Lüder Stifkens Enke med Olstrupgaarden, da hun fik denne i Pant for laante Penge. Da Rønnebæksholm 1727 ved Auction blev solgt til Capitain Tage, fulgte dermed en Gaard i Borup, som rimeligviis var den Gaard, der fra gammel Tid havde fulgt med Rønnebæksholm og som fremdeles blev derved; og medens Johan Collet eiede Rønnebæksholm, kom endnu en af Borup Gaarde derunder. Disse to Gaarde var det, som Beringskjold lagde sammen og hvoraf den saakaldte Borupgaard bestaaer. Bygningerne paa denne Gaard, som er en Deel større end sædvanlige Bygninger paa Bøndergaarde, skal Beringskjold ogsaa have bygget, og i Wedel Sparres Tid skal en Madame Lind, Enken efter Hr. Lind til Grevensvænge, have boet der. Senere har denne Gaard været fæstet bort til forskjellige Folk, baade i og udenfor Bondestanden, nu er den solgt til Arvefæste, og dens nuværende Besidder er en Hr. Dyrhund, som tidligere har været Apotheker. Han har bygget en ny grundmuret Hovedbygning, men ladet den gamle Bindingsværks blive staaende. Saaledes er nu de to Gaardes Jord af Borup By under Borupgaarden solgt fra Rønnebæksholm til Arvefæste, og de tre andre Gaarde af denne By, siger gamle Pe'er Hendrik, hørte det tidligste han kan erindre, til Grevensvænge, men blev af denne Gaards Eier solgt til Gaunø.

¹⁾ Pantebrevet, som er dateret 25de Januar 1651, findes i Holmegaards Archiv paa Jettehøi.

Jeg har nu her sammenskrevet hvad jeg har samlet i og om Rønnebæk Sogn og glædet mig baade ved at samle og nedskrive dette, fordi jeg ved at leve her en Række af Aar, har lært at holde af disse Egne og af det Folkefærd, som boer her, ja fordi vi Danske ligesom den finske Digter Runeberg:

— — älska våra strömmars brus
 Och våra bäckars språng,
 Den mörka skogens dystra sus,
 Vår stjärnenatt. vårt sommarljus,
 Allt, allt hvad här som syn, som sång
 Vårt hjerta rört engång.

Jeg har i disse Egne glædet mig ved de synlige og usynlige Minder om de svundne Tider, som jeg fra min Barndom har elsket, og jeg har derfor søgt at opbevare nogle af disse Minder fra de tidligere Slægter og deres Liv og Færden her omkring. — Jeg er Dansk i Sind og Skind, og jeg elsker mit Folks Eiendommeligheder og holder af den Jord, hvor mine Forfædre have levet, og paa den Plet i mit Fædreland, hvor jeg lever, er det en Trang for mig at oplede Minderne fra Fortiden, som jeg nu ogsaa fik Lyst til at opskrive, og haaber, at om jeg end kun gjør ringe Gavn hermed, saa gjør jeg dog ingen Skade.

At det kun er meget Faa, der kan have Interesse for hvad jeg her har nedskrevet, naar de ikke kjender disse skjønne Egne og har seet paa dem med milde Øine, veed jeg nok; men om ogsaa kun nogle Enkelte, foruden Egnens Folk, kan have lidt Underholdning heraf, er jeg tilfreds dermed.

En Fremmed seer fra Høien ned
Paa By og Land og Bugt,
Og har et Syn at standse ved
Saa vidtudstrakt og smukt.

Men den, der vandt i Dalens Favn
En riig Erindrings Flor,
Han dvæler der i Fryd og Savn
Ved Mindets friske Spor.

Du fagre Dal! saa mangen Skat
Har Du bevaret ømt.
Du veed hvad jeg i Sorgens Nat
Og Haabets Gry har drømt.

(Welhaven.)

Tillæg og Rettelser.

Da Hr. Professor Kall Rasmussen har haft den Godhed at meddele mig forskellige Bemærkninger til Oplysning og Rettelse af dette lille Skrift, men Trykningen nu er saa vidt fremskredet, at disse, paa faa Undtagelser nær, ikke kan indføres paa sit Sted, tilføier jeg dem her tilligemed de Rettelser jeg selv har foretaget og de ganske enkelte Oplysninger jeg har samlet:

Side 7 Linie 13 ovenfra, staaer Søer, skal være Søen.

Side 7 Linie 8 nedenfra, st. i Fredskoven, sk. v. imellem Fredskoven.

S. 13 L. 4 nf., skal efter Ordet grønne indskydes eller røde.

S. 14 L. 4 nf., st. grøn, sk. v. rød.

S. 15 L. 11 of., st. man, sk. v. men.

S. 15 L. 15 of., er forglemt foran Angst, en.

S. 32, den gamle Mand, som fortalte mig om Kong Valdemar der jager efter en Qvinde, spurgte jeg ofte, om han ikke kunde erindre, hvad det var for en Qvinde, hvilket han ikke kunde. Ellefruen var det ikke, en Troldqvinde var det ikke, men da jeg spurgte ham, om det var en Jetteqvinde, sagde han, ja det var det nok.

S. 43 L. 4 nf., st. Sommer i By, sk. v. ad By.

S. 50. Naar et Barn er født i Rønnebæk Sogn, holdes nogle Dage derefter et Gilde i Huset for Qvinde, som kaldes Qvindestue.

S. 51. Døer et Barn i Rønnebæk Sogn før Daaben, holdes alligevel Kirkegang med Konen, som ofrer med alle de indbudne Fruentimmer, men Mændene ofre saa ikke, og hjemme holdes ligefuldt Barselgilde, hvorved sædvanlig ikke dandses, men undertiden kan det dog ske, at der bliver dandset.

S. 87 L. 11 of., st. magter, sk. v. mægter.

S. 90 L. 16 of., st. Bakkegaarden, sk. v. Bækkegaarden.

S. 114 L. 1 of., st. omkring dem, sk. v. omkring den.

S. 114 L. 2 nf., st. Larving, sk. v. Lavring.

S. 118 L. 12 nf. skal en foran stor, gaa ud.

S. 145 L. 3 i Anm., st. staaer, sk. v. stod.

S. 158 L. 6 of., st. omminister, sk. v. comminister.

S. 166 L. 7 of., st. ved, sk. v. fra.

S. 171 i Anm. 2 st. for, sk. v. fra.

S. 190 i Anm. st. gammel, sk. v. gammelt.

S. 190. 191. Efter N. M. Petersens danske Litteraturs Historie 1. D. S. 174 var i Middelalderens Gaarde Kjøkken, Fadebur o. desl. i Hovedbygningens nederste Etage. Høieloft, den egentlige Herskabsbolig, var første Sal; ved den var en Svale, der med Trappe førte ned fra Bygningen. Det er en Feiltagelse hvad Vedel Simonsen antager, at Høieloftsbro var den Bro der førte fra Høieloft over Gaarden; det var denne Svale eller Estrade, hvor Qvinderne sad og kunde see paa Dandsen, og hvorfra der imellem havdes en vid Udsigt.

S. 207. Da jeg skrev om Henrik Gjøg hvad jeg vidste, kjendte jeg ikke, hvad der staaer om ham i Allens Aktstykker til C. 2dens og F. 1stes Historie, men da jeg nu ved Hr. Professor Kall Rasmussens godheds-

fulde Anviisning har lært dette at kjende, vil jeg her tilføie efterstaaende.

Aaret efter Henrik Gjõe havde hjemført Kong C. 2dens Brud, fik han Korsør Slot og Lehn qvit og frit for Afgift, blot med Forpligtelse at gjøre Krigstjeneste selv ottende til Hest. I Krigen med Sverrig udmærkede han sig, var med i Slaget ved Brændekirke 1518 og i den blodige Kamp ved Upsala 1520, og havde i disse Slag den siden berømte Peder Skram til Vaabensvend. Den 14de Sept. 1520, faa Dage efter Stokholms Overgivelse, gav C. 2den ham et Beviis paa sin Tilfredshed, ved at forlænge Besiddelsen af Korsør Lehn paa de nævnte gunstige Vilkaar, til 10 Aar. Kongen havde stor Tillid til ham og betroede ham den øverste Befaling 1522 i Sverrig, hvor han havde meget at tage vare paa Kong Christians Vegne. I September 1522 var han i Sjælland som Befalingsmand over Rytteriet, der skulde bruges mod Lybekkerne, da de truede Sjælland med et Anfald. Kort før 30te Marts 1523 havde C. 2den istedetfor Korsør givet ham Skjoldenæs Lehn qvit og frit i 10 Aar. Da Henrik Gjõe maatte overgive Kjøbenhavn, forlangte han de 4 Orlogsskibe, som Kong Christian havde sendt Staden til Undsætning, skulde overgives ham, at han ved dem kunde faae Krigsfolkets Sold betalt, og efter Beleiringen fik Mogens Gjõe og Johan Rantzau ham overtalt til at sælge Skibene til Kong Frederik den 1ste for 6000 rhinske Gylden, hvormed han vilde betale Krigsfolket, men Pengene fik han ikke, og Vordingborg Lehn, som ogsaa blev ham lovet, modtog han heller ikke den Gang. — Efter Overgivelsen af Kjøbenhavn reiste han over Holsteen til Tydskland og var i Heiligenhafen 25de Febr. 1524. Først opsøgte han Dronning Elisabeth, som

han traf paa Tilbagereisen fra Nürnberg og fulgte med hende til Kong Christian i Altenburg og Wittenberg. Forresten opholdt han sig under sin Udlændighed, som varede henimod halvandet Aar, meest i Bremen, hvor han levede bundet og trykket af Gjældsfordringer, men dog stod hans Hu endnu til et Krigstog til Danmark, for at indsætte Kong Christian og frie sig selv ud af sin pinlige Stilling. Henrik Gjõe gjorde ogsaa virkelig et Forsøg paa at samle Folk sammen til dette Tog, men Planen strandede af Mangel paa Penge, da Krigsfolket gik hver til Sit, fordi de ingen Haandpenge fik, og Henrik Gjõe havde kun Sorg og Strid af dette mislykkede Forsøg, som maaskee ogsaa gav Anledning til, at hans Fjender bagtalte ham hos Kong Christian. Denne begyndte at fatte Mistanke til Henrik Gjõe, og Sagen med de 4 Orlogsskibe, som endnu laae ved Kjøbenhavn og som Henrik Gjõe havde solgt til Kong Frederik, hvilket Kong Christian maaskee ikke vidste rigtig Besked om, forøgede end mere hans Mistanke mod Henrik Gjõe, saa denne, — som var haardt trængt fra alle Sider og bundet med stærke Baand til Danmark, hvor han havde efterladt sin Forlovede, som hans politiske Fjender søgte at skille ham ved paa Grund af hans Hengivenhed for Kong Christian, — indgik endelig i Stade den 5te Mai 1525 en Overenskomst med F. 1stes Sendebud, hvori han erklærer at have modtaget de 6000 Gylden (for Skibene) og at ville tjene Kong F. 1ste tro. Efter Henrik Gjøes Hjemkomst til Danmark fik han F. 1stes Stadfæstelse paa det tidligere Løfte om Vordingborg Slot og Lehn, som han nok i Septemb. 1525 tiltraadte. Ikke før 1527, 2 Aar efter sin Hjemkomst, giftede Henrik Gjõe sig med Eline Godov. I de ikke mange Aar han levede efter sin Til-

bagekomst til Fædernelandet, havde han mange Gjen-
vordigheder og Plager paa Grund af hans ødelagte For-
muesomstændigheder, som vel for en Deel var bevir-
kede ved hans Hengivenhed for Kong Christian, men som
dog ogsaa havde en væsenlig Grund i, at han ikke for-
stod at holde ordentlig Huus med sin Formue. Saaledes
havde han allerede før Kong Christians ulykkelige Skjebne
kunde bringe ham i Forlegenhed, pantsat sin Fæderne-
gaard Gisselfeld til Otto Holgersen Rosenkrands og sin
Broder Mogens Gjøre for 4650 Mark Lybsk. Ogsaa me-
get andet Gods solgte han til forskjellige af Adelen for
at drive Penge sammen, og endelig solgte han sin Gaard
Gisselfeld med Gods den 21de Mai 1527 til Hr. Johan
Oxe til Nielstrup, med Forpligtelse af denne til at betale
den Gjæld, der hvilede paa Godset, navnlig til Otto Hol-
gersens Arvinger og til Mogens Gjøre. Imod dette Salg
blev gjort Indsigelse, da Otto Holgersen og Mogens Gjøre
havde forbeholdt dem Forkjøbsret til Gisselfeld, men al-
ligevel bekræftede H. Gjøre Salget af denne Eiendom den
21de Mai 1528, efterdi Pantestommen havde været til-
budt Mogens Gjøre og Otto Holgersen, men de havde ikke
villet tage imod den. Denne Sag, som kom for Retten,
gik ved en Herredagsdom af 14de April 1532 H. Gjøre
imod, men alligevel udstedte han en ny Bekræftelse paa
Salget til Johan Oxe 29de Juli 1532. Selv efter hans
Død fortsattes Striden, men hans Enke, som søgte at
gjøre en Arveret gjældende til Gaard og Gods, afvistes
ved en Herredagsdom af 1537. Der gik flere Domme i
Sagen og ved den sidste tilkjendtes Gisselfeld Johan Oxes
Søn, Peder Oxe, da baade Henrik Gjøres Broder Mogens
Gjøre og hans Enke Eline gik fra Arv og Gjæld efter
ham. Stadigt plagedes Henrik Gjøre af Gjældsfordringer

fra mange forskellige Borgere i Bremen og fra de ubetalte Krigsfolk, som truede ham stærkt. Dog var Solden til Krigsfolkene saa vidt afbetalt i Mai 1530, at kun 200 Guldgylden stod tilbage. Stor Tillid viste Kong Frederik mod Henrik Gjøe, men haardt maa det have været, at han netop blev udnævnt til Fuldmægtig paa det Møde som skulde holdes i Aaledning af Underhandlingerne med Keiseren 1531 om Kong Christians Gjenindsættelse. Han blev optaget i det danske Rigsraad 1532, og da Kong Frederik 1533 frygtede et Overfald paa sine Lande, viste han Henrik Gjøe den Tillid at udnævne ham, tillige med Anders Bille, til i Kongens Fraværelse at føre Befalingen over hele Krigsmagten i Sjælland. Paa mange Maader plaget og krænket, døde Henrik Gjøe i sine bedste Aar og efterlod sin Enke til Arv, Gjæld og Forlegenhed.

S. 208 L. 1 of., st. 1514, sk. v. 1515.

S. 208 L. 7 of., st. Hvidovre, sk. v. Hvidøre.

S. 209 L. 2 of., st. ued, sk. v. ude.

S. 213. Eline Godov maatte et halvt Aar efter Mandens Død laane 150 Gylden af en Slægtning Christopher Ulfeldt, for at indløse en af sine Fædernegaarde; siden gik hun fra Arv og Gjæld efter sin Mand. Hun boede paa Rønnebæksholm, og levede længe efter Mandens Død, men at hun giftede sig med Grev Hans af Mansfeld, som flere Steder siges, er urigtigt. 1544 tilegnede den bekjendte P. P. Rosæfontani Broder, Matthias Parvus, hende en dansk Oversættelse af et gudeligt Skrift.

S. 217 L. 5 nf., st. Ingeborg, sk. v. Inger.

S. 218 L. 6. nf., st. 1578, sk. v. 1577.

S. 220 i Anm., st. 4de Marts, sk. v. 26de Februar.

S. 222 nederste Linie, st. 25 Dec., sk. v. 23 Dec.

S. 229. Elsebeth Paslich var anden Gang gift med Andreas Langebeks Eftermand som Præst i Kallehave, Hr. Carl Terkelsen.

S. 231. Fru Magdalene Acheleie døde en Deel Aar efter 1650 hos sin Datters Mand Hr. Carl Terkelsen til Kallehave.

S. 231. Den 11te Juni 1662 sætter Fru Edel Urne Hans Nansen til Underpant „Rønnebæksholm med tiliggende Gods efter de tvende underskrevne Skjødebreve, af Velb. Knud Paslich og Fru Magdalene sl. Frederik Paslichs til mig udgivne.“ (Heraf sees, at Fru Edel Urne før 11te Juni 1662 har kjøbt Rønnebæksholm af Knud Paslich og Fru Magdalene Acheleie, og at hun ^{11/6} 1662 laante Penge af Hans Nansen i denne Eiendom.)

S. 232. I Anm. 2: Formodningen er rigtig.

S. 233. Uden Tvivl døde Fru Edel Urne i Begyndelsen af 1667.

S. 234 L. 8. f. o. staaer Claus Urne til Fjellebro, hvilket er urigtigt, thi han eiede ikke Fjellebro.

S. 234 i Anmærkningen. Henrik Rosenvinge hed Henrik Villumsen Rosenvinge.

S. 234 i A. s. Lystagger, skal være Lystager.

S. 234 Henrik Villumsen Rosenvinge døde 1667.

S. 234 i A. s. Lyndrum s. v. Linderumgaard.

S. 235 Niels Mund blev fangen i Slaget ved Halmstad d. ^{17/8} 1676. (Han var altsaa med i Kong Christ. 5tes Krige mod Sverrig.)

S. 237. Vincents Steensen eiede ikke Egelykke.

S. 238. Niels Mund giftede sig med Dorthe Rantzou d. 17. April 1695.

S. 238. L. 1 n. f. s. Hille, s. v. Helle.

Side 240, L. 14 o. f. staaer Sohels, s. v. Sohls.

S. 241. Det er vist, at Johan Rantzou Mund døde paa Munkholm.

S. 241—42. Frants Mund, som i sin Ungdom var Jagtjunker, blev 1743, som Over-Toldbetjent i Bergen, virkelig Justitsraad.

S. 246. Jens Müller var 1748 Ritmester og ejede Rugtved i Vendsyssel. Han var da allerede gift med Barbara Marie Munthe.

S. 249. L. 3 o. f. s. Dalund, s. v. Dalum.

S. 249. Geheimeraad Carl Juel var 3 Gange gift, 2den Gang med Anne Margrethe Juel og 3die Gang, 1762, med Amalie Christiane von Raben.

S. 249. Geheimeraad Carl Juels ældste Søn, Frederik, var født d. 29de Januar 1761 og døde d. 15de Marts 1827. Hans anden Søn, Knud Frederik, var født d. 7de December 1766 (ikke d. 6te, som der staaer Side 249) og døde d. 21de November 1847. Han var ikke Oberst og Generaladjutant, men Generallieutenant.

S. 250. L. 3. o. f. s. Brandeløv, s. v. Brandløv.

S. 261. L. 16 o. f. s. Forviisniug, s. v. Forviisning.

S. 284. Efter Bircherods Dagbog var Wulf Frederik v. Lehsten, dengang han blev gift med Sophie Amalie Steensen, Capitainlieutn. ved Livgarden til Hest.

S. 284. I 2den Anm. s. Ulrik Frederik Ulfeldt, s. v. Fred. Ulrik.

S. 284. I 2den Anm. s. Else eller Margrethe Stensen, s. v. Margrethe.

S. 285. 1731 levede Fru Sophie Amalie Steensen, Major Landorphs Efterlev. i Rauders.

S. 286. Fru Birgitte Margrethe Steensen var uden

Tvivi Landsdommer Joch. Fred. Steensens Datter, der anføres som gift med Lieutn. Hieronimus v. Darsow.

S. 287. Den Baron Wedel, som eiede Grevensvænge, var, som jeg formodede, Carl Ludvig Wedel, en Søn af Vilhelm Frederik Grev Wedel til Wedelsborg.

S. 288. Jens Steen Sehested, gift med Mette Sophie Parsberg, var ikke General men kun Oberstlieutenant. Den der nævnte Generalinde Sehested kan altsaa ikke have været hans Kone.

S. 292. Generalaudit. Jens Wederkinck var gift med Anne Margrethe Becker, f. 30te Septb. 1727 † 1810. Hun var en Datter af Hof-Apotheker Gotfried Becker, og Johanne Heinrica Nørck.

S. 292. Hof-Apotheker I. G. Becker, som eiede Grevensvænge, var en Søn af Hof-Apotheker Gotfried Becker og Johanne Heinrica Nørck og var født 17. Juli 1723, gift den 4de April 1759 med Anna Torm, Datter af Erik Jensen Torm, Etatsraad, Borgemester og Politimester i Kjøbenhavn og Anna Thygesen. I. G. Becker eiede ogsaa Heinstrupgaard. † 20de April 1790.

Personal - Register.

- A**
Abell, Lars Hornemands 232.
Abildgaard, Rector 254.
Absalon, Biskop 297.
Acheleie, Magdalene Gabriels
Datter 149, 228, 229, 304, 320.
Achthonius, Hr. Axel Laurids-
søn 170.
— Hr. Christen, 156
158, 170, 171, 172.
— Hr. Hans Lau-
ridssøn 170.
Ahlfeldt, Hans Daniel 285.
Alberti, Cathrine 182.
Albrecht, Prior af Antvor-
skov 130.
Anckr, Jess von 182.
— Johanne 252.
Anders Jyde 277.
Andersen, Peder, Byfoged 228.
— Povel, 33.
— Rasmus, 40, 41, 133.
Anne, Hr. Michel Windings
109.
Anne, Hr. Niels's, 232.
Anne, Pøer Pøers, 92.
Anne, sal, Hr. Povels 136, 166.
Antony, Lieutenant 137.
Arnstorph, Christian 173.
- Aspach 179.
— Adam Daniel 179.
— Sixtus 179.
- B**
Balle, Biskop 180, 182.
Bang, Peder, Biskop 34.
Banner, Frans 299.
— Karen 149.
Barstorph, Philip Joachim
234.
Basse, Cecilie Anders Datter
204.
— Cecilie Jørgens Datter
305.
— Jørgen Nielsen 305.
— Peder 202.
Beck, Albert 168.
— Kirsten 168.
— Kirstine, Frue 306.
— Lange (Lave) 168, 286.
— Madame 259.
— Mette 168.
— Regitse 286.
Becker, Hanne 183.
— Johann Gotfried 292, 322.
Beer, David 211.
Bekære, Pæther 129, 297, 303.
Bentzen 248.

- Bering, Vitus 254.
 Beringskiold, Ditlev 268.
     — Magnus 41, 135,
     139, 141, 175, 197, 252—267.
     — Thomas 268.
 Bernedsen, Hr. Hans 213, 14.
 Bille, Anders 5.
     — Erik 168.
     — Joen 201.
     — Jørgen 286.
     — Lave 168, 232, 286, 306.
     — Steen Andersen 134, 307.
     — Torben 200, 201.
     — Vincens 230, 276.
 Bielke, Amtmand 262.
 Birgitte Anders Datter 152,
     169.
 Birkerød, Jens, Biskop 305,
 Biørn, Hr. Jacob Andersen
     204.
 Biørnsøn, Hr. Oleff 130.
 Bodilssøn, Peter 33.
 Boiset, Christian Frederik de
     288.
 Borring, Morten Pedersen
     139, 175.
 Borup, Morten 206.
 Bothild, Nicolai Crocks Hu-
     stru 309.
 Bourgogne 284.
 Brahe, Anne sal. Mandrup
     Parsbergs 134.
     — Otto, 228, 232, 277.
     — Mette 232.
 Brandt, Greve 260.
 Brasch 188.
 Brimlø, Herlof 130.
 Brorson, Agnete 271.
 Brun, Kirstine Tønnes Datter
     291.
 Bruun, Erik 245.
     — Kirstine, Fru 245.
     — Lisbeth, Fru 193, 245.
 Brøndby, Ingeborg Johanne
     177.
 Bülov, Jochum 145, 149.
 Buch, Forpagterske 266.
 Buchhave, A. E., Provstinde
     294.
     — Anne Elisabeth 293.
     — Dr. 293.
     — Hans Ulrik 293, 294.
     — Jens 294.
     — Jørgen Frederik 293.
 Burchard, Jane Marie sal.
     Mads Liems Enke 138.
 Cappeln, Marie Christine 255,
     268.
     — Oberstlieutenantinde
     256.
 Carlsen, Marie 136, 185, 271,
     272, 301.
     — Christen 271.
     — Hans, Hofjægerme-
     ster 272.
 Christensen, Jens 242.
 Christian d. 2den 5, 205, 208,
     210, 213, 316, 317.
 Christian d. 3die 215, 218,
     221.
 Christian d. 4de 145, 146, 149,
     278.
 Christian d. 6te 173, 243.
 Christian d. 7de 251.
 Christian, Prinds 138.

- Christiane, Christian d. 4des Datter 287.
 Christine, Dronning 205.
 Christopher d 1ste 34.
 Christopher, Greve af Oldenborg 213. 218.
 Christopherson. Erik 34.
 Clausen, Hr. Hans 136.
 Colbjørnsen 265.
 Colding, Mag. Povl Jensen 306.
 Collet, Anne Cathrine Magdalene 252.
 Collet, James 249. 252.
   — Johan 250—252, 311.
   — Jonas 252.
   — Maren Kirstine 252.
   — Mathias 252.
   — Peder 249.
   — Peter 135, 249—250, 251, 307.
 Curbasse, Niels 128, 129.
- D**aae, Claus 134, 229.
   — Jørgen 201, 202.
   — Karine 305.
   — Oluf 308, 310.
 Dauneskiold-Samso, Christian Conrad Sophus, Greve 184.
 Deden, Otto Pedersen v. 234.
 Degneskrædderen 41, 258.
 Dethik, Gilbert 224.
 Didrik af Bern 114.
 Dohna, Borggreve af. 225.
 Dorothea Christens Datter 242.
 Dorothea, Dronning 202.
- Dorph, Herredsfoged 258, 264.
 Drauchau, Ditlev Vilhelm 286.
 Dyre, Anne 234.
 Dyrlund, Hr 311.
 Due, Anne 232.
   — Bernt, Cancelliraad 306.
- E**lisabeth, Chr d. 2.s Brud 208, 316.
   — Dronning af England 224.
 Elsebe, Hennikes Datter 204.
 Engberg, Hr. 295.
 Erik Degn 129.
 Eriksen, Herluf 284.
   — Niels 298.
 Erlandsen, Jacob 34.
 Estrup, Juditte 271.
 Everd 143.
- F**alster, Mathes 130.
 Faure, Hr. Jens Mortenson 158 161.
 Faure, Margrethe 162.
 Fikkelsen, Axel 216.
   — Pe'er Petersen 216.
 Fischer, Capellan 184.
 Fleischer, Esnias 257.
 Flemming, Klas 280.
 Fortheim, Claus 221.
 Foss, Dr. Mathias 179.
 Frandsen, Peder 133, 159.
 Frederik d. 1ste 209, 210.
 Frederik d. 2den 133, 221, 223, 299.
 Frederik d. 3die 47, 145, 146, 149.
 Frederik d. 4de 134, 138, 173.

- Frederik d. 5te 255.
 Friis, Johan 206.
   — Sophie Amalie 239.
 Frøbøs 178.
 Frost. Jepp (Jacob) 128.
Gabrielsen, Torben (Acheleie)
   229
 Galkovsky, Oberst 288.
 Gedde, Margrethe 238.
 Geer, Louis de 279.
 Gersdorf (Dorthe) 151.
 Gert. Bysseskytte, Mester. 205.
 Gjellerup. C. 248.
 Gjøe, Anders 203.
   — Anne 203.
   — Axel 214.
   — Eskild 206, 207, 217,
   221.
   — Henrik 203, 207, 215,
   216, 315—318.
   — Knud 215.
   — Mette, Frue 214.
   — Mogens 208, 213, 318.
 Gjørring, Capitain 137, 291.
   — Cathrine Elisabeth
   292.
   — Hans Diderik 292.
   — Johanne Frederikke
   292.
 Godov, Elline 203, 207, 213,
   216, 317.
   — Henning Olufsen 216.
   — Oluf Pedersen 216.
 Godske, Peder 159, 218, 273.
 Golts, Dorothea 152
 Graboe, Barbara 137.
 Gregersen, Oluf 161,
 Griffenfeldt, Charlotte Amalie
   242.
 Gro, Gunni Wints Datter 309.
 Grubbe, Agate 168.
   — Christian 230.
   — Elsebe 149.
   — Margrethe 286.
 Grube, Berthel Herman 244.
 Grundtvig, Frederik Lange
   272.
   — Nicolai Frederik
   Severin 272
 Grüner, Thomas Ludvig Kam-
   merraad 270, 299.
 Græben. Anne Elisabeth v.
   d. 284.
 Grønbek, Hr. 295.
 Grønvald, Capitain 127.
 Guldsmed, Anders 169.
   — Birgitte Christine
   Johans Datter 152, 169.
   — Birthe 169.
   — Dorthe Cathrine
   Johans Datter 169.
   — Hans Thomsen 167.
   — Hr. Johan Jensen
   152, 154, 158.
   — Johannes 169.
   — Maren 169.
 Gustav d. 3die Konge af Sver-
   rig 257.
 Gyldenstiern, Karen 202.
   — Knud Henriksen
   202.
   — Mogens 222.
   — Sibille 222.
 Gyllenstjerne, Niels, Baron 257.
 Guldberg 261.

- Gøde, Niels 211.
 Gødes Datter, Mette Kirstine
 154, 174.
 Gødesøn, Jens 175.
 — Peter 175.
- H**affner, Vilhelmine Magda-
 lene 181.
 Halmann, Frøken 269.
 — Etatsraad 269.
 Hans, Konge 200, 205.
 Hansen, Hans 175, 178.
 Hansøn, Hr. Knud 158, 160.
 — Lauritz 171.
 Harboe, Biskop 220.
 Harstall, Dorothea von 239.
 Held, Hr. Anders 256.
 Hemmingsen, Hr. Christopher
 158, 159.
 — Jens 159, 303,
 310.
 Hendriksen, Poul 203, 204.
 Herbert, Johan 225.
 Herlufsen, Erik 284.
 Hersom, Christen 177.
 — Christen Pedersen
 176.
 Hersom, Hans Christian, 178.
 — Hr. Jens 158, 176, 246.
 — Hr. Peder 177.
 Hertel, Anne Hedevig født
 Bloch 180.
 Hertel, August Wolfgang 181.
 — Frederik Christian 181
 — Hans Wilhelm 181.
 — Hr. Jørgen Lund 158,
 179.
 — Ludvig Wengel 181.
- Hertel, Peter Benjamin 181.
 — Peter Mathias 181.
 — Reinhold Magert 181.
 — Sara Birgitte 181.
 — Vibeke Christiane
 181.
 Hildebrand 114.
 Hoeg, Oberstinde 288.
 Hoff, Anne Laurids Datter 170.
 Holck, Anne 237, 282.
 Holst, Hans 206.
 — Elisabeth 251.
 Holstein, Hans 206, 207.
 Horsenius, Mogens, Forpagter
 291.
 Husen, Frans van 212.
 Hvitfeldt, Arild 145.
 Høier, Maren 178.
 Høgh, Just 229.
- J**ahn, F. H. 188.
 Jarimar, Fyrst 34.
 Jensen, Niels Mund 152.
 Jensøn, Hr. Jens 158, 160.
 Jens Jyde 204.
 Jernskæg, Edele 200.
 Ingeborg, Pros Datter 278.
 Inger, gamle 87.
 Johan, Hr. 233.
 Jonge, 273.
 Ipsen, Hans 159.
 Judit, Folmers Datter 149, 226.
 Juel, Carl Geheimeraad 135,
 248, 249, 321.
 — Frederik 249, 321.
 — Knud 249.
 — Knud Frederik 249, 321.
 — Margrethe 321.

- Juel, Niels 249.
 Juel Wind, Jens Baron 242.
 Juliane Marie, Enkedronning 259.
- K**
 Kaas, Niels Cantsler 225, 226.
 — Birgitte Sophie Christiane 295.
 — Edele Sophie 295.
 — Frederik Christian Vice-admiral 295.
 Karen, Axels 9.
 — Peders Datter 138.
 Karlsen, Niels 297, 302.
 Kiil, Claus 298.
 Kim 142.
 Knauer, Capitain 185.
 Knor, Regine 185.
 Knud d. Hellige 4.
 Knud d. Store 31, 144.
 Knud Lavard 31.
 Knudsen, Caroline 185.
 — Hr. Christian 158, 183.
 — Christian 185.
 — Christine 185.
 — Ludvig Anton 184.
 — Marie 184.
 — Niels 298.
 Knudtzon, Henning 232.
 Knuth, Elisabeth 249.
 — Gyldensteen, Frederikke Comt. 249.
 Kohrendal, Cornelius 307.
 Kolbech, Jens Madsen 176.
 — Mette 176.
 Kortrigh, Sara Heyliger 247.
 — Major 248.
- Krabbe, Otto 134, 146, 150, 168, 170, 303, 307.
 Krag, Frederik Baron 242.
 — Ida Helle Margrethe 242.
 — Jytte 247.
 Krogh, Birgitte Charlotte Geerts Datter 175.
 Krogh, Geert 174.
 — Mette Geerts Datter 175.
 Kruse, Anne Magdalene 284.
 Kopper, Diderik Jacobsen Stud. 244.
 Kopper, Hr. Jacob Hansen 242.
- L**
 Landorph, Hans 285.
 — Henning 285.
 Lange, Frederik 133.
 — Gunde 132, 133.
 Langebek, Andreas 228, 320.
 — Frederik 229.
 — Jacob 229.
 Lars Hugger 42.
 Lasco, Johan a 220.
 Lassen, Madame 140.
 Lauritsen Severin 168, 306.
 Lauritsen, Hemming 159.
 Lehsten, Wulf Frederik 284, 321.
 — Joachim 285.
 Liem, Mag. Bertel Mathias 158, 172, 173, 174.
 — Elisabeth Margrethe Mads Datter 139, 175.
 — Mag. Hans 173.
 Limbek, Magdalene 201.
 Lind, Hr. Christopher 295.
 — Hr. Knud 268, 294, 295.
 — Niels Christopher 294.

- Lind, Otto Christian 295.
 Lisen, Jeppe 38.
 Lundorph, Niels Degn 186.
 Lundorf 194.
 Lützw. Christiane 239.
 — Frederik 239.
 — Marie Cathrine 239.
 Lykke, Niels 230, 276.
- M**
 Magdalene Jomfru 234.
 Mansfeld, Grev Hans 217, 319.
 Maren Dragøes 171.
 Margrethe, Dronning 35, 96, 310, 131, 200, 297.
 — Enkedronning 34.
 — Jens Datter 166.
 — Jipps Datter 13, 298, 303, 310.
 — Poul Hendriksens Datter 204.
 — sal. Lüder Stiefkens Enke 168, 307, 311.
 Marie, Jens Skolemesters Qvinde 186.
 Marlborough 284.
 Marsvin, Pernille 168, 232, 286.
 Matthias, Skriver 202.
 Matthiis, Skolemester paa Rønnebæksholm 237.
 Mauritzen, Hr. 178, 294.
 Mehlen, Hans von 216.
 — Thale v. 281.
 Meinert, Hr. Alfred 242.
 Meinstorp, Henrik 201, 202.
 Mette, N. N.'s Kone 92.
 Michel, Forvalter 138.
 Molbech, C. 188.
- Moltke, Adam Gotlob Ditlev Greve 270.
 — Birgitte Clausdatter 305.
 — Christian Magnus Greve 269.
 — Claus Jacobsen 305.
 — Joachim Greve 194, 269.
 — Kort 128, 130.
 — Magnus Jens Godske Greve 270.
 — Peter Adolph Greve 270.
- Montanus, Bertel Evertsen 167.
 — Christopher Evertsen 167.
 — Hr. Evert Anderson 165—67.
 — Hans Evertsen 166.
 — Jens Evertsen 166.
 — Jørgen Evertsen 167.
 — Kirsten Evertsdat- ter 166.
 — Laurits Evertsen 166.
 — Maren Evertsdat- ter 166.
 — Margrethe Everts- datter 167.
 — Oluf Evertsen 167.
 — Sophie Evertsdat- ter 166.
 — Vincents 167.
- Mormand, Hilleborg 234.
 Mortensen, Peder 129.
 Muerk, Jacob 232.
 Mule, Electus 211.

- Mund, Edele Urne 238.
 — Frans 241, 321.
 — Henrik Rosenvinge 238.
 — Johan 231, 233.
 — Johan Rantzow 239, 240, 321.
 — Niels 138, 151, 233, 234, 239, 278, 320.
 — Pros 150, 230, 237, 276, 277, 281.
 — Vincents 237.
- Munthe, Barbare Marie 246.
 — Geert Oberst 246.
 — Kirstine Oberstinde 246.
- Munthe Morgenstjerne, Conferentsraadinde 293.
 — — Kammerherre 293.
- Mühlenporth, D. Commandeur 239.
- Munk, Ludvig 310.
- Müller, Jens Oberstlieut. 246, 321.
 — Gerhardine Kirstine 246.
 — Hr. Jacob Christiansen 175.
 — Jørgen Rudolph 238.
- Møller, Anne Magdalene 181.
 — Anne Marie 270.
- Mørck, Johan Jørgen, Kirkesanger 186.
 — Johannes (Magnus) 291.
 — Kjøbmand 293.
- N**ansen, Hans 320.
- Neergaard, Anna 291.
 — Barbara 291.
- Neergaard, Eline Cathrine 270.
 — Johan Henrik 290.
 — Johan Præst 290.
 — Johan Thomsen 152, 289.
 — Mette 291.
 — Mogens 290.
 — Peter Johansen 291
 — Sidsel 291.
 — Thomas 289, 291.
- Nettelhorst, Gerløv 232.
 — Oline 232.
- Neugarten, de Gartenberg 177.
- Nielsen, Hr. Erik 298.
 — Hans 141.
 — Jacob 298.
 — Peer 211.
 — Oluf (Rosenkrands) 209.
- Numsen, Generalmajor 284.
- Nygaard, Ingeborg Marie 152.
 — Peter Nicolai 177.
 — Provst Hans 177.
- Nyhuus, Else Margrethe 271.
- O**laus Petri, Abbed 202.
- Olivarius, Barbara Holgersdatter 291.
- Ollsøn, Hr. Johan 298.
- Olsøn, Henning (Godov) 202, 203.
- Oluf 159.
- Oluf, Konge 130.
- Olufsen, Hennike eller Hans 298.
- Otto, Hertug af Brunsvig 309.
- Oxe, Johan 212, 214, 318.
 — Peder 133, 215, 318.

- P**alladius, Peder 221.
 Paludan, Christian Frederik
   Cornet 287, 289.
 Paludan, Christiane Birgitte
   289.
 Parsberg, Mette Sophie 288, 322.
 Paslich Caspar 133, 145, 149,
   223, 227, 228, 275.
   — Claus 150, 227, 228,
   229, 275, 276, 299, 303, 310.
   — Elsebeth 150, 228, 320.
   — Frederik 145, 149, 160,
   188, 227, 229, 232, 271, 276,
   303.
   — Gerlo 232.
   — Knud 228, 231, 276, 320.
   — Margrethe 229, 232,
   304.
 Pedersen, Jens 152.
 Pedersøn, Hans 159.
 Peer Hendrik 10, 49.
 Peersen, Jens Raadmand 214.
   — Hans 253.
   — Oluf Borger 214.
 Peerssøn, Esbern 297, 303,
   310.
 Pentz, Christian 288.
 Persøn, Esbern 131.
 Peter d. 3die Keiser af Rus-
   land 256.
 Philip Bardskjær 277.
 Pillegaard, Jep Borgemester
   214.
 Plessen, Carl Overkammer-
   herre 290.
 Pletzius, Morten 311.
 Post, Peter Lassen 180.
 Poul, Hr. 166.
 Povisch, Henrik 211.
 Prom, Johan Nicolai, Præst.
   291.
Qvitzow, Jørgen 214.
Raben, Amalie Christiane 249,
   321.
 Ramus, Elisabeth 251.
   — Christian Biskop 251.
 Rantzow, Ascheberg, Greve
   256, 259.
   — Dorthe 151, 238, 320.
   — Frants 229, 238.
   — Johan 235, 236, 239.
   — Jørgen 235, 239.
 Ras, Mogens 232.
 Rasmussen, Kall Professor 304.
   — Oberstlieutenant 288.
   — Rasmus 90.
 Reedtz, Frederik 145, 149, 161.
 Resdorf, Birgitte 147, 151.
 Resen, Hans, Doctor 161.
 Reus, Barbara Cathrine 291.
 Reventlow, Frederikke Elisa-
   beth 269.
   — General 235.
 Riese, Frøken 293.
 Rinebeck, Sophie Tues Datter
   144, 199.
 Rod, Anders 46.
 Roepstorff, Christopher Fre-
   derik 287.
   — Gotfried Christo-
   pher Generalmajor 292.
   — Sophie Augusta
   138.

- Rosenberg, Anne Cathrine 249.
 Rosengaard, Anne 201.
 Rosenkrands, Erik 219.
 — Erik Ottesen 205.
 — Jørgen 224, 226.
 — Kirsten 205.
 — Mette Frue 207.
 — Otto Holgersen 210, 318.
 — Palle 229, 306.
 Rosensparre, Anne Jens Datter 218.
 Rosenvinge, Henrik Villumsen 234, 238, 320.
 Rynebek, Tue 35, 128, 199, 229.
 Rud, Jørgen 204.
 — Knud 210, 218.
 Ronne, 28, 143.
 Rønnov, Joachim 5.
 — Margrethe 203.
- N**
 Naaby, Jacobine 185.
 — Johan 291.
 Sadolin, Poul, Sr. 138.
 Saxesen, Agho 297.
 Saxtrup, Biørn 220.
 Schack, Hans Greve 307.
 Schaefer, Marie Sophie 248.
 Schleinitz, Christiane Lovise Henriette 249.
 Schoustrup, Urtekræmmer 240.
 Schiøt, Regimentsquartiermester 262.
 Schmidt, Berthel Christensen Degn 186.
 Schultz, C. E. Forpagter 293.
 Schiermann, Ida 244.
- Seiersbøl, Student 255.
 Sehested Christiane Sophie 287.
 — Hannibal Greve 287.
 — Juell 180.
 — Kieldiane Juditte Margrethe 247.
 — Kield Kragh 247.
 Sibrit 209.
 Siluest 309.
 Siuff, Peder 281.
 Skeel, Birgitte 134, 173, 176.
 Skram, Peder 316.
 Smale, Engliken 129.
 Smidt, Nicolai Freigast 140.
 Sohl, Viinhandler 240.
 Sommerset, Robert Glover 224.
 Sophie, Dronning 285.
 Sparre, Birgitte Cathrine 304.
 — Emmeke 304.
 — Henning 229, 304, 305.
 — Jens 305.
 Sperling, Adolph Magnus Ditlev 185.
 — Nicoline 185.
 Splid, Handelscommis 185.
 Stampe, H. 194.
 Steegh, Ave 130.
 Steenberg, Hr. Lic. Johannes Georg Fog 158, 185.
 — Jacobine Amalie Frederikke 185.
 — Jørgen Fog, Etatsraad 185.
 — Regine Henriette 185.
 Steenbock, Magnus 235.
 Steensen, Anne Holck 286.
 — Birgitte Margrethe 286, 322.

- Steensen, Birgitte Marie 237, 284.
   — Christian Ulrik 283.
   — Eiler 283.
   — Else eller Margrethe
 284, 321.
   — Erik 284.
   — Hans Ditlev 283.
   — Henrik 283, 286.
   — Jokum Christopher
 137, 150, 281, 282.
   — Sophia Amalie 283,
 285, 321.
   — Vincent 237, 282, 320.
 Stockfleth, Christiane 252.
 Storgaard, Erik Lauritsen 238.
 Struensee 257.
 Stub, Iver Espensen, Kam-
 mertjener 236.
 Svend, gamle 263.
 Søfren, Hr. 161.
- T**age, Anne Cathrine 245.
   — Christian Diderik 245.
   — Christian 245.
   — Christiane 245.
   — Christenze 245.
   — Christine 244.
   — Christopher, Captain
 6, 138, 140, 176, 192, 193,
 240, 241, 242, 246, 292, 300.
   — Dorthea Birgitte 246.
   — Hans Olufsen, Præst
 242.
   — Hr. Jacob 244.
   — Johannes 244.
 Taulow, Karen 173.
 Teilmann, Andreas 291.
- Teilmann, Hotjægermest. 269.
 Terkelsen, Hr. Carl 320.
 Thomsen, Captain 292.
 Thyrbersøn, Nicolaus 309.
 Tidemand, Marqvard 219.
 Tilly 278.
 Toft, Harald 135, 193, 195,
 270, 271, 272, 299.
   — Haralda Juditte Johanne
 Margrethe 272.
   — Peter Nicolai 271.
 Tolfson, Tyge 128, 199.
 Torn, Niels Nielsøn Degn 186.
 Torstenson 279.
 Tossemalene 90.
 Tott, Knud 217.
 Trolle, Kammerherrinde 135,
 250, 293, 307.
   — Knud 147, 151, 177.
   — Jægermesterinde 292.
   — Niels 228, 229, 277.
 Tuesøn, Jes 128, 198, 199.
   — Tue 128, 198.
 Tvede, H. 136.
 Tygesøn, Skelm 128, 199.
 Tønnes, Tømmermand 138.
- U**lfeldt, Corfits 220.
   — Christopher 319.
   — Ellen Palles Datter
 216.
   — Flemming 284.
   — Palle Andersen 216.
   — Regitse Palles Datter
 202, 216.
   — Ulrik Frederik 284, 321.
 Unger, Anne Margretha 247.
   — Ide Sophie 246.

- Unger, Kirstine v. 246.
 Urne, Anne 234.
 — Axel 217, 218.
 — Bente 234, 328, 284.
 — Claus 234, 320.
 — Edele 150, 231, 233, 281, .
 320.
 — Folmer 234.
 — Helle 238.
 — Johan 281.
 — Knud 217.
- V**
 Valdemar Atterdag 32, 33,
 35, 129, 130, 199, 200, 297,
 300.
 Valdemar d. 2den 4.
 Valdemar d. Store 30, 31, 32, 314.
 Vartberg. Sidsel Peders D. 152.
 Vedel Simonsen 187.
 Veiløe, Beate Hedevig 139.
 Verlanon, Vidrik, 114.
 Viberg, Jens Jørgensen Sa-
 dolin 218.
 Viereck, Cathrine Magdalene
 137.
 Viereck, Claus Henrik 138.
 — Frederik Ludvig 138.
 — Helene Elisabeth 138.
 — Oberst 137.
 — Prisca Tugendreich
 Marie 138.
 — Ritmester 137.
 — Sophie Augusta v.
 287, 288.
 — Volrath Paris 138.
 Vilhelm Erobrer 250.
 Vognsøn, Esbern 309.
- Vægger Lars 43, 44.
- W**
 Walkendorph, Christopher
 226.
 — Erik 284.
 — Ingeborg 217.
 — Knud 209.
 Wallenstein 278.
 Waltersdorff, Anne Cathrine
 139.
 — Christian Rit-
 mester 135, 139, 247.
 — Christian 248.
 — Ernst Fride-
 rich, Major 137.
 — Ernst Fride-
 rich, Lehnsgreve 139, 247.
 — Frederikke 248.
 — Gerhard Chri-
 stopher 139.
 — Julie Hilleborg
 248.
 — Michael 139.
 — Hedevig 248.
 — Ulrikke 249.
 Wanting, Hr. Henrich Mor-
 ville 97, 158, 181.
 — Lars 181.
 Warnstedt, Louise v. 249.
 Wartberg, Cidsel 290.
 Wedderkinec, Generalaudi-
 tør 292, 322.
 Wedel, Baronesse 137, 138.
 — Carl Ludvig Baron 287,
 322.
 — Frederik Vilhelm Gre-
 ve, 287.

- Wedel, Frederikke Auguste 288.
 — Vilh. Gottfred 288.
- Wedel-Jarlsberg, Louise Sophie, Comtesse 261.
- Wedel-Sparre, Ditlev, Kammerherre 194, 208, 269, 299, 300.
 — Hans Henrik 269.
- Wedel-Sparre, Lovise Henriette Hansine 269.
 — Magnus Frederik 269.
 — Margrethe Christiane Elisabeth 269.
- Wegener, Konferentsraad 207.
- Weiby, Peter Severin, Cpt. 247.
- Weitzmann 181.
- Welleius, Thomas Hansen, Degn 186.
- Wenstermand, Johan 168.
 — Jørgen 159.
- Westengaard, Hr. Jens 177.
- Willoughby, Peregrine, Baron 224.
- Wind, Birgitte Marie 238.
 — Erik 238.
 — Holger 238, 239.
 — Niels 239, 240.
- Winding, Elisabeth Michels Datter 152, 154, 169, 170.
- Winding, Maren Michels Datter 139.
- Winding, Hr. Michel 169.
- Wiurenfeldt, Herman Otto 246.
- Worm, Hr. Christen, Biskop 173, 175, 176.
- Wulff, Byfoged 262.
- Wæsel, Henicke 130.
- Wøldike, Doctor 176.
- Y**øiærc, ÆEulyn 129, 199.
- Z**wergius 220.
- Æ**dle, Frue 129, 199.

Sted-Register.

- A**
Aadderup 47, 49.
Aas 232.
Aasmark 218.
Abrahamstrup 200, 220.
Adser-Høv 296.
Agri 184.
Alslev 291.
Auckershagen 207.
Antvorskov-Kloster 33, 309.
Axels-Marken 296,
- B**
Ballerup 180.
Bavnehuset 92.
Bekkeskov 289, 293.
Beldringe 31, 225, 226.
Bennebo 206.
Bentshoved 10.
Bergenuus 267.
Birkesvold 278.
Bonderup 126, 291, 301.
Borup 4, 28, 159, 219, 301,
308, 311.
Borupgaarden 93, 309, 311.
Boyde 219.
Brandløv 12, 15, 126, 196,
250, 301.
- Bregentved 291.
Broholm 216, 219.
Broksø 180.
Busemark 161.
Buskerud 252.
Bækkegaarden 33, 127.
Bækkeskov 159.
- D**
Damsholte-Kirke 256.
Damsholte Sogn 257.
Djævlekrogs-Marken 8, 274.
Dræffuerop 219.
Dybæk 286.
Dyrehaven 88.
Dyrehavsholmen 6, 7.
Dyrehavshuset 163.
- E**
Egelykke 282, 286, 320.
Egens 184.
Egisborg 38.
Eigby Sogn 297.
Ellevænget 306.
Eltang 184.
Engaard 202.
Eskildstrup 291.
Estvadgaard 238.

Everdrup 143, 245.
Everup 47.

F
Farum 221.
Fensmark 176, 180, 184.
Fersløv 173.
Fladsaa 1, 196.
Fladsangaarden 295.
Flødstrup 244.
Fredskoven 42, 97, 301.
Frithersleff 144.
Fogedbygaard 238.
Fuglebjerg 219, 291.
Fuglebjerggaard 236, 284, 289.
Førslov 225, 289.

G
Gamle Gaard, den 127.
Gavnø 217, 290, 311.
Gavnø-Land 159.
Gisselfeldt 203, 210, 212, 318.
Glorup 284.
Glimminge 306.
Greve 219.
Grevensvænge 2, 5, 137, 150,
219, 268, 273, 287, 288—
295, 311.
Grimmeløse 128.
Gunderslevholm 207, 217.

H
Haarslev 181.
Hagenskov 34.
Haldager 219.
Hålgaaensbrinken 241.
Hastrup 225, 226.
Haverlykkegaard 168, 232, 306
Herlufmagle 294.

Herlufsholm 3, 159, 170, 178,
227, 306, 310.
Hjortholm 219.
Holbekshuus 204.
Holmegaard 38, 133, 134, 180,
250, 285, 293, 301, 303, 307.
Holme-Olstrup 168.
Holsted 47, 194.
Holsteinborg 291.
Hovedsmose 2, 3, 296.
Hugtrose 159.
Hundslund-Kloster 217.
Hundstrup 282.
Husvolden 2.
Hvalsø 256.
Hvidøre-Slot 208.
Hvidstedgaard 179.
Høiegaarden 127.
Høistrup 284.
Hørringsholm 220.

J
Joenshoved 245.
Jonstrup 304, 305.
Juellund 305.
Juelsberg 249.

K
Kalby 47, 159, 301.
Kalbygaard 257.
Kalbyriis-Skov 39, 126, 132,
159, 204.
Kallehave 229.
Kallerup 229.
Kieldstrup 218.
Kirkestrødet 126.
Kiærup 291.
Krastrup 306.
Krummerup 291.

Krængerup 229.
Kølbygaard 282.

Landaasvängen 47.
Lankenhovsmarken 46.
Lidemark 218, 219.
Lidow 225.
Lifuelse 182.
Linderumgaard 234, 320.
Lothhöv 185.
Lundbygaard 293.
Lunsbanke 9, 144.
Lystager 234, 238, 284.
Lystrup 280.
Løiet 8.
Løvegaard 291.

Maglebjerg 2, 298.
Magleby 161, 298.
Margrethes Hul 96.
Marienborg 256, 257.
Mellempgaarde 126.
Meerløse 270, 291.
Mogenstrup 35, 144, 245, 309.
Moldrup 181.
Molt 2.
Molt-Marken 296.
Møllenhagen 207.
Munkholm 241, 267, 321.
Nædensognet 2.
Næstelso 126, 196, 301.
Næstelsoemarken 47.
Næstelso-Strædet 126.
Næstved 1, 35, 113, 129, 227,
263.
Nygaard 257.

Nøer 269.

Olstrup 47, 132, 159, 301
Olstrupgaard 134, 168, 232,
286, 306.
Ondeaften 126.
Ovensognet 2.

Parkemarken 187.
Pederstrup 250.
Peerderheden 284.
Petersminde 168.
Porsmosen 301.
Præstebjerget 8.

Raadmandsvænget 250.
Raarup 218.
Ramsherred 126.
Ramsø-Herred 309.
Rantsegangen 6, 239.
Ravnholt 180.
Ravnstrup 131, 134, 159, 297,
310.
Rengge 211.
Rettestrup 302.
Riislev 176, 180, 184.
Rine æksruth 131.
Ringsted-Kloster 291.
Rostrup 305.
Røvehöv 97.
Rønnebæk 1, 2, 3, 4, 28, 34,
46, 126, 128, 301.
Rønnebæksholm 3, 7, 185,
223, 301, 319, 320.
Rønnebækshusene 5, 127.
Rønnebæk-Kirke 143, 155.

- Sanholt 200.
 Sippe-Kilde 29, 301.
 Sipperup 28, 46, 159, 250,
 274, 301—308.
 Skallegaarde 302, 308.
 Skibbinge 245.
 Skidenstrædet 126, 153.
 Skjoldborg 229.
 Skjørringe 202, 206, 216.
 Skomagergaarden 127.
 Skovkloster 129, 144, 145,
 195, 309.
 Skovmarken 46.
 Skovmøllejorden 302.
 Skovmøllegaarden 273, 302.
 Skunderløse 133, 159.
 Skytteskov 6, 88, 97.
 Snedinge 289.
 Snesere 290.
 Sortebrødre 92, 244, 261,
 267, 292.
 Sorö Kloster 297.
 Sparresholm 268, 261, 306.
 St. Antoni-Kloster 31.
 St. Bents-Kirke 31.
 Steenkilde 29, 301.
 Steenklösen 21.
 Steensballegaard 242.
 Steensgaard 237, 242, 282,
 283, 286.
 Steenskoven 95.
 Steenstrup 28, 46, 268, 296,
 301.
 Stege 264.
 Sterbethe 128.
 St. Jörgens-Hospital 34, 129.
 St. Mortens`Sogn 162.
 Stompebjerg 159.
 St. Peders-Kloster 30, 33,
 145, 298, 303, 309.
 St. Rochi Capel 234.
 Styrlinge Skov 250.
 Svanholm 173, 298.
 Svanninge 242.
 Svenstrup 202, 217, 270, 289,
 306, 310.
 Sverborg 136.
 Syøholm 298.
 Söby 218, 244.
 Söbygaard 218.
- T**
 Taagerup 47.
 Taarsebro 235.
 Thy 305.
 Tokkemose 14.
 Torendhæ 129, 199.
 Trehövene 20.
 Trehövsmarken 296.
 Trolholm 229.
 Tryggevælde 291.
 Tybjerggaard 202, 204.
 Tydebjerg 203.
- U**
 Udby 159, 174.
 Uglediet 43.
- V**
 Vaar 204.
 Valsø 281.
 Vandløse 219.
 Vedby 204, 210.
 Ved-Maibænken 126.
 Veilö 178, 310.
 Vellerup 173.
 Vestenskov 285.

Vester-Egede 1.
Vesteregisborg 273.
Vibygaard 291, 305.
Viinhuset 43, 163.
Vilstrup 184.
Vindbyholdt 212.
Vitinge 211.

Vraa 306.
Vollerslöv Kirke 305.
Wedelsborg 249.
Willigenstorp 28, 124.
Øllingsø 238.

Sag-Register.

- A**
Abildgaard 189.
Adelbyer 27.
Alfar-Veie 30, 31.
Altertavle (gammel) 148.
- B**
Børselgilde 51, 315.
Begravelser 56, 57.
Beleiring af Hjortholm Slot 219.
Blus 58.
Borgegaarden 190.
Borgeledet 188.
Borgestuen 191.
Bryllupper 52.
Bryllups-Skaaler 54, 56.
Brystværn 190.
Bylaug 296, 301.
Bylov 45, 301.
Bystævne 45.
Byttinger 15, 17.
- D**
Dandse af Lauget 53.
Dandse (to, tre, fire, tolv-
tourede) 66.
Degnestolen 151.
Djævelskab 274.
- Dragen 15, 97, 104.
Dyrehaven 188.
Dødning 88.
- E**
Ellefruen 9, 11.
Ellekongen 10.
- F**
Fædeburskvinder 233.
Fang, det store 47, 49.
Fangsfoged 48, 49.
Fastelavnsgilde 69, 70.
Fjord ind i Landet 2, 301.
Folk, at vie 64.
Folkedigtning 97.
Forborgen 189.
Frøerlund 188.
Frøerpiger 233.
Frøerstuen 191.
- G**
Græsmark 46.
- H**
Helhesten 39, 148.
Herregaardens Oprindelse 198.
Hexe 90, 110.
Hjemmedaab (saakaldet) med
Øl 171.

- Hoverifolkene ved Høhøsten 195, 196.
 Hoverifolkene ved Kornhøsten 197, 198.
 Hullet (Fængsel) 253.
 Humlehaven 189.
 Høieloftet 191.
 Høieloftsbro 190, 315.
 Hørhilde 64.
 Høstgilde 62.
- I**ndbo (efter Gaardmænd) 236.
 Indgangsgilde 50.
 Indsøer 4, 5.
- J**etteqvind 314.
 Jomfruburet 191.
 Julebisp 64
 Julelege 63, 68.
 Julestue 63.
- K**alke og Diske 151.
 Kilder 143.
 Kirkegangsbød 51.
 Kirkegaard (en Gaard Kirken tilhørende) 167, 171.
 Kirkeladen 153.
 Kirkelysestager 150.
 Knopvogn 186.
 Kobberpæl som Grændsekjæl 195.
 Krudtmølle (den første i Danmark) 5, 205.
 Kæmpehøje med Navn 20, 21.
- L**auget i Byen 50.
 Lege (Kongelegen) 64.
 — (Pige- og Karlelegen) 65.
- Legestue 63.
 Ligsten 152.
 Lillepige 12.
 Lodder i Marken 46.
 Lygtemænd 18, 19.
 Løbedegne 186.
- M**aibænken 45, 58.
 Maidagen 59.
 Maigreve 59.
 Maiinde 60.
 Maivisen 59, 60.
 Marer 17, 18.
 Mælkeede 233.
 Mensalgaarden 180.
 Mikkelsdag 62.
 Mollevit 53.
 Mosekonen 19.
 Mund, gammelt Ord 277.
 Munke 31.
 Munkekirker 36, 144.
- N**isser 9, 11, 13, 14, 15.
 Nytaarsgaver, at bytte ud 63.
- O**blatæsker 150.
 Offersteder 143.
 Oldingegang 194, 226.
 Oliemølle 5, 205.
 Ormegaard 101, 104, 190.
- P**aaaskegilde 71.
 Pandemad 38.
 Patientia, et Skib 280.
 Pigtønde 95.
 Plovkjøringer 63.
 Porttaarnet 149.
 Præstestavn 160.

Qvindestue 314.
 Qvæde, gaee om at 59.
 Qvægssyge 251.
Ridderloftet 191.
 Rosenlunden 188.
 Røverbande 93.
 Røvere 42, 94, 95.
 Røveri 43.
Simmel 104.
 Skaffer 57.
 Skafferdreng 58.
 Skaffergaarden 58—59.
 Skatte 26—27, 89.
 Skyttebanneret 205.
 Slag ved Næstved 35.
 Sommer ad By 57, 61.
 Spotvers blandt Hoverifolkene
 196.
 Steenkirker 144.
 Stegerset 236.
 Stoptænd 53.
 Svale 315.
 Svenskekrigen 37.

Sædedegne 186.
Thingsteder 143.
 Tokkemose-Væ'er 15.
 Torper 28.
 Trolddom, fortroldet And
 102.
 — Andæg 90.
 — Gaaseæg 92.
 9 Slags Sæd at drysse paa
 Skjellene 90.
 Trolde 9, 10, 15, 22—26, 97,
 112.
 Troldtøi 15.
 Træhesten 253.
Uroxe 9.
 Urtegaard 189.
Varuly 17—18.
 Vindebro 190.
 Viser 73—87.
 Voldermisse 57.
 Voldhaven 190.
Ærrøl 57.
 Æventyr 97.

